

رۆمان خۇدیکا ژيانىيە

ھندەك خواندىن دەر وونجقاكى بۆ رۆمانىن ھسەن ئىبراھىم

ب سپونسەرى يا سەنتەرى تەكنەلوژيا و راھىنانى ئەورۇپى

European Technology and Training Center (ETTC)

ناشى پەرتۆكى: **رۇمان خۇدىكا ژيانىيە**

بەرگ: بەرگى چوارى

نقىسەر: د. عارف حيتۆ

بابەت: رەخنە

دیزاين و دەرھىنانا ھونەرى: نقىسەر

بەرگ: ھىوا كومپيۇتەر

ژمارا سپاردنى: D-/2695/20 ژ پەرتوكخانا بەدرخانىيان

تيراژ: ۵۰۰ دانە

چاپ: چ ۱، چاپخانا پاك، ھەولير- ۲۰۲۰

د. عارف حيتو

رۆمان خۇدىكا ژيانىيە

خواندىن شوقەكارى يىن دەروونجىكاكى
بۇ رۆمانىن حەسەن ئىبراھىم

بەرگى چوارى

پيشگوتن

حسه ن ئيبراهيم رومانفيس و چيروكنفيسه كي دووره وهلاته. هر ژ سالا ۱۹۹۵ي، مشهخت بوويه و ل وهلاتي ئه لمانيا دژيت. پرائيا بهرهمين خواه ل غهريبي دنفيسيت و ژ پشت توخييان بهر ب وهلاتيغه دهنيريت. هردهم وهلاتي وي ب گوند و باژير و باژيرك و هموو عورف و عهدهت و بها يين جفاكي كورده واريي، دناف ناخي نفيسهري و نفيسيئين ويدا ب ناشكرايي دديارن. هر بهرهمهكي نفيسايي ژ جفاكي خواه بي رهسن وهرگرتيه و بهر ب ههمان جفاكه ئاراسته كريبه. خو دهمي سهردهريي دگهله ههشهندي يين جفاكي يين روژئاقايي ژي دكته، ب تيگهه و عهدهت و بهايين جفاكي يين گوندين كوردستاني د باركرينه. ل سالا ۱۹۶۶ي، ل گوندي كيتفلا چاين خواه ل سهر دنيايه كاشت ژ ههژاري و دهردهسهر و بزاف و بهرخوهدان فهكرينه. خواندنا خواه يا سههتايي و نافنجي دنافهرا گوندي سيجي و باژيركي سيميلى ب دوماهي ئينايه، كول سالا ۱۹۷۴ي مالا خواه فهگوهاستبوو سيميلى. پاشي ل خواندنگهها پيشهسازي يا مالتاي، بهكالوريا پيشهيي ب داوي ئينايه. ل سالا ۱۹۸۶ي، ديپلوما پيشهيي ل پهيمانگهها (تيل و بيتيلا) ژ بهغدا وهرگرتيه. وهكو هموو گهنجين كورد، مل ب ملي خواندني كارين ههمهجوژ ژبو هاريكاري يا سهمياني مالي و داينكرنا ژيانا خواه يا روژانه كرينه؛ هر ژ كارين بيستانان و پالتهيي ههتا دگههته كارين سهربهخواه و پروژين بچوو. ل ئه لمانيا ژي

(وهكو هەر په نابهره كې كورد)، گه له ك جوړين كاري زه قله كان كرينه وه كو كاركرنا ل كارگه هان و ل خوارنگه هان و هەر كاره كې دى يې ده ستى كو كومه كا شاره زابى يېن پيشه يى و عورف و عه ده ت و ره تاري ن تا كين هه ردوو جفاكان بۇ په يدا كرن. ئەف هه موو كاري ن هه مه جوړ د هه ردوو جفاكاندا بۇ ببوونه هي قيني پرا نيا چيروك و رومانين كه فتي نه بهر ده ستى خوانده فانان.

هەر ژ زاروكينيى هه ز ژ چيروك و داستا نين گه لي رى يېن كورده واري ن دكر، نوو ده ميى هه ز و به هره يېن نفيسي نى ل ده ف په يدا بووين، مينا پرا نيا ره وشه نبيري ن ده قه ريى هه زا نفيسي نا شعريى سه رميرا هه موو هه زان بوو. لى چونكو كومه كا شاعري ن به هره مه ند و داهي تهر هه بوون و نيمچه قالا هيه ك د مه يدا نا كورته چيروكا هونه ري دا هه بوو، وى ده ستدا كورته چيروكا هونه ري و كاروانى به هره مه ندى يا خوه پى هاژوت. بهرى مشه ختى ده رفهى وه لاتى بيت، هنده ك هه ولدانين نفيسي نا رومانى ل ده ف هه بوون، لى ل وه لاتي ن غوربه ت و غه ري يى، رومانى مليى وى گرت بهر ب نفيسي نا رومانانقه هاته پالدا ن. ژبلى به لافكرنا به ره مه ين خوه يېن دنا ف روژنامه و كو قاري ن كوردى يېن ده قه ريى و ژ ده رفهى وه لاتى، ئي كه مين به ره مه ميى ب شي وه يى كتي به كا كومه له چيروكان ل سالا ۲۰۰۰، ب نا قى "توخي يى مرنى" ل ده وكيى چاپ و به لافكري به. ژبه ر ره وشا نه هه فسه نكا چاپ و وه شاندى و ژبه ر كي مى يا خوانده فاني ن ب زمانى دا يكيى و ده قو كا چوارچو قه كرى يا ده قه را به هدينان، چاپكرنا كتي يى وى ل گوروى هه لكه ف ت و ده رفه تي ن پشته فاني يا چاپكرنى بووينه. مشه جاران به ره مه كى به ره هف بۇ چاپى دنا ف كومپيو ته ريى ويدا د ما هه تاكو ده رفه ته كا چاپى بۇ هه لكه ف ت. نوو چونكو پرؤسه يا نفيسي ن و به لافكرنى (ب ديالي كتا

به هيدنى)، پتر بهر ب خهبات و بزاقين پاراستنا زمانى نه ته وهى و وهلا تپاريزيغه دچيت، چ نفيسه ران نفيسين نه كريبه پيشه يه ك ژبو ژياندى، بهلكو ههردم وهكو ئهركه كى نه ته وهى و ملله تينى هاتيه ديتن . ديت ژى، ههژارى يا بازارى كتيبان و رهواجكرنى هوكاره كى گرنگى نه پيشه بيكرنا پرؤسه يا نفيسينى بيت. گهلهك جارن ژى، نفيسه ر چهن داتيه كا داهاتى خواه يى هه يقانه ل چاپكرنا بهرهمين خواه خهرج دكهت، بى كو داهاته كى جىگر بو ژى بهيت. هه ر چهوا بيت، نفيسه رى (وهكو پرائيا نفيسه رين دهفرى)، مل ب ملى كارى خواه يى سه ركه كى بهر دهوامى دايه خهباتا خواه يا نفيسينى و دقان سيه سالين ژيى نفيسينا خواهدا، كومه كا رومان و چيروكان پيشكيشى خوانده قانين زمانى كوردى و نه ده بدؤستان كرينه . نه قين ل خوارى بهرهمين وى بين چاپكرينه دگه ل سالا چاپكرنى:

- توخيى مرنى (۲۰۰۰). كومه له چيروك . چ ۱، چاپخانا كوليزا شهريى- دهوك .
- چاقين من .. چاقين وى (۲۰۰۰). كومه له چيروك . چ ۱، چاپخانا كوليزا شهريى- دهوك .
- هه لوو ئهرويا (۲۰۰۴). كومه له چيروك . چ ۱، چاپخانا زانا- دهوك .
- دوزه خا سى (۲۰۰۴). رومان . چ ۱، چاپخانا زانا- دهوك .
- شه قين سار (۲۰۰۶). رومان . ژ وه شائين ئيكه تى يا نفيسه رين كورد/ دهوك، ب سنسله يا ژماره (۸۰) . چ ۱، چاپخانا هاوار- دهوك .
- قاربيونا ههزان (۲۰۰۷). كومه له چيروك . چ ۱، چاپخانا خانى- دهوك .

- شهفین پراگ (۲۰۰۸). رۆمان. ژ وهشانین ئیکه تی یا نفیسهرین کورد/ دهۆک، ب سنسله یا ژماره (۱۳۷). چ، ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.
- مهۆ کهو بهردا (۲۰۰۸). رۆمان. ژ وهشانین چاپخانا شههید ئازاد هه ورامی. چ، ۱، چاپخانا شههید ئازاد هه ورامی- کهرکووک.
- سه و دالیی (۲۰۱۰). کۆمه له چیرۆک. چ، ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.
- سیلاف و میهرین وئ: ته ئەز فییری ئەفینئ کرم (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وهشانین کۆمپانیا زووم ل ستهنبۆلی. چ، ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.
- خه جا بهرلینسی (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وهشانین پروژهی قهفتان. چ، ۱، چاپخانهی سهرکه و تن- سلیمانیی.
- ئەفین و ئەنفال (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وهشانین ئیکه تی یا نفیسهرین کورد/ دهۆک، ب سنسله یا ژماره (۲۱۵). چ، ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.
- سفیتلانا (۲۰۱۱). رۆمان. ژ وهشانین تیله فریونا گه لی کوردستان. چ، ۱، چاپخانا (؟) - سلیمانیی.
- بهرچافکا جادۆبی (۲۰۱۳). رۆمان. چ، ۱، چاپخانا پارێزگه ها دهۆکی- دهۆک.
- سیگۆشه یا تاوانی (۲۰۱۴). رۆمان. ژ وهشانین ریفه بهری یا چاپ و وهشانا دهۆکی. چ، ۱، چاپخانا پارێزگه ها دهۆکی- دهۆک.
- نه ژ بهر خاترا چافین عیسی بوون (۲۰۱۶). رۆمان. ژ وهشانین پروژهی قهفتان. چ، ۱، چاپخانهی سهرکه و تن- سلیمانیی.
- کوچۆ (۲۰۱۹). رۆمان. چ، ۱، چاپخانا رۆژههلات- هه ولیر.

حەسەن ئىبراھىم، د پرائىيا چىرۆك و رۆمانىن خوەدا، رىيازى كەتواری یا
 جفاكى (ب هەموو چقىن خوەفە)، ژبۆ ئازراندن و بەرگومانكرنا هندەك
 بابەتین هەقەند ب ژيانا كەتواری یا جفاكشە بكار دئىنىت ، هەروەسا
 سەردەری دگەل شیوازی دوکیۆمىنتارىن خەبات و بەرخوەدانا گەلى كورد
 دكەت، كو رۆمانا وی پى بیته بەلگەیه كى دىرۆكى یى سەردەمە كى دىاركى ژ
 دىرۆكا هەتۆكە یى یا كوردستانى. بابەتین مینا سەتەما بەعسییان و پرۆسە یا
 ئەنفالى و قوتبرى یا كارساتا شەنگالى و گەلەك بابەتین دى یین هەقەند ب
 شیوازی هزركرن و رەفتارىن تاكى كوردفە، كرىنە هیقىنى دەقىن خوە یین
 وێرە یى كو ب چافە كى هەلسەنگاندنە یى و رەخنەگر و ب تیهزرىنەكا
 داھینەرانە، سەردەری دگەل عورف و عەدەت و هەلوستین تاكى كورد بكەت.
 ئوو ژبۆ ئافاكرنا جفاكە كى هەشەنگ د ئەرك و مافین هەموو هەقەلاتیاندا،
 هەردەم داكۆكی ل سەر دۆماندا خەباتا چاكسازى و كەسى كورپەرور دكەت.
 هەروەسا ژ ئەگەرى ژيانا وی ل وەلاتە كى ئورۆپى، پرائىيا كاراكتەرىن رۆمانان
 برسى یین گوھنیلینە و هەردەم تىرۆژكین رۆناھى بەر ددەتە سەر زك و
 بنزكى پەهلەوانان كو دەربرین و رەنگفەدانا زبەهرى یا سىكىسى و هەژارى یا
 جفاكى گوندىیە.

ب فى چەندى ژى، خوە ل هندەك بابەتین نەبەحسكرى داھە، مینا ئایین
 گوھارتنى ژپىخەمەت بەرژەوەندىیەكا تايەتا كەسۆكى و هەتۆكە یى یا سەردەمى
 رۆمانى. ئاماژە ب هەموو سەرباركین دەروونى و جفاكى یین فى پرسگرىكا
 گرنگ داھە و كرىیە بابەتە كى تیهزرىنى ژبۆ هەقەركنا ئایینان و پەيامین
 ئایینى. دبیت ژى ئاماژەكا صوفیگەرى بیت كو هەموو ئایین د خوە یى یا

خوهدا وهكهفن و ب هه مان ئه له مێتێن غه بێ سهردهریه دگه له عه قلی تاكه كێ ساكار و باوهردار دكه ن. ههروه سا ب ویره كانه خو له با به تی نیربازی (قونده هیه) دایه، كو دبیت بو جارا ئیکه ئه نفیسه ره كی به هدینان كارا كته ره كی قونده ه دئیخته دناف بویره رین رۆمانه كا خوهدا، پشتی كو بلند محمه دی د رۆمانا (سۆتنگه ه) دا ئاماژه پیکری*. جوداهی یا ئی بویره ری دگه له ئاماژه پیدانا بلند محمه دی ئه وه كو له ئیره كارا كته ره كی لاوه كی رۆمانی ره فتارین نیربازی له نك هه نه (سه ره رای وئ چه ندی كو جفاكین ئیسلامی ب نه سازیه كا سیکسی دده نه نیاسین). له د رۆمانا (سۆتنگه ه) دا، تنی ئاماژه پی هاتییه دان. ههروه سا خو له گه له ك با به تین دی بین نه خواستی بین جفاکی دایه، مینا زنا یا دگه له مه حارمان و قارپوونا كچی ژ مالی و كار كرنا له قه حبه خانه یان... هتد.

پاشخانا هزری- پهروه ره دی، ره فتار و هه لویستین تاكان و به ایین جفاکی كوردی د بویره رین هه موو رۆماناندا ئاشكرانه و هه رده م دیو فچوونا هه موو هوروه ووركین ژیانا كه تواری یا جفاکی خو یی ره سه ن دكه ت. ئه قه ژی نفیسه ری نه چار دكه ت كو هه ردوو جفاكان هه قبه ری هه ف بكه ت، باشی و خرابی بین هه ردوو جفاكان (له گوه ری دیتنن خو ه) دئیخته به ر تی هزیرین و دانوستاندنن به ره وۆ و لۆژیکی. د ئه نه جامدا كارا كته ره كی دوو دل و په شیمان و گه له ك جارن به رزه بووی و هه رده م خه ربیی وه لاتی پیشكیش دكه ت. نفیسه ر ب شیوه یه كی ره شه بینی سهرده ری دگه له ژیانا رۆژئا قایی دكه ت و گه نجان هانده ت كو به ر ب وه لاتی خو قه بزقرن و پشكدارین د ئا فاكرا وه لاتییدا

* بلند محمه د (۲۰۰۵). سۆتنگه ه، رۆمان. ژوه شانین ئیکه تی یا نفیسه رین كورد، سنسله یا ژماره (۱۵). ج ۱، چاپخانا هاوار- دهۆك.

بکهن. ئو چوون و مانا خوه ژى ل ئورؤيا ب مهزنترين شاشى يا ژيانا خوه ددانيت، ئانكو ئه و ژى هه فسؤزه دگهل په هله وائين خوه كو برپارا فه گهرئ بدنه و بزفرنه فه دناف باوه شا گهرما وه لاتيدا. نه دووره ژى، حهزه كا كه سوکى بيت ب زارئ کاراکته رين رومانى دهر دپریت، چونکو گه له ک جاران هه فسارئ کاراکته ران بهرنادهت و ل دويف حهز و پاشخانا خوه يا هزرى دهازؤت. د دیداره كا ئه لکتروئيدا، دبئيت؛ (بهرى سهره لدانى من ئه و ئئيهت هه بوو، من هزر دکر دئ خواندن و پيشه يا نفيسينئ ل دهر فه پيشينخم، لئ كه تمه داغئ... ههر ژ رؤژا ئيکئ و هه تا ئه فرؤ مرادا من زفرينه، لئ زفرين نه يا ب ساناهيه، زارؤ مهزن بوون و خواندنين وان كه تنه ئى وه لاتى و يا ژ هه موويئ نه خوشتر، وه لاتئ مه هيشتا نه بوويه جهئ باهرين...)*. ئه ف جوداهى يا ئيان و شيانان دنافه را مان و زفرينيدا، وه كريبه كو به ره ژه ننگين غه ريبئ و هائيوونئ دناف پرائيا به ره مين ويدا هه بن. کاراکته رين چيرؤک و رومانان، هه م هه ست ب غه ريبئ دکه ن و هه م هه ست ب هائيوونئ دکه ن، گه له ک جاران په هله وان ژ هه ردوو جفاکان هائيه و دناف هه ردوو جفاکاندا خوه ب غه ريب دبئيت. ده مئ ل ئورؤيا غه ريبى يا وه لاتى دکه ت و ده مئ ب سهره دان ده يته وه لاتى، هه ست ب هه مان غه ريبى و هائيوونئ دکه ت. نه دووره ئه ف غه ريبى يا دووناليزمى بيت كو برپارين فه گهرئ گيرؤ دکه ت و ب زه حمه تر دئخيت.

هائيوون و غه ريبى دوو هه ستين ژيکجودانه و هه ر ئيک ژ ئه نجامئ ره وشه كا دياركرى په يدا دبئيت. غه ريبى ئه وه كو مرؤف برپارا خوه دووركرئ

* ئه ف گؤتنه و پرائيا پترانينئ هه فه بند ب ژيانا نفيسه ربه، ب ريكا دیداره كا ئه لکترونى يا فيس بووکئ هاتينه ئه نجامدان.

بدت (ژبهر هر ته گهره کي هه بيت!) وه لاتي خوه بهي ليت و ل وه لاته کي دي يي
 جودا ناکنجي بيت. ئە فجا هه ردهم دي پيري يا وه لاتي کهت و نه دووره هه ست
 ب گونه هي يان که مته رخه ميي بکهت. ئە و ب جهسته فه دي ل وه لاتي دووي
 بيت، لي ب گيان دي ل ناف وه لاتي بيت، شيانين خوگونجان و راهاتني دگه ل
 جفاکي نوو، دي ل بهر بيته پرۆسه به کا گرچن و نه هيسان، نه دووره زي بهر ب
 دووانيزمه کا کوژه کفه بهت. که کي حه سه ن پتر سه ره ده ريي دگه ل غه ريبيي
 دکهت ژ هافيووني، له وا هه ردهم په هله وانين وي ره شينين و ل ناراميه کا
 دهرووني دگه رن کو بشين دگه ل جفاکي نوو رابهين. لي هافيوون دووربوونه کا
 مينه ثي و هزريه ژ جفاکي هه يي (بيي گوهورينا جهي!)، خوه فه ده رکر نه کا
 خوه ويستيه ژ هه موو بهر ژه نگين جفاکي و که تواري يا هه يي، نانکو په رتبوونه
 دنافه را نه هوشيي و ناگه ها ب که تواري نه خواستيدا، دبیت فه ده ربوونه کا
 دهرووني بيت وه کو ريکه کا ره فيني ژ که تواري هه يي. ئە ف شيوازي ره فيني
 (هافيووني)، هه لو يسته کي که سوکيه ل هه مبه ر بي دادی يا جفاکي (لي نه
 مه رجه کو مرؤف ژ وه لاتي ده رکه ثيت)، به لکو دي خوه ژ خه لکي جفاکي
 فه ده رکهت و چ پويته ب هه ثبه ندي يين که سان و ناريشه يين وان نادهت.
 نقيسه ري ئە ف شيوازه زي بکارئينايه و وه سا ده ربرين زي کريه کو خوانده ثان
 وه هه ست بکهت کو کاراکته ري رۆمانی که سه کي جفاکيي نه په نابهره و
 پشکه که ژ جفاکي هه يي نقيسه ر ژي خه بهر ددهت.

ره خنه (يان کريارا ره خني) ل ده ف من، نه راسته کرنا به ره هميه، مينا
 ماموستايه کي خواندنگه هي کو باشي و شاشيان هه ثبه ري هه ف بکه م و ل
 داويي نمره يه کي ل سه ر بدانم. به لکو خواندنه کا تيراماني يا تيکه هه له يه ژ

ئىتتباعىي و دەروونزانيي و جفاكاناسيي و نۆژدارى يا دەروونى، لى ب ھندەك ئەلەمىتتىن تىۋرا سايكوسوشىيالى ھاتىيە باركرن. رەخنە د قى شىۋاۋىي خواندنىدا، قەكرنا تەلىسم و گرىي يىن گرتىيە، لىگەريانە ل رامانن قەشارتى يىن دناڧ خويىي ھەڧۆك و دەربرىناندا. شروڧەكرنا رەفتار و ھەلوئىستىن قەبوولكرى و نەقەبوولكرى يىن جفاكىيە. خورتكرنا ھەلوئىست و دەربرىنن ئەرىتتىيە. خو ھايتلانا دناڧ ناخى كاراكتەران و نڧىسەرىدايە. لەوا دبىت ھندەك تىگەھ و شروڧە دووبارە بىن، يان قەجوينەكا نەچىكرى د قان خواندناندا بھىتتە دىتن. لى ھەر خواندەك ب خويىي يەك رۆمانقە گرىدايە و ھەر رۆمانەك دخويىي خوۋدا جىھانەكا جودايە. ھەرۋەسا مىن يى ھەولداي كو دىد بۆچوونىن خو ھەر يىن ل سەر جفاكى كوردى و ھەبوونا پەنا بەرىن كورد دناڧ جفاكىن رۆژئافايدا، ب رىكا خواندنا قان رۆمان دەربرىم و بدانمە سەر مىزا تىھەزىن و دانوستاندنى. ھەڧەركنا شىۋاۋىي تىھەزىن و رەفتارىن ھەردوو جفاكان بىخەم بەر تىرۆژكىن رۆناھى يا ئەلەمىتتىن رىبازا دەروونجفاكى، كو شىۋاۋىي زىان و ھەلوئىستى كاراكتەران (د كاودانن ھەمجۆر و جوداجودا)دا يى شروڧە بكم.

ھەر چەوا بىت، ئەڧ خواندنىن دەروونجفاكى يىن ل بەر دەستى خواندەقانىن ھىزا، ھەولدانەكە ژبۆ قەكرنا تەلىسمىن دەقى و شروڧەكرنا ھندەك ژ مالخولىانى يىن نڧىسەرى (ژ لايەنن دەروونى و جفاكى و فەلسەڧىشە)، ھەرۋەسا ھەولدانەكە ژبۆ شروڧەكرنا ئەوا بووىي و ئەوا دىي بىت، يان (ب كىمى) دانوستاندنەكە دگەل نڧىسەرى ژبۆ راقەكرنا ھندەك دەربرىنن ھەزرى و ۋىژەيى يىن د چوارچوڧەيى دەقىدا. ئەڧ دىتنىن بەردەستى خواندەقانا،

به رهه می هزر دیتن و بوچوونین منه ل سه ر جشاکئی کوردی و جشاکین
روژئاقایی، من ئەف رۆمانین به دهست کرینه پیرینه و ئامراز کوب ریکا وان
به حسا جشاکئی کوردی بکه م و کۆمه کا عورف و تیگه هان (مینا رۆماننقیسی!)
به رگومان بکه م و بیخمه بهر تیهرین و دانوستاندنن هه لسه نگاندنه یی. مه ره ما
سه ره کی پی، پیشکه فتتا رۆمانییه و لئاندا عه قلی کوردییه. ههروه کو خانی یی
مه زن (۱۶۵۰- ۱۷۰۷ ز) دبیژیت:

شهرحا غه می دل بکه فه سانه
زینی و مه می بکه م به هانه

هه موو هیقی یا مه ئه وه کو ئەم شیا بین هه شه نگییه کی دنایه را هه رسی
چوکلین سیگۆشه یا (نقیسه ر، دهق، جه ماوهری) دا بکه یین، کو خوانده فان زی
پشکداریی د دانوستاندن و داهینانا نقیسه ریدا بکه ت. ئوو خودی ب مه ره می
ئاگه هداره.

د. عارف حیتر

هه ولیر - ۲۰۲۰

۱

دوودلی و پەشیمانی

د هەردوو رۆمانی "دۆزەخا سپی" و "شەئین سار"دا

۱. دۆزه خا سپی

سمکو گه نجه کی کوردستانییه، وه کو هه موو گه نجین پشتی سه ره هلدانی، کاری خوه دهیلت و دگه ل شیرکۆیی هه قالی خوه، بریارا مشه ختیبوونی ددهت. ههردوو هه قال وهلاتی دهیلن و بهر ب وهلاتین غوربهت و غه رییبیقه دچن. قۆناغا وان یا ئیکی باژیری سته نبۆلییه، لی دهمی چ قاچاغچی بین باوه ریپنکری نه دیتین و ری ب زه حمهت کهفتین، بهر ب ئوکرانیاهه دچن. پشتی دهه کی ل ئوکرانیا دمین، پاشی ب ریکا قاچاغچییه کی یان گرۆپه کی قه قاچاغچیان (مافیا) ره فاندنا خه لکی بو ژدهرفه ی وهلاتی، دگه هه سه ره توخییی سلوفاکیا و ل دوماهی ل که مه کا ئه لمانیا دهینه وه گرتن. دثنی وه غه را دوور و دریژ و مشت مه ترسیدا، هه فرۆشی کۆمه کا نه خۆشی و ده رده سه ری و برس و ترس و ره شی دبن. کۆمه کا خه لکی دی بی ب ریکا چوونی یان قه گه ریقه دبینن و ب سه ره کۆمه کا سه ربۆرین خۆش و نه خۆش هه ل دبن. لی هه رده م وه لات و خۆشی یا دناف که سوکاراندا، هه قالجیمکی سه فه را وانه*.

ئه ف رۆمانه سه ره ده ری دگه ل ریکا ب زه حمه تا مشه ختیبوون و هافیبوونی دکهت. ئاماژه بیین دهروونی دده ته دوودلی و په شیمانی یا مشه ختان، ب دریژی به حسی برس و هه ژاری و ژ ده ستدانا گه له ک باوه ری و ره فتارین جفاکی دکهت. هه ره و سه اب تیروته سه لی، ئاماژه ب دانانگه هیین وه غه را وان هه ردوو

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۰۴). دۆزه خا سپی، رۆمان. چ، چاپخانه زانا- دهۆک.

دناڤدا دسوژيت، ئوو ده مې مړوډ دسوژيت، هينگى ب كيړ چ كارين بهرهمدار ناهيت. گه له ك جاران په يفا سوټن وه كو مه جاز دهيتته بكارئينان كو فلانكسې يې خوه ب رهفتارين خوه يين نه قه بوولكري سوټى، فلمى فلان ه كسې يې سوټى و ئيدى كه س چ گرنكيې يې نادهت... هتد. ئه فجا نه مهرجه كو مړوډ ب ئاگرى بهيتته سوټن. دبیت مەرهما وی ئه و بیت كو وه لاتین ئورویو یین سار و تیر به فر، كه سین بیانی دناڤدا دهیتنه سوټن و ژ كار دكه فن. ئه ف سوټنه دبیت ماددى بیت كو مړوډ دبیته كه سه كې بيكار و بې بهرهم. دبیت ژى، مينه ډى بیت كو مړوډ بېر و باوهر و بهايين خوه يين جفاكي پي ژده ستددهت. ههرچه وا بیت، ب فان هردوو جهه فنگين نه فاللا ژسه تمينه كا نه چاهه ريكرى، نفيسهر وه لاتين ئورويى (ئو وه لاتين بووينه خه ونا گه نجان) پي وه سف دكه ت.

په ياما سه ره كى يا رومانى ئه وه كو گنج وه لاتى خوه نه هيلن و بهر سينگى قهيران و شاشيان بگرن. ئازراندنا ئى بهر خوه دانا هه ژى دوه لاتيدا، باشتره ژ وى چه ندې كو ل وه لاته كې بيانى بهرزه بين و نه تنى پاشه روژا خوه بسوژن، بهلكو دى ژيانا خوه ژى كه نه دوزه خ. ب كورتى، ههروه كو كورد دبېژن "به ر ل جهى خوه يې ب بهايه"، مړوډ دناڤ كه سوكار و جفاكي خوه دا بهرهمدار و ب مفايه. هه رده مې ژى دوور كه ښت، دى دناڤ گيله شوكا ژيانيدا بهرزه بيت. ئه گه ر بهرزه نه بيت ژى، ئه و بهايې دناڤ وه لاتيدا نابيت: "دهمې مړوډا وه لاتى خوه دهيتت.. مړوډا دبیته ئاميرت، دبتنه چنه، ل پيش چاقين خه لكى رهش ديار دكه ت... بپا؟". ب ئى هه ښه ركرنا ههردوو جفاكان، نفيسهر په يامه كې ئاراسته ي خوانده فان دكه ت كو چوونا ژدهرته، برينا ره هوريشالانه و خوه هه لايستنه ب

وهريسه كيشه كو بهر بهره ل سهر حهفكا مروڤي دشديت، هه تاكو نه شيت خوه
ژي رزگار بكهت.

لي ب شيويه كي گشتي و كه تواركي، مروڤ باوهر ژ چافين خوه دكهت و
ب ديتنين جفاكي خوه سهردهريي دگهل هه موو بوهرين ژياني دكهت. مادهم
كه سين زدهرفه هاتين، دهوله مند و دچافين جفاكيدا بهانه، هه موو خه لك دي
هه ولدهت خوه ل وي و غهري بدت: "ههر كه سي وهك خوه نه وروپا دديت، وهك
هزرا خوه ژيانا وان هزر دكر، هه ميا مراد بوو قي شهريه تي قه خون... بپه ۲۵". نو وهكو
چافليكرنه كا جفاكي، كه سين هه مان جفاك چافليكرنا هه ف دكهن و دكهفته دبن
كارتيكرونا هزر و رهفاري دهر دوراندا، ههروه كو كورد ديترن "تبای عامی دي
چمه سامی". ب قي چهندي ژي، ده مي مروڤ دبينيت كو خه ونا پرانيسا گه نجان
چوونا ژ دهر فیه، مروڤ ژي دي خوه ل وي موغامهري دهت: "هه ميا وهلاتي خوه
هيلا، هه كه سي هندهك شيانين باش هه بن، وهلات هيلا... بپه ۵۲". پرانيسا خه لكسي
جفاكي و وهلاتين په نابه رثاميز ژي، وه سا هزر دكهن كو خه لك ژ بيكاريي د
ره فیت و ل دهر فته تين كاري دگهرييت. دييت تا راددهيه كي زور وه سا بيت،
چونكو نه و كاري مروڤ ل غهريبيي قه بوول دكهت بكهت، دناف وهلاتيدا
كي مبهانه: وهكو كار كرنا ل خوارنگه هان، پاله تي، كرنيكاريي پاقر كرني، سه خييري
يا دانعه مران... هتد. لي نه تني هه ژاري و ليگه ريانا كارييه، مروڤي دهر ب دهر
دكهت و ژ كه سوكاران دوور دكهت، چونكو د جفاكين كولله كتيشدا هه ردهم
مروڤ هه ثكاري يا هه ف دكهن و دخوشي و نه خوشي يين ژيانيدا پشكدارن
(ئانكو كه سهك ژ برساندا نامريت). مروڤين سمكوي ديترني: "نه چه، ما كي
راهيلايه ته؟ ما چ ژ ته كي مه؟ خاني، ترومبيل، ژن و بچوووك... تو لاوي دلي خويي...

مادئ بؤ ب دهستی خوه مالا خوه خراب کی؟... / دئ هەر چم، من دکان فرۆت، خانئ فرۆت، شۆئئ خوه هیلا، دقئیت نهز بچم.. یا بؤ من بوویه رک و مه رهق... بیپه ۸". ب ئئ چه ندئ، خوبایه کو سمکۆی هه موو پئدئی یئن کاری و ژیانه کا هه ژئ ل وه لاتئ هه نه، کو ژ لایئ ماددی و جفاکیفه سه ربلند و هه ژئ بژئیت. لئ حهزا موغامه رئ و ب سه ره له بوونئ، پالده ره کئ گرنه گ و کاره گه ره کو وی بهر ب مشه ختبوونئشه بهت.

سمکۆی دئیا ژ که فلوزانکئ خوه ده ره که ئئیت، جیهانه کا دی یا ل پشت ده ریا بیئیت و به ختئ خوه لئ ب جیر بیئیت: "دقئیت نهز ژ که فلوزانکئ خوه ده ره که ئم، دقئیت نهز هؤسا ب سانا هی نه مر م.... بیپه ۹". ب ئئ دا کو کیکرنا مجد، پرا نییا گه نجین کوردستانئ وه لاتئ ده یلن و بهر ب ئا قاره کئ نه دیار شه دچن. هه موو خه ون و هیقی یئن وان ئه وه کو ژیانه کا خو شتر و ته ناتر بؤ خوه دا بین بکه ن. یان ب کئمی، ژناف بی دادیئ بهر ب داد په ره ری شه بچن. هه له بت تیگه هیئ بی دادیئ و داد په ره ریئ هه سته که دنا خئ مرؤ فیدا په یدا دبیت، ئه و بی دادی یا هنده ک که س هه ست پئ دکه ن، دبیت داد په ره ری بیت بؤ هنده کئن دی، یان ئه و داد په ره ری یا ل هنده ک جفاکان ب چاف ده یته دبیتن، دبیت بی دادییه ک دناف گه وه ره ئ و یدا هه بیت. له وا ده می په هله وان ل ئورؤپا دژئیت و ب سه ر ژیان و هه قبه ندی یئن جفاکی یئن وان هه ل دبیت، ب شیویه کئ بیزار و بارکری ب هه لچوونئ، کۆمه کا پرسیار ئن بی بهر سف ئاراسته ی خوانده ئان دکه ت: "ئه فه یه ئه ورؤپا؟ ئه فه یه پئشکه تن؟ ئه فه یه مرؤ فایه تی یا وان؟... بیپه ۱۶۹". ل هه موو جه ان و ده موو سه رده ماندا، تیگه هی داد په ره ریئ و یه کسانئ و

مرۆڤايه تىن، هەر ئه وه يى مرۆڤ ژ جفاكى خوه فېربسوى. نه دووره دادپهروهى
و مرۆڤايه تى يا جفاكه كى، ب كىر كه سىن جفاكه كى دى نه هين؟!

دوودلى و بپاردان

دوودلى، چافه رىكرنا بهرى بپاردان تىه هه تاكو مرۆڤ ژ هه لېژارتنا خوه
پشتراست دبىت و پاشى بپاره كا ئىكلاكه ر ددهت، هه ردهم يى ئالۆز و دوودله.
ئه فه ژى كرىاره كا سروشتىيه و ل دهف هه موو مرۆڤان هه يه. لى ده مى دبىته
هه قالجىمكى مرۆڤى و دكه ئىته دناڤ هه موو هوور هووركىن ژيانا مرۆڤىدا، ترس
و ئالۆزىيه كا دژوار ژى په يدا دبىت، ئه فجا بپاردان ب زه حمه تتر لى ده ئىت.
نه يه قىنى يا مرۆڤى و ترسىانا ژ نه ديارى، ئالۆزىيه كى بۆ مرۆڤى په يدا دكه ت
دبىژنى "ئالۆزى يا هه بوونى". ئه فه ئه و ئالۆزىيه يا مرۆڤى تۆشى بپار نه دانى
(يان گىرۆكرنا بپاردانى) دكه ت، چونكو هه ر لايه نه كى به ئىته هه لېژارتن، دى
ل سه ر حسىبا لايه نى دى دبىت. هه روه كو كورد دبىژن "مرۆڤ دكه ئىته دناڤه را
نال و بزمارى" دا. هه ر دوو هه لېژارده يىن په هله وانى نه دخۆشن، مانا وى ل
وه لاتى، دى ئىخته دناڤ چاره نڤىسه كى نه دياردا. چونا وى، دى دبىته سه ده مى
ژده ستدانا كۆمه كا بهايىن جفاكى و سه ربۆر و بىره اتنىن خۆشىن ژيانا
زارۆكىنى: "هندى ده م نىزىك دبوو، دكه ت به رامبه رى وى راستيا تال... بپ ۲۰".

د فى پىشوپاشكى يا مان و چوونىدا، په هله وان دكه ئىته دناڤ هه فركىيه كا
ده روونى يا توند دا، كو هه فركىيه كه دناڤه را مه ژ و دلئ و ويدا. دلئ وى دبىژتى
هه ره و خوه ژ فى ره وشا ناله بار و مشتى كوشتن و نه ئارامى قورتال بكه.
مه ژئ وى دبىژتى: ما دى چه وا هه مى خه ون و هىشى يىن كه سوكى و ئه وىن

ھەقبەند ب بنەمالا خوەفە ھیللی و بەر ب وەغەرەکا نەدیار و نە مسۆگەرئە چی .
 مەژئی وی دبیژتی، فەرە تۆ ل پاشەرۆژا خوە بگەرییی و گرنگیی ب ئاڤاکن و
 خەونین خوەیین کەسۆکی بەدی، چونکو ل داوییی دئی ھەر نەچار بی کو ب
 تئی روو ب رووی زەحمەتی یین ژیانئ بی . لئ دلی وی ژ ھوشا مالی و
 ھەڤالان و مروڤین وی ئەناپت . ئەرئ بمینیت و خزمەتا مروڤین خوە و بابئ
 خوەیی پیر و نەساخ بکەت، یان گرنگیی ب بەرژەوئەندا خوەیا کەسۆکی بەدەت؟
 ھەڤرکیبەکا توندە گیانئ وی کریبە دوو لەت: "بابئ وی ئەوی گەلەک ڤیای، نھۆ دئ
 ھیلپت بۆ نەخوەشیا و بۆ پیراتیئ.. نھۆ دئ کتە گوری بەرژەوئەندیا خوەیا تایبەت، دئ
 کتە قوربان بۆ خوەشیا خوە... بپ ۳۰".

ب ڤئ ئالوگۆرکنا دل و مەژئی، دناڤەرا پەسەندکرنا مان و چوونیدا،
 پەھلەوان تۆشی ئالۆزی و دوودلیبەکا نەئیکلاکری دبیت . دوودلی مینا
 ستوپەکیبە، برپاردانی گیرۆ دکەت . یان دەمەکی دەدەتە کەسئ دوودل کو گروڤ
 و پیرانیین پتر کۆم بکەت، یان ب ئاواپەکئ کوورتر ھزر د ئەریتی و نەریتی
 یا برپاریدا بکەت . دوودلی پرۆسەیا کە نورمال و فسیولۆژییە، کارئ ھەقبەندی
 یین دناڤەرا پەردەیا دەماغی و سەنتەرئ برپاردانییدا ھیدیتەر لئ دکەت . ئوو
 ئەڤ ھیدیکرنە وەکو ستوپین بەروەختین ترومبیلینی کو دەمەکی پتر دەدەتە
 کەسئ دوودل ھەتا کو دگەھتە برپاردانەکا ئیکلاکەر . ل گورەیا شرۆڤەکاری یا
 دەروونی، رەھوریشالین ژیان و رەفتارین ھەنۆکەیی یین مروڤی، بۆ سەردەمی
 زارۆکینیئ دزقن، کو مروڤ ڤیری جۆرەکئ رەفتارین ژیانئ دبیت و پاشی دبیتە
 ستایلی ژیانا مروڤی . لئ ئەگەر چ بەھانەیین لۆژیکی ژبۆ وی ستایلی پەسەند
 و ئەنجامدای نەبن، مروڤ بەر ب حالەتەکئ فالنجبونا برپاردانیئە دچیت،

دبیژنئی ئەبولۆمانیا (Aboulomania)* . ئەف حالەتە پیشیلبوونەکا مەژییە کو مرۆف نەشیت ل سەر چ بریاران جھگیر بییت و رەفتارین دوودلیی و ئالۆزیی و خەمۆکیی دگەلدانە. ئانکو مرۆف نەشیت ئەرکین خوەیین جشاکی ب شیۆیەکی کاملان و قەبوولکری ئەنجامدەت. ب ئی چەندی، نەشیت چ بریارین هەشەند ب ژيانا خوەفە بدەت. ئەگەر بدەت ژى، دئى مشتى گومان و دوودلی و پەشیمانی بییت. ل دەمی بیری یا هەفالیین خوە دکەت، وەسا ددانیت کو نەدوورە ب چوونئ زەست بدەت و چ جارن نەبینتەفە، ئەفە ب خوە ژى فاکتەرەکی ب هیژئ دوودلیی و پاشوینشکیی: "هەفالیین وی، ئەوین گەلەک خۆشى بیئکفە بۆراندين.. ئەو دئ هەمیا هیلیت و دئ ب دویف سەرئ خوە کەفت... بپا، ئیدی ئەو ژیک خلاس، ئەو خۆشى و کەیف و سەردان و هاریکاری ژیک خلاس... بپا، یان "ئەفە جەئ شۆئ من بوو، ئەفە هەمی هەفالیین من بوون، من هیلان و بەرەف داوییهکا نەدیار... بپا۳۷". هەلبەت نەگەلەک یا ب ساناهییه کو مرۆف پشکەکا ژیی خوە (ب هەمی خۆشى و خەون و هیقیفە) پشتگوهر پاقییت، هەرەکو نەیی. ئەفجا جار دئ بریارا چوونئ دەت و کەسوکاریین وی دەیتە مالا وی ژبو دیتنا داویی و خاترخواستنی، جار ژى لیئە دبیت و ددلدا دبیزیت: "ئەم ناچن، ئەم مالا خوە، وەلاتئ خوە ناهیلن... بپا۳۷". ئەفە یە ئەو دوودلی یا مرۆشى دەیلتە هەلاویستی دناقبەرا پە یفا بلا و نەخیردا.

* ژبو پتر ییزانینان ل سەر ئی حالەتی. سەحکە: یاسمین الصاوی (۲۰۱۸). التردد المفرط.. اضطراب نفسي يسببه الاهل للابناء (مقالة). من موقع (www.elconsolto.com/psychiatric). یان (en.wikipedia.org/wiki/Aboulomania).

ژ لایه کی دیکه، دهمی په هله وان دگه ل هه قالی خوه دگه هنه بنه جهی (یان ل دانانگه هین وهغرا وان یا دریز، توشی هه مان ئالۆزی و دوودلیی دبن. نه وان هزره کا جوان بو ژیا نا ئورۆیا د مه ژئ خوه دا چاند بوو، ل گوره ی وی هزرا جوان و هه ژئ، خه باتا گه هشتنی ذکر. لی دهمی دگه هن، ژنوو بی دحه سیین کا چهند ژیا نه کا ب زه حمه ت و گرانه. ل وه لاتی چ جار ان نه چار نه بوویه (ئوو نابیت ژئ) کو د کابینه کا ته له فوناندا بژیت، یان ل سهر خیرین دیران بژیت، ئوو چ جار ان وه سا نه دیتییه کو نه کار کرن فهیتییه کا مه زن بیت ههروه کو قبحه ته ک کری: "به رهف وی دیرا ههر روژ لی میشان چوو، دا نه قرۆ ژئ زکی برسی رازی کت. دیسا نه وه قه شهیی ههر جار و ل وی جهی ههر جار، ل هیثیا وی بوو... تو بو کار ناکي؟ ما دی هه تا که نگی هو مینی؟ هیشتا تو یی گه نجی... بیپا ۲۱". نه گه ل وه لاتی با و ههر کاره ساته کا ب سهری هاتبا، دا که سوکار و دهر و جیران ده ستی هاریکاریی بو دریز که ن، هه تا کو خوه ل سهر پی یین خوه دگریت. لی ل وه لاتی غوربه ت و غه رییبی، هه موو وه کو وینه (ب کیمی دبا زنه یی په هله وانئ رۆمانیدا، یان ل گوره ی په یاما نفیسه ری). دهمی هزرا خوه د هه فنه ته وه و هه قالین خوه دا دکه ت: "هنده ک بوونه هه قالین دزا.. هند بوونه بیهن کیش.. هند سهری وان سقک بوو، هند ل سهر جهی خوه چاف لی سور بوون... بیپا ۱۶۸". شی ره وشا ناله بارا بار کری ب ئالۆزی و په شیمانی و سه تمینی، به ری په هله وانئ دده ته دوودلییه کا توندتر ژ نه وا به ری هاتنی هه یی: "نه ری مان باشتره یان دهر به دهری؟ نه ری دی داوی یا مشه ختی یا مه چ بتا؟... بیپا ۷۲". نه ف ره وشه یه وی بهر ب هنده ک بریار دانی هه مه جوړقه دبه ت.

د ښې رهوشا دوودل و ئالۆزدا، په هله وانې رۆمانې روو ب روویې هه موو جوړین بریاران دبیت. بریاردان ب شیوه یه کي گشتی، کریاره کا که سوکیه و مروښ ب ته نا خوه ددهت، لئ بهری بگه هته قوناغا بریارانا ئیکلاکه، سنی فاکته رین سهره کی ئاکامی دکنه سهر بریاردانی؛ فاکته ری بهاین که سیی کو ژ خیزانی و جفاکی دهر دۆر بو په یدا بوویه. فاکته ری خو نر خاندنی کو مروښ ب ته نا خوه، ل گورهی که سایه تی و دیتنن خوه یین که سوکی ددهت، بیی کارتیکرنا چ لایه نین دی یین هه ښه ند ب ژيانا وی یا که سوکیشه (وه کو دایاب و هه فالان و جفاکی دهر دۆر). ئوو فاکته ری دهره کی کو ب رهوشا سیاسی و ئابوری و ئاییشا گشتی یا وه لاتیسه گریدایه. ئانکو ههر کریاره کا بریاردانی ب خوه ییتی یا مروښی و دهر دۆرا ویشه گریدایه. ههر که سه ک بریارین خوه ل دویف سهر بۆر و پاشخانا خوه یا هزری و هه لسه نگاندا خوه یا هه نوکه بی ددهت (ئانکو ب ته نا خوه ددهت)، یان ژی ب هاریکاری و راویژکاری یا که سوکار و دهر دۆرین خوه بریاری ددهت. ل گورهی دویفچوونا پسپوران، گرنگترین جوړین بریاردانی ئه څین ل خوارینه*:

۱. بریارا بله ز و سه ری: وه کو کاردانه وه یا کاره کی دهملده ست دهیته دان، دبیت هزرکر نه کا لوژیکی دگه لدا بیت، دبیت ژی چ هزرین لوژیکی و بهر ئاقل دگه لدا نه بن. دبیت به رهه می وئ له حزه یی بیت و نه دووره ژ ئه نجمی ههسته کا دۆمدریژ و ل سه ری ک کۆمبووی دهر که ښیت. د ده می دانوستاندا ل سهر رهوشا سهر ده می جفاکی خوه دا، په هله وان ښی جوړی بریاری ددهت. بهری

* ژبو شیواز و جوړین بریاردانی، مفا ژ نامیلکه یا یونسکو هاتیبه وه رگرتن: کارامه بیه کانی ژیان (یه که ی بریاردان). هه ولیر- ۲۰۱۸.

سهره لدانی، خهون و هیقی یین گه نجان وه لاته کی، ئازاد و ژنه کا جوان و مالّه کا خووش بوو. لئی پشتی سهره لدانی، کو هه ژاری و بیکاری و نه دادپه روه ری یا به ره هه ست دکه ئیته جهی نه شعه یا ئازادی، خهونا هه موویان ره قین و چوونا ژده رفه یه: "هه میا دقیت ژ قن زقرۆکی دهرکه قن، که سی ناگه ه ژ وه لاتی ئازاد نه مایه! که سی ناگه ه ژ ژنه کا جوان نه مایه! که سی ناگه ه ژ خواندنی و پاره و مآداری نه مایه.. هه ره هیقی نه وه کو بره قن، خوه ژ بهر پرسیاری دویر بکه ن... بی ۳۳".

ئه فه ژ ی نیشانا ل سه ری ک کۆمبوونا هه ستین نه رازیوون و بی زاری یا ژ سه رده می خوه یه. ده می که سه ک بی ژتی ما بوچی ئەم ژ ی نا ره قن. ئیکسه ر دی ژیت بلا. ئەف جوړی بریار دانا بله ز و ده ملده ست، بی هزر کرن یان پلانه کا پیشوه خت بو هه بیت، ده ئیته دان. وه کو ده می که سه ک مرۆفی داخواز دکه ته سه ر خواری و ئیکسه ر مرۆف قه بوول دکه ت. یان هه کو مرۆف ل بازاری بیت و هه قاله ک بی ژیت دا بچینه سینه مایه... هتد.

دبیت ژ ی، ژ نه گه ری پاشخانه کا هزری و بیئۆمی دیه کا به رده وام په یدا بیت. بیئۆمی دی مرۆفی بهر ب سه مئین هه مه جوړه دبه ت، مرۆف وه سا هزر دکه ت کو هه ره وه شه کا دی، دی ژ قن ره وشا نوکه باشتر بیت یان ب کی می، خرابتر نابیت. وه کو وی که سی ل بهر خه ندقینی، خوه ب که فز ئیته دگريت. د حاله تین سروشتیدا، هه موو که س دزانن کو که فز مرۆفی ژ خه ندقینی رزگار ناکه ت. لئی دده می بیئۆمی دی و کینه راتا خوه رزگار کر ئیدا، ئەو ناھیته بی ری کو بی مفایه . که له ک جارن مرۆف ژ بریارین خوه یین بله ز په شیمان دبیت، لئی چونکو بریاره و ب زه حمه ته کو ب هه مان له زاتی لئیه ببیت، تۆشی دوو دلی دبیت و چه ز دکه ت بویره ک یان روودانه ک ببیته ئاسته نگ د ریکا ئە نجامدانا بریاریدا:

"هەر یی پەشیمان دبت، ل هیشیا دایکا خوه، بابی خوه.. یان هەر کهسهک، هەر بچویکهک بیژتی نهچه، نهچه دقیت تو نهچی، نهه ناهیلن تو بچی... بپ۲۷".

۲. بریارین ل سهر خوه و نهوین پیدقی ب دهمهکی دریز ههیی: ژهر کارتیکرنا وی ل سهر مروقی و دهردورا وی، نهچاره کو ب کووری هزری تیدا بکهت و لایه نین وی بین ئهریتی و نه ریتی ب هه لسه نگینیت. دیسا دهردوران ئاکامهکا کاریگهر ل سهر فی جوژی بریاردانن ههیه. دهمی په هلهوان هزری د خالین نه ریتی یین چوونیدا دکهت، رهوشا برایی وی بو دبیته میناک: "تو دزانی نهوهسانه وهک ژئ دبیژن؟! برایی ته ب شوئی فه مر، ههتا خوه خودان دکت، ته دیت چهوا بهحسی ویری دکر؟... بپه". لی دهمی دبهیسیت کو زاروکین په نابهران ل باشرین خواندنگهه دخوینن و ژیانهکا ب وهکههفی دگهل وی وهلاتی دبۆرینن، دلن وی دچیته وهغهری. ههروهسا نهوا مروقی د فی جوژی بریاردانیدا ئیکلا دکهت، ههلوستی دهردورانه، بابی وی دبیژتی: "ههره تو ژئ خوه قورتال بکه، ههر کهسی ژفی ئاگری دهرکهت ههروهکی ژنوی ژ دایکا خوه بووی... بپ۲۷". نهفه دبیته پالدهرهک کو داوکویی ل سهر پرۆژی بریاردانا خوه بکهت. لی دوودلی یا وی یا دهروونی سهدهمی گیرۆکرنا بریاردانیه، ل هیشیا لایه نهکی دییه کو هندهک ییزانینن جودا بلهتی، دا ههردوو لایه نین ئهریتی و نه ریتی ههقهبری ههف بکهت. ههقهبرکن دئ نهگهرهکی لۆژیکیی ئیکلاکرنی بو پیشکیش کهت: "ل هیشیا دایکا خوه، بابی خوه.. یان ههر کهسهک، ههر بچویکهک بیژتی نهچه، نهچه دقیت تو نهچی، نهه ناهیلن تو بچی... بپ۲۷". ژبو ههر کارتیکر نهکی، فه ره ل دهستیکی مروف د ناخ و خوهیی خوهدا یی بهرههف بیت، ههردهمی کومهکا نهگهرین ئیکلاکرنی ل دهف پهیدا بوون، پاشی پرۆسهیا کارتیکرنی دهست پی

دکته. د فې دوودلی یا دناڅهرا چوون و مانیدا، باب وئ هه څرکی یا توند ئیکلا دکته. ل شوینا بیژنی نه چه، به هانه یان بؤ وه غه را وی دئینیت کو بریاردان پی پشتراست بییت: "نوغه را ته خیر بت، نهف گوتنه ژ نه دل گوتی، لن پستی رویدانا بهری چوند روژکا رویدای، کو پتر ژ سه د که سا تیدا هاتین کوشتن... هه ږن بلا هوین ل پیتش چافین من نه هین کوشتن... بیپا ۳۱-۳۲". نهف به هانه یا لژیکي، وی ژ هه سکرنا ب گونه هی رزگار دکته و بهرئ خوه دده ته وه غه ری.

۳. بریارین هه سکرنا ب پیشبینی (الحدس): نهف جوړی بریاردانی، بی هیج پروسه یه کا میتودی یان لژیکي یا دیارکری بؤ مروشی په یدا دییت، هه ستا پیشبینکرنی (الحدس) مروشی پالدهت کو هزری د بریاره کیدا بکته، ره وشا وی و ژیارا وی پی باشر بییت. ده می هیشتا ل وه لاتی، هه ردهم خه ونه کا ب ترس ددییت کو پی د فریت و مروشین وی دمیینه دناف ئاگریدا: "پی ل بهر په رین هه سمانا هه ری بلند دبت، دبن دا نه رد پی بوویه بزوته کی ئاگری... هه ری هه ول ددهت خوه راگرت، دا نه که فته دناف وئ گولا ئاگری دا... ل داوییا وان، هنده ک بوونه ئالفی ئاگری... بهری ئاگر لاندکا زاروی وی پی ساقا دناف پیلین خوه دا به رزه بکت، سه روسه ر خوه هافیتی.. وه کی دینا راست رابوو سه ر خوه: بسملا، بسملا.. ته خیره؟ دیسا خه ون بوو؟... بیپا ۱۸-۱۹". نهف هه ستا ب پیشبینکرن ل سه ر ره وشا وه لاتی، بهرئ وی دده ته بریارا ره ینی. ئانکو هیشتا ج دانوستاندن و هزر د مشه ختبونیدا نه کری، هه ست و پیشبینی پی وی هنده ک هزرین چاره سه رکار بؤ دنازینیت. هه روه سا ده می ب ریکا مشه ختبوونیه ژی (هه کو هیشتا ل ترکیا)، هه ردهم هه ست دکر کو کومه کا دز و گروپین مافیا دی فیلا ل وان که ن و دییت ب شه لینن یان ئیستغلال بکه ن: "دوو که سا هلدا نه ژور، خودانی مالی دا دویف وان، جهی وان نیشا دا..! هه ر ئیکی ژ وان کی ره کا مه زن دده ست دا بوو..! ددانین

خودانی مالی خوین ژئی دباری.. خودانی مالی بله ز بوو، دا پارین وان ببه تا.. پاره بو منن، سه ریڼ وان، دلئ وان، جلکین وان بو هه وه.. من پاره دقین: دولار.. دولار.. ها ها ها... بهری وی کیرا دهف تیژ ل سهر ستوی وی ب هه می هیزا خوه بشدینیت، ب هه می هیزا خوه کره هه وار... نه.. نه، نه و چ بوو؟ ته خیره؟.. چ نینه، خه ون بوو.. خه ون... بیپا ۵۴-۵۴". فی گومان و هه ستا پیشینکرنی، وه لی کر کو برپاره کا بله ز بله ت و بهرف ئوکرانیا بله ته ری. نه و ب خوه، پلان نه و بوو کو قاچاغچییه ک ل سته نبولی وان ژ توخیی ترکیا دهرباسی لایئ ئورویا بکته. لی هه ستین بارکری ب گومان و دوودلی، بهری وان دده ته برپاردانه کا بله ز و سه ری (بی هزرکرنه کا پیشوهخت)، کو خوه ژ وه لاتی ترکیا زرگار بکن. نه و پیزانین بو کوم بووین و نه و بویه ریڼ به رهه ست و بهرچاف، هه سته کا گومانکی بو پهیدا دکهن. د هردوو حاله تاندا، ب شیوه یی خه ونین کابیسکی بو دهین و دبنه په یام کو برپاره کا ل سهر شه نگستی هه ستین خوه بین پیشینکرنی بله ت. نه ف پرۆسه یه پتر نیزیکی نه هوشییه، کو نه هوشا مروئی ب ریکا جه فه نگان هنده ک په یامین پیشینکرنی ئاراسته ی هوشی دکته. نه فجا دی شیان و سه ربورا خوه یا بووری بکار دینیت ژبو شروقه کرن و هه لسه نگاندن و برپاردانی.

۴. **برپارین عه قلانی:** د فی جوړیدا، مروف پشتبه ستنی ب هزرکرنه کا کوور و شروقه کرنا ره وشا جفاکی و تیده راندنا فه ریژان دکته. بریار ل سهر بنه مایین سنسله یه کا پینگاف و هزرکرین د کومه کا بژارده یاندا دهیته دان. هزری د خوئی یا وه لاتی و هه قالین ریکا دریزدا دکته. د هه مان ده مدا، هزری دباشترکرنا ره وشا خوه یا جفاکیدا زی دکته. ههروه سا تیگه ه و هه ستا وی یا وه لاتینی زی دکه فته بهرگومانکرنی، کو ب هیزترین هه قبه ندی یا مروقییه دگه ل وه لاتی. لهوا پیدئی ب ده مه کییه هه تاکو بشیت خوه قایل بکته، کو نه ف

رهڦينه پلانه كا ديهه ژبو ژڦرينى. ئەف دووربوونه دئ نيزيكرنه كا دى يا كاريگەر دهتئ كو بشيت خزمهتا بنه مال و جفاك و وهلاتئ خوه بكهت. كا چهوا (بهري چوونئ) ب شيويهه كئ عهقلانى هزر د رهوشا بابئ خوه يئ نه ساخدا دكر: "گه لهك روژين زفستان و سهرما، بچويكئ خوه ل كهري سوار دكرن و دبرنه گوندى فهلا خواندنگههئ.. پشتى شياى ل سهر ديوى هه ژاريئ زال ببت، ديوى پيراتيئ ل سهر زال بوو. پيراتي ئى نه ساخيئ ميشان دكت.. پشتى نهغه ههمى كرين و بچويكئ خوه كرين وچ، چ وچ د وى نه ما... ژنوى دئ وى بو ديوى پيراتيئ و نه ساخيئ هيلن، دئ هوسا وان قهنجيا ل سهر خوه راكن... بپا ۲۲". ب ههمان شيوه ل غهريبيان ئى، پيداچوونئ ب ژيانا خوهيا بوړيدا دكهت: "نهغه پتر ژ چوار ساله نهز گه هشتيم!.. من چ كرية؟ نهز ل هيفيا چ مه؟ ههتا كهنگى دئ دقئ حالى دا بهم.. نهز ژبهر خوه بتئ نه هاتيمه، نهز ژبهر بچويكئ خوه هاتيمه، ههكهر نهز ل قيئرئ و بچويكئ من ل ويئرئ.. نهغه نه هيفيا من بوو.. نهف بارئ گران دئ ههتا كهنگى ل سهر ملين من بت... بپا ۱۱". نهغه ب خوه داچوونه كا لوژيكى و عاقلانهيه، كو مادهم ههمان برس و ترس و بيكارى ل ئى وهلاتئ ئى ههيه، ما دئ بوچى ژ خيزان و بنه مالا خوه دوور بيت. ل قيئر ئى دكهفته بهرانبهري ههقهركرنا دوو رهوشين ناله بار، يهك ل غهريبيئ و يهك ل وهلاتئ، تنئ رهوشهكا عاقلانه و بي ههلهچوون دشيت رهوشهكئ ل سهر يا دى بچيترينيت.

۵. **بريارين كهسيئ:** ئەو بريارن كو كهس بيئ راويژكارى و پرسياركرن ددهت، چونكو بابهت ب ژيانا وى يا كه سوكيغه گريدايه. ههچهنده ههموو جوړين برياران، ژبو كهسهكى يان كوومهكا كهسان دهينه دان، ئەفجا ئەم دكارين بيژين بريارين بلهز و بين عهقلانى و نهوين ههستكرنا ب پيشبينئ و بين دى ئى، ههر بريارين كه سوكينه. لئ دقئ جوړيدا، بريار د پرۆسه بين بهرهه فكرنا

برپاردانیدا، ناهیتته بهلیکرن. ناههروکا برپاری، دناف ناخی کهسهکی دیارکریدا
 دغولغلیت (بیی کو کهسهکی دی یان دهردورا وی)، پشکداریی د ناکام و
 بهرژهنگین برپاریدا بکن. ب فی چهندی ژی، مروّف ب تهنا خواه دی دگهل
 ههفرکی و دوودلی یا خواه ژیت، دی پشتبهستنی ب حز و بهرژهوهند و هزرین
 خواهین کهسوکی کهت. ههردهم داکوکی ل سهر پروژی خواهی برپاردانی
 دکهت و کومهکا بههانهیین عهقلی و نهقلی بو دئینیت کو بهیتته پهسهند کرن و
 قهبولکرن. ههردهم دناف خواهی خواهدا ب ههفرکیه، چونکو برپاردان ب
 تهوهری بهرژهوهندی و حز و پالینهرین وی یین تایبهتفه دهیتته گریدان. ههردهم
 خواه ژ خهلکی فهدهر دکهت و حز دکهت ب تنی دگهل حز و پلانین خواهدا
 بیت: "د شان چرکهیاندا، مروّف دگهل کهسی ناحوت، تنی دگهل گیانی خواه، گهلهک
 جاران گیانی مروفی بهلا سهری مروقیه... بیپا". ئوو ژبو هندی کو برپار بیسته
 حالتهکی کهتوارکیی سهپاندی، ههمی ههول دی بهر ب گشتاندنا وی برپاریشه
 چیت: "بی هیقیی خهلک کوشت.. چ نهمایه مروّف ل هیقییا وی بمینیت... بیپا۱۴۸". لی
 چونکو برپار کهسوکیه و خهلکی دهردور کارتیکنهکا راستهوخول سهر
 ناکهت، کهس ب خواه بهرهفانیی ژی دکهت و ب هندهک ئهرگومینتین عهقلی
 بههانه دکهت. ههردهم خواه ژ شاشیی و ههستکرنا ب گونهباریی دوور دکهت،
 دا ناکامی نهکهته سهر برپارا وی و توشی پهشیمانین نهبیت. ههر مروّفهک
 وهسا هزر دکهت کو کهسهک وهکو وی دهرژهوهندا وی ناگههیت: "ئهفه ههوه
 ژی کوردستان هیلا؟.. / نهخیر، مه کوردستان نههیلایه، کوردستان ههر یا د دئی مهدا، لی
 نهز دبینم ئهفه ژی رهنهکی شورشی یه.. / شورش؟! شورش بهرخوهدانه، نه رهقه ژ
 دورهیلی!... بیپا۱۴۹".

د بریاردانا که سوکیدا، گه له ک جاران بریاردهری پلانا بریاره کا دی یا نه به لیکری ههیه، یان ئەم دکارین بیژینی پلان (ب). د حاله تی په هله وانسی فی رومانیدا، بریارا چوننی دایه، لی د هه مان دهمدا، ئەو بریاره یا مهر جداره ب فه گه ریقه: "ئەز نه گه ریله مه، نه سهیرانگه رم، ئەز خودانی فی وهلاتیهه. راسته دی نھو هیلم، لی بۆ دهمه کئی کورت.. ههردی زفرم... بیپا ۳۸". ئەف بریارا لاهوکی یا فه شارتی، وه ل په هله وانسی دکهت کو بیژیت (ئەف رهفینه ژی رهنه گه کئی شۆره شییه). ئەگه ره ئەز نه شاش بم، ئەفه گوتنا ره وشه نبیرئ میسری مسته فا کامل بوو، دهمی سه ره رای هیشی و نه رازیبونا خه لکی میسری، وه لات هیلا ی و بهر ب ئورۆپا فه چووی (؟). ل فیره په هله وان پشکه کا خهون و هیشی یین خوه یین هه ژی و په سه ندکری ل دهف هه شه ولاتی یین وه لاتی دهیلت، کو دی ب هیتر و په رلاختر زفریته فه ژبو دۆماندنا خه باتا چاکسازی و وه لاتینی. دپرانیا وه لاتین بنده ست و داگیرکه ر یان سته مکاردا، هه شه ولاتی ره فینی ل سه ر به رسینگگرتنا سته مکاری دچیترین، کو بچن خوه ریک بیخن و ب هیزه کا دی یا زانستی و ئابۆریقه فه گه رن. دبیت ژی، مه ره م پی ئەو بیت کو ره فه نده کا کوردی ل ئورۆپا دروست بکه ن ژبو ته دویلکرنا دۆزا ملله تی، ب ریکا چیکرنا فشارین نیشده وله تی و بکارینانا ئاگینین بیانی یین راگه هاندنی داکو ده نگی کوردان بگه هینه ئاگینین بریاردانا نیشده وله تی... هتد.

۶. بریارین ب کۆم: ئەو بریارن کو گرۆپه ک یان هه موو بنه مال ب هه قرا ل سه ر کۆک بن و پیکه بهن. د شی جوړی بریاردانیدا (ئەگه ره چهوت بیت ژی)، مرۆفی ژ هه سترنا ب گونه هی و په شیمانیی دپاریزیت، چونکو پشتی راویژ و پرسیارکرنی و هه لسه نگاندنی هاتییه دان. د بریاردانین ب کۆمدا،

مهرج نينه هه موو پرياردەر ب هه مان ئاستى باوهريى پريارى بدن، لى دگهل كۆمى په سەند دكەن، ههروهكو كورد ديبژن "ئباى عامى دى چينه شامى". ئەف جۆرى پرياردانى، نه هه ئه بنده ب كه سه كى دياركريشه، لى هه موو پرياردەر بهرپرسيارى يا ئاكام و سه باركيى پريارى هه لدگرن. هه موو پريارىن ب كۆم ب چوار ريكا دهينه دان:

(أ) په سەندكرنا ريهر يان سه ميانى كۆمى (گرۆپى- بنه مالى)، ئەف پرياردانا تاكه كه سى، ميناكه كى پرياردانا ب كۆمه، چونكو ريهر نوونه راتى يا كۆمى دكهت و كۆم ب هه موو فقه پابه ندى پريارا ريهرى دبیت. ده مى بابى وى دبیتتى: "كورى من، نه گهر ته هيشتا نيه تا ده رى هه بت، ئەفه من ده ستوير دا ته... بپ ۲۲"، ئەو ده ستورى يا با ده تى، ده ستورى يا هه موو بنه مالىيه (نوونه رى پريارا كۆمىيه).

(ب) پرياردان ب راويژكارى يا كه سائين هه ئه بنده ب كۆمى فقه، ريهر يان سه ميانى كۆمى دى پرسيارا خوه ب هنده ك كه سپن دى يين دناف كۆميدا كهت و شيره تين وان كه سان دى بنه شه نگسته يى پرياردانى. ده مى باب كوشتنى و نه دادپهروه رى يا ده ردؤرا خوه (ب چافين خوه) دبى نيت، دبیتته كۆرى خوه: "هه رن بلا هوون ل پيش چافين من نه هينه كوشتن... بپ ۲۲". ئەم د كارين فى دبى تى، ب شىوازه كى پراكتيكيى راويژكارى بدنين.

(ج) پرياردان ب پشكداركرنا كۆمى (يان ده نكى زۆرينه يا كۆمى)، د فى حاله تيدا پرسيار ژ پرائى يا ئەندامى كۆمى ده يته كرن و زۆرينه يا ده نگان دبسته پريارا داويى. د حاله تى په هله وانيدا، پرائى ئەندامين بنه مالى و هه ئالين وى

یپن کاری، چوونا وی پهسند دکهن. ناماده بوونا خزم و که سوکارین وی ل مالا وان، نیشانا پهسه ندرکرنیه: "هندهک دهنگان ژیکه فکه کرن و گوئن: درهنگه، ریکا وی یا دویره... بیپا ۳۱". ب ئی چهنلی، ولسا دیاره کو نه تنی بریارا چوونئ پهسهنده، بهلکو پالپشتن و دبیت حه سوودین ئی پئی بهن.

(د) بریاردان ب سه رپشکرئی یان ته فویز کرنئ. ریبهرئ کؤمئ دئ کهسه کی ته فویز کهت (دئ دهستهلایین خوه دهئ) کو بریارا کؤمئ بیه ژرینیت، یان دئ وئ ته فویزئ دهته خودانئ بابتهئ؛ بؤ نمونه دئ بیژتئ تو ب کهیفا خوهیی، ههر بریاره کا تو بلدی دئ پهسند کهین (ب تاییه تی ئه گهر بابته ب کهسه کی دیارکریشه گریدایی بیت). ئه فجا ئه و کهسه دئ ب شیویه کی بریاردانا که سوکی رفتارئ کهت. باب ب شیویه کی جه فهنگی بریارا چوونئ پهسهنده دکهت، دهمئ به رهه مئ شوره شی ب دارهنارا حه وشا مالا وان دشوبهینیت: "ئه فقه وهک شوره شا مهیه، ههر یاشینه و چ به رهه م نینه... بیپا ۳۵". ئه ف گوئنا جه فهنگی ئی، دوودلییه کی ب خو فده دگریت. ئانکو نه پهسه ندرکهنه کا ئیکلاکه ره، ولسا بؤ دیار دکهت کو شوره ش ههر یا به رده وامه و فه ره مرو ف تیدا پشکدار بیت، لی د هه مان دهمدا، وئ شوره شی چ به رهه م بؤ نینه. ئه فجا ته فویزئ دده ته کورئ خوه کو ل گوره ی وئ گوئنا جه فهنگی بریارا خوه بلدهت. جوداهی یا ئی بریاردانئ ژ بریاردانا کهسی ئه وه کو د ئی حاله تیدا، بریاردان دئ ژلایی کؤمیشه یا پهسه ندرکی بیت. د فان ههر چوار شیواژین بریاردانا ب کؤمدا، نه مه رجه کو هه موو ئه ندام ب یه ک ئاست و باوهری پهسند بکهن. بؤ نمونه ههرچه نده دایک ئی یا ب وه غهرئ رازییه، لی دبیت د دلئ کوردا حه ز نه کهت بچیت (؟).

ھەروەسا شەبۆراندن ئېن ل مالا تەمارايى زى (ل ئوكرانيا)، ب بېرادانەكا كۆمى دەھىتە ھەژمارتن، ھەموو كوردېن مشەخت ل وئى مالى دېوونە مېشان و ھەموويان دەمەكى خۆش ل دەف تەمارايى و ھەقالېن وئى دېوراندا (كو نەمەرجه ھەموويان ئەو رەوشە پەسەند دكر). لئى وەكو بېيارەكا ب كۆم، ھەم لېك كۆم دېوون و ھەم دەمەكى خۆش ب خوارن و رابواردن ئېقە دېوراندا. ئوو دەمى تەمارا زەرگەھەكا نەپشېبىنكرى ل پاشخانا وان يا پەرورەدەيى دەت، ھەموو پېكفە پى دئېشن: "تەمارايى ب دلەكى ساخ و ژدل پېقەيى قە گۆت: ئەقە ژنا ھەقائى تە يا نامادەيە د ژوورا ھەقە! ئەقە پتر ژ سالەكى يە مېرى وئى چوويە نەورۇپا و يا ھىلايە ل قېرى... بۆچى تو ناچى وئى ژى رازى كى و بەلا خوە ژ مە ژى قەكى!.. ھەمى مان گۆھشۆر و حېبەتى، بى دەنگىي ژور تىرى كر... بپا ۱۰۱". ھەتا ئەيادى (ئەوى تەمارا د كۆشا ويدا) خوە نەرازى نەكرى، كەسەكى كلىپاتە ژى نەھات، چونكو ب بېيارەكا ب كۆم ئەو رەوشە قەبوول كر بوو، ئوو دەمى ئەيادى ئەو رەوشە رەتكرى، ھەموويان رەتكر. ب قئى چەندى ژى، ئەياد وەكو رېبەرى پەسەندكرنا وئى بېيارا ب كۆم دەھىتە ھەژمارتن.

۷. بېيارىن پاشىنخستى: ئەو بېيارن كو مروف زوى ب زوى نادەت و ھەردەم پاش دئىخىت ھەتاكو بۆيەرەك يان روودانەك دقەومىت و كەسى دئىخىتە سەر سىكەيەكى ئىكلاكەر. نەدووورە ژى خەلكى دەردۆر كارتېكرنەكا راستەوخۆ د قى جۆرى بېراداندا ھەبىت، چونكو كەس بى گەھشتىيە پروفى بېرادانى، لئى يا پاشىنخستى ھەتاكو كەسەكى دى يان بۆيەرەك دىتە پالەدرى بېرادانى. د درىژى يا رېكا مشەختىدا، پەھلەوان پەشىمانى بېيارا چوونى دىت و ھەز دكەت قەگەرەت. لئى ھەردەم پاش دئىخىت و د دلدا دەھىلىت. ئوو ل دەستپىكى

ژی، دهمی دڤیا برپارا نه چوونئ بدت، ههردهم پاش دئیخست، ل هیڤی بوو کهسهک وی هانبدت: "ههر هیڤی دخواستن کو ههڤائی وی نهئیئت.. ئی دهنکهکی گۆت: نهڤه هات... بیپ۲۷". لئ نه تنئ کهسهکی پالپستی یا نه چوونئ نه کر، به لکو ههمی هاندان بهر ب نهجامدانا وهغهرکرئیڤه بوون: "سهکو گهلهک جارن دڤیا ل پشت خوه ب زڤرت، ئی لهکولومین ههڤائی وی قاهیم دکر: گهر تو چوووه رنیهکی ل پشت خوه نه زڤره!... بیپ۲۴". ههرچه نده ب ریکا وهغرا دریزڤه، گهلهک جارن توڤی سهتمینی و رهوشین ڤه جنقینی بوویه، لئ ههردهم ئومیدا گه هشتنی، باری وی سفک دکر و چ پلانین برپارا ڤه گهرئ ل دهف پهیدا نه دبوون. دهمی دگهته نه لمانیا و کومهکا چیرۆکین دلته زین دبهیسیت، بریارهکا پاشئیخستی ژبو ڤه گهریانی د دلدا ددهت. لئ ههتاکو نهڤ بریاره بکهڤیته دیبائی نه جامدانیدا، ڤه ره کومهکا بویره رین ئازرینه ر د هاریکار بن کو ژ ناخی خوه دهریخیت و بکهته کهتوار.

ههڤرکی یا دناڤهرا ههرسی پیکهاته یین کهسایه تییدا

ههر ژ دهستییکا چییونا پرۆژی برپاری و ههتا گه هشتیه کهما "رویتلنگن". په هله وان د ههڤرکییهکا بهرده واما دناڤهرا ههرسی نه له میتننن کهسایه تی یا دهروونی یا مرۆڤیدا بوو. ههردهم دوودلی و په شیمانی و گومان، ههڤریبازا ریکا وی یا دریز بوو. ل گهری لیکۆلینن سیگموند فروید، مهژی مرۆشی ژ دوو بشکین سه رهکی پینک دهیت: هۆش و نه هۆش، هندک دهر ووزان پشکهکا دی ب ناڤی به ره هۆش ل سه ر زیده دکهن. فروید پیکهاته و پیناژویا چییونا کهسانی ب نه هۆشیڤه گریددهت و وه هزر دکهت کو نه هۆشی یا مرۆشی

کۆئەندامەکی گرجن و تیکهەلەیه، ژ سێ ئەلەمێنتین سەرەکه پیک دەیت: ئەو (Id)، ئەز (Ego)، ئوو ئەزا بلند (Super Ego)*.

* ئەو (Id): نافەرۆکا ئەوی (Id) هەمی نههۆشه و مه ئاگهه ژێ نینه. ئەو غەریزه و پالێنهرن، یین ژ لەشی دەردکەئن. هەر وهسا کریارین عەقلی و سیکسی یین تەپەسەرکری ب خۆفە دگریت. بنه مایێ سەرەکیی ئی پشکی تیرکنا پیدشی یین بایولۆژی و وەرگرتنا لەززه تییە، چ پویته ب لۆژیک و که توار و سنجی نادهت، تنی تیرکنا غەریزه و خوه دوورکر نه ژ ئیشانی.

* ئەز (Ego): نافەرۆکا ئەزێ هۆشه و مینا نافەرۆکاکی دنابەرا ئەوی و جیهانا که تواریدا کار دکەت. غەریزه و پالێنه رین ئەوی (Id) ل گورە یاسا و عورف و عەدەتین جفاکی کونترۆل دکەت. ئەگەر ئەو (Id) ل گورە بنه مایین لەززه تی کار بکەت، ئەز (Ego) ل گورە بنه مایین که توارێ کار دکەت. ئەف ئەزه دەرپرینی ژ تیگه هشتن و هزرکرن و حکمەت و ساخلەمی یا مەژی دکەت. ب ئی چەندی ژێ، ئەز (Ego) دبیته چاقدیتر و بەرپرسی هەمی رەفتارین مه یین کری و گۆتی د ژیا نا که توارێ یا جفاکیدا.

* ئەزا بلند (Super Ego): نافەرۆکا ئەزا بلند نههۆشه و ب سنجی ئیدیالی و وژدانا مروۆفی دهیته نیاسین. وهزیفه یا وی چاقدیتری و کونترۆلکرنا رەفتارین کری و گۆتی یین ئەزیه.

* ژبو پتر پیزانینان سهحکه: سیجموند فروید (۱۹۸۳). الانا والهذا. ترجمه جورج طرابیسی. دار الطلیعة للطباعة والنشر، بیروت، ص ۲۷-۴۰.

لئى فەرە بزائين كو ئەف ھەرسى ئەلەمىتتەن پىكھاتنا دەروونى، نە ھىزىن خوەسەرن دناڧ كەساتى يا مەوڧىدا. لئى وەزىفە يىن جودا جودا يىن كەساتىنە و كەساتى يەكە يەكە كاملان و ئىكگرتىيە. ئەم دكارىن بىژن كو (ئەو) پىكھاتە يىن بايولۇژىيە و (ئەز) پىكھاتە يىن سايكولۇژىيە و (ئەزا بلند) دىستە پىكھاتە يىن جفاكى ژبۇ كەساتى يا مەوڧى. ب ئى چەندى ژى، پەھلە وان دكەڧىتە دناڧ ھەڧرىكە كا دژوارا دناڧبەرا پىكھاتە يىن بايولۇژى و دەروونى و جفاكىدا. ئازادى يا كەسۆكى ژبۇ دەربەراندنا ھەزىن ڧەشارتى يىن سىكىسى و تىركرنا نىراتى يا خوە، دكارى (ئىلحاحى) لئى دكەن كو وەغەرى بكەت. ئەڧ پىكھاتە يىن بايولۇژى (ئەو- Id) ب ئاشكرايى (ل مالا تەمارايى) سەرھەلدەت و پەھلە وان ب ھەلچونە كا ئازەلى گازى دكەت: "ئەرى من ژن دڧىت، بلا يا پىرەت، بلا يا كرىتەت، ھزار ئىش لئى بى!... بىپا۱۰". تنى وى دڧىت ھەزا خوە يا سىكىسى يى تىرە بكەت.

پىكھاتە يى سايكولۇژى (ئەز- Ego). دكارى لئى دكەت كو ب عورف و عەدەت و بەھايىن جفاكى خوەڧە پابەند بىت. بىپارا چوونا ژدەرڧە ب خوە ژى، ھەولدانە كە ژبۇ ب دەستڧە ئىنانا ھەژىتى و قەبوولكرنا جفاكى. ل وى ھەزرى بوو كو ژيانا ژدەرڧە، دئى شارەزايى يىن وى يىن پىشەيى و زمانى و رەوشە نىبرى بەرفرە ھتر لئى كەت، ھەروەسا دئى زەنگىتەر لئى ھىت كو بىتە جھى شەھنازى و رىزگرتنە كا تايىت ژلايىن جفاكىڧە. ب ئى پىكھاتە يى سايكولۇژى سەرھەدە يى دگەل جفاكى رۇژاڧايى دكەت، لەوا ب تىگە ھەكئى گوندىكانىي جفاكى خوە سەرھەدە يى دگەل تىگە ھى ھەڧالىنى يا دناڧبەرا كچ و كورپن ئورۇپا يىدا دكەت: "ھەر ژ رۇژا ئىكى بو دىار بوو كو ژن ل ڧى وەلاتى ھەر تىشتە و نە

چ تشته!... بۆ جگارهكى و شیشهكا بىرى ب ساناھى خوه دفرۆشيت... بپا۸۵". ئەف تىگهھى فرۆشتنا وى ژنا ھەر تشت ل وەلاتى خوه كو (خودان مال و دەستھەلاته، خودان بچويكه و ريبهرا مالا خوهيه، كاركەرە و ژيان ھەمى ددەستى وى دايه... بپا۸۵)، دتېگهھى وەلاتى ويدا كەفتنەكا سنجى و ئارىيوونەكا جفاكايە. ھەرەسا ئەف پىكھاتەيى سايكولۆژى (كو بنگهھى وى ھۆشە) دكەڤتە بەرانبەرى پىكھاتەيى بايولۆژى (كو بنگهھى وى نەھۆشە)، دەمى ھزرى د ژيانەكا خۆشتر و تەناتردا دكەت. د ڤى ھەڤبەرکنا ھۆشى و نەھۆشيدا، عورف و عەدەتتېن كونترولكرى و حمز و پالېتەريىن خوهرسكى دكەڤنە دناڤ ھەڤرکيەكا بەردەوام و كوژەكدا.

پىكھاتەيى جفاكى ژى (ئەزا بلند- Super Ego)، كو وژدانا وى يا ھشيارە، ھەردەم وى دئېشينيىت ژبەر سنج و رەفتارىن ئىديالى يىن نەدووړە ژ دەست بدەت. ئەگەر ھەردوو پىكھاتەيىن بايولۆژى و سايكولۆژى يىن كەسايەتى يا وى، قەبوول بكن كو وارى خوه بهيلىت و مشەخت بيت! لى وژدانا وى دبيتە بەربەستەكى جفاكى. ژبلى وەلاتى و ھزرىن چاكسازيى و بىرەوهرى يىن زارۆكينيى و ھەڤالان، بابەتتې دايباين وى ژى دبنە ريگر و گىرۆكەرين برپاردانا داويى، ب نەمازەيى بابى وى يى پىر و نەساخ: "بابى وى ئەوئ گەلەك ڤياى، ئەو دئ ھيلىت بۆ نەخوھشيا و پىراتيى... ئەو دئ كتە گورى بەرژەوھنديا خوه يا تايبەت، دئ كتە قوربان بۆ خوھشيا خوه... بپا۳۰". ب ڤى چەندى ژى، ئەم د كارين بيژين كو بەركارى ڤى ھەڤركى يا دناڤبەرا ھەرسى پىكھاتەيىن كەسايەتى يا بەھلەوانى رۆمانيدا، ئەو ئىخسەتتية دناڤ دوودلى و ئالۆزيەكا نەچارەسەركرىدا. لەوا د ھەر قۇناغەكا ڤى وەغەرا (ئەوى ل سەر سەپاندى و (ئەزى ب دوودلى پەسەندكرى و (ئەزا بلند) بۆ بوويە بەربەست، توھشى

سەتمىن و پەشىمانىيە دىيىت. بىر پارا قەگەرئى و پاشقەزىرىنى وەكو ھۆڭكەكى ھار گەڭى ل ھەڭسەنگى يا ھەرسى پىنكەتەيان دكەت و كرىيە دناڧ ھەڭر كىيەكا بەردەوامدا .

سەتمىن ب سەرھەلبوونى و پەشىمانى

سەتمىن ئەو دەمى مەرۇڧ دكەڭىتە بەرانبەر روشەكا نەپىشسىنكرى يان نەچاقەر يىكرى. ھەر ئاخفتتەكا مەرۇڧ بىژىت يان ھەر كرىارەكا بكت، لايەنىن ئەرپى و نەرپى ھەنە. ب سروسىتى خوە، مەرۇڧ ھزرا كۆمەكا خالپن نەرپى يىن ئاخفتن و كرىارپن خوە دكەت، لى دەمى كاردانەوۋە مەزنتىر بىت ژ وئ پىشپىنى يا بۆ ھاتىيە كرن، ھىنگى دى تۆشى سەتمىنەكا نەچاقەر يىكرى بىت. جوداھى يا دناقبەرا ترومايا دەروونى و سەتمىنىدا ئەوۋە كو بۆيەرئى ترومايى گەڭەكا راستەوخۇ يان نەراستەوخۇ دكەتە سەر ژيانا مەرۇڭى و پى دكەڭتە دمە ترسىپدا. لى سەتمىن يان قەجىقپن كارقەدانەكا نە چاقەر يىكرى يان بۆيەرەكە نە دناڧ جغزا ھزر و پىشپىنى يىن مەرۇڭىدا بوو، مەرج نىنە كو بىتە گەڭ ل سەر ژيانى، تى سەرسۆرمانەكا باركرى ب گومانى بۆ مەرۇڭى پەيدا دكەت. پەھلەوان و ھەڭالپن خوە يىن مشەخت، د ھەموو دانانگەھىن وەغەرا خوەدا، ب سەر ھندەك بۆيەر و مىناكىن سەرسۆرھىنەر ھەل دىن و دىتە ئەگەرئى سەتمىنى. ھىشتا ل ئەنقەرە دىنن كو: "ھەمى تىشت بەرەڧ نەمانى دچن، تى ئەشكەر زىدە دىت، پۆلىس زىدە دىن، چەك زىدە دىن، گرتىخانە زىدە دىن، چايخانە و مزگەڭت زىدە دىن... بپا۹۴". ھەبوونا چايخانە و مزگەڭتان، نىشانان بىكارپى و ھەژارپى يان ستم لىكرىيە. دەمى ستم ل ھەڭوۋەلاتىيان دەپتە كرن بەنا بۆ ھىزەكا غەيى دىن كو قورتالكەرەكى جادوئى ژنشكەكىڭە بھىت و وان

رزگار بکەت. ل ستهنبۆلی ژى، دکەفنه بهرانبهرى ههمان میناکى دلتهزین و سه تمیناوى: "هەر کەسێ گەریانهکێ دناف ستهنبۆلی دا بکەت، دى زانت کا فى باژیرى چەند بەلەنگاز هەنە، چەند برسى هەنە، چەند بى دل هەنە... بپا ۵۷، ئەو ستهنبۆلا تژی هەژار و پاڵە، ئەو ستهنبۆلا مروّف مروّفا لى دڤۆن، ئەو ستهنبۆلا بۆیه گورەپانا پۆلیس و سیخورا.. ستهنبۆل ئەو یا بۆیه باژیرى خوه دفروتنى.. هەند مال و مولکى خوه دفروشن، هەند بیروبوچوونا دفروشن، هەند لەشى خوه دفروشن، دا پى بژین... بپا ۶۶". ئەف میناکى نه پيشبینکرى ژ وى باژیرى بوویه جهى ههموو گەشتیارین جیهانى، دبیته سه ده مې فه جنقینا وان ژ بریارا وهلات هیلانى. ئوو ئەف سه تمینا نه پيشبینکرى، په شیمانى دناف هزرین مشهختاندا دچینیت.

په شیمانى ئەوه کو فه ریژا بریار یان کریار و ئاخفتین مروّفى، نه ل دويف پيشبینى بین پلانکرى بن. هەر بریاره کا مروّف د جه و ده مەکى دیارکریدا بدەت، بریاره کا دروسته بو رهوشا مروّفى یا وى جهى و وى سه رده مې (چونکو ئەگەر بزانیته کو یا چه وهته)، نادهت. لى هندهک جارن، مروّف نه یی پشتراسته ژ بریارا خوه، ئانکو هیشتا ههموو پیزانین بو کۆم نه بووینه کو بریاره کا دروست و ئیکلاکەر بدەت. دوودلی یا په هله وانى ژ بریاردانى، نه ئیقینیه ژ راستى یا بریارى: "تو دزانى کو ئەفه جارا ئیکى یه، ئەز کارهکى هنده مه زن دکم و ئەز یی په شیمان... بپا ۱۶". ئانکو په هله وان هەر ل ده ستیکى یی په شیمان بوو. مشه جارن دبن کارتیکرنا هه لچوونه کا دیارکریشه یان ژبه ر سۆزه کى، مروّف نه چار دبیت کو پیگیرى ب پرۆژى بریاردانه کا نه ئەنجامدایى بکەت. ژبه ر فى چه ندی بوو، په هله وان هه رده م ل هیشیا ره تکر نه کا مجد د ما و بریاردانا خوه گیرۆ دکر: "نیشه کا پارین خوه کر نه خیر، هەر گاقه کا نه چته فى ئوغه رى، هەر گاقا ئیک بیژتى نه چه.. ئەف په یشه ما و گوه لى نه بوو.. دقیا با ژنکا وى ئەف په یشه گه له ک

جارا گوتبا، وی ژى دڦيت بگه هته خوشيا، بگه هته بهه شتى.. ئوغه را ته خيىر بت، ب خيىر بچى.. زوى بزڦرى بچويكىن خوه... بپ۲۸."

ژ ده رڦه ي وه لاتی، په شيمانی يا وی خورتتر لى ده يت، ب نه مازهي ده مى دبينيت كو مه لايه ك ژنه چارى دبيته شقانى ديهله سه يه كى، دوو ماموستايين هه ڦرپيازيى وي، ني راتى يا خوه دناڦ نڦينين پيره ژناندا بكار دئينن، ل به رانبه رى نان و مانى... ده مى سه ره دانا هه ڦالين خوه ل گرتيخانا كيىف دكه ت (بيهنه گرتيخانا باستيل و نه بو غريب ژى ده ات... بپ۹۵)، ده مى چيروكىن دلته زين و پر كاره ساتين وه غه را هه ڦالان دبهيسيت (بپ۱۵۳-۱۵۶)، كا چه وا ب ده ستين ميتى هاتينه قوتان و ب ده ستين قاچاغچيان و بى وژدانان هاتينه شه لاندن و پاشقه برن... هتد. نه ڦ چيروكىن سمكوى بهيستين و نه وه موو سه ربورين ب سه رى هاتين، په شيمانيه كا باركرى ب سه تمينى ل ده ف په يدا دكه ت و پرؤژى برپاردانه كا پاشئىخستى ددانيت ژبو ژڦينه ڦى.

- هند ديت دوو پولىسان ملين وي گرتن و كيشانه دترومييلا خوه دا و ژ وي جهى دويركرن... بپ۳۴.
- نه و نه لمانيا نه ڦه هنده سالن نه م خه ونا پى دبينن و بو مه بوويه به رى به يتى، من نه زانى دى ل نه لمانيا بمه ئامان شو و پاقره رى جادا، من نه زانى دى ل نه لمانيا به رزه بم... بپ۵۵.
- تاما ده ڦى وان زانى و هنده ك پاره دانى و به ردان.. بو وان ديار بوو كو نه ڦ وه لاته ژ وه لاتى وان وي ران تره، دڦيت ب زويترين دم ژى دويركه ڦن.. بپ۶۲.
- هى.. هى، نه ڦه وه لاتى لينين و ماركس بوو.. نه ڦه وه لاتى چينا پرؤلي تاريا بوو، چ لى هاتا؟! دى كيڦه چتا؟ ژن بو شيشه كا بي رى خوه ده رؤشيت و مير بو جگاره كى... بپ۹۸.

ئەف نموونىن ئىگۈتى، ئېلى سەتمىنى و ھندەك جاران ترومايا دەروونى، ئازىرنەرىن سەرەكى يىن پەشيمانىنە. خالا دى يا پەشيمانىي و زىدەكرنا دوودلى و گومانى، جوداھى يىن كەلتۈرى يىن دنائەبرا ھەردوو جفاكاندا (جفاكى رەسەن و جفاكى نوو). ل دەستپىكى تىگەھى مروشانىي سەرنجا بەھلەوانى ب نك خۇفە رادكىشىت، ئەو مروشانى يا د جفاكەكى كوللەكتىفدا، كو ھەموو كەسپىن تاك و خىزان پىنكەھ گرىداينە و د خۇشى و نەخۇشياندا پىشكدارى يا ھەف دكەن، دكەئىتە بەرانبەرى جفاكەكى دى يىن ھەر تاكەك يان خىزانەك ب ئىان و ئىبارا خويەيا تاييەتقە مژوول: "ل وەلاتى رۇژى مروشانىي رۆلەكى سەرەكى دژيانىدا دىبىنت... بىپا۱، ئەف وەلاتە گەلەك سەيرە! پىشكەتتا وان گەلەك ژ مروشانىي تيا وان پەيوەندىا جفاكى كوشتىە!... بىپا۱۵". ئەف رەفتارىن ئىكجودا بەرى مە ددەتە بابەتى ئازادى يا كەسۈكى، كو د جفاكى رەسەندا ئازادى ب كۆمىقە گرىدايە و چ كەسپىن تاك نەشپىن ب خوەسەرى و دوور ژ جفاكى دەررۇر، بىبارەكا خوەسەر بەدن (خۇ ئەگەر ب ئىانا وى يا تاييەتقە ھەقەند بىت ژى). لى ل وەلاتىن ئورۇپى (رۇژاقىي) ھەر كەسەك خودانى خوە و بىبارا خوەيە. ئەگەر جفاكى دەررۇر نەھارىكار بىت ژى، ل دژ ناراوەستىت. نقىسەر قى جوداھىي ب پەيوەندى يىن مروشانىي ل قەلەمدەت، ئەگەر وەسا بىت؟! پا بۇچى خەلك ژ جفاكىن مروشانىي دەرەفن و بەر ب جفاكىن نە مروشانىي تىقە دچن؟! ما نە ھەر ئەو مروشانىي تىيە بوويە پەناگەھا ھەموو كەسپىن رەقبايى ژ نەدادپەرورەرى يا جفاكىن خوە؟! ئوو ئەگەر باجا پىشكەفتنى، ژ دەستدانا پەيوەندى يىن مروشانىي بىت (پىشكەتتا وان گەلەك ژ مروشانىي تيا وان پەيوەندىا جفاكى كوشتىە!... بىپا۱۵)، پا بۇچى ھەموو جفاك داخوازا پىشكەفتنى دكەن؟ نقىسەر قى مژارا ئالۇز و بەرگومانكرى دھاقتىتە بەر خواندەفانى كو ھىزا

خوه د سروشت و رفتارین ههردوو جفاکاندا بکهن. دبیت ژى، مه‌رم پى ئه و بیت کو هه‌موو برپار و تیگه‌هین مرۆفى د ریژه‌یینه!.. ئانکو نه هه‌می رفتارین هه‌ثبه‌ند ب پیشکه‌فتیقه قه‌بوولکری و په‌سه‌ندن، ئوو نه هه‌موو پاشکه‌فتن د‌ب‌نه جهی ئالۆزی و نه‌رحه‌تی. مرۆف ب سروشتی خوه هز ژ هیسانی و ژیانه‌کا ته‌نا دکه‌ت، لی هه‌ر ته‌ناهیه‌کا فه‌در بیت ژ پاشخانا په‌روه‌ده‌یی و تیگه‌هین جفاکی ره‌سه‌ن، نه‌دوو‌ره بیته ئالۆزی و ته‌نگه‌زاری.

ل مالا ته‌مارایی ژى، په‌هله‌وان هه‌ثرویشی تیگه‌هه‌کی ئه‌خلاقیی نه‌پیشبینکری دبیت، ده‌می ته‌مارا ب شه‌هنازیقه دبیت: "ئه‌ز ترانزیتیم.. که‌س نابۆرت هه‌که ل من نه‌بته میشان.. که‌س ناگه‌هته مرادا هه‌که من ته‌واف نه‌کتا!.. بیپا ۸۹". ئه‌فه ره‌فتاره‌کا نوویه کو گه‌نجه‌کی کورد به‌هیسیت، ژنه‌ک شه‌هنازیی ب کریارین خوه‌یین سیکیسه‌بته. ئوو چونکو چ کارتیکرنی ناکه‌ته سه‌ر تیگه‌هین هه‌ثبه‌ند ب خوه‌ییتی و که‌سایه‌تی یا وی یان جفاکی ویشه، ئوو ئه‌فه نامووسا جفاکه‌کی دبیه‌که‌فتیه بن پی یین وان، هه‌موو میشانین (مالا بنی) ئه‌ف گۆتته د‌دا‌عووران. لی ده‌می ب د‌لساخى و دلپیشه‌مانه‌کا مرۆفایه‌تی دبیت ته‌سمکۆی: هه‌ره ژنا هه‌قالی خوه تیر بکه، ئه‌فه ساله‌که میر نه‌دیتین؟! وه‌کو ده‌نگی تۆپه‌کا ژنشکافه هه‌موو میشانان فه‌دجیقینیت (هه‌می مان گو‌ه شۆر و حیه‌تی، بی ده‌نگین ژۆر تژی کر... بیپا ۱۰۱). د تیگه‌هی جفاکی ره‌سه‌ندا، فه‌ره ژن ل هیقیا هه‌ثزینی خوه بمینیت و هه‌ر کریاره‌کا سیکیسه‌یی یا به‌یته‌کرن ب خیانه‌ت و بیتامووسی ده‌یته ئه‌نجامدان. هه‌روه‌سا هه‌ر که‌سه‌کی خوه نیزیکی ژنا هه‌قاله‌کی خوه بکه‌ت، ب که‌سه‌کی بی وه‌فا و ئیقه‌لی ده‌یته هزمارتن، چونکو پى ل نامووسا هه‌قاله‌کی ژ هه‌مان جفاکی د‌دانن. له‌وا ئه‌یادی (ته‌مارا ژ کۆشا خوه

هاقیتته دهر و لی خوهری.. باش بزانه، ژنکین مه نه نثقلی نه وهک ته.. نهفه نه کارئ
 وانه، نهگهر هزار سالای بی میر بمینن... بیپ۱۰۲). ل قیره جوداهی یا تیگههین
 سنجی و ئیقهلاتیی دنایههرا ههر دوو جفاکاندا سهرههلدهت؛ ل دهف جفاکی
 رهسن ناموس تنی ب ژنکیفه گریدایه و فهره ژن پاریزگارین ل سهر ناموسا
 خوه و یا بنه مالا میری خوه بکهت. لی د جفاکی نوودا، کریارا سیکسی
 غهریزهیهکا مروقایه تییه و پیدئی یا ژن و زهلامان (نیر و می) د تیرکنا ئی
 خوهرسکا سروشتی یا هه موو جانداران وهکفهفه. لی د جفاکین مروژاندا هاتییه
 چوارچۆفه کرن و ههر نیرهکی گریدایی ماف ههیه دگهل مییهکا دیارگری جووت
 بیت کو ب گریهستهکا جفاکی هاتییه پهسهند کرن. د جفاکی رهسهندا، ههر
 کریارهکا ژ دهرفهی چوارچۆفی گریهستهکا جفاکی بهیته کرن، ژن ب تنی دهیته
 گونههبارکرن و جفاک چافی خوه ل خیانهتا زهلامی دنقینیت. لی د جفاکی
 روژااثاییدا، ژن و زهلام ههر دوو (بی جوداهی) دهیته گونههبارکرن. لهوا ته مارا
 دهنگی خوه ژ بی وی بلندتر لی دکهت و دیپژیتتی: "نهز ئیقهلی مه یان هوین؟
 نهفه چهند سالن نهز یا بی میرم، من چ ههقال نینن، ههر تشتت نهز بکم، بو من
 دروسته. لی ههوه هه میا ژنین خوه هیلاینه و هاتینه ب دویف "بنی" خوه کهتینه...
 هوین هه می ئیقهلینه، هوین هه می بی وژدان و بی ناموسن، نهز ب تنی یا ل سهر
 ههقیی... بیپ۱۰۲". ئی کارفهدانئ، هشین پرانییا وان ئینانه د سهریدا و بیری یا
 ژنین خوه بین جوان دکرن! ههروهسا بیردانکا شیرکۆی بهر ب چیرۆکا خهجا
 مستوی و سۆفی عه مرفه چوو، ده می ههرو سپیدئ خهجی و سۆفی عه مەر
 دچوونه دناف کافلهکیدا و سۆفی بهری ئقیژئ سهرئ خوه ب ئافا تهزی
 دشووشت. لی پشتی خهجی جووتهکی کورا ئینای، ئیدی سۆفی عه مەر سهرئ
 خوه ب ئافا تهزی نه دشووشت. ئەف رهفتاره بو وی جهی پرسیرئ بوو.

که سهک نه دو پیریا یان نه دثیا هزرا خوه د کاره کی خرابدا بکته، وه کو کریاره کا سیکیسی دناقبهرا خه جی و سؤفی عه مهردا. ئوو دهمی ل سهر کانیا گوندی یان ل مزگه فتی سوحبهت د هاته سهر زاروبوونا خه جی، پرائییا خه لکی بو ئیرادا خودی د زفراند. ئانکو نفیسه ری دثیت بیژیت ل ههر جهه کی نیر و می لئ هه بن، دی کریارین سیکیسی زی لی هه بن. ل هنده ک جشاکین روژئائایی بیی شهرم دانپیدانی پی دکهن، لی د جشاکئی وی یی ره سه ندا دهینه فه شارتن. چونکو نه گهر نه هینه فه شارتن، دبیت کوشتن زی په یدا بییت. نه فه زی داخوازه که ژبو تیهزین و بهرگومانکرنا تیگه هین ره های:

- سؤفی عه مه ر مرقه کی گه له ک خودان ئیمان ه و خودی نیاسه .. لی خه جا مسته که تیه ناف ثقینا و خودی جوته ک کورا دایی.. وی نه دیت سؤفی عه مه ر سپیده زوی سهری خوه دشوت بیپا ۱۰۳.
- پشتی دوازه سالا ژ نوی جوته ک کورا ئینا؟!.. خودی دزانت کا ژکیشه ئینایه نه ... بیپا ۱۰۴.
- چ تشت بیی خودی نابن، ره حما وی گه له که .. هه وه دیت ب چاقی خوه، چه ند دختر و چه ند حه کیمین فی وه لاتی مستو نه هیلان و چ چاره بو خوه نه دیتن، لی ره حما خودی ب چه ند دوعا و لاقه یا، جوته کی کورا خودی دایی.. خودی بو هزار سالی بکته ... بیپا ۱۰۴.

ئوو چونکو نفیسه ر داوکیی ل سهر په یاما مانا ل وه لاتی دکته و مه ره ما وی یا سه ره کی نه وه کو مشه ختبوونا ئوروپا ل بهر گه نجین کورد ره ش بکته، زیده روئییه کا بهرچا د جوداهی یین دناقبهرا هه ردوو که لتوراندا بکار دینیت، کو ئاکامی بکته ته سهر تیگه هین سه ره کی یین باوه ریی. بو نمونه دبیزیت کو ل فی جشاکئی نوو، باب دچیته ناف ثقینا کچا خوه و برا دچیته ده ف خویشکا

خوه، هندهک په نابهر پیره ژنه کا فان وه لاتان مار دکن، دابمینن. هندهک ژنین خوه بهر ددهن دا پاره کئی پتر ب دهست بکه فیت... هتد: "قیجا برا ما دی چهوا نهم شین دناف فان نموننا دا ژین...؟" بپا ۱۵۹. هه لبت نشیسه رذانت (چونکو ئو ب خوه ژى په نابهره) کو په نابهرى نه ب فی ره شاتییه و دزانت ژى کو بابه تی (زنا المحارم) نه رهفتاره کا نورمالا جفاکى نوویه، به لکو ژ که سانین نه ساز و ئیشه لى پهیدا دبیت. لى ب هزرا من، هه ولدایه کو هندهک باوهرى و تیگه هین هه ستارین جفاکى ره سه ن بکارینیت ژبو ره تکرنا جفاکه کى دی.

زیده بارى فان چیرۆکین نه قه بوولکرى د جفاکى ره سه ندا، دارى ترسى ژى دگهل بکار دینیت کو ئه گهر که سه کى یاخى بیت ژ عورف و عده تین جفاکى خوه و ژبه ر گه فین ل سه ر ژیانى، وه لاتی بهیلت، نه دووره هه مان گه ف ل غه ربیى ژى هه بن: "زانین کو مافیا ئه وه هه فالى شه فا ئیکى ل مالا وی بووینه میشان دگهل ژنکا وی ب کیرا کوشتینه و پارین وان برینه... بپا ۱۳۰". ئانکو هه موو به هانه یین به رهوژ و نه به رهوژ، یین رهوا و نه رهوا، هه والین راسته قینه و یین چیکرى ژبو نافزاندنى بکارینینه کو بهرئ گه نجان ژ وه لاتهیلاى بده ته پاش و هان بدهت کو کار و بهر خوه دانا خوه ل وه لاتی خوه و دناف که سوکارین خوه دا بکه ن. ئه فه ژى مه ره ما سه ره کى یا فی رۆمانییه. ئوو ل بهرانبهرى فی ره شکرنا جفاکى رۆژافایى، کریارا شرینکرنا وه لاتی ژى بکار دینیت کو مرؤف ییشه بهیته گریدان و ژى نه ره فیت. د له قته یه کا هه قبه رکرنیدا، ده مى په هله وان ل فرینگه هى دترسیت ژبه ر پاسپورتا خوه یا سه خته، هزرا وه لاتی خوه دکهت کا بوچى مه ژى چ پاسپورتین دانپیدایى نینن. ده مى فرۆکه یان دینیت، ب سه رسورمایى لى دتیریت و هزرى د چهواتى یا به رهه نگارى یا فی دژمنى مه زن

و ئاسنیندا دکەت. دەسە پۆلیس ب کوردی دگەل دئاخفیت هەزری د خوە
فرۆشی یا کورداندا دکەت... هتد:

- ئەری هەتا کەنگی ئەم دئ هۆسا مینین؟ ئەری دئ مە ژێ پاسپۆرتەکا ب بەا
و دان پیدایی هەبت... بی٦٨.

- ئەقە هۆسا، قان فرۆکا شەری مە دکرن، ئەم دا چەوا ب برنۆین شەری قی
سیمەرخێ کن؟.. مەرف نەشیت شەری ئاسمانا بکت... بی٧٢.

- هەتا کەنگی ئەم دئ خزمەتا دوژمنی خوە کن؟ هەتا کەنگی ئەم دئ دوژمناتیا
خوە کن؟... هەر شۆرەشەکا کوردا.. هەر کوردا شکانیدیە.. هەر ب دەستی کوردا
ب داوی هاتیە... بی٧٢.

ئەف میناکین هەستین پەهلەوانی دئازرینن و خەیلالا وی بەر ب وەلاتی ویقە
دبەت، ئیشارەتەکە کو هەر مەرفەکی بچیتە هەر جەهەکی دنیایی، دئ وەلاتی وی
ژی دگەلدا بیت. هەر ژبەر قی چەندیە لەقتەیین وەلاتی و یین وەلاتی نوو،
هەردەم هەشەری هەف دکەت، کو خواندەقانی بەیلتە هشیار و هزرا خوە د
هەردوو لەقتەیاندا بکەت. بۆ نموونە د وەسفکرنا حەوشا مالا سەمکۆی و
گۆرەپانا پەنابەراند، ب شیوەیەکی هونەری تەقلیەف دکەت: "حەوش هەر یا
تەنگ دبیت و هەر میقان یین زنده دبن... ئەو حەوشا ل دەمەکی نە ژمێژە جەئ راهینان
و فیرکرنا لەشکەری... نەو بوویە گرتیخانەکا بی دەرگەه، پەنابەر خەمین خوە لی بن
ناخ دکن... بی٢٧". ئەگەر ئەف میناکە ژبۆ هندی بیت کو حەوشا مالی (ل
وەلاتی) جەئ ئارامی و خۆشیی بوو. لی د هەشەرکرنا دادگەهکرنا سەمکۆی دا
(ل ئەلمانیا)، دگەل دادگەهین رژیما بۆری یا عیراتی (بی ١٦٤-١٦٥)، ئامازەیهکە
کو سەمکۆ ژناف ئاگرەکی دژوار بەر ب بوهارەکا کەسینکفە یی هاتی. ئەف
هەردوو لەقتەیین هەشەرکرنی، ئامازەیهکا دی یا نقیسەرییە کو هەردوو رەفتار و

هه‌لو‌یستین چوون و مانئ ریژه‌یینه و هه‌ر ئیک یا مشتته ژ خالین ئه‌ریئی و نه‌ریئی. ئانکو سه‌ره‌رای داکۆکیکرنا به‌رده‌واما نفیسه‌ری ل سه‌ر وه‌غهرنه‌کرنئ، ب شیویه‌کی به‌رهۆز و که‌تواری، سه‌رده‌ری دگهل بابه‌تی په‌نابه‌ریئ کرییه.

هه‌زاری و ده‌رده‌سه‌ری، مه‌ دگه‌هینته هه‌ف

د پرانییا جشاکین مرۆفایه‌تییدا، هه‌زاری و ده‌رده‌سه‌ری مرۆفان نیزیکی هه‌ف دکته (ب نه‌مازه‌یی، د وان جشاکین کیمه نه‌ته‌وه و ته‌په‌سه‌رکریدا). هه‌رده‌می کاره‌ساته‌ک یان دژمنه‌کی ده‌ره‌کی گه‌فان ل مان و ژيانا خه‌لکی بکه‌ت، خه‌لک دئ هه‌ف گرن و دئ هاریکاری یا هه‌ف که‌ن، هه‌تاکو ژ وئ قه‌یرانی یان گه‌فی رزگار دبن. ئانکو مرۆف ب شیویه‌کی ئوتوماتیکی دکه‌فیتته دناف نه‌هۆشی یا کۆمیدا و هه‌موو ب هه‌فرا به‌ر ب یه‌ک ئاراسته‌فه خه‌باتئ دکهن. لئ ده‌می دبیتته به‌رفره‌هی و ته‌ناهی، هه‌ر لایه‌نه‌ک/ گروپه‌ک بیافئ دیتن و کارین خوه به‌رتنه‌نگتر لئ دکته و دناف خوه‌یی گروپاندا ژئ، داکۆکی ل سه‌ر عه‌شیره‌ت و گوند و بنه‌مال و پاشی خوه‌یی تاکه که‌سان ده‌یتته کرن. دبیت ئه‌فه ساخله‌ته‌کی سروشتئ پیکه‌ه ژيانا مرۆفان بیت، کول هه‌مبه‌ری گه‌فین ده‌ره‌کی ئیک بگرن (ژبو پاراستنا ژیه‌ره‌ئ ئه‌تنی) و ده‌می ژ بازنه‌یی گه‌فی ده‌ردکه‌فن، به‌ر ب خوه هه‌فبه‌رکرنئ و خوه‌چیترا‌ندنیقه بچن. د حاله‌تین گه‌فیدا، مرۆف هه‌فسۆز دبیت دگهل وان لایه‌ن و گروپین د بن هه‌مان گه‌ف و ده‌رده‌سه‌رییدا. ده‌می که‌سه‌کی بیانی د مینته دکابینا ته‌له‌فۆنییدا (ئه‌وا بوویه مالا په‌هله‌وانی ژ بیمالی و هه‌زاریی)، ل شوینا به‌ره‌فانیئ ژ جه‌ئ خوه بکه‌ت و ببیتته شه‌ری وان، ب ئاوايه‌کی مشت هه‌فسۆزی سه‌رده‌ریئ دگهل وئ ره‌وشئ دکته: "وه‌سا دیاره خه‌مین وی ژئ گه‌له‌ک گرانب، له‌ورا قئ نیف شه‌قئ ل قئ وه‌لاتئ

سیویا، ل کابینا وی بوویه میشان... بیټ-۶-۷". هه فسۆزی ههسته کا جوانا ساخله تین مرۆفانه و هاندهره کئی کاریگهره کو مرۆف بشیت ژيانا خوه یا مشتى خهم و دهرده سه ری پی ب دۆمینیت (چ دناف گروپه کئی دیار کریدا بیت، یان دنابقه را چه نیدین گروپین هه مه جوردا بیت). هه فسۆزی- ته عاتوف (Empathy) جودایه ژ کریارا دلپیشه مانئ- عه تف (Sympathy)، د پرۆسه یا هه فسۆزییدا مرۆف خوه ل جهی که سئ به رانبه ر دادنیت و وه کو وی هزر دکه ت و هه مان رهفتارین وی دکه ت، ب ئاویه کئی وه که هف و هه فته ریب یان هه فده رد، هه ر سئ نه له مینتین که سایه تی یا خوه یا جفاکی (هزر، دلینی، رهفتار) دئیخته دهاریکاریکرا یی به رانبه ردا، کو دبیته هاریکاری بو وی ب خوه ژى. لئ د پرۆسه یا دلپیشه مانیدا- عه تف، دلینی یا مرۆفی دکاری ل مرۆفی دکه ت کو هاریکاری یا که سه کئی دی بکه ت، لئ نه هه فته ریب و هه فده ردن د هزر و رهفتار و دلینییدا، ئانکو که سه ک هاریکاری پيشکیش دکه ت (ئه گهر ب شیوه یه کئی مینه ئی بیت ژى)، بیى کو خوه ل جهی وی دانیت و هه ست ب ئازارین وی بکه ت. ئه وئ دی هاریکاری و پشته فانیی ژ لایه نه کئی خودان شیان وه ردگریت، بیى کو هه ست ب هه فالینی و هه فده ردی یا لایه نی به رانبه ر بکه ت.

دبیت ژى، ژ نه گهرئ هه بوونا ئارمانجه کا هه فیشک کۆمه کا که سین نه گونجایی بگه هنه ئیک و جوداهی و مملانی بین هه یی (بو دمه کئی دیار کرى!) بغه شیرن: "ژوورا مه پتر ژ دهه که سان تیدا دژین، پتر ژ هه شت وه لاتانه، پتر ژ چوار دینا و که له ک هزر و بوچوونا... ل ریزا داویا دهفته را خوه نفیسی: ئه رئ شه فا من دئ چه وا بته روژ؟!... بیټ-۵". ئانکو د فئ ره وشا مشت ئالۆزی و ترسیانیدا، نه هه فگو نجانا نه ته وه و ئابین و جفاکین جودا جودا، بیزاریه کئی بو مرۆفی په ییدا دکه ت کو

نەشىت بەردەوامىي ب دانوستاندن و ئەرگومىتتكرنا ھزر و باوهرى يىن جشاكى
 ژى بدەت. لەوا پەھلەوان پرسیار ژ خوە دکەت (ئەرى شەفا من دى چەوا بتە
 رۆژ؟!... بپ ۵۰). لى ھەبوونا ئارمانجەکا دیاركرى، وان دگەھىنتە ئىك و
 ھەفسۆزىيەکا ژ رەنگى نەھۆشى يا كۆمى بۆ پەيدا دکەت كو ھەموو ھزر و
 باوهرى يىن جوداجودا، ھزرى د سەمتەكى دیاركرىدا بکەن: "ئەوین دى كو ژ وان
 دجودانە، ھەمى ژيانا خوە ب دژاتيا كوردافە و خيانەتكارىي و پارە كۆمكرنى فە
 بۆراندىيە.. ئەو ئەو ژى برا و ھەقالین وانە!.. ئىك ھىقى و ئىك پاشەرۆژ.. گەلەك
 جاران دژاتيا شۆرەشى و شەر و ئىكدان دگەھشتن ژوورا وان.. لى ھزار شۆرەش و ھزار
 وەلات گورى پاسپۆرتەکا ئەورۆپى ببن!.. گورى ژيانەکا تەنا ل جەھكى خوەش و بى
 كوشتن ببن... بپ ۱۵۷". ل قىرە مەرەما ھەپشك ھەموو تىفەلىيان فەدشیریت و ب
 ھەپرا كار ژبۆ ب دەستفەئىنانا ئارمانجى دكەن، كو وەرگرنا مافى پەنا بەرىي و
 ب دەستفەئىنانا پاسپۆرتەکا ئورۆپىيە. ب ھەمان شىوہىي فى ئارمانجا ھەپشك
 و نەھۆشى يا كۆمى، ل كەمپا "رویتلنگن" كۆمەکا كەسانىن دژ و دژمنىن بەرى،
 دگەھنە ئىك و ب بستەھى سوحبەتىن دژمندارى يا چوویى دكەن (ھەرەكو يى
 بەحسى مفايى سىقى بۆ ساخلەمى يا مروقى دكەن، يان يى چىرۆكا رۆستەمى
 زال فەدگىرن!): "ئەوئ رەخى وى يى چەپى، كورى پىشمەرگەكى كەفنه، ژيانا خوە
 ھەمى ب شۆرەش و دەربەدەرىي فە بۆراندىيە.. ئەوئ ل سەر تەختى رەخى وى يى
 راستى، سەربازەكى تۆپا يى رژیما ئىراقى بوو، ل سەرھەلدانى ھزار تۆپ يىن ل ناڤ
 باژىرى دەوئك داین.. ئەقى دى خەلكى ئىرانى يە، ئەو ژى شوقىرى فرۆكا بوو! ھزار
 جارا ھىرش كرىنە سەر گوند و باژىركىن كوردستانى.. وى ژى چىرۆكا خوە ب سەربلندى
 فەدگىرا... بپ ۱۵۶".

مل ب ملي ئارمانجا ھەڭشەك، رەوشا نالەبارا ژيانى، ترس و گەف و بۆراندنا دەمىن درىژىن بىكارىي ژى، دىبەنە سەدەمى ھەڭگرتن و ھەڭسۆزىي. دەمى كۆمەكا كەسىن تىڭشەل و ژىكجودا بۆ دەمەكى درىژ دىمىنە دناڧ رەوشەكا نالەبار و ب مەترسىدا، دى دگەل ئىك كەھى بن و ھەر ئىك دى چىرۇكا خوە بۆ يى دى ڧەگىرىت... د ھەموو دانانگەھىن سەڧەرا ئان مشەختىن ژىكجودا دا، راھاتن و كەھىوون ب رىكا ڧەگىرانا سەرھاتىيان يان دىتتا خەمىن كۆمبوىي پەيدا دىت. د دەمى ڧەگىرانا سەرھاتىياندا، ھەر ئىك بەھسى لايەنن گەشىن ژيانا خوە يا بۆرى دكەت، ئىدىلوژى و تەخ و ئايىن و ھزرىن خوە يىن باوەرىنكى خویا دكەت، كول داوىي كەڧالى جڧاكى كوردى ژ پرتىن ژىكڧەڧەتيايى يىن وان ھەلوئىستان دروست دىت: "ژبەر ڧرەھىيا دەمى و بى كارى و روونشتنا وان ل جھەكى بچووك ھزىر و بىرىن بى بنەجھ و خاپىنۇك، زوى بەرزە بوون و جوداھى يا چىنايەتتىي نەما... بپا۱۱۹". نڧىسەر ئان جوداھى يىن ھزىر و ھەلوئىستان، ب (ھزىر بىرىن بى بنەجھ و خاپىنۇك) وەسڧ دكەت، چونكو ھەموو ھزرىن ژىكڧەڧەتيايى يىن مىناكى مەزىن ب دەست ھاتىنە چىكرن و ھەر تىشتى نە د سروسىتى مروفىدا بىت، ڧەرە بەھىتە ھەرفاندن و ژناڧىرن. د ئامازەيەكا جواندا، ئىشارەتى ددەتە نەمانا جوداھى يىن تەخايەتتىي كو ئەو كورئاغايى خودانى خولام و خدامان ل وەلاتى، ئۆكە خوارنى بۆ وان دلنىت و وەكو ھەر ئەندامەكى دى يى گروپسى رەڧتار دكەت: "دەنگى وى كورئاغايى بۆ وان خوارنى ئامادە دكت، ھەمى ھزىر بىرىن و گۆت: وەرن خارنى بڧۆن... بپا۱۲". ئەڧ ھەلوەشىانا جوداھى يىن تەخايەتى و ئىدىلوژىي، پەيامەكا ڧەشارتى يا نڧىسەرىيە، ژ پىشت رىزكان بەرەڧ جڧاكىشە دەھىتە ئاراستەكرن، كو ئەوا بووىە سەدەمى رەڧىنا خەلكى، ب ھەموو تەخ و ئاستىن خوە يىن جڧاكىشە، ئەڧ جوداھى يىن بى

بنه ما و خاپینوکن، چونکو جفاکی کوردستانی ب هه موو ئابین و نه ته وه و گروپین ئیدیولۆژیقه، ل بن هه مان گه فی و هه مان چاره نفیسینه. لی وه کو هه موو ره خنه گرین دهسته لاتداری یا جفاکی، ئوبالا فی ژیکفه بوونی دئیخته د ستووی دهسته لاتیدا.

ئوو ده می مشه ختین فی رۆمانی گه هشتینه باژیرکی "ئوشگرا" ل سه ر توخیی سلوفاکیا، وه سا هزر کرن کو ژ درده سه ربی رزگار بوون و دی ژ ریژگه ها خوه نیزیکی بن، ئە شجا جودا بوونی ده ست پی کر: "ئهوین خه لکی دهوکی و دهورو به را، مان دهی ژوورا فی ره خی فه.. ئهوین خه لکی هه وییر و سلیمانی و دهورو به را چوونه دژوورا ره خی دی فه، ئهو ژی بوونه دوو جوین!.. گه له کا وه سا هزر دکر کو جودا بوون تشته کی ره وایه.. لی ده ما جودا بوون دبت نایدلوژی، دبت که رب و کین، دبت به رژه وه ندی، دبت په ی ره.. ل وی ده می نه مان و قه ربونا گه لان دبت خه لات... بی ۱۱۶".

ئانکو نفیسه ر فی میناکی فه گیرایی، دکه ته جه فه نکه ک ژبو جودا بوونا هه شه ولاتی یین ملله ته کی ئیکگری، کو ئیک خاک، وه لات، زمان و یه ک چاره نفیسی ئابینده بی هه یه. ب شیوه یه کی نه هوشی دکه فته دناف ده براندنا هنده ک هه ستین فیرهای یین مینا هه شوکین شعراندا و وه لاتی خوه پی وه سف دکه ت: "رۆژ بو رۆژی تیکا جودا بوونی یا فرهه دبتا!.. رۆژ بو رۆژی گوشت یی ژ ههستی فه دبتا!.. رۆژ بو رۆژی به رژه وه ندیا تایبه ت یا ب سه ر دکه فتا... بی ۱۱۶".

قیرا دچیت و پتر بهر ب وه لاتیه دهیت: "خوارنا وان، ئاخفتنا وان، هه می د جودا بوون، هنده ک جارا هاتن و چوون دناقه به را واندا هه بوو، لی هه ر د جودا بوون... بی ۱۱۷".

ئه شه ژی مینا که کی هونه ربی جوانه ژبو هه لگرتنا وه لاتی دناف دل و مه زی و چانتک و پینگافین مشه ختاندا (ئه م دبیرینی مشه خت، چونکو هیشتا نه بووینه په نابه ر).

دبيت گه له ک ژ مشهختان، نهو جودابوونه کرېبته به هانه کو وه لاتی پی بهیلن
 و بهر ب نه دیاریشه بچن. لی وه کو پاشخانه کا که لتوری و جفاکی، نهو جودا
 بوون چوویه دناف که سایه تی و بهر ژه وه ندین وان بین تایبه تیدا ژی. نهو جبال
 گوره ی هزرا نفیسه ری، نه رکی دهسته لاتا جفاکیه (چ سیاسی یان ئابوری یان
 جفاکی بیت)، کو هه موو لایه نین هه شرک و ژیکجودا بیخته دناف یه ک
 باز نه بی ئیکگر تیدا و یه ک نارمانجا هه ژی بو بدانیت. کا چهوا نارمانجا ب
 دهسته ئینانا پاسپورته کا ئوروی گه هاندنه ئیک، بلا نارمانجا ب دهسته ئینانا
 نازادی و وه که هئی و خوه سه ری ژی، وان ل وه لاتی بگه هینته ئیک. ب ئی
 چه ندی، دگه هته وی باوه ری کو ملله تی شیانین ئیکگر تنی هه نه، لی
 دهسته لاتین جفاکی بهر به ستن: "نهم پتر ژ بیست که سا بوون دخانیه کی دوو ژووری
 شه. د سه رو بهر که گه له ک بترس و نه خوش دا.. نه شه وه سا دیاره کو ملله ت هه می
 دباشن، تنی دهسته لاتدار نه خوه شیا په یدا دکن، دا هه ر بهمین... بپ ۱۱۷-۱۱۸". نو نه
 تنی دهسته لات نه بوویه نهو ریژگه ها هه موو جوکین ژیکجودا بهیته سه ر، به لکو
 برس و هه ژاری و بیکاری ژی په یدا دکته!.. نه گه ر هنده ک که سین فارپیوی
 دناف جفاکیدا هه بن ژی، هه ر چیکری بین دهسته لاتینه: "برس و هه ژاری، دوژمنی
 مروقیه تین یه.. وه لات که برسی و بی کار، مروقین دز و مروقوژ په یدا دکته.. نه شه ژی
 هه ر گونه ها دهسته لاتدار یه... بپ ۱۲۰". لی نفیسه ری ژبیر کریه کو نهو که سی
 بوویه (یان دبسته) دهسته لاتدار هه ر ژ مالچوکی جفاکی ده ر دکه یت، نه
 که سه کی دهه ر که یه و ژبو تیکدانا موزاییکی یا جفاکی هاتیبه سه ر کورسیکا
 دهسته لاتی. نهف پالدا نا ئوبالین هه بی بو لایه نه کی دی، رهفتاره کا سروشتی یا
 مروقیه کو هه رده م هزر دکته، شاشی ده رقه یینه و چ جاران هزری د شاشی
 بین خوه دا ناکته، داکو نهو میناکی کاملانی بو خوه د مه ژبی خوه دا چیکری

پي تیک نه چیت. ژبیر کریه کو ټو دهسته لاته هر ب دهنگین هه ټوله لاتیان
 دچیته سهر حوکمی. ټانکو دهسته لاتدار نه گه له ک جودانه ژ هه ټوله لاتیان، ټه گهر
 رۆلین خواه ل هه ف ب گوهورن، دبیت هه مان ناریشه بمینن و نه دووره خرابتر
 بن زی. له وال شوینا گله بیکرنا ژ دهسته لاتداران، فهره هزر د چاکسازی یا
 جفاکیدا بهیته کرن و داوکی ل سهر سهروهی یا یاسای بهیته کرن. ټه و
 وهلاتین گه نجین مه لی دبنه په نابهر، هه مان سروشتی مروشان هه یه، لی
 سهروهی یا یاسای ټه و کونترۆل کرینه و دگهل وهختی بوویه پشکه ک ژ
 که سایه تی یا وان یا جفاکی.

ل داوین، من دقیت بیثم کو ټه ف رۆمانا مشت ژ سه ربۆر و چیرۆکین وان
 گه نجین بهر ب به هه شتا په نابهر یټقه دچن، کۆمه کاره هه ندین جفاکی و سیاسی
 و په روه ده بی ب خوځه دگریته. په یامه کاراسته وخو هه یه کو په نابهری ل بهر
 چافین گه نجان رهش بکته، یان لایین رهشی وی به هه شتی بدانیته بهر دهستی
 خوانده فانان. نفیسه ری هه موو شیانیڼ خواه یین ټه پستمی و ویره بی بکارئیناینه
 کو په یاما خواه یا سه ره کی پی خویا کته. ټامازه ب گه له ک تیگه هین هه ردوو
 جفاکان داینه، سالو خه تدانیڼ دنافه رال بهر خواه شکرنی و ره شکرنیڼدا
 پیشکی شکرینه کو کلیلا تیگه هشتن و ب سه ره له بوونی بکته ته د دهستی
 په نابهرین خوانده فاناندا. مشه جاران زی (ژ بهر جه ختکرنا ل سهر بابه تی په یاما
 سه ره کی)، که فتیه دناف هنده ک شاشی یین دیرۆکی و وه سفکرنیڼدا، ده می
 به حسی سته نبولی دکته، ب چافی په هله وانئ خواه یی گوندی وه سف دکته
 (کو چ تشین پیشکه فتی تیڼا نابینیت ژبلی هه ژاری و بیکاری و تاوانباری).
 هه رچه نده رۆمان خو شیهه کی دده ته مروقی، لی ټه و خو شیهه فهره یا بارکری بیت

ب مفایه کئی ئەپستمی ژى. هه بوونا مفایى ئەپستمی، ئاستى خویشى بلندتر لى دکهت. د وه سفکرنا جادده و ئافاهى یین سته نبۆلیدا دبیریت: "تنى كه قشورژانکه، ئەگەر مروفا کویر بچت، دئ تژی دفنا مروفى كه قناتیا ئوسمانیا بت، هه کهر کویرتر بچی دئ وینى ئەتاتورکی ئیته پیش چاقین مروفى... بپ ۵۷". ئەو ب خوه، یا فەر بهروفاژى با، چونکو دیرۆکا ئوسمانلییان کویرتره ژ دیرۆک و ستهما کۆمارا ترکیی ل سهردهمى ئەتاتورکی. ههروهسا دهمى بهحسى سه تمینا په هله وانى و هه قالى وى ژ پیشکهفتنا ئوکرا نیا دکهت، دیسا خواندهفانى ژ مفایه کئی ئەپستمی سه بارت پیشکهفتنى زربه هر دکهت: "ب دیتنا من، ئەو پیزانینین من ل سهرقى وهلاتى خواندین، ل سهردهمى سۆشیا لیزمى و ئەو پیشکهفتنا من هزر دکر، ب راستى من چ ژئ نه دیت... ژبلى هندهک ئافاهى و میترو و هندهک جهین میژوویى... بپ ۱۱۱". ما پیناسه یا پیشکهفتن و شههرستانى چیه؟ وول دیوران ت ب دوو په یقان پیناسه دکهت: شههرستانى په یقه و بهره. په یشا گۆتى و تۆمارکرى کو ده برینى ژ قهریژا هزرى دکهت. ئوو بهر (کهفر) کو ده برینى ژ ئافاهیان و بهرهمى زه قلهکان دکهت. ئەف ههردوو ئەله میتته ژى ب سهروه رى یا یاسایى و دهستورى دهینه پاراستن و وه رارکرن. ب هه مان نه فه سا ره خه گره کى ساده سه ره ده رین دگه ل قهریژ و بهرهمى دهوله تا ئوسمانلى ژى دکهت: "وه سا دیاره ریه رین ئوسمانیا هه مى داها تویى ئیسلامى ل شان مزگهفتان مه زاختیه. له ورا نه شیایینه چ بۆ خه لکى خوه و پاشه روژا وان بکه ن ژبلى شان ئافاهى و مزگهفتین سه یر... بپ ۶۴- ۶۵". ل قیره نفیسه رى ژبیرکریه کو سالانه ب ملیۆنان خه لک دهین سه ره دانا شان ئافاهى یین سه یر دکه ن و پشکه کا مه زن ژ داها تى تورکیا ل سه ر گه شتوگوزارییه و هژماره کا زۆرا خه لکى سته نبۆلئ پی دژین. لى چونکو نفیسه ر ب پیشکى ره وشا خوه یا هه نوکه یى، ره وشا سه ره ده مه کى بۆرى دبیشیت،

کراسی هه مان رهوشی و رهشینی دکه ته بهر. ئەف رهشینی و داوکیکرنا ل سەر خالین نهریتی یین جفاکی، ساخه له ته کئی گرنگی ریازا که توارى یا رهخه نیه و نفیسه رى ئەف ریازا و یژه بی د فئ رۆمانیدا (ئوو د پرائیا رۆمانین خوهدا) پهیره و کریه. لهوا پتر گرنگی ب لایه نین نهریتی یین بابه تان ددهت و بابه تین نهریتی (ئه گهر بهینه فه گیران ژى) دناف شرکا بویه راندا دهینه بهرزه کرن.

۲. شه فین سار

ئه گهر رۆمانا بۆرى سه ره ده ریه دگهل دوودلی و ئاسته نگین برپاردانا وه غه رى بکهت، رۆمانا (شه فین سار)* سه ره ده ریه دگهل ئاسته نگین برپاردانا فه گه رى دکهت. ئه گهر یا ئیکى لینگه ریانال پایه داری یا جفاکی بیت، ئەف رۆمانه دئ سه ره ده ریه دگهل ژ ده ستدانا پایه داری یا جفاکی کهت. ئازاد دناف هه موو گوندی یین خوهدا، لاهه کى زیره ک و ژیهاتى و خوشه و یست بوو. ل گونده کى بئ سه روه بهر و کیم خزمه تگوزارى ل دانگا چىای د ژیا. قوتابى کولیزا ئەندا زیاری بوو. ژ بهر زیره کى و ژیره ندی یا وی، هه موو ماموستایین زانینگه هى دئه فاند و ب چافه کى مشت ریزگرتن سه ره ده رى دگهل دکر. چاشنى هه موو گوندىيان لئ بوو کو ره وشا گوندئ وان باشتر لئ بکهت. وه کو هه موو کوردین گوندی، هه ژرینى دگهل کچه کا نیاس پیک دئینیت و زارۆکه ک ژئ دبیت. پاشى وه کو فه رمان بهر ل ده زگه هه کى حکومه تى ده یته دامه زراندن.

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۰۶). شه فین سار، رۆمان. ژ وه شانین ئیکه تی یا نفیسه رین کورد/ دهۆک، ب سنسله یا ژماره (۸۰). ج ۱، چاپخانه هاوار- دهۆک.

ژبانه کا خوش و بهخته وهر دگهل خیزانا خواه و کارئ خواه دبۆرینیت. لئ روژه کئ هزرا چوونا ژدهرفه بۆ پهیدا دبیت، کو خواندنا خواه یا بلند تمامکت: "کچئ ل قئیرئ پاشهروژ نینه، من دقیت خواندنا بلند بخوینم، ماجستیر.. دکتورا... بیپ۸۹". ب ههر ریکه کا هبیت دگهته ئورؤپا. ل وهلاتئ غه ربیبئ هم کار دکر و هم ل زانینگه هئ ژئ دخواند، لئ پاشئ دگهفته داڤئن ئه ڤینی یا کچه کا رؤس، ئه ڤه کچه وی ڤیری ڤه خوارنا مه یئ و بکارئینانا ماده یئ بپهؤشکر دکت، پاشئ وی ده ڤلیت و ژ خانی ژئ دکته دهه. ئه ڤجا کار و زانینگه ه ژ دهستان و دکه ڤیته کولانا، چه ندین کارئین نه یاسایی دکته و ده ڤیته زیندان کرن. پستی ژ زیندانئ دهه دکه ڤیت ڤه دگه رینه که مپه کا په نابهران و ل ویرئ سئ هه ڤالین دئ یئ هه ڤدهرد و هه ڤچاره نفیس دبینیت و دبنه هه ڤال. ههر ئیکئ چیرؤکه کا جودا هه یه و ب ڤه گئیرانا چیرؤکین خواه یئ مشت په شیمانی، شه ڤئن خواه یئ سار و درئ پئ دبۆرینن. ههر هه ڤاله کئ وی ب ریکه کئ ژئ دوور دکه ڤیت و ئه و دمینهته دناڤ خه میئ په شیمانی و نه ساخییدا. دختر دبیزئ کو ژبیه کئ کورت مایه و ڤه ره ڤه گهریته ڤه وهلاتئ، لئ ژنه بوونی نه شیت ڤه گهریت، هه تا ریکه خراوه کا خیرخواز پلیته کا ڤرؤکئ بؤ دکریت. لئ ل وی دهی، تنئ جه نده کئ وی مابوو کو ڤه گهرینه وهلاتئ. ئه ڤه یه هیڤئینئ چیرؤکا په هله وانئ سهره کی یئ ڤئ رؤمانا ل بهره دهست.

ئه ڤ رؤمانه سهره ده ربئ دگهل دا که فتن و هه لوه شیانا په نابهران دکته (د جفاکه کئ بیانیدا). په هله وان توشئ ڤارپوونه کا جفاکی دبیت، ب دویف چه ز و پالینه ربئ خواه یئ خوه رسکی دکه ڤیت و ئارمانجا سهره کی یا هاتنا خواه ژبیر دکته. ئه ڤه ژئ ب نه راهاتئ (یان نه گونجانئ) ده ڤیته نیاسین. راهاتن ئه و

کریاره کو مروّف خوہ دگهل دهردؤر و ناخه خوہ د گونجینیت و ئاقاهیهی کهسایه تی و دهروون و رهفتارا خوہ پی دپاریزیت. ب فی چهندی ژی، دی شیت خوہ دگهل کاردانه وهیپن دهردؤری خوہ هه فسهنگ کهت (سروشت و جفاک و خوہیپن خوہ). د نهجامدا هه فسهنگی یا خوہ یا دهروونی رادگریت و ژ ئالؤزین رزگار دبیت. راهاتن ب شیوهیپن راسته وخؤ (ل سهر ئاستی هؤشی)، یان ب شیوهیپن نه راسته وخؤ (ل سهر ئاستی نه هؤشیپن) دهیته نه جامدان. ل سهر ئاستی راسته وخؤیپن راهاتنی، کو مروّف خوہ لی ددهت یان دپه فیت، یان ژی ته سلیمی رهوشا نه خواستی دبیت. لی ل سهر ئاستی نه راسته وخؤیپن راهاتنی، نه هؤشی یا مروّفی بابه تی ئالؤزین د نه ئاگه هیدا دته پسینیت و ب شیوهیه کی دی و د بیاقه کی دی دا دهردپریت*. پرؤسه یا کارکرنی و سه ره دهریکرنا دگهل جفاکی نوو، هه ردهم دبیته پالدهر کو مروّف بشیت د پرؤسه یا خؤگونجان دنیدا بپوریت و سه مته کا دیارگری بؤ خوہ ده ستیشان بکهت. لی په هله وانئ رؤمانئ (کو نوونه راتی یا پرائییا په نابهرین کورد دکهت)، د چ شیوازین راهاتنا پشتی بویه ری سه تمینی ب سه رنه که فتیبه و یی ته سلیمی بپچاره بی و بیئومیدییه کا کوژه ک بووی. ئەف رهوشا په هله وان و هه قالین خوہ که فتیبه تییدا، نه رهوشه کا سه پاندی یا ژ نشکافیه کو ئەم سه ره دهریبه کا رویت یا فالنجبونا راهاتنی دگهل بکهین، چونکو بهری فان رهوشین وان ب ده ستین خوہ و ب شاشی یپن خوہ پهیدا کرین، هه موو

* ژبو پتر پیزانینان ل سهر بابه تی جؤر و شیوازین راهاتنی، سه حکه: د. عارف حیتؤ (۲۰۲۰). هزرین گه رپله: چهند خواندنین دهرباره ی هزر و رهفتارین که سی کورد. چ ۱، چاپخانا پاریزگه ها دهؤکی- دهؤک. بپ ۱۴۳-۱۵۴.

كەسائىن زىرەك و سەر كەفتى و راھاتى بون. لى ژ ئەگەرى خوەرەنەگرتنا وان
 ل ھەمبەرى خۆشى يىن ژيانى و نەبوونا كونترۆلى جفاكى، تۆشى وان
 كارەسائىن ھەگىرايى بووينە. ئانكو ئەزا وان (Ego) نەشيا خوە ل بەر
 ئازراندن و پالينەرىن ئەوى (Id) بگريت، نۆكە ژى ئەزا بلندا ھەرسىيان
 (Super Ego)، وان دادگەھ دكەت و دئيشينيت.

ب شيوەيەكى گشتى، دەمى پەنابەر بەرئائاشى شاشيەكا سەريچى يا
 ياسايى دبن، كۆمەكا شاشى يىن دى ل دويف خوە دكيشيت و د ئەنجامدا
 پەنابەر دكەفتە دناف گىژەفانكا سنسلەيەكا دريژا شاشيياندا، ئەفە ژى كارى
 پرائيا پەنابەرىن نەگونجايى و بەرزەبوويە. دەمى مرؤف تۆشى شاشيەكى
 دبیت و ژى نەزفريت، ئەو شاشيە (ب فەدەرى يا ژ جفاكى) ئافز دبیت و
 كۆمەكا شاشى يىن دى ددويف را دەين. ل گورەى سيستەمى وەلاتين
 فەحەوينك، ھەر كەسەكى مافى پەنابەرىن يان ھەر جۆرەكى دى يى نشينگەھى
 وەرگريت، دى كەفتە دناف سيستەمى وى وەلاتيدا و وەكو ئەندامەكى وى
 جفاكى سەرەدەرى دگەل دەيتە كرن. دەمى پەنابەر ب كار دكەفیت (كارەكى
 فەرمى)، يان ل زانينگەھەكى بەيتە وەرگرتن، ھەموو مافين ھەفەولاتييونى بۆ
 دەيتە داينكرن. ھەردەمى شاشيەكا يان پيشيلبونەكا ياسايى دەيتە كرن،
 تۆشى دەستەسەر كرنى و سزايين ياسايى دبن. جوداھى يا ياسايين فان وەلاتان
 دگەل وەلاتى رەسەن ئەو كەو ياسا سەرورە و ھەموو كەس ب وەكھەفى دكەفتە
 بەرانبەر ياسايى. ياسا بابەتەكى جودايە ژ ھەستين دلينيى و بابەتتە ئايينى،
 لەوا ب ھشكى و مجد دەيتە ديتن. لى ل وەلاتى رەسەن، ياسا پشكەكە ژ

مه نروومە یا ئایینی- جفاکی و ب هندهک ههستین دلینیی و رهفتارین ئایینی، یان
ب هیزا ئابوری و سیاسهتی دهیته د سهردا برن.

د ثان وهلاتین یاسا سهروهردا، په نابهر دکهشنه دناڤ گهلهک تیگههین
نوویین جودا دا، کو فهره خوه ل گهل بگونجینن و پیگیری پی بکن. بابهتی
کاری، یهک ژ پیروترین تیگههین روژاڤاییه. ئهوی کار نهکته، ب کیرنهاتی
و بی رهوشته دهیته دیتن. بابهتی باوهریی، کو ئاخفتنا مروڤان گرنگی یا خوه
ههیه و هه موو کهس ژه هڤ باوهر دکهن هه تاکو بهرهڤازی یا وی خویا دبیت.
ئوو باجا داهاهی (کو ریژهیه کا مهزن ژ داهاهی وهلاتی پیک دئینیت)، ئیکه ژ
بابهتین گرنگ و فهره هه موو کهس ب دوکیومینت دانا باجی بو دهزگههین
په یوه ندیدار ب سهلمینیت. ئازادی یا که سوکی، مافهکی ره وایی ههر
ههڤوهلاتییه کییه د هه موو بیافین ژیانیدا، ئه گهر کار نهکته ته سهر ئازادی یا
ههڤوهلاتی بین دی... هتد. ئهڤه هه می تیگههین نوونه و کهسی موسلمان یان
روژهلاتی ل سهر رانه هاتییه. پرانییا په نابهرین موسلمان، هه موو شیان و
ژیرمهندی یا خوه بکار دئینن کو فیلی ل یاسایی بکن و مفاپین هه مه جوړ ژ
دهولهتی وهگرن؛ کارین رهش دکهن و د هه مان ده مدا ژی، بیمه یا بیکاری
(هاریکاری یا سوڤیالی) وهردگرن، زهغه لیبی د کاری خوه دا دکهن ب هیجه تا
ئایبرده بین ئایینی، ئازادی یا که سوکی و باوهرداری ژبو که یسبازی بکار دئینن،
ب هیجه تین هه مه جوړ ژ باجدانی د رهشن و وهسا هزر دکهن کو باج مینا
زهکاتیییه و زهکات هه لبرداره بییه، کا چه وا بدته و بدته کی... هتد. ئوو ده می
ههڤویشی کریاره کا ده مپورانندی دبن (کول وهلاتی وان قه دهغه یه)، د ناڤدا
به رزه دبن و ب زیده رویشیه سه ره ده ریی دگهل دکهن.

نازاد ژ بهر عهشقا خوه بۆ وئ کچا رۆس، ههموو ژيان و کار و نارمانجین
 خوه ژ دهستددهت و دبیته کورئ کولانا: "چ تشت نه مان خهباتی بۆ بکت، تنئ دبیتنا
 وئ، راوهستیان ل بهر سینگی وئ ههمی خهباتا وی بوو... بیپه٤١". ناسۆ ژ بهر قومارا
 جیهازان، کارئ خوه ژدهستددهت، بیکار و بیج مأل دمینیت: "ههر فلسئ من ههی و
 ههر فلسئ من کار دکر، ئیقاری دکره دوان جیهازادا، ههتا نه ز بوومه ههفالی ماری، من
 خوه ژ کاری ددزی، من پاریت کارکهرا ژئ لئ دان... داویئ من کار ژئ هیلا... بیپه٦٨".
 سامان بازارگانهکی سههرکهفتی ترومییلان بوو، فیری قومارا رۆلیتی دبیت و
 ههموو مأل و مولکهتین خوه یین ل ئورۆیا و وهلاتی ژئ، ددانته سههر. دکهفته
 دبن دهیناڤه و ههردهم د رهینهکا بهردهوامدایه: "باوهر بکن، من پتر ژ پینج هزار
 مارکا پویچکرن.. ههمی من ل رۆلیتی دان، نهوئ بقییت مالا خوه خراب بکت، بلا رۆلیتی
 بکت!.. شهفا لدویف شهقی ههتا بهایی پانزینا ترومییلا ژئ من نهمای، من دهست دا
 دهینا، ئیدی کهسئ دهین ژئ نه دان من، نهو رۆلیت بۆ خویندارا من، من سویند خوار،
 ههتا نه ز تولا خوه لئ قه نهکم، نه ز بهلا خوه ژئ قه نهکم!... بیپه٧٢". ئەف ههر سی
 سههر بۆرین داگرتی ب شاشی و پهشیمانی، دبنه نهگه ری داگهفتن و فاریبونا
 وان، چاره نشیسی وان دکهفته دناڤ کهمهکا پهنا بهراندا، کو تنئ نان بۆ دهیته
 پیشکیشکرن. ب کورتی، ئەم د کارین بیژین کو ههر چوار کاراکتهرین ئی
 رۆمانی، کهسانین بیکار و بیمه ریزن. شهفین خوه یین سار ب چیرۆک و
 سههراتی و ب خوه داچوونهکا بهرهۆژفه دبۆرینن. ناڤی رۆمانی کریبه شهفین
 سار. چونکو سههردهری دگهله گیرانا هندهک سههراتی یین نه ریسی و
 کاره ساتاوی دکهت. شهفین سار بهرکار و ههفکویفا شهفین گهرمه. ل گوندی
 (نانکو ل جفاکی رهسن)، شهفین گهرم هه بوون. حیکایه تبیژ هندهک چیرۆکین
 مههمدار و مفادار قه دگیرن کو بینه سههر بۆر و وانه یین هاندهر ژ بۆ شهفاندنا

رووبارڙي ڙياني و جهختکرنا ل سهر لايه ني خيري. که سين گوندي، هه ردم ب
 دلگه رمي و حه زه کا فه شارتی يا خواهه دانانا ل جهی په هله وانی، گوهداری يا فان
 حیکايه تين گرم دکرن. لي د فه گيرائين فان چيروکين دلته زين و سه ربورين
 دا که فتنيدا، کو که سه کي نه فیت خواه ل جهی په هله وانان دابنيت، ب شه فین
 سار ل قه له مدايه. نه گهر گه رمي هيماي کار و خه بات و نارامي و ڙيانه کا
 گهش بيت، ساری هيماي بیکاری و ته سلیمبونئ و ئالوزي و ڙيانه کا رهش و
 بي چاره نفيسه. نه ف دووانيا هه فدر، تيگه هه کي نه زه لي بي هموو دوواني يين
 هه فدرين مروفييه، کو هه ر لايه نه ک گرنگي يا خواه څ هه فدرئ خواه وه درگريت.
 نه گهر نه ف شه فین سار نه بانه، وان ب گرنگي هي ف نه دکره گه رمي يا وه لاتی و
 زفريني. نو نه گهر شه فین گه رمين وه لاتی نه بانه، وان هزرا موغامه ري څبو
 باستر ليکرنا رهوش و شيانين خواه نه دکر. څ نه گه ري حه زين گه رمين وه لاتی،
 بهر ب ف ڙيانا سار فه هاتن و څ نه گه ري ف ساری يا توش بوويني، پلانين
 فه گه را بهر ب هه مبيزا وه لاتی گه رمه دادنن. نه دووره څي، مه رم پي شه پين
 سار و گه رم بن. ب تايه تي نه گهر بزائين کو هه ر سي کاراکته رين هاريکارين
 رومانئ، څ بهر شه ري گه رمي براکوڙي ره فينه و ل وه لاته کي بياني گه هشتيه
 ئيک کو شه ره کي سار دگه ل ڙياني دکهن: "راسته شه ري گه رم نه ما.. لي شه ري سار
 هيشتا يي شديابه... بي ۱۱۲". شه ري گه رم نه و شه ره يه يي ب شيوه يه کي فيزيکي
 دناقه را دوو لايه نين هه فکدا ده يته کرن. شه ري سار څي، شه ره کي مينه فييه،
 بي مشتي پيلان و ل بهر ئيک داناييه، چه کين هه مه جوړين راگه هاندني و
 دهرووني و ئابوري و جفاکي تيدا بکار دئينن. هه رچه نده بي کوشتنا فيزيکيه،
 لي دبیت (څلاي دهروونيغه) دڅوارتر بيت. ده مي مرو ف بیکار و بي مال د
 مينيت، ياخي دبیت و هيرش دکه ته سهر وان که سين بووينه نه گه ري څ

دەستدانا پېدڤى يېن ژيانەكا نۆرمال. لى ل ئورۇپا تۆشى ھەمان كارەساتى بووينە و نەشپىن ھېرشكەنە سەر چ كەسان (يان دامودەزگەھپن حكومەتى)، ئەقجا شەپەكە سارى مشتى فېلبازى و درەوكرن و ماندووكرنا دەزگەھپن حكومەتى دگەل وەلاتى قەحەوينك دكەن.

بەر ل جھى خوہ يى ب قەدرە

ب ديريژاھى يا ديريژكا مروفايەتپى (ھەر ژ ئەزەل و ھەتا ب ئەبەد)، مروف ب سى غەريزەيپن سەرەكى دبیت و گەشە دكەت (برس، سېكس، پايدارى). ھەموو ھەولا وى ئەوہ كو فان ھەر سى غەريزەيان ب شپوہەكى ھەشەنگ تير بکەت. ژيياتى يا مروفى بەر ب وى سەمتېقە دچیت، يا گرنگى ب فان ھەر سى غەريزەيان دەت و تير دكەت. ھەر غەريزەيەكا ژ فان غەريزەيپن ژيگوتى ب نەتيركى بمينيت، دى وەكو كيماسيەكى دناف ناخى مروفيدا مينيت و ب كۆمەكا رەفتار و گرى يپن دەروونى دەرکەڤيت. ھەموو كار و ئارمانج و خەباتا مروفى (د ھەموو بياقپن ژيانا ماددى و مينەڤيدا)، ب شپوہەكى راستەوخو يان نەراستەوخو، د جغزا فان ھەر سى غەريزەياندا دزقرن. ل گورەى رەوشا دەروونى و لەحزەيا كەتوارى و زالگەھا جفاكى، ھندەك غەريزە دەپنە ھەلگرتن و غەريزەيپن دى پى خورتتر لى دەپن. غەريزەيا برسى ب شپوہەكى راستەوخو و ل سەر ئاستى ھوش و ئاگەھى دەپتە دەرپراندن، لەوا ب گرنگترين و كاربگەرترين غەريزە دەپتە دپتن. غەريزەيا سېكسى (د جفاکپن موسلماندا)، ب گرىبەستەكا جفاكى يا چوارچوڤەكەرى دەپتە تيركرن، لەوا ھندەك ژى راستەوخو يە و ھندەك ب نەراستەوخو يى دمپتە دناف نەھوشى يا مروفيدا، ھەردەمى دەرفەتەك بو ھەلكەڤيت، دى ھەموو زربەھرى و حەزپن

هه لگرتی یین سیکسی سه ره هله دن و هینه دناف هوش و ئاگه ها مروژیدا. غه ریزه یا پایه داریی ب تیگه و عورفین جفاکیه گریدایه و هموو کارین جوانمیرانه و په هله وانی ژبو هندیته کو ئی پایه داری یا جفاکی ب ده ستفه بینیت. وه رارا ئان هه ر سئ غه ریزه یان دناف جفاکیدایه و ب که سوکار و جفاکی ده ردۆر دهینه تیرکرن. ده می مروژ برسی دبیت، که سوکار ده ستی هاریکاریی درپۆر دکهن و ئی کیماسیی ب شیوه یه کی هه ژی بو پر دکهن، ئه ججا دی ژبیاتی یا وی بو جفاکی بیت. لئ ئه گه ر جفاک خوه لئ نه که ته خودان (ژبه ر هه ر سه ده مه کی هه بیت)، هه روه کو ل غه رییبی روودای. هینگی دی هه لویسته کی ل دژی جفاکی وه رگریت و دی ژئ یاخی بیت، چونکو پایه داری یا وی پئ بریندار دبیت: "تو ل کیشه دنستی؟ خوارن و فه خوارن؟... / ل کولانا، ل به ر ده ری دیرا، دکابییین ته له فونادا، و خوارن ژئ تژی هه می سه لکین گیشی یه... بپا ۷۸". ئوو ئه ف هه لویستی ل دژی جفاکی ئوو، ب ئاشکراییی خویا دبیت ده می پایسکله ت لیدده ت: "به راز، ما تو یئ کوره ی؟... هه که نه ز کوره نه بام؟! من ما لا خوه و وه لاتی خوه نه ده یلان و نه ده اته به ر دفنا ته... بپا ۹۲-۹۳". په ژراندنا هه لویستی خوه ب کوره و به راز دانانی، قوناغا پئحه سیانییه ب برینداربوونا پایه داریی و شاشی یا هاتتی. هه ژی گووته کو هنده ک جاران، مروژ غه ریزه یه کی بکار دئینیت ژبو تیرکنا غه ریزه یین دی، ده می ئازاد هه ز دکه ت باوه رناما ماسته ر یان دکتورایی ب ده ستفه بینیت کو پایه دارییه کا زانستییه، ژبو تیرکنا غه ریزه یا برسی و سیکسییه ژئ. ده می مروژ هه ز دکه ت ده وله مه ند ببیت و هاریکاری یا خه لکی بکه ت. ژبو خورتکرن و تیرکنا هه ردوو غه ریزه یین سیکسی و پایه دارییه دناف جفاکیدا. ئوو دهنده ک حاله تین ئاقرته ییدا، غه ریزه یا خوه یا سیکسی بکار دئینیت ژبو تیرکنا برسی یان پایه دارییه کا

دەروونی یا بریندار: "دەمى دبوو مېشانى پیرهژنهکا تیر و پشتی ژ رازی کرنا وى خلاس دبوو، تژی بهرویکا وى پاره دکر و دکۆت: سوبههى زوى وهره، بلا!... بپا۲۲".

بابهتئى پايه‌داريئى، ئيکه ژ بابه‌تئين ههره گرنگين تيربوونا دەروون و غرۆرا مرۆفى کو بشيت خهبات و ژيانا خوه يا كه‌تواری پئى بدۆمينيت. تنى دەردۆرا مرۆفى بها و کاریگه‌رى يا مرۆفى دزانن (چ ژ بهر کار و به‌ره‌مه‌ى خوه‌يئى مرۆفى بيت، يان ژ بهر نه‌سه‌ب و بنه‌مالئى بيت). بهادارى يا نه‌سه‌ب و بنه‌مالئى ژى، ههر ژ نه‌نجامئى فه‌ريژ و به‌ره‌مه‌كئى هه‌ژيه كو د سه‌رده‌مه‌كئى بۆريدا هاتيه پيشكيشكرن. له‌وا كورد ديژن "به‌ر ل جهئى خوه يئى ب قه‌دره". ئەف گۆتتا مه‌زنان نيشانا هئيديه كو تنى كه‌سوکار و دەردۆرا مرۆفى، قيمه‌ت و بهايئى مرۆفى دزانن. ژ ژيانا په‌هله‌وانى (د جفاكئى ره‌سه‌ن دا) ديار دبيت كو كه‌سه‌كئى هه‌ژى و جهئى پويته‌پيكرنا هه‌موو دەردۆران بوو: "ئه‌ز ئيدى شفانيا گوندى ناكم، دئى به‌مه‌ زيره‌فانئى ئازادى، دئى دگه‌ل وى چم باژئيرى، هه‌بت نه‌بت دئى بته‌ تشته‌ك گه‌له‌ك مه‌زن!... بپا۱۷". ئوو دەمى ده‌يته دامه‌زراندن ژى، ري‌فه‌به‌ر ب ئاوايه‌كئى هووربينانه كراسه‌كئى هه‌ژيتى و پايه‌داريئى دكه‌ته به‌ر كارئى وى يئى ميريئى. ئەه‌گه‌ر مرۆفى خه‌باتكه‌ر و شوهره‌شگير جهئى هه‌ژيتى و شه‌هنازى يا جفاكئى بيت، ئەه‌و كارئى مرۆف ب قه‌له‌مى ژى دكه‌ت، ژ وئى هه‌ژيتيئى كي‌متر نينه: "خه‌بات ههر خه‌باته، چ ب قه‌له‌مى بت، يان ب تفه‌نگئى! ل هه‌رده‌مه‌كى خه‌بات ب ره‌نگه‌كيه، ههر شوهره‌ش و چه‌كئى خوه... بپا۴۳". هه‌روه‌سال زانينگه‌هئى ژى، هه‌رده‌م جهئى شه‌هنازى و ئەفيني يا ماموستايين خوه بوو. هه‌ژيتى و پايه‌دارى يا خوه يا ئيکه‌م، ژ پيگيري يا وى ب زانستى و رينمايى يئىن زانينگه‌هئى وه‌ردگرت. گرنكى يا بها و پايه‌دارى يا مرۆفى، ژ جفاكئى ده‌ردۆر ده‌يته وه‌رگرتن، جفاك

ژی ل گورهی عورف و عهدهت و یاسایین پهسه ندری، پرپاری ل سهر دستتیشانکرنا ههژیتی و گرافی یا ههر کهسهکی ددهت. نفیسهر ب شیوهیهکی هونهری بی جوان، رهوشا پایه داری یا په هله وانی ل ههر دوو جفاکان، هه شبری ههف دکهت. ل کوردستانی: "تو مرۆقهکی گه لهک زیرهکی، تو دئ بیه کهسهکی ناقدار، پاشه روژهکا گهش یا پیشیا ته... بی ۵۲". لی ل ئورپا: "سوبه هی نه ئییه کاری، نه ز ته نه بینم ل قارا، تو بکیر چو کارا نائی... بی ۵۶". ل کوردستانی جهی سهرنجراکیش و هیشی یا پرانییا که سین دهر دؤرا خوه بوو: "گه لهکا هیشی د چاقین وی دا دیدتن! دئ ریبا گوندی کته قیر، دئ خواندنگه هی ئینته گوندی، دئ مزگهفتی ل گوندی ناقا کت.. گه لهک کچا پاخین خوه د پهرخانندن، خوه ل بهر ته نشتان وی وهک بووک دیدتن... بی ۱۷". فان هه موو پیشینی و هیشی یین دهر دؤرا وی، پایه داری و ههژیتی یا کهسهکی گرافی یین دبه خشین. لی ل ئورپا پشتی زانینگه هی و کاری خوه دهیلت، فیری کاری رهش و بکارئینانا بیهوشکه ران و دره وان دبیت، جار خوه دکه ته عه ره ب و جار کورد و جارنا خوه ب کهسهکی فهله دده ته نیاسین. لهوا ب کهسهکی قاریبویی و نه ههژی دهیته دیتن: "ته دزی کریه، ته شۆلی رهش کریه، ته دره و کریه، ته دهرمانک کیشاینه... بی ۲۹". د دهر برینه کا و ژه بی یا جواندا، نفیسهر پایه داری یا ل وهلاتی دگه ل نه پایه داری و پیشیلکاری یین وی یین ل ئورپا هه شبر دکهت و وهسا دده ته خویا کرن کو ئه و ل وهلاتی خوه پایدار و گرافی بوو. لی په نابهری ئه و کریه کهسهکی ب کیرنه هاتی و قاریبویی. بۆ چه ندین جارن، هه شبر کرنا ماموستایین وی یین زانینگه هال وهلاتی و سهردهری یا جفاکی وهلاتی فه حه وینک هاتییه دووباره کرن. مهرما سهره کی یا ئی دووباره کرنی، ته که زکرنا ل سهر ژ دهستدانا پایه دارییه. دبیت مرۆف د جفاکی خوه دا ژی، نه پایه دار بیت و ب هه مان

رەفتارا نەپایەداریی د جفاکەکی دیدا بژیت. هینگى دى کۆمهکا هۆکارین جفاکی و دەروونی بۆ هینە ریزکرن. لى د نموونهیا پههلهوانى فى رۆمانیدا، ژ دەستدانا پایەدارییە (نەک نەبوونا پایەدارییە). ئەقە ژى پهيامەکا نفیسەرییە و دقیت بیژتە خواندەفانان کو بەر ل جهی خوه یى ب قەدرە. ئوو ژبو ئاشکراکرنای فى پهياما ئاراستەکری، داکەفتنا پهنا بەرا دکەتە بابەتەکی گشتی و وەسا ددەتە خویاکرن کو پرائییا پهنا بەران، تۆشی فان ئاریشین فارییوونى دبن و دبنە کەسانین نەهەژى و بیمەریز. دەمى دەیتە زیندانکرن (گەلەک دەنگان بخیراهاتنا وی کرن، لى بۆ وی ژ هەمیان سەیرتر، گەلەک دەنگ ب زمانى وی بوون... بیپ ۲۹). ل دەستیکی هزر دکەت کو چیرۆکا وی یا سەیره و شەرم دکەت فەگیریت. لى دەما زیندانی لى خرفە دبن و بۆ دبیژن کو (باوەرنەکە ل فى وهلاتى مروفەک بى ئەگەر بیته گرتن!... بیپ ۴۰)، ئەفجا ژبو قەرەفاندنا شەرمینی یا وی و پشتی تاوانین هەموو زیندانیان بۆ ریز کرین، بابەت ژ ئاستى کەسۆکی بەر ب ئاستى کۆما پهنا بەرانیە دچیت. ئانکو نفیسەری دقیت بیژت کو پهنا بەری و دووربوونا ژ وهلاتى، مروفى ژ پایەدارى رويس دکەت (خوه ئەگەر زک و بنزک تیر بن ژى). خالا دی یا سەرنجراکیش ئەوه کو دەمى پهنا بەر بیمەریز دیت و ژ پایەدارى یا خوه دەیتە شوشتن، تاوانین فارییوون و سەریچی بین یاسایى ژى ددویف را دەین. د ئامازەیهکا بلەزدا، ئیشارەتى ددەتە تاوانین هەموو زیندانی بین پهنا بەر: "ئەقى هە تریاک فرۆتیه، ئەوى هە قاچاچی بوو، یى دی کچا خوه کوشتیه، من دزی کریه، کابرایى هە دئینا کچا خوه نقتیه، ئەقى هزار شەر کرینه.. خاف بوو، بى هیز بوو، چاقین وی تارى بوون، تنى شیا پشتا خوه ب دتە وی دیوارى سار... بیپ ۳۶". ئوو فى رهوشا وی یا ناله بار هەقەبەری رهوشا زیندانکرنای بایى وی دکەت. ئەو بابى ژبەر خەبات و

شۆره شگىرىن ھاتىبە زىندانىن: "ئەز نە دزم، ئەز نە مروۇقا كوژم، ئەز شۆره شگىرىم، ئەز خودان وەلاتەكى بىن دەستەم، دىقتا تو شانازىن بىن بىسى... بىپ ۲۹". ئەقە زى نامازدەنەكە ب جوداھى بىن دناقبەرا ھەردو زىندانىرناندا؛ يا ئىكى جەن شەھنازى پىن كرئىبە و يا دووى جەن شەرمە زارىبە. ل وەلاتى وى بىن بىندەست و ستەملىكىرى، ھەردەم كەسانىن شۆره شگىر و ھەزى دەھاتنە زىندانىن (پايە دارىبە). لى ل قى وەلاتى سەرورەرى يا ياساين، تىنى كەسىن قارىبوى و ئىشەلى دەپنە زىندانىن (ژ دەستدانا پايە دارىبە).

ھەقائىن پەھلەوانى زى، بى بەھر نە بوون ژ قى پىرۆسەيا پايە دارى و ژ دەستدانا پايە دارىن، ھەردەم دناق خەون و كايىسكىن بۆرىدا د ژىان و پەشىمانى پىنگاقتىن ژىن وان د خوارن. مەمۇ ئەندامەكى پارتەكا كومونىست بوو (ئەز رىكخستنا ھەژارو پالا بووم... بىپ ۱۱۲)، كو بەرەقانى ژ مافى ھەژاران دكر و ھەز دكر جفاكەكى دادپەرورەرى بىن تەخايەتى بىن جفاكى ئاڧا بكەت. ئاسۇ قورتالبووى ئەنقالى بوو، كو ل دەف ھەموو دەستەلاتداران (ئەوین گەندەل و بىن كوردپەرورەرى) جەن رىزگرتن و پايە دارىن بوو: "ما دى چەوا ئاسۇ ژبىر كتا؟! ژ بىنەمالا وان تىن ئەو وى ماپە ساخ، ئەو زى نىق مروۇقە. ھەمى لپىش چاڧا ب خەردەل و سىيانىدى ھاتن سۇتن... بىپ ۱۲۲". سامان كادرۆيەكى پارتەكا جەماورەرى بوو، ژبەر چالاكى بىن وى بىن كوردايەتىن ھاتبوو زىندانىن. نەھۆ بىن كەفتىبە بن دەينا و ژبەر دەينداران نەشپىت ل چ جەھان خوەجھ بىت. ترسا دەينداران و كايىسكىن زىندانان ئەبۇغرىب، شىائىن راھاتىن يان چالاكى بىن قەرەبۆكرىن ل دەف وى فالنج كر بوون: "شەق شەقا سەقائىن گرتىخانا ئەبۇغرىب سەرى من ھىر كر. وان كتە ھەقائىن من ل پىش چاقتىن من سەر ژى كر.. كچ كرئىت كر، دايك روىس كر،

باب و برا که هرب کړن.. من نه شیا خوه راگرم، خوه ل بهر شان په ننگین نه شکه نچې بگرم... بپا ۱۲۱". ئەف خه وئین ب ترس (ژ لایې د هروونیشه)، فەر یژا هه سترنا ب نه پایه دار ییته و ب ریکا ئالافې فه گه ری- پاشپاشکیوونې (ب شیوه یه کي نه هوشی)، فه دگه رنه فه سه رده مې پایه داری یا خوه یا بهری بویه ری نه پایه دار یی. ئانکو د نه هوشی و خه یالا خوه دا، به رف وی سه رده می دزفرن، هه کو بها و پایه دار ییته کا جفاکی هه یی. پاشپاشکیوون ئالافه کي میکانیزما بهرگری یا مه ژیه و مرؤف ژبو هه شه نگرنا ئالوژی و نه رحه تی یا خوه یا د هرووونې بکار دئینیت. نفیسه ر فی ئالافی ب شیوه یی هه سته و هرا تام کرنی ژی بکار دئینیت، ده مې په هله وان نه ساخ دبیت و خوین دگه ل کوخکی تزی ده فی دبیت. ب بیردانکا هه سته و هریی، بیرا وی ل تاما ده فی ده یت: "ئه ف تامه گه له ک جار ان تام کریه، چهند جاره کي که تیه گرتیخانا دوژمان، چهند جارا ژی سه را وی کچا جیرانا وان دبوو شه ر و لیکدانا وی دگه ل تولاژین دی، نه و تام دکه ته ده فی وی.. وی گافی نه و تام ل بهر ده فی وی گه له ک خوهش بوو، دزانی نه فه بهایی خوه راگرتنی یه... لی فی جاری نه و تام نه و هسا خوه شه... بپا ۲۳".

ئەف رۆمانه سه رده ر یی دگه ل دوو رهوشین ژیکجودا و هه فدژ دکه ت، د رهوشه کیدا گه نچې کورد پایه دار و گرافیه، خو نه گه ره ژار و بیکار بیت زی. لی هه سته کا ب ئیمناهیی و خو نر خاندنه کا (Self-esteem) بلند هه یه، چونکو پشکداریی د ئافا کرنا وه لاتنی خوه دا دکه ت. ئوو ژبه ر کونترؤلا جفاکی و عورف و عه ده تان، کیتر بهر ئاتافی هه ز و پالینه رین ئار ییوونې دبیت، چونکو ب هیزا جفاکی و ئازادی یا کومې و پالپستی یا ئالوگور ده یتته پاراستن. د رهوشا دوویدا کی مبهایه، خو نه گه ر یی ئازاد بیت زی. ئەف کی مبهایی یا جفاکی، بهر ب خو نر خاندنه کا نزمفه ده ت. ئوو ژبه ر ئازادی یا

كەسۆكى و نەبوونا كونترۆلا جفاكى، بەرئاتافى شاشى يىن ياساى و ئارپوونى دىت. پەياما ئاراستەكرى ئەوۋە كو مرؤف وەلاتى خوە نەھىلىت و بەرخوۋەدانى ژبو چاكسازىيان بكەت، چونكو پاىەدارى و بەھايى مرؤفى دناف كەسوكار و وەلاتى وىدا يە.

ل وەلاتى ھەفرک و ل غەربىى يا ھەقال

پشتى ئازادى يا كوردستانى و ژ ئەگەرى پىك نەھاتنا ل سەر شىۋازى حوكمرانىى و دابەشكرنا داھاتى، يان ژ ئەگەرى حەزا ب دەستقەئىنانا دەستەلاتى، كۆمەكا ھەفركى و ململانئىيان، دناقبەرا گرؤپىن دەستەلاتداردا پەيدا بوون. د پرؤسەيا ھەر ھەفركىيە كىدا، ھەموو لايەئىن ھەفرک خوە ب راست و رەوا دىبىن و لايەئى دژ ب شاشى و د سەرداچووبى د ھەژمىرن. ھەر لايەنەك كۆمەكا بەلگە و بەھانەئىن عەقلى و نەقلى ژبو رەوايەتى يا دؤزا خوە دىبىت. ئەف ھەفركى يىن ژ ئەنجامى دىتئىن جوداجودا پەيدا دىن، ل ھەموو جفاكىن دىبايى ھەنە و دى ھەبن ژى. لى دەمى ھەفركى يىن ھزرؤبىر و راگەھاندنى دگەھنە ئاستى شەر و پىكدانانى، ھىنگى ھەموو مللەت (ب ھەموو تەخىن خوە يىن ژى و نەژىقە) دىتتە سۆتەمەنى شەرى و دكەقنە دناف رەوشەكا نالەبار و دلسؤژدا. دەمى شەر دگەل دژمەكى دەرڤەيى دەھىتە كرن، ھەموو مللەت تىدا پشكدار دىت و بەرەقانىى ژ مان و خۆشى يا خوە دكەت. ئەگەر ھندەك كەس و لايەن دگەل شەرپىدا نەبن ژى، ئەركى وەلاتىنى و مللەتىنى، ب شىۋەيەكى نەھۆشى يا كۆمى، مرؤفى بەر ب پشكدارى و بەرەقانىكىقە دىت. ئەقە ژى بەھايەكى جفاكى و خۆنرخاندنەكا بلندا دەروونى بو مرؤفى پەيدا دكەت. لى دەمى شەر بكەقەتتە دناقبەرا كۆمەكا گرؤپىن ھەمان مللەت و وەلاتدا، ھىنگى نە

ئەو خۇنرخاندنا بلندا دەروونی ھەيە و نە بەھایەکی جفاکی بۆ دەھیتە دانان، چونکو ھەر لایەنەکی ب سەرکەفت، داكەفتییە. د ئەنجامدا، ھەموو مللەت (ب لایەنین سەرکەفتی و سەرئەكەفتیقە) باجا زینین شەری دەت.

ب درێژاھی یا دیرۆکی، مللەتی کورد شەر دگەل دژمنین دەرەکی و داگیرکەر کریبە و کۆمەکا داستانین قەھرەمانیی و روومەتیی تۆمار کرینە. لئی پشتی ئازادی یا کوردستانی و ھەلگیرسانا شەری نافخۆ (کو ب شەری براکوژی یان خۆکوژی ھاتیە نیاسین)، دەنگین نەرازیبوونی و رەتکرنا فی شەری نەگریسە، ژ ھەردوو تۆردی یین ھەفرک بلند بوون. ب فی چەندی ژ، کوردستان کەفتە دناف رەوشەکا نەئیمن و ئالۆز و ب ترسدا، ب نەمازی پشتی ھیزین دەرەکی مایی خوە تی کری و چارەنقیسی خەونا ھەلاویستی یا کوردان بەر ب ئاقارەکی نەدیارثە بری. نقیسەری فی رۆمانی ژ، بابەتی شەری براکوژی بکارئینایە و کریبە سەدەمی سەرەکی مشەختبوونا کۆمەکا گەنجین کوردپەرور و ئۆمیدەوار. بکارئینانا فی بۆیەری گرنگ د دیرۆکا کوردستانیدا، ب تەنا خوە ھیمایەکە ژبو رەتکرنا شەری و شیوازەکی رەخنەگرتننێ ل جفاکی و دەستەلانداران و سیاسەتا پەیرەوکری. ئەف رەخنەگرتنا دلسۆژ و مشت دلینی یا وەلاتی، ب ئاواپەکی ھونەری بی مشت جەقەنگ و مەرەمپن وەلاتینیی دەربراندییە. دوو شۆرەشگیڕ و وەلاتپارێز، یەک قورتالبوویی ئەنفالان و یی دی زیندانی ئەبۆغریب، کو ھەفتارمانجی و ھەفریبازی، ئەو تۆشی کۆمەکا دەردەسەریان کرینە، کەفتە دناف شەپەکی مالویران و بی ئارمانجەکا ستراتیژدا. ئارمانجا سەرەکی یا براکوژی دەست ب سەرداگرتنا دەستەلاتەکییە کو ھیشتا رەمپن خوە دئاخێ را موکم نەکرین. دەمی نەشیاین گوللەیین خوە ئاراستەیی ھەف بکەن، کاری رەفی

کرن، داکو پشکداریی دکوشتنا براین خوهدا نه‌کهن: "نه‌ز یی ره‌قیم ژبه‌ر شه‌ری براکوژیی، من نه‌شیا خوه خودان کم و نه‌فیا برایی خوه بکوژم، ره‌قین تنی چاره بوو- (ناسؤ)... نه‌ز ژی یی ژبه‌ر شه‌ری براکوژیی ره‌قیم!.. برایی من نه‌وئی دا من کوژت و نه‌ز دا وی کوژم، دئییک کارتوونئ دا بوون!.. نه‌وا دبنئی وی گه‌میا مه‌زن، نه‌وا دده‌ریا نیجه‌دا.. نه‌ز و دوژمنئی خوه پیکفه ره‌قین و دگهل ئیک گه‌هشتین یونان و نه‌م پیکفه گه‌هشتن نه‌ورویا و نه‌م که‌تن ئیک که‌مپ- (سامان)... ژبه‌ر به‌رژه‌وندنا که‌سایه‌تی، هه‌ردوو دوژمنین ئیک بوون، لی جهی پرسیاریییه، بو هه‌ردوو پیکفه دوژمنین من بوون؟! (مه‌مؤ)... بی‌۱۱۰". وه‌سا دیاره سامان و ئاسؤ ریکخستی یین پارتی و یه‌کیتی بوون، لی مه‌مؤ ریکخستی کؤما هه‌ژار و پاله‌یان بوو (کومؤنیست). هه‌ر سی نه‌شیان ل وه‌لاتی پیک به‌ین و پیکفه بژین، نه‌شیان به‌رژه‌وندی یین تاییه‌ت بدانه ره‌خه‌کی و جه‌خت ل سه‌ر به‌رژه‌وندی یا گشتی بکه‌ن... لی ره‌قی و هه‌قه‌ردیی، کوژان و غه‌ریبی، نه‌و گه‌هاندن ئیک و ب ساناهی شیان ته‌حه‌مولا هه‌ف بکه‌ن و ب هه‌قرا پلانان ژبوؤ خو‌شگوزه‌رانی یا خوه بدانن (نه‌و نه‌م پیکفه‌نه و دئییک ژوردا و گه‌له‌ک شه‌قا ل سه‌ر یه‌ک ته‌ختی نقشینه... بی‌۱۱۰). نه‌فه ژی رامانا وی نه‌وه کو پیکفه ژیان نه‌تنی بابه‌ته‌کی به‌ره‌وز و ب ساناهییه، به‌لکو فه‌راتییه‌که و چاره‌نقیسی دوماهی، دی هه‌ر پیکفه ژیان بیت.

نقیسه‌ری ره‌وشا وه‌لاتی بچوو‌کرییه و ئینایه دناف که‌مپا په‌نا به‌راندا، کو بکه‌ته جه‌قه‌نگه‌ک ژبوؤ فه‌راتی یا پیکهاتن و پیکفه ژیان: "ژبه‌ر ته‌نگیا جهی و بن ئومیدی ژیانان وان و بن کاری یا وان، دئیخستنه د گه‌له‌ک شه‌ره ده‌قان دا، ل سه‌ر جیاووزیا هه‌زین وان، ل سه‌ر جیاووزیا پلا تیگه‌هشتنا وان، داویا وان هه‌ر پیکفه ژیان بوو، ژنه‌چاری گه‌له‌ک کیماسی سه‌ر خوه قه‌بیل دکرن، دا ژیانان وان بچته سه‌ری... بی‌۶۲". نه‌ف میناکئی جه‌قه‌نگی، ده‌رپینه‌کا راسته‌قینه‌یه ژ ره‌وشا جفاکی ژی

هاتین، سیاسه تی و جیاوازی یا پلا تیگه هشتن و ئیدیولۆزی یا بهرزه و ندرپاریزی، هه موو لایه ن کر نه هه فڤک و دژمن. ئو و داوی ئی ژ ی چ ریگه چاره یین دی نینن ژبلی پیکهاتن و پیکهه ژیانئ.

دوو سه ده مین سه ره کی کاراکته رین رۆمانئ گه هاندنه ئیک، کو ب دلخۆشی و ئاره و زومه ندانه پیکهه بژین. هه ر ئه و دوو سه ده مه نه فه راتی یا راوه ستاندا شه ری و پرۆسه یا هه ف قه بوولکرئ پی شچا ف دکه ن. سه ده می ئیکه هه فده ردی و هه فچاره نفیسی کاراکته رانه: "هه می یی ل هی قیا مرئ، مر ن تنئ دی وان هی ئیرته وه لاتئ وان... بی ۶۲". ملله تی وان ژ ی د هه مان هه فده ردیی را بۆریه و تنئ هه ف قه بوولکر ن و پیکهه ژیان دی وان دانته سه ر سه که یه کی دروست، کو پی بگه هه نه ری ژگه هه کا په سند و گه ش. سه ده می دووی خه و نا فه گه ری و پشکار یکر نا د شۆره شا به رده وام و ئا فاکر نا وه لاتیدایه: "شۆره ش هی شتا یا به رده وامه، هی شتا مه گه له ک مایه، ئه م خه باتئ بۆ بکن. شاشی ب ره قین و ده ست به ردانی چاره سه ر نابن... بی ۹۹". ئه فه ژ ی هه مان ره و شا جفاکی کور دیه کو ب خه و نه کا دیری نه گری دایه، ئه و خه و نا رفیشت بۆ رفیشتی هی لایی و هی شتا ب جه نه هاتی (خه و نا خه سه ری و ده وه تا کوردان). ئو و دوو ئارمانج ژ فه ری ژا فان هه ردوو سه ده مان به رچا ف دبن؛ ئارمانجا ئیکه هه فکاری و پالپشتی یا د قه یران و ده رده سه رییدا، کو نفیسه ری ب هۆستایانه ده بر پیه و دگه له ک جه یین فه گی رانا بۆیه راندا، ئاماژه ب هه فکاری یا په نا به رین هه فده رد دکه ت. ل زیندانئ، ده می په هله وان ژ هۆش ده جیت، هه موو زیندانی هه فسۆزی و هاریکاری بۆ پی شکی ش دکه ن: "دوسی که سا ئه نیا وی و ملی ن وی په رخان دن، دل ه دلئ وی ددان، ئه فه ده مه کی در یژه که سی هۆسا ناز دار نه کریه.. ئه فه ده مه کی در یژه چو

سینگین تەنا ھەمبەرز نەکرینە... بپ ۴۵-۴۶". ل کەمپە، دەمە دەیندارین سامانی ھاتین کو بەن، ھەر سە ھەڤالان بەرھانی ژێ کر و پەنابەرین دی ژێ ھاتنە ھاری وان. ئانکو ئەگەر مەوۆ ئیکگرتی بیت، خەلکێ دی ژێ دێ ھاریکار بیت: "ھوین وی ژێ ژۆرێ دەرنائین، ھەتا ھوین مە ھەر سەیا نە کوژن.. / ئەو گەلەک ب ساناھییە.. / ب ناف ئیک کەتن وەک گورگین ھار! ئەو ھەڤالین دژۆرین ب رەخ ڤە ژێ ل تانا وان ھاتن و بارێ وان سڤک کرن... بپ ۱۳۰-۱۳۱". ئەڤ ھەڤگرتن و ھەڤکاری یا ل غەریبێ (کو دبنەرەتدا دژ و دژمن بوون)، داخووزەکا نڤیسەرێیە کو وەلاتی ژێ ڤەگریت و ھەردەمێ کورد شیان ھەڤبگرن و ب ئیکگرتووی بەرسینگێ دژمنین دەرەکی یان داگیرکەران بگرن، ھینگێ نەدووورە ھندەک وەلاتین بیانی ژێ ھاریکار بن. ئارمانجا دووی ژێ ھەزا ڤەگەرێیە. ژبلی ھەڤدەردی و پەشیمانێ، ئەوا ھەر چوار کاراکتەرین رۆمانی کرینە ھەڤال و گەھاندینە ئیک، ئارمانجا ڤەگەریانی بوو. ھەمی ل سەر وی چەندی دکوک بوون کو ڤەگەریان باشتەین چارەسەرێیە ژبۆ رەوشا وان یا ھەتۆکەبی: "دڤیت ئەم ھەمی بزڤرن وەلاتی خوە. ئەم چ دکن ل ڤان کولانا؟.. ئەم شەرم ژ خوە ناکن، ما ئەم شەرم ژ مالین خوە ژێ ناکن؟!... بپ ۱۲۵". ئەڤ ئارمانجە دکەڤیتە ھەمبەری ئارمانجا مللەتی وان ژبۆ ئافکرنا وەلاتەکی بی کوشتن و دژایەتی، وەلاتەکی ئارام و تەنا کو ھەموو ل ھەمبەری یاسایی وەکھەڤ بن، وەلاتەک بیت ریزێ ل جوداھی یین ھزر و ئیدیولۆژیان بگریت، ل شوینا تۆپ و تڤەنگان، ڤەلەم و زانست چەکی وی بیت، پێشکەفتن و خۆشگوزەرانی یا مللەتی رینازا وی بیت.

ب ڤی ھەڤبەرکنا کاراکتەرین رۆمانی و جڤاکێ رەسەن، نڤیسەر ھەم سەدەم و ڤەرێژا شاشی یین سیاسەتی خویا دکەت و ھەم نەخشەیی ریکا

رزگار بوونی دادنیت. د ناماږه په کابل ۷۰ مېره مداردا، بابه تی فلمین هندی دکه ته ټینسیرت ژبو ره خنه گرتنا ل دهسته لاتدارین جفاکي ره سمن. ده می هه قال به حسی دژمنداری یا خوه یا ل وهلاتی دکهن و نهو بووینه هه فالین هه فدهرد، ب روودانین فلمه کی هندی دهیته و هسفرکن: "نهغه فلمی هندی.. دوو برا دبنه نه یار، ههردو ب دنیا یی دکهن، و ل ته نگافیا دگه هه نیک و هاری نیک دکن.. بپا ۱۱۱".

نقیسه ده ته خویا کرن کو ژبو هه تخته کی نه راست و نه به رتاقل، یان هه بویره کی خه یالوی و توخیب بر، ب فلمی هندی دهیته نیاسین، لی ژیر دکهن کو: "هند ملیاره کا مرقایه و ب هزاره ها مله تن، ب هزاره ها دیانه تن، ب هزاره ها پارتیین سیاسینه، ب سدان هزار نایدیولوژی نه... لی نیک وهلات، نیک خاک، نیک نالا، نیک حکومت و نیک هیسی و نارمانجن! نهو ب زانست و زانینی خوه گه هاندینه بهر په رین نه سمانا، و دنیا هه می بو هزار هزا دکت... بپا ۱۱۳". مهران ژ فنی ټینسیرتا مینا خواسته ی، ره خنه گرتنه که ل دهسته لاتدارین وهلاتی، کو مؤزاییکی یا جفاکي نیک وهلات، دشیت یی ټیکگری و هه فنارمانج بیت. سه ره رای هه مه جوړی یا پارتین سیاسی و ئیدیولوژی و ئاین و نه ته وین هه مه جوړ، هندستان شیا به ټیکگرتنا وهلاتی خوه بیاریزیت. لی کوردستان ب سی باژیرکین بچووک و دوو پارتین دهسته لاتدارفه، نه شیا به هه ف قه بوول بکه ن و ینکفه بژین.

زیده باری فی چه ندی ژی، هه فکی یین ل کوردستانی، نه دناقه را ئاین و ئیدیولوژی یین ژیکجودا دایه. به لکو دناقه را دوو پارتین یه ک ئیدیولوژی و یه ک ئاین دایه (کو هه موو ئاین و کیمه نه ته و یین هه می ل سه ر فان ههردو و پارتاندا دابهش بووینه). جوداهی یا وان نه هزری و ئاینی و ئیدیولوژینه،

به لكو جو داھي د ريڪيڻ حوڪمڙاني و ب پڙهه برنيڏاڀه، د شيوازي سهرده ريكړنا دگه ملله تڼداڀه، د چهوايه تي يا دابه شڪرنا داهاتڼداڀه، د ريڪيڻ ب جهڻانا خهونا هه ڦيښڪداڀه. ل داويي ژي دڀسته بابته تي خوه چيتراندني و پاراستنا بهرزه وندي يڻ تايهت: "كهس چو جارا نه بيژت فلمي هندي، نه ڦه فلمي ڪورديه... بپا ۱۱". ٺو ٺه سته مينا ژ ولات و ملله تيه بوويه نه گهري رهيڻي و مشه ختبونون. د پراڻيا جارندا، كه سين هوشيار و زانا و وه لاپاريز، بهري خه لڪي هه چڪوهه يي ب ڪاره ساتي دحه سين و هه لويسته ڪي ديارڪري ژي وهر دگرن. وه ڪو شيوازه ڪي راسته و خويي راهاتي، نه گه مرؤف نه شيا بهر سينگي شاشي بگريت، دي ژي رهيت.

سياست سهرې سه به بيه

ل گوهي تيگهه پراڻيا سياسته م دارين راسته قينه و فهيله سوڦان، سياسته ب هونهري موماره سه ڪرنا ڪار و چالاڪي يڻ شياو دهه تته پڻاسه ڪرن. ٺانڪو نه نجامدانا سياسته تي ب ڪارڻ شياوڦه يا گريڏايي و مهر جداره، چونڪو نه گهري چالاڪي يڻ نه نجامدائي ژ لاي عورف و عدهت و جفاڪي و ياسايانڦه نه د گونجايي و شياو بن، هينگي دي رمانه ڪا دي ب خوه گريت، وه ڪو فيل ليڪرن، دره و ڪرن، د سهر دابرن، ب جه نه ٺينانا سوڙ و پهيمانين دايي.... هتد. نه گهري سياسته تائيني هنده ڪ سوڙ و چالاڪي يڻ غه يبي و پاشي خستي بن، سياسته ت جفاڪي سهرده رين دگه ڪار و چالاڪي يڻ ڪه توار ي دڪهت و فره بهر هه مه ڪي بهر هه ست و بهر چاف بو هه بيت. ژ نه گهري ديروڪا دريژ و سنسله يي يا بزافين رزگار يخوازي يا ڪوردستاني، پراڻيا خه لڪي ب بچووک مهزنڦه، ب خوڻنده وار و نه خوڻنده وارڦه، دگه سياسته تي ته ڦليهڦ بوينه و

هه‌موو که‌سین کورد مایعّ خو‌ه د هه‌موو لایه‌نین سیاسه‌تا وه‌لاتیدا دکهن. مشه جارن ژى، ئەو سیاسه‌ته‌یه یا لایه‌نین هه‌فِرک بۆ ملله‌تى پيشکيش دکهن. ئەفجا ب شيوه‌یه‌کى سروشتى و روژانه، سه‌رده‌ریی دگه‌ل هه‌را سیاسى و هه‌فدژا وى دکهن، سه‌رده‌ریی دگه‌ل سیسته‌مى ده‌سته‌لاتى و ئوپوزوسیۆنى ژى دکهن. تیگه‌ه‌ی ئوپوزوسیۆنى ب خو‌ه ژى، بیافه‌کى دژاتیی و ژناڤرنى ب خو‌فه دگريت. نه‌دوو‌ره هه‌مان که‌س (یان لایه‌ن) هه‌ردوو ئەرکان ب هه‌فرا ئەنجام بده‌ت، ئانکو د هه‌مان ده‌مدا ده‌سته‌لات بیت و ئوپوزوسیۆن بیت ژى. ب ئى چهن‌دى، سیاسه‌ت ژ که‌فلوژانکى خو‌ه یى ئیدیلوژى ده‌رکه‌فتیه و پتر سه‌رده‌ریی دگه‌ل پرۆسه‌یا د سه‌ردا‌برنى و ئازران‌دنا دلینى و سوژ و په‌یمانین ته‌ییسۆک و نه‌شیاو دکه‌ت.

ده‌مى سیاسه‌ت ب ئى شیوا‌زى به‌یته نیاسین، خه‌لکى وه‌لاتپارێز و خیرخوا‌ز دى خو‌ه ژى فه‌ده‌رکه‌ن و پشکداریی د ته‌فنا فیلین ویدا ناکهن. د ئەنجام‌دا، کۆمه‌کا که‌سین خودان شیان و خوانده‌فان توشى ئالۆزى و نه‌هه‌شه‌نگیى دبن و ژ وه‌لاتى دوور د که‌فن. بۆ خو‌ه ل په‌ناگه‌هه‌کا دى د گه‌ریین، کو هه‌شه‌نگى یا که‌سایه‌تى یا وان پارێزیت. ئەف ره‌وشه نه‌تنى ل کوردستانى هه‌یه، به‌لکو د پرا‌نیا وه‌لاتین موسلمان‌دا و ئەوین سیاسه‌تى ژبو مه‌رم و به‌رژه‌و‌ه‌ندین تاییه‌تین پاراستنا ده‌سته‌لاتى بکار دئین، هه‌یه. د وه‌لاتین پيشکه‌فتیدا، سیاسه‌تى که‌سین خو‌ه‌یین تاییه‌ت هه‌نه و خه‌لکى هه‌چکوه‌یه‌ی ژى ب کارین خو‌ه یین ئافره‌نده‌یى و به‌ره‌مه‌پێنا‌یفه‌ مژوول دبن. نفیسهر ئى پرسى دئازرینیت و ژ زارده‌ئى په‌هله‌وانى دبیژیت: "هه‌که‌ر مرو‌ف پرسیارا خه‌لکى ئى وه‌لاتى هه‌میان بکت و بیژتى نا‌قى سه‌رۆکى هه‌وه‌ چیه؟ پتر ژ نیفا وان دى خو‌ه تو‌ره‌ کن

و دى بیژن، نهو نه خه ما مهیه!... لى هه کهر تو نافی رومان نفیسه کی نه مریکا لاتینی بیژی، نهو دى نافی سى چار رومانین وی بیژت... بپا ۱۱۶"، ئانکو خه لک گرنگیى ب رهوشه نبیریى و ژيانا خوه یا که توارى ددهت، نه ب سیاسه تی. ل وهلاتی مه بهروفاژییه، پرائییا خه لکی گرنگیى ب سیاسه تی ددهن و چ پویته ب رهوشه نبیریى و که لتوری جفاکی نادهن: "لى ده ما پرسیارا خویندکاره کی زانکویین بکن و بیژنى نه حه ده دى خانى کیه؟ دى بیژت، په یکه ره... بپا ۱۱۷". نه ف گرنگیدانا ب رهوشه نبیریى و نه پویته پیکرنا ب سیاسهت و سیاسه تمه داران، پرۆسه یه کا په روه رده ییه و زارۆکى رۆژافایی دگه ل مه زن دبیت. سیاسهت ل ده ف وان ژيانا رۆژانه یه، قه بوولکرنا هزرین جودایه، گرنگیدانه ب پاشه رۆژا وهلاتی، باشرلیکرنا به ره مییه و پاراستنا نازادى یا که سوکییه. لى چونکول وهلاتین رۆژه لاتى (کور د ژى دگه لدا)، هه موو کریار و پلان و هزر و ئیدیولۆژى ب نازادى یا کۆمیشه گریدایینه، نه فجا هه موو هه ولدانین سیاسیان دى نهو بیت کو هه موو خه لک ب وه که ه فی هزر بکن و ب وه که ه فی رهفتاری بکن و هه مان هزر و پلان و ئیدیولۆژى هه بن. نه م د کارین بیژین کول وهلاتین رۆژه لاتى، سیاسهت هه موو ملله تی دکه ته که ربیه کی په زی. لى ل وهلاتین رۆژانایى، سیاسهت ملله تی دکه ته کۆمه کا به خچه فانین ژیکجودا کو هه ر ئیک ره نگه کی گولان بچینیت و به خچه یى وهلاتى پی ره نگین بییت. ل وهلاتین مه سیاسه تمه دار هه ولددهت که سین به ره مه ند ژ خوه دوور بیخیت داکو نهو جوانترین و ژیرمه نترین و شاره زاترین که س بیت، لى ل وهلاتین پیشکه فتى، که سین به ره مه ند و ژیرمه ند ل خوه کۆم دکهن کو شه هنازیى ب به ره مه می خوه و وهلاتى خوه بکن. د له فته یه کا دانوستان دیندا، نفیسه ر فیسته فالا سالانه یا ده ریخستنا گیاین سحر به ند و خرابکار، ب شیوه یی ئینسیرت دئیخته دناف

رۆمانىدا: "ئەرى بلا ئەو سحرەبەندا و مروقۇن خراب بكنە دەر، و ئەم زانا و خوئندەقانا بكنە دەر... بپ۱۵"، كو ئامازەبەكە ژبو جوداھى يا سىاسەتا جفاكى دناقبەرا ھەردوو جفاكاندا. ژ بەر قى تىگەھى چەوتى سىاسەت، وە ل گەنجى كورد ھاتىبە كو ھەردەم ل سەر حسىبا نافرۆكى، گرنگى ب روخسارى بدەت. دى بينىن د ھەموو بياقۇن ژيانا رۆژانەدا ژى، پتر گرنگى ب روخسارى يا بابەتان دەھىتە دان ژ نافرۆكا وان. دى بينىن خانى بين مەزىن مينا كەلھان ل باژىران ئاڧا دكەن و دەمى دچىبە د ژوورفە، وەكو مالا گوندىبەكە دوورە باژىرە. دچنە زانىنگەھان و باوەرنامىن بلند وەردگرن، بىى ئەلىف بىتكىن تايەتمەندى يا خواندى بزائن. پتر گرنگى ب پەيقىن دلبنى بين تەيسۆك دەن ژ نافرۆك و قەرپژا پەيامان... ھتە. ئەڧجا سىاسەتمەدار ژى ل گورەى قى رەوشا ھەى سەرەدەرى دگەل قى مللەت (ھشيار و نقتى!) دكەن. ئانكو ل سەر ھندەك بابەتان ھندى ھشيارە ھەتا ئاگەھداربوونا ب ھوورھووركەن. د ھندەك بابەتېن دىدا، بى نقتىبە و مينا پەزى ل دويف بلوورا شقانى دەھىتە ھازۆتن، رەفتارى دكەت. د ھەردوو حالەتاندا بابەت ب دلنىڧە گرېداينە و ھەلبژاردەبىنە. د ئەنجامدا، سىاسەت و سىاسەتمەدار ب درەوكرنى و كەيسبازى و د سەردابرنى ھاتتە نىاسىن و خەلكى ھۆشيار چ باوەرى پى نامىنيت. ئانكو ھەردەمى بەھسى سىاسەت دەھىتە كرن، مروڧ ھەبوونا درەوى يان بەرژەوئندىبەكە تىدا دىنيت و ھەست ب نەرەھەتى و دووربوونا ژ سوحبەت دكەت. د كەتوارى مەبى نھۆدا ژى، دەمى كۆمەكا برادەران ھەز بكنە ب خۆشى و ھەڧالىنى روون كو مڧاى ژ دىتن و بۆچوونىن ھەڧ وەرگرن، دى ل دەستىكى بىژن كو فەرە بەھسى سىاسەت نەھىتە كرن: "ھوون ب خودى كى، خوە ژ راميارى دوير بىخىن. بەھسى وان تىشان نەكەن، ئەوئىن ئەم ژبەر رەڧىن... بپ۱۷". ئەو ب خوە، ھەموو بابەت

فهدگه رنهفه سهه سياهه ته، هه موو نهو هه زه و بؤچوونين دهينه ئالوگوركرن، ههه به به تين سياهينه و به ژيانا كه تواريفه گريداينه. لي چونكو سياهه به به دره كوني و هه لپه رسته ي هاتيه نياسين، لهوا خه لك هه زه و بؤچوونان و فه گيرانا بويه ريئ جفاكي ژ سياهه ته جودا دهه ن.

لي نه مه رجه كو هه موو په نابهه ژ بهه شاشي بين سياهه ته مه داران و سياهه ته ره شي بن. نه دووره كو د شي سه رده مي راگه هاندن و پيگه هاندني دا، كو مه كا گه نه جيئ خوينگه رم و هيشيدار ل هندهك ده رفه تين باشتر بگه ريئ ژ بو وه راركرنا شيانين خوه بين پيشه يي و هونه ري و زانسته، يان به دويف تيركرنا هه زه و خوه رسكين خوه بين كه سوكي كه فه بن. يان به كي مي، ل بيا فه گي به رفره هتري ئازادي يا كه سوكي گه ريا بن: "نه زه و بارا پتر ژ نه وين هاتينه ده ري، ژ بهه كه سي نه ره فينه!.. چو لايه نا نه راهيلايه مه، تنن خوه په رسته نا مه بوو، نه م توش كرن، گه ريان ل ژيانه كا خوشتر و بي وه ستيان، مه دقيا پارا كو م كن، به دلي خوه بكه فن، ژن و ژيانن بچه رينن، و پويچاتيا ژي رولهك هه بوو ده اتنا گه له كا دا... بي ۱۲۷". به به ته ياره كو مكرني و ئازادي يا كه سوكي (به دلي خوه كه فه تن و چه راندنا ژن و ژيانن) زي، ده چيته ده چوارچوئي سياهه تي دا. نه تنن به حسك رنا حزبان و ده سه ته لاتداران و به ره وه نده خوازان سياهه ته، به به تين ئازادي يا كه سوكي و هه ژاري و هه فه ندي بين به ره مه هيتانن زي سياهه ته (سياسه تا جفاكي). خو نه گه ره مرؤف دووره سياهه به به ت زي، ده مي ده گل كو مه كا براده ريئ هه فده رد و هه فه نه ته وه دا به رئاتا شي ته نگا فييان ده بن، فيري سياهه ته به بن. سياهه ته هه موو بيا فيئ ژيانن به خو فه ده گريت، خو به به ته عه شق و نه فيئني زي ده چيته ده بانن سياهه تي دا (هه روه كو نه وال سه عداوي گوتن!)، يان

دگه ل ب ئەختوبار بی، یان ژى دئى كه سبازىي پى كهى!.. ئەفجا ئەف سىاسه تا دىته پشكه ك ژ پىكهاته يي كه سايه تى و تىگه هشتنا مرؤفى، پاشخانه كئى بو مرؤفى پهيدا دكهت، كو بشىت سه ره ده رىي دگه ل تشتى و هه فلدژى وى ژى بكهت. وه ل مرؤفى دكهت كو ژ ره وشه كا دىاركى بره فىت و پاشى وه ل مرؤفى دكهت كو به رف هه مان ره وشى بزفريت. وه ل مرؤفى دكهت كو پىداچوونى ب هزر و ره فتارىن خوه ييىن بو رىدا بكهت و سه ر ژنوى هه لسه نكىنىت. مرؤفى بىتؤمىد دكهت و به ر ب ئؤمىدانقه پالدهت. هه ر ب فنى سىاسه تا كاراكته رىن رؤمانى ژ به ر ره فىن، وئى شىانى ژى دده تى كو هزرى د پاشه رؤژا خوه دا بكه ن: "پاشه رؤژ نه په يقه، پاشه رؤژ خه باته، كاره، پلانن، خوه وه ستاندىن و خوه ل به ر گرتنه... ئەز ب شه ف و رؤژ يى هزرا دكم، ب شه ف و رؤژ لىگه رىانى دكم، دا ب سه ر رىيه كئى هه لبم، جاره كا دى په يوه ندىي ب مالا خوه بكم... بىپ۹۷". ئەف تىه زرىنا د رابردوى و پاشه رؤژىدا، به رى وان دده ته سه مه ته كا دروست (ل گوروى هزر و په ياما نفىسه رى)، كو دانپىدانى ب شاشى يا خوه بدن و فه گه رنه فه وه لاتى. داكو به رده وامىي بده نه خه باتا نىقه رۆ هىلايى: "براكوژىي رۆله كئى سه ره كى هه بوو، گه له ك ژ گوره پانا خه باتى دوهر كه تن.. لى دوهر كه تن نه چاره يه. دقئىت ئەم دان ب شاشىيىن خوه بدن. وه لات پىدقى مه بوو، نه و ژى پىدقى مه يه... بىپ۹۹". ژ بو فنى برپارا گه لاله بووى، نفىسه رى هارىكار بوويه كو دانپىدانا ب شاشىيى ل ده ف وان هىسانتر لى بكهت. ئەفجا په نا برىيه به ر تىگه ه و ره فتارىن جفاكى كوله كتىف، كو ب سروشتى خوه كرىارىن هه فسوزى و پالپشتىي بو كه سانىن لىقه ومايى پىشكىش دكه ن. ئەگه ر ل جفاكىن رؤژئاقايى، ئەف پالپشتى يا تورا جفاكى، ته كنىكه كا چاره سه رى يا ده روونى بىت، ل جفاكى ره سه ن پشكه كه ژ كه لتور و ره فتارىن قه بوولكرى. ده مى ل

زیندانی کەسەک ب هەفسۆزی و شیرەتکرن دگەل پەهلەوانی دناخیت و وەکو چارەسەرکارەکی دەروونی رەفتاری دگەل دکەت: "لاوی من، ئەوا تە کری، تە کر و بۆری، پەشیمانی فایدە ناکت، یا باش ئەووە تو مفای ژوی خەلەتیی وەر بگری... بپ ۵۰".

هەر وەسا دەمی مامی وی تەلەفۆنی بۆ دکەت و ژێ دخوازیت کو فەگەر پیتە، ب هەفسۆزی دلە کدلێ وی ددەت و پشتەفانییەکا دەروونی یا دوور ژ لۆمە کرنی و گزندیان بۆ پیشکیش دکەت: "ئەز دێ تە و بچوکیکت تە خودان کم.. / پشتی شەش سالا غەریبی، ژنوی بزقەرم و تو من خودان بکی؟ ب راستی ئەقە ب خوە مر ئەکا دیه.. ما کەس خەلەت نابت؟ ما کەس خوسارەت نابت؟ ما بەلا نانیئە سەری کەسی؟.. کا بیژە تە چەند پارە دقین؟ ئەز دێ بۆ تە هنیەرم، کاری خوە بکە و بزقەرە... بپ ۱۲۶".

ئەو کاراکتەرین ژبەر سیاسەتی و براکوژی و ولاتی بێتۆمیدی رەقین! ب ئۆمیدەکا دی یا فەژاندیقە، بریارا زفرینەتی ددەن. پشتی سامان ژبەر دەیندارین خوە درەقیت. مەمۆ بریارا داوی ددەت: "ب خاترا هەووە، دبت ئەم ئیندی ئیک نەیین، ئی من ژەل بریار دا، ئەز بزقەرم ولاتی. ئەم دێ ل ولاتی هەف بینن، هەر دێ مینن هەفال، هەر کەس و بییر و باوهری یا خوە... ئەری وەک هەفال و برا، نە وەک هەفلەر... بپ ۱۴۰". ئاسۆژی ب قی بریاری داخبار دبیت و کاری زفرینەتی دکەت. تنی ئازاد دمنیت و مەرگ وی بیافی نادەتە ئازادی کو جارەکا دی چاقین خوە ب دیتنا ولاتی روھن بکەت. لی نقیسەر ب شیوہی خەونەکی وی ب ساخی فەدگەرینیت و هەموو مرۆفین وی ل پیتسوازی ب دەهۆل و زرقاھە دراوہستانی، وەسا خویا دکەت کو شەھیانا وییە، لی ل شوینا بەنە سەر شوپی، دبنە مزگەفتی و پاشی دبنە گورستانی کو دبیتە میثانی دایابین خوە: "دێ کیقە چن؟ ما هوین من نا بنە مالا مە؟ ما ئەز نە زاقامە؟.. ل پشت خوە زقری، ژنا وی نەدیارە، بچوکیکت وی یین دناف دەستین هندەک ژکادا دگری... ل سەر

ملیٰ خوه زقڙی، گوندی وان یی مهن بووی، جادده یا بوویه فیری، خویندنگه ه یا ناقایه،
مرگهفت یا هه ی، دارتیلین که هره بی تری کولانده... بی۰۶۰."

ئەف لەفته یا هونەری یا بارکری ب مەجازی، کۆمەکا دەلالەتان ب خوڤه
دگريت؛ ل دەستپیککی ب جهینانا وەسیه تا ویه، کو د دەمی نەساخی یا خوهدا ژ
هەقلان داخواز کر بوو ل غەریبی نەهیتە ئەشارتن (هەکه ئەز مرم، که ئەخی من
ببنه کوردستانی، من ل ناقان نەفەشیرن... بی۰۶۲)، کو نیشانا تامەزروویه کا توند
و پەشیمانییه کا دژواره. تامەزرووی یا هەمبیزا وەلاتی و پەشیمانی یا هاتنا
ژدەرە. زالبونا هەلبژاردەیا وی یا دوویه: "ژییر بکه، خوه فیری ژبییرکری بکن..
مه دوو هەلبژارتین هەین!.. ژبییرکری بۆری، یان ژبییرکری یا بیت، نانکو ژیانئ..
بی۰۱۲۳". چونکو نەشیا بۆری یی خوه ژبییر بکەت و رەهوریشالین خوه ژ وەلاتی
بییرت، تەرمی وی فەگەریاڤه وەلاتی. نانکو هەردەم وەلات دگەل مرۆفیدا دژیت
و دگەل مرۆفی وەغەری دکەت. ئەگەر ب لەشی ژئ دوور بیت ژئ، وەلات
دناق ناخ و دەروونی ویدا دمینیت. دەهوات نیشانا بەردەوامی یا ژیانیه،
پیشکەفتنا گوندی؛ نامازەبەکه کو شۆرەش و ئافەدانی هەر یا بەردەوامه، ئەگەر
کەسەک ژ کاروانی فەقەتییت ژئ، کۆمەکا کەسین دی جهی وی دگرن و
خرخالا پیشقەچوونی راناوەستیت. گریانا زارۆکین وی دناق دەستین ژنکادا،
بەردەوامی یا کۆژان و هەستکریا ب هیتیمییه. رازانا وی دناقەرا دایک و بابی
ویدا، فەگەریانە بەرەف تەناهیی و پالپشتیی و ب دوماهی هاتنا کۆژان و
بەرزەبوونییه، نانکو خوه دیتنەفەیه.

دوو رۆمانیڭ ھەقتە مامكەر

د رۆمانا "دۆزەخا سپی" دا، پەھلەوان یی دوو دلە و نەشیت بریارەکا ئیکلاکەر بدەت، ژ پەشیمانیی دترسیت و د ھەموو دانانگەھین وەغەرا خوەدا، ھەر یی دوودل و پەشیمانە. ب رەشبینیەکا ھەلچووویی، سەرەدەریڭ دگەل ھەموو ھەقال و ھەقەندی یین ریکا وەغەرا خوە دکەت، ھەتاکو دگەھتە کەمپەکا پەنابەران. لی د "شەئین سار" دا، پەھلەوانی بریارەکا مجد دایە و گەھشتییە بنەجھیی. بوویە پەنابەرکە فەرمی و گەھشتییە وئ ئارمانجا ژ بەر چووویی (تەمامکرنا خواندنا زانیگەھی). لی خوە ل بەرنەگرتنا رەوشا جفاکئی نوو و نەراھاتئی دگەل ئازرینەرین خۆشی یا ژیانئ، ئەو ژ ریکئی فاری کرییە و بەر ب بەرزەبوون و سەریچیی یین یاساییھە برییە. ئانکو د حالەتئ ئیکیدا ئالۆزی و ترسا پەشیمانییە ژ ھندەک کارین ھیشتا نەکرین. لی د حالەتئ دوویدا پەشیمانی یا کار و کریارین خوەیە. پەشیمانی یا حالەتئ ئیکئی پەھلەوانی دئیختە دناف ترس و ئالۆزییدا، پەشیمانی یا حالەتئ دووئ پەھلەوانی بەرەف خوە گونەھبارکرنئ و نزمبوونا خۆنرخاندنیقە دبەت. پەھلەوانی ئیکئی بەرسینگئ ئالۆزیی دگریت و ھەولددەت کول سەر زال بیت، پەھلەوانی دووئ یی تەسلیمی ھەلەوشیانئ و خوە ئازاردانئ بوویی و روندکان ل سەر رۆژین بۆری دبارینیت. ھەردوو پەھلەوان، ژ ئەگەرئ نەدیاری و نە ئیقینی یا ب پاشەرۆژا وەلاتئ، ژئ دەردکەفن و بۆ خوە ل پانائەکئی بەرفرەھتر دگەریین کو کەسایەتی و خۆشگوزەرانئ یا ژیان خوە پی ئافا کەن. وەلات و جفاک و ھەموو عورف و عەدەت و تیگەھین پاشخانا پەرورەدی یا ھەردوو پەھلەوانان ھەشالجیمکین وەغەرا وانن و ل کەمپی ژئ، دگەل ئاکنجی دبن. ھەردوو

په هله وان نه شین هزرین خوه بیخنه سهر جفاکی نو، نه شیان یان نه ثیان مفای
 ژ پیشکه فتنه وه لاتی فه حه وینک ببینن. تنی هنده ک رفتارین نه جفاکی یین ل
 گوره ی تیگه هی جفاکی ره سهن دکه فتنه بهر چاشان. په هله وان یی ئیک یی خهم و
 خه ری یی یا خوه د هه مبیزا ته ماراییدا فه دره فاند. په هله وان یی دووی د چاقین
 نه تاشاییدا خوه ژبیرفه دکر. ههردوو په هله وانان رفتارین پیشکه فتی و شیوازین
 بهر هه مهینانا وه لاتی نو، پشتگوه دهائین و تهرکیز دکره سهر هنده ک رفتارین
 قاریبوی یی ههردوو جفاکان، مینا دهرمانک کیشانی، ته نگه زاری یا په نابه ران،
 ژیان ل سهر نان یی خیرخوازین دیران، فیلبازی و دزی و شه پرین په نابه ران،
 نازادی یا سیکسی یا بی ناریشه و کریارین زناکرنا دگه ل مه حره مان... هتد.
 ههردوو ان ئه ف رفتاره دکر نه سه ده می فه جنقینی ژ جفاکی نو، کو هه ست ب
 په شیمانی بکن و هزری د فه گه ریانیدا بکن. د ههردوو حاله تاندا، هه چرکی
 یین حزبایه تی و مملانی یین جفاکی دگه ل وان گه هشته د ژوورین وانقه.
 لی ديسا د ههردوو حاله تاندا هه زاری و بیکاری و هه فدهردی تیقه لی یین وان
 یین هزری ل پشت هه فسوزی و هه فکاری فه دشیریت. شیواز و ناهه روکا
 گه له ک هه فوکین دهر برینا ره وشا وان وه که هف بوون، یان نیزیک یی هه فبوون.
 مروث وه سا هزر دکه ت کو ههردوو یه ک رومانن، لی ده می په نابه رین روماننا
 دوزه خا سپی ل "ئوشگراد" دگه هنه ئیک و هه چرکی یین وان دنا ف ناریشه و
 ترسیدا بهرزه دبن، دبیت نفیسه ری هزرا "شه فین سار" کر بیت، کو پتر
 دا کوکی ل سهر نه مانا هه چرکی یین جفاکی ره سهن بکه ت. دثیا بیژیت کو ئه و
 گه نجین نه شین هه ف قه بوول بکن و پیکفه برین، غه ری یی وان دگه هینته ئیک
 و ب هه فرا خه باتا مانی ژبو ژیان یی د دو مینن. لی وه سا دیاره کو بهری نفیسه ر
 ژبن کارتیکرنا دوزه خا سپی خلاص ببیت، یا ده ست ب شه فین سار کری، له وا

دهربرین و هه‌لوپستین هه‌قشی‌پواز و هه‌قواتا د هه‌ردوو یاندا زۆرن. خالا سه‌رکه‌فتی یا ژ هه‌قچودا کرنا هه‌ردوو ده‌قان، ره‌وشا ده‌روونی یا هه‌ردوو په‌هله‌وانانه. د "دۆزه‌خا سپی" دا، په‌هله‌وان یی د هه‌ق‌کیه‌کا ده‌روونی یا دژواردا، (ئه‌ز) و (ئه‌و) و (ئه‌زا بلند) د دانوستاندنه‌کا به‌رده‌وامدانه ژبو سقکرنا ئالۆزیی و دوودلی یا برپاردانی. د "شه‌قین سار" دا، په‌هله‌وان یی د ره‌وشه‌کا ده‌روونی یا هه‌له‌وشیا پیدا، هه‌ست ب نه‌پایه‌داریی و خو‌نرخاندنه‌کا نزم دکه‌ت، ئه‌فه‌ژی وی به‌ر ب بکارئینانا ئالاقین نه‌راسته‌وخو‌پین راهاتن و خو‌گونجاندنیقه‌دبه‌ت. هه‌ر چه‌وا بیت، نقیسه‌ر ب شان هه‌ردوو رۆمانان، کۆمه‌کا په‌یامین راسته‌وخۆ و بین نه‌راسته‌وخۆ ئاراسته‌ی خوانده‌فانان دکه‌ت، کول وه‌لاتی بمینن و به‌رده‌وامیی ب خه‌بات و ئاه‌دانی یا جفاکی خوه‌بدن. هه‌روه‌سا خوانده‌فانین خوه‌ئاگه‌هدار دکه‌ت، کو ئورۆیا نه‌ئه‌و به‌هه‌شته‌ئه‌وا بو هاتییه‌گۆتن. به‌لکو ژیانه‌کا ب زه‌حمه‌ت‌تره‌و که‌ده‌کا پتر پی دقیت، هه‌تا‌کو مرو‌ف دشی‌ت خوه‌ل به‌ر خو‌شی و ئاسته‌نگین ژیا‌نا ژ ده‌رغه‌بگری‌ت. د هه‌ردوو رۆماناندا سه‌ره‌ده‌ری دگه‌ل سروشتی مرو‌فی کرییه، کو دارده‌ستی خوهرسک و به‌رژه‌وه‌ندی بین خوه‌بین پاشئ‌یخستییه. ژبو ئازراندنا هه‌نده‌ک بابه‌تین جفاکی یین هه‌قه‌بند ب ژیا‌نا تاییه‌تا که‌سان و ژیا‌را کۆمیته‌، رۆمانقیسی ری‌بازا که‌تواری یا جفاکی بکارئینایه. ئوو د هه‌ردوو رۆماناندا، شی‌پو‌زی له‌فته‌یین سینه‌مایی بکارئینایه‌ ژبو هه‌قه‌به‌رکرنا ره‌وشین هه‌فدژین هه‌ردوو جفاکان.

*

۲

بیرھاتنن ترۆمایى و پەراوئزکرنە شۆرەشگىران

د رۆمانا "شەئىن پراگ"دا

شەئین پراگ

حسین و حەسەن دوو ھەئالەن، ھەردوو ل غەریبی دژبن و ھەر ئیکی کارى خو ھەبە. ھندەک جارەن سەرا ھەف دەن ژبۆ ب ھیزکرنا ھەئەبەندى یین جفاکى و ژبیرنەکرنا کەلتۆرى پیکھەگریدانا خیزانین پەنا بەر. د سەرەدانەکا وان یا خیزانیدا، ھەردوو برپارى دەن کو ژن و زارۆکان بەیلنە ل مال و ھەغەرەکی بەر ب بازاری (پراگ) ھەبەن. مەرەما سەرەکی یا ئى ھەغەرى ئەو بوو کو دەمەکی خو ھەش دگەل کچین گەنج و سیکسى یین باژیری پراگ بیورین. دەمى دگەھنە پراگ، بیرا حسینى ل کوشتا ھەئالین وى (ئازاد ھەولیری و ەلى نەجەفى) دەیت کو بەرى دەمەکی د بارودۆخەکی مژداردا ھاتبوونە کوشتن. ژ ریرەوا ھەگیرانا بۆیەرى، ھەسا دیار دەیت کو ھەر سى شۆرەشگیرین ئازادى یا عیراقى، ژ کۆمبوونەکا سیاسى ھەدگەریان و سىخوریین رژیما بەغدا ئەو کوشتن. ب ئى بیرھاتنى، حسین دکەئیتە دناف دووبارەبوونا ھندەک نیشانین ترۆمایدە و ھەسا دیار دەیت کو ئەو ب خو ەد حالەتەکی پیشیلبوونا پەستا پشتى ترۆمایدە بوو. لى دگەل ئان بیرھاتنان تۆشى ترۆمایەکا دى یا سٹک دەیت، کو ترۆمبیللا وى ژى دەیتە دزین. خەم و ھەیتى یا دزینا ترۆمبیللى و ھەگەریانان نیشانین پیشیلبوونا پەستا پشتى ترۆمایى، وى بەر ب تیکچوونەکا دەروونى، بایولۆژى و جفاکیشە دەت. ئەف رەوشا نوو، ئاکامى دکەتە سەر ھزر و دلینى و رەفتارین وى. د ئەنجامدا، دەیتە کەسەکی تەنگەزار و نەبەرھەمدار د جفاکیدە. ئەف حالەتە داویى ژى، وى بەرەف بەرزەبوونى و ئاریشین پترقە دەت. د ئى ھەغەرا لیگەریانا کچین جوان و گەنجدا،

هه‌فاله‌کێ عه‌ره‌ب دنیا‌سن و ئه‌و هه‌فاله‌ی عه‌ره‌ب ب ئا‌وا‌یه‌کێ هه‌ف‌سۆ‌زی هاریکاری یا وان دکه‌ت، وه‌کو قه‌بۆیه‌ک بۆ قه‌نجی یا که‌سه‌کێ کورد ل سه‌ر وی. ئه‌فه پوخته‌یا رۆمانا (شه‌ئین پراگ)* بوو، کو رۆمانه‌کا رۆمانئیسێ دووره وه‌لات (حه‌سن ئیبراهیم)‌یه. ئه‌ف رۆمانه ژ ۱۷ پشکین پیکه‌گریدای یین مشتی فلاشباک و خه‌ون و دیارده و تیگه‌هین دوو جفاکان پیک ده‌یت. ب فه‌گیرانه‌کا تامه‌زرووی، به‌حسی روودائین بۆری و نها دکه‌ت. هنده‌ک جاران ژ، ئامازه ب پاشه‌روژا وه‌لاتی دایک دده‌ت. ئوو دناف فه‌گیرانا بۆیه‌راند، کۆمه‌کا په‌یامین ئاراسته‌کری ل سه‌ر نه‌خۆشی و زه‌حمه‌تی یا غوره‌به‌ت و غه‌ریبی دده‌ته خویاکرن. وه‌کو هه‌ر نفیسه‌ره‌کێ که‌تواری یا جفاکی، دا‌کۆ‌کی ل سه‌ر خالین نه‌ریتی یین جفاکی دکه‌ت و په‌هله‌وانی خوه‌ یی ل غه‌ریبی، به‌ر ب ته‌نگه‌زاری و به‌رزه‌بوونیشه‌ ده‌به‌ت. هه‌رده‌م ب ره‌شینه‌نه سه‌ره‌ده‌ری دگه‌ل جفاکی ئوو دکه‌ت. د هه‌مان ده‌مدا، هه‌زین ره‌شینه‌وانی ل سه‌ر جفاکی دایک ژ هه‌نه. لی ب شیوه‌یه‌کێ سه‌ره‌کی، سه‌ره‌ده‌ری دگه‌ل دووباره‌بوونا نیشاین په‌ستا پشتی تروماین دکه‌ت. کۆمه‌کا شیواز و ته‌کنیکین چاره‌سه‌رکاری یا ده‌روونی دناف ریزکاندا پیشکیش دکه‌ت، کو هه‌م پیزانینین زانستینه و هه‌م خۆشیه‌کا وێژه‌یی ژ فه‌گیرانا بۆیه‌ران په‌یدا دکه‌ت.

به‌ری بچینه سه‌ر بابه‌تی تروماین و خوه‌ئازدانا په‌هله‌وانی سه‌ره‌کی، دی تبا‌ه‌کێ ل سه‌ر نافی رۆمانی و په‌هله‌وانین وی راوه‌ستین. شه‌ئین پراگ، نافه‌کێ به‌رنیاس و دیارکریه، کا چه‌وا دیترین سیقین به‌رواری بالا یان هنارین

*حه‌سن ئیبراهیم (۲۰۰۸). شه‌ئین پراگ، رۆمان. ژ وه‌شائیت ئیکه‌تی یا نفیسه‌رین کورد/ ده‌وک، سنسله (۱۳۷). ج. ۱، چاپخانا هاوار- ده‌وک.

نهمشتی، هه موو تی دگهن کو په سن و سیفه ته کی تایهت هه یه، ههروه سا
 ده می بیژین شه فین پراگ، مینا که کی دیار کری د مه ژئ مرو فیدا ده یته
 نه خشاندن. دبیت نهو مینا که یی مшти کچین جوان و سیکسی بیت: "خه ملا کج
 و ژنا، سه رنج راکیشه، میناتیا وان یا ناشکرایه، ژ دوور گازی دکت... بیپا، ۷۱... ب
 ساناهی سه ردا دبه ردن، زوو رازی دبن، زوو سل دبن، مارا وان جگاره ک و په رداغه کا
 بیوی یه... بیپا ۷۲". نه دووره ژئ مینا کی شه فین پراگ یی مшти فیلبازی و دزی
 و دره و کرنی بیت. هه مرؤفه کی لی بیته میقان، فه ره ناگه ه ژ خوه و بهریکا
 خوه هه بیت: "هشیار به ته له فونا خوه نه هیله دبه ر قاییشا خوه را و هشیاری پارین
 خوه بن، نه فه باژیری دزایه... بیپا ۱۷". ئوو دبیت ژئ، شه فین پراگ جهی
 بیره وهی یین نه خو ش و ئازاردانی بیت (بو په هله وانئ رو مانئ)، چونکو
 بویره کی نه خو ش دبیردانکا ویدا چاندییه و دینتا جهی دبیته سه ده می فه گه رانا
 هه ستین بیچاره یی و خه مساری و خوه گونه هبار کرنی: "هه که ر من زانیبا نه ز دئ
 هیمه فی جهی، چه ند جوانین پراگ ل هیقیا من بان، نه ز نه دهاته!... بیپا ۱۰". ههروه سا
 هه لبارتنا نائین په هله وانان ژئ، هنده ک ئامازه یین ئایینی و سیاسی و جشاک
 تیدا هه نه. هه ردوو په هله وانین سه ره کی ب نائین حسین و حه سه ن هاتینه ب
 نافکرن، یی ئیکئ ب ئیکه مین شو ره شفانی سه رده می ئیسلامی ده یته هژمارتن و
 ل داوی ب دهستی هه قالبه ندین خوه ده یته کوشتن. یی دووی برایی مه زنی
 حسین بو، پستی کوشتنا بابی خوه (ئیمام عه لی) بو ماوی سی هه یقان دبیته
 خه لیفی موسلمانان و پاشی ب پیکه اته کا سیاسی ده ست ژ خیلافه تی به رده ت
 و بو معاویه یی کورئ نه بو سفیان ده یلیت. مه رم و نه گه رین هه ردووان چ بن
 و چه وا بن (قیره نه جهی دو یفچوونا کووراتی یا فی بابه تیه)، نه م دشین ب
 ره وشا هه ردوو په هله وانانفه گریده یین؛ حسین پشمه رگه یه کی شو ره شقان بو،

ژبهر نه دادپهروهری یا هه قالبه نندین خوه یین شووره شگیر مایه ل غه ربیبی،
 حهسه ن ژبهر هه ر ئه گه ره کئی دی یی هه قبه ند ب ته ناهی و خوه دانه پاشا ژ
 هه قریکیان و چیترا ندنا ژیا نا بی قه رقه شه (مینا حهسه نی کوری عه لی)، وه لاتنی
 غه ربیبی هه لېژارتیبه و لی دژیت. دبیت ئه قه بیت سه ده می وی چه ندی کو د
 گه له ک په ره گرافین رو مانیدا، حهسه ن و حسین ب ئاشکرای ناهینه دیار کرن کا
 کی حسینته و کی حهسه نه. نه دووره ئه قه شیوازه کی ل جهدانانی بیت، ژبو
 په یامه کا دیار کری. دبیت ژ، ژبهر ته رکیز کرنا نفیسه ری ل سهر وه سفکرنا
 بوهری و گه هاندنا په یامی، ئه ف ته قلیهه ثیبه روودا بیت.

په هله وانین دی یین لاوه کی ژ، عه لی نه جفه فی کو عه ره به کی شیعیه و
 نازاد هه ولیری کو کورده کی کومونیسته (ئومه میبه). ئامازه په که ژبو هه قگرنا
 هه قده ربی و شووره شا مرو قایه تی ل دژی دکتاتور ه کی سته مکار و خوینر یژ.
 ئه گه ر بابه تی ره شیدی جه زائیری تیدا نه با، دبیت مه هزرا ئیکپارچه یی یا
 عیراقی کربا، لی نفیسه ر ژ ئاستی وه لاته کی دیار کری د بو ریت و هه موو
 مرو قایه تی دئیخته دناف په یاما خوه یا ئاراسته کریدا، کو شووره ش پرۆسه یه کا
 وه لاتینی و جفاکیه، ل سهر هنده ک بنه مایین مرو قایه تی دهیته دانان. ژ لایه کی
 دیقه ژ، نیشانا هه قکاری یا دناقبه را نفشی مرو قاندا یه. ره شید د به رسقا
 سوپاسی یین حهسه ن و حسین دا دبیت: "به ری چه ند هه یقه کا، نه ز ژ ل
 نه لمانیا توشی نه خوشیه کی ببووم، کابرایه کی کورد ژ باژیری هه وه.. ل من بو خودان،
 نه ز ژ دهستین پولیسان زرگار کرم و بهایی پلینا من ژ دا. ئانکو نه قه قه نجیا وی کوری
 کورده، نه ز نه ول سهر خوه رادکم... بی ۶۸". ئه ف هه لو یسته نیشانا هه ستا
 مرو قایه تییه دناقبه را مرو قاندا، ب نه مازه یی ده می هه قده رد و هه قده ز بن. ئه ف

ئامازەيىن بەلەز، وئى چەندى بۆ مە خويادەكەت، كو رۆمانا "شەفەين پراگ" ژ بلى سەرەدەرى يا راستەوخۆيا دگەل بابەتئى ترۆمايئى و حالەتەكئى پيشىلبوونا پەستا پىشتى ترۆمايئى، كۆمەكا بابەتئىن دى يىن ھەقەند ب كەتواری يا جفاكشە، دەربارەى شوۋرەشال دژى رژیما عىراقئى، ئەزمۇنا ھەريما كوردستانئى، ژيانا پەنابەريئى، حەزىن ئەگەريانا وەلاتى و كۆمەكا ھەستىن مشت دلبنى يىن مروفايەتئى ژى ب خوۋقە دگريت.

ترۆما و بىرھانىئىن ترۆمايى

ترۆما وەكو ئىديۆم، پەيشەكا گرىكى يا كەشەنە و راما نا برىندار بوونئى ددەت. بۆ وان برىنئىن لەشى يان مەژى دەيتتە گۆتن، ئەگەر ژ ئەنجامئى ھىزەكئى پەيدا بىن. د نۆژداريئىدا؛ ئەف ئىديۆمە (ترۆما) راما نا وئى رەوشى ددەت ئەوا ژ برىنداريئى پەيدا دبىت. د دەروونناسيئىدا؛ راما نا سەربۆرىن دلبنىئى، يان ھەلنگفتئى ددەت كول داويئى ھندەك ئاكام و بەرەژەنگىن دەروونى ژئى پەيدا دبىن. ترۆمايا دەروونى پالئىنەرىن سەربۆرى دگوهورىت، يان ژى پيشىلبوونىن دلبنىئى و/ يان مەژى زىدەتر لئى دكەت. لئى ل گورەى بەرگئى چوارئى يئى كئىبا ئەمىرىكى يا ئامار و دەستنىشانكرنا نەساخى يىن دەروونى (DSM-IV)، پىناسەكرنا ترۆمايى ئاشكراترە و تايىبەتمەندىەكئى ب خوۋقە دگريت؛ "بۆيەرەكە يان چەندىن بۆيەرن د سەربۆرا مروفايدا، كو ب سەرى دەيئىن يان دبىنىت، زەرگەھ پىن دگەھنى و/ يان دبىتە ئەگەرىئى گەفەين مرنئى، يان ژى دبىتە ئەگەرىئى قرومبوونا وى يان كەسەكئى دى". ھەرچەوا بىت، ئەف بۆيەرىن ژىگۆتى دەيئە ھژمارتن كو پالدىرىن ترۆمايئە. ئەگەر كاردانەوہ يا مروفا بەرئاتاڧ يا پرىت ژ ترسا دژوار و ھەستكرنا ب بى ھارىكارىن و قەچغاندن و پاشقە برنئى، ھىنگى

دئ تۆشى پېشېلبوونېن فسيولۆژى و دەروونى بيت. شرۆڤه كرنا ترۆمايىن* ب تيگه هشتنېڤه ههڤه نده، ئانكول شوونا شرۆڤه كرنا خوهيىن بۆيهرى، حاله تي مهژى د دەمى ترۆمايىدا شرۆڤه دكەت. ل گورەى تيؤرا فرويد؛ "هەر بۆيهرەكى دەزگههى دەماران نه شيا ب ريكا هزر كرنا ههڤه ندىان ژى ب كارتىكرين لئاندىن، سەرەدەريى دگەل بكەت"، ب بۆيهرين ترۆمادار دهپنه ههژمارتن. ئانكو حاله ته كه مهژى دئىخته دبن پالدهرەكى ب هيزدا، داکو ب شيويهەكى نۆرمال و سروشتى سەرەدەريى دگەل بكەت. ب كورتى، ئەم دكارين بيژين كو كۆمەكا هزرين جودا جودا ل سەر شرۆڤه كرنا ترۆمايىا دەروونى هاتينه دناڤ دەروونناسييدا، لى خالا ههڤشكا هه موو پيئاسهيان ئەوه كو ترۆما بۆيهرەكى دياركى يى ههڤه نده ب كارڤه دانا مرۆڤيڤه بۆ وى بۆيهرى. ئەڤه ژى وى چەندى دگه هينيت كو نافەرؤكا راسته قينه يا بۆيهرى، هند يا گرنگ نينه وه كو رامانا خوهيىن بۆيهرى (ب خوه) بۆ كه سى بهر ئاتاف. ئانا فرويد، ئەڤ هەردوو ئەله ميئته بكار دئيان ژبۆ شرۆڤه كرنا ترۆمايىن زارؤكان. ب قى چەندى، ئانا فرويد وەسا هزر دكەت كو هەر بۆيهرەكى نه د هزرا مرۆڤيدا و ب سەرى بهيت، دبيتە ترۆما. ئەمازە ئەگەر د شيانين ويدا نه بيت كو د قى بۆيهرى بگه هيت يان ژى سەرەدەريى دگەل بكەت و خوه دگەل بگونجينييت.

د بۆيهرين قى رۆمايىدا، سەرەراى هه موو شەر و ديتنا شه هيدىن بزافا رزگار يخوازيى (چ ترۆما بۆ په هله وانى دروست نه كرن)، ئەڤ بۆيهرى ژ

* ژبۆ پتر پيئانينيىن دەر بەرەى ترۆمايى و حاله تي (PTSD)، سه حكه: د. عبدالباقي مايى (۲۰۰۷). زارؤكين ترۆمادار و پيئيلبوونين په سنا پشتى ترۆمايى. وهرگيران ژينگليزى: د. عارف حيتؤ. چ. ۱، چاپخانا هاوار- دهۆك.

نشکافه و نه ل هزرا پهلهوانی، کو هه فالین وی ل باژیرئ پراگ بهینه
 کوشتن (نه ل سهنگه رین بهره فانی)، دهروونی وی تیکددهت و بهر ب
 ترۆمایه کا دهروونیقه دبهت. دهمی سهربؤرا مروقی یا پیشین نه شیا سهرده ری
 دگهل بویه ری نووی ترۆمای بی کهت، ئەزا وی (Ego) دی قورمچیت و دی
 هندک نیشانین هه مه جورین پیشیل بوونا دهروونی ل دهف پهیدا بن. لی دگهل
 وهختی و سهرده ریکرنا دگهل جفاکی دهردۆر، مروف دشی ت دگهل رابهیت و
 ئەو بویه ره دبسته هیز و بهرگری ژبو هر ترۆمایه کا دی. هندک جارن،
 بویه ری ترۆمای دمیتته دبیرانکا مروفیدا و هه ردهمی بویه ره کی دی بی ترۆمای
 ب سهری بهیت، بیرانک دی بویه ری کهفن زی ئینته دناف ناگه ها مروفیدا و
 سهر ژ نوی نیشانین ترۆمای پهیدا دبنه فه (دبیت توندتر بن زی). نشیسه ری
 ب شاره زایی هه ردوو بویه ر تیکه له کرینه (بویه ری هه نوکه بی و بویه ری
 بیردانکی): "ئه فه هیشتا ترومبیل وئ ژنییه، نه فه هیشتا نه و بچووکی دگهل دایکا خوه
 یاریا دکن، نه فه نه و جهه... نه ل قی جهی بوو، نه فه هیشتا شوون گولین وانن، نه فه
 جهی گهوزکا عه لی نه جه فییه، نه فه جهی که له خی نازاد هه ولیرییه... نه ل که تن قی
 جهی... بی ۲۱". ئەف بیره اتنه ب بویه ری ترۆمای دزینا ترۆمبیلی هاتینه
 نازراندن و سهر ژ بویه ری نازرینه ر دستینیت و دکه فته دناف نیشانین ترۆمایا
 پیشیندا. بیره اتن ترۆمای، ئەو بیره اتن یین ژ ئەگه ری ترۆمایه کا دهروونی
 دناف مه ژئ مروفیدا چیبوین. ژ ئەنجامی کاره دانا مروقی بو هر بویه ره کی
 ترۆمای، کۆمه کا کارلیک کرین نالۆز دناف پشکین مه ژیدا روو ددهن و دچنه
 دناف بیرانکا مروفیدا. ساخله تین بیردانکی و جورین پیزانینین هلگرتی، ل
 گوره ی کاری تایه تن جهی یان سیسته می مه ژئ ژیکجودانه. ل گوره ی قی
 زانشی، چوار جورین بیردانکی دهینه نیاسین: "بیردانکا تیگه هشتنی کو ژ دهمی

فیربوونی پەیدا دبیست. بێردانکا لڤۆک کو ژ دەمی لڤلڤینی پەیدا دبیست. بێردانکا دلینی کو ژ دەمی سەرپۆرین دلینی پەیدا دبیست. بێردانکا حالەتی کو ژ دەمی چالاکیان د حالەتەکی ریکخستنا پشکین مەژیدا پەیدا دبیست". ئانکو بێرهاتنێن ترومایێ ل گورە یان هەر چوار جۆرین بێردانکی ڤەدگەرینتە دناڤ ئاگەها مروڤیدا. دەمی بێرهاتنا بۆیەری کەڤن ب بۆیەری نوو سەرهلدا، هەر چوار جۆرین بێردانکی ل دەڤ پەهلەوانی چالاک دبن و ڤەدگەرینتە دناڤ بۆیەری ترومایێ کەڤندا.

* ل سەر ئاستی تیگەهشتنا مروڤی بۆ دەردۆر و بۆیەری، بێرا وی ل سۆز و پەیمانین وی دەهیت دەمی داینە هەڤالین خوە بین شەهید و ب جە ئەینان: "تو مروڤەکی درەوین و بی وهایی.. تە هەڤالین خوە ژبیرکر، تە گۆتبوو ئەز چ جارن هەوە ژبیر ناکم، ئەز چ جارن ناھیمە پراگ. پراگ ل من حەرام بت، تە گۆتبوو ئەز دێ چمە مائین هەو، ئەز دێ دایک و بابین هەوە بینم، دێ راستین بۆ وان بێژم.. / بەس درەوا بکە، تو ژێ وەک هەمیان یێ ڤیری درەوا و خۆشی بووی... بپا ۷۷". ئو ژ ئەگەری ڤی بێرهاتنا ژ نشکانڤە، بەر ب خوەدادگەهکرنی و خوە ئازادانێڤە دچیت. ئەڤجا ب تەڤاڤی ڤەدگەرینتە ڤە دناڤ بۆیەر و روودانین سەرەدەمی تروماییدا و بێرا وی ل نھیتی و ئیمانەتی هەڤالی وی دەهیت: "دەستی خوە برە وی بەرووکا ئیمانەتی عەلی نەجەفی تیدا، هەروەکو کورەمارەکی بریندار خوە تیدا ڤەشارتی.. ژ وی رۆژا بریار دای، هەمی نھینین هەڤالین خوە باش پیاڕت، ماف نەدا خوە چو تڤشتان دیار بکت.. زانی دەرمانی سەرئیشا وی ئەو نھینین... بپا ۱۳۱". ئانکو ژ ئەگەری هەلگرتن و ڤەشارتە ڤی نھینین، یێ تۆشی حالەتەکی دەروونلەشی بووی. حالەتین دەروونلەشی ژ ھندەک نیشانین لەشی یین وەک سەرئیشی پیک دەهیت، کو ژ ئەگەری ئازارین دەروونی یین ڤەشارتی پەیدا دبن. حالەتین سایکوسۆماتیک (دەروونلەشی) ب پرۆسەیا تەپەسەرکرنا ھندەک بێرهاتنێن نەخۆش سەرھەلدەن و چارەسەری یا وان، تنی چارەسەرکرنا ئاریشا دەروونییە.

* ل سهر ئاستی لئینین جهسته یی و دهر دۆرین بۆیه ری؛ ده می په هله وان جهی روودانی دینیت، هه موو هوور هوور کین کریارا بۆیه ری ته قه لیکرنی دهیته بیرا وی؛ "ئه فه هیشتا شوون گولین وانن، ئه فه جهی گه وزکا عه لی نه جه فییه، ئه فه جهی که له خی نازاد هه ولیریه... ئه ا که تن فی جهی... بیپا ۲۱". ئوو هه مان لئینین له شی بۆ دزفرن (وه کو دده می روودانیدا ب سهری هاتین): "ره جفاکا ده ستین وی زیده بوو، چاقین وی زیده تر لی هاتن، لیقین وی دله رزین... بیپا ۱۲".

* ل سهر ئاستی دلینی ژی، هه رده م هه ست ب تاوانباری و که مته ر خه میی ذکر. پستی بیردانکا وی ب دیتنا جهی بۆیه ری هاتییه ئازراندن و ب هه موو هه ست و نه ستین خوه یین هه لگرتیفه، فه گه ریایه سه رده می قه ومینا بۆیه ری. هه ستا وی یا ب گونه هباری خورتتر لی دهیت. هه رده م خوه فه ده ردکه ت و تۆشی کابیسیک و خه ونین ب ترس دبیت. د خه ونه کا خوه یا ب ترسدا دبینیت: "شووری ئیمام عه لی یی دده ستین کورئ وی دا، وه کو عاشواریی خوه ددنه بهر مست و قامچیان و ل دۆر که له خی وی زکری دکن.. ته چه وا که له خی بابی مه هیلا ل غه ربیبیان...؟ بیپا ۱۰۸، ئه ری هه ر دگۆت ئه و من ناهیلنه ب تن، دی من پاریزن، ئه و هه قالین مان و نه مانی ئه!.. وی نه زانی برایی وی، دی که له خی وی ل غه ربیبیا فه شیریت و دی بته ئیخسیری ئیراتیایا خوه... بیپا ۱۰۹". خوه د ده مین که یف و خو شیاندا ژی، ئه و هه ستا دلینی ب ریکا هه سه ته وه رین دینتی و بهیستتی (یان هه لوه سه یان)، ئه و خو شیه لی تیکدا: "چه ند جار هکی ژ دل که نییه، یان دگه ل هه قان گه ریانه کا خو ش کریه، گه فزکا نازاد دنا ف خوینا عه لیدا هاتییه پیش چاقان... بیپا ۹". ئه ف ئالۆزی و ترسا ژ خو شیی په بیدا دبیت، ره فته ره کا جفاکی یا که لتۆری کوردیه. هه رده می مروف گه له ک بکه ته که نی یان ده مه کی خو ش ببۆرینیت، ئیکسه ر دی بیژیت "خودی خیرکه ت": "خیر بیت، ئه فه ده مه کی دریزه ئه ز هۆسا ژدل نه که نییه... بیپا ۲۹". نه دووره کو ئه ف ترسیانا ژ خو شیی، ژ ئه نجمی ترۆمایین

دەرۋونى يېن دۆمدریز ھات بېت. مللەتەن كورد ب دریزاھى يا ژيانا خوە يا
 كەتۋارى، ھەردەم دېن گەڭىن مرنەن و ڧەچغاندىن و پاشقە بىرنىدا ژياھە، ئەڭجا
 يى دگەل خەم و كوفنانان راھاتى و كەنى (خۆشى) يا ل دەڧ بوويە رەفتارەكا
 سەير. پەھلەوان ژى، ژبو خۆشىيە و دەمبۆراندىن دچىتە پراگ و خۆشى د
 تىگەھى ويدا گونەھەكە، لەوا خوە گونەھبار دىبىت و د نەھۆشا خوەدا، خوە
 دادگەھ دكەت: "دادوهرى دىنى رابوو سەرخو، جەن تە جەھننەما سۆرە، تو زناكەرى.
 مروڧى زناكەر دى ھەتاھەتايى ب ئاگرى جەھننەمى سۆژت. دادوهرى رەوشتا رابوو. لى
 دژيانا خوەدا دى مروڧەكەن روو رەش و شەرەمەزار بت. دادوهرى بنەمائى... تە نە بتتى
 روويىن خوە رەش كرن، تە نەم ئى بى بەا و شەرەمەزار كرن.. ئەڧە تە چ ئىنا سەرى
 ۶۵-۶۶... بىپا۶-۶۵". ئەڧ دادگەھكرنا جفاكى و ئايىنى و بنەمائى، بەركارى تىگەھى
 وى يى گونەھا خۆشىيە. ئوو مروڧى ب وەڧال گورەى باوهرى و پەسەندى يا
 جفاكى، ئەو كەسەيە يى خۆشىيە ل خوە حەرام دكەت و ھەردەم دگەل بىرھاتنا
 كەسىن ژ دەستدای دژىت. ئەڭجا كرىارا لىگەريانا وى ل خۆشىيە و سىكسى، ژ
 ھەرسى لايەن ئايىنى و رەوشتان و بنەمائىڧە ژى د رەتكرىنە و مروڧى دانا يى
 شەرەمەزار دىت. مشە جاران، بىرھاتنا ھەر بۆيەرەكەن ترومبى، مروڧى ل سەر
 تىگەھ و رەفتارىن جفاكى ھشيار دكەت. ھەرۋەسا عورڧ و عەدەتەن جفاكى
 ژى، دبنە ئەگەرى ژبىرنەكرنا بۆيەرى و خوە ئازاردانەكا بەردەوام.

* ل سەر ئاستى رىكخستنا كاردانەوہيا چالاکى يېن حالەتى د مەژى كەسى
 تروماداردا، دەمى بۆيەرى ترومبى دەيتە بىرا مروڧى، ھەموو ھوورھووركىن
 رىكخستنا حالەتى بۆيەرى د مەژى مروڧىدا سەرھەلدەنەڧە، ھەرۋەكو بۆيەر
 ژنوۋ قەومى. ھەر پىنج ھەستەوەر د ئى كرىارا ڧەگەراندنا بۆيەرىدا پشكدار

دبن و کەسێ ترومادار دئێخه درهوشهکا دی یا تروماییدا: "راوهستیا، بیهنا وی گه لهک ب زهحهت ب سهردکهت.. خووی لهشی وی تهپر کر، وهستیا... بپا ۸". دیتن و ههستیپیکرنا ب جهی روودانی، ههستهوهرین دی زی (ب شیوهیهکی خوهنهویستی) پی د ئارین و میناکی بویهری ب تهفافی د مهژی ویدا کاملان دبیت، ب نهمازهیی ههستهوهرین دیتن و بهیستن و بیهنکرنی. ههروهسا ههستهوهرین له مسکرنی و تامکرنی زی دگهلدانه، لی دبیت ب شیوهیهکی راستهوخۆ و ئاشکرا نههینه دهبرانن. ههروهسا نفیسهری سهردهریی دگهل رهوشهکا ئالوزا دهروونی دکهت و دقیت بیرهاتنین تروماییی پین پههلهوانی پیشچاڤکهت (نه نفیسینا گۆتارهکیه ل سهر بیردانکا تروماییی)، کو دهبرینی ژ ههموو ههستهوهرین ئازراندی پین پههلهوانی بکهت:

- دیتن: "ئها ل قیری بوو.. ئهری، ئها ل فی جهی بوو.. ئهفه شوون گه فزکا عهلی نهجهفی یه. ئهفه رهنگی خوینا ئازاد ههویتری یه... بپا ۷".
- بهیستن: "دهنگی گوللا تژی گوهین وی بوون، قیریین عهلی نهجهفی، دسهربدا دهنگ قهدان... بپا ۹".
- بیهنکرن: "هیشتا تژی دفنا وی بیهنا خوین و بارووتی بوو... بپا ۱۰".

د پرانییا جاراندا، ترومایین سفک دگهل وهختی و دگهل سهردهریکرن روژانهیا جفاکی دهینه ژبیرکرن و مروف ژیی ساخ دبیت. چهند مروف پتر خوه ب چالاکی پین روژانهفه مژوول کهت و سهردهریی دگهل چهز و ئارهزوویین خوه بکهت، دی زووتر ساخ بیت. لی چهند خوه قهدهرکهت و تیکههلی یا خه لکی نهکهت، دی نیشاتین تروماییی پتر ل دهف مین. ئوو ههردهمی تروماییهکا دژوار بهیته پشتگوو هافیتن و نههینه چارهسهرکرن، یان کۆمهکا ترومایین ئیک ل پهی

ئېك ب سەرى مړوځى بهيڼ، نەدوورە كو نەساخ تۆشى پيشيلبوونا پەستين پشنى ترۆمايى (PTSD) بيت. ژبهركو ئەفە حالەتەكې نوويه دناڤ ئيشين دەروونيدا، ب فەر دبينم كو تبابەكې ب دريژى ل سەر راوہستيم و نيشان و دەستنيشانكرنا وئ بدەينە نياسين .

حالتى پەستا پشنى ترۆمايى

پيشيلبوونا پەستا پشنى ترۆمايى، نەساخيەكا دەروونيه و پيدى ب دەستپوهردانين نۆشداريى و چارەسەركارى دەروونى و تۆرا جفاكى يا پالپشت ھەيە. ئەف ھەرسى لايەنە ب ھەڤرا كار دكەن كو نەساخى فەگەريننەفە سەر دوخى وى يى بەرى ترۆماداريى. ل گورەى كتييا ئەميريكى يا ئامار و دەستنيشانكرنا نەساخى يين دەروونى (DSM-IV)، حالەتى پەستا پشنى ترۆمايى (PTSD)، ب فى شيوہيى ل خواري دەيتە دەستنيشانكرن*:

أ. بۆيەرين ترۆمايى: ھەركەسەكې بەرئاتافى بۆيەرەكې ترۆمايى بيت. فەرە ئەف ھەردوو خالە ل دەف ھەبن، ئيكەم: بۆيەر ب سەرى بەيت، يان بينيت، يان زى بەرئاتافى بۆيەرەكى يان ھندەك بۆيەران بيت كو بيستە ئەگەرى ھەبوونا گەفا مرنى يان برينداربوونەكا دژوار يا وى كەسى، يان بيستە ئەگەرى گەفليكرنا ل

* ژبو پتر پيزانينين دەربارەى ئامار و دەستنيشانكرنا نەساخى يين دەروونى، سەحكە:

American psychiatric association (2000). **Diagnostic & Statistical Manual for Mental Disorders (DSM-IV-TR TM)**. 1st edition. Washington-DC: APA.

سەر ژيانا خەلکى دى. دووم: وەكو كاردانەوہيا بۆيەرى ئەو كەس دى گەلەك ترسييت و دى ھەست ب نەبوونا ھاريكارىيە كەت.

ب. نيشانىن دووبارەكرنا سەربۆرى: ئەگەر يەك (يان پتر) ژ قان نيشانىن خوارى ل نك كەسى ترۆمدار ھەبن، سەربۆرا بۆيەرى ترۆمايى ب بەردەوامى ل نك دەيتە دووبارەكرن:

1) جار جارە بۆيەرىن ترۆمايى ژنشكەكىشە دەيتە بىرا كەسى، وەكو ويئە يىن بۆيەرى، ھزر يان تىگەھشتنا بۆيەرى. د زارۆكاندا ئەو يارى دەيتەكرن ئەوين دەرپىنى ژ ميناك و شيوازي بۆيەرى ترومايى دكەن.

2) جار جارە خەوين دەربارەى بۆيەرى پەيدا دبن. د زارۆكاندا خەوين ب ترس دەيتى و قان خەونان چ نافەرۆكىن ئاشكرا نينن.

3) وەسا ھەست پى دكەت يان رەفتار دكەت كو بۆيەرى ترۆمايى دى جارەكا دى ژى قەوميت (وەكو ھەستكرن ب بەردەوامى يا سەربۆرا ترۆمايى، ھەپارە، ھەلوەسە و ئەگەريانا بۆيەرى ب شىپوہيەكى پەرت و بەلاف بۆ ناف مەژيى كەسى ترۆمدار)،

4) دەمى ھەمبەرى ھندەك ئىشارەتتىن دەرەكى يان نافخۆيى دىيت، كو ئەف ئىشارەتە مينا جەقەنك و شيوازين بۆيەرى ترۆمايى بن، پيشىلبوونەكا دەروونى يا دژوار بۆ پەيدا دىيت.

5) دەمى ھەمبەرى ھندەك ئىشارەتتىن جەقەنگى يىن دەرەكى يان نافخۆيى يىن بۆيەرى ترۆمايى دىيت، ھندەك چالاكى يىن فسولۆژى بۆ پەيدا دبن.

ج. خۆدانەپاش يان سربوون: خۆدانەپاشەكا بەردەوام ژ ھەر پالدمەرك يان نازرىتەرەكى ھەقەندى ب ترۆمايشە ھەبىت. ھەروەسا سربوونا كاردانەوہ يىن

- گشتی یین کەسی (کو بەری بۆیەری ترۆمایێ ئەف سەربوونە نەبوو). ئەف ساخەلەتە ب سێ (یان پتر) ژ ژان نیشانین خواری دەردکەفیت:
- 1) ھەر سوخبەتەك یان ھزرەك یان ھەستەكا ھەقەندی ب بۆیەری ترومایقە ھەبیت، خوہ ژێ دەتە پاش.
 - 2) ھەر چالاکییەك، یان جھەك یان کەسەکی بیرا وی ل بۆیەری ترۆمایێ دئیتتەقە، خوہ ژێ دەتە پاش.
 - 3) نەشیت بیرا خوہ ل ھندەك پشکین گرنکین بۆیەری بیتتەقە.
 - 4) ب ئاشکرایێ، چ زەوق یان ھەز نامینیت و نەشیت پشکداریی د چالاکیی یین گرنگدا بکەت.
 - 5) ھەست دکەت کو ژ کەسین دی یی دوور و قەقەتیایە.
 - 6) چوارچوقە بوونا دلینیی (بۆ نمونە: نەشیت ھەستا ھەژیکرنی ھەبیت).
 - 7) ھەست ب کورتیی پاشەرۆژی دکەت (بۆ نمونە: ھەست دکەت کو نەشیت ژیانەکا سروشتی بھتە سەر، کارەك ھەبیت، ژنەکی بینیت، زارۆك ھەبن یان ژێ ھەست دکەت کو شیواز و ماوہیی ژیانا وی د سروشتی نابن).

د. **ژیدە ھشیاری:** نیشانین زیدە ھشیاری ب بەردەوامی ل نك نەساخی ھەنە (کو بەری ترۆمایێ نەبوون). ئەف ساخەلەتە ب دوو (یان پتر) ژ ژان نیشانین ل خواری دەردکەفیت:

- 1) ب زەحمەت د کاریت یی نشتی بیت یان یی رازایی بیت.
- 2) ھەردەم یی ئازریایە و زوو تورە دبیت.
- 3) ب زەحمەت دشیت تەرکیزی ل سەر تشتان بکەت.
- 4) گەلەك دمیتتە ھشیار.
- 5) ژبۆ ھەر کاردانەوہیەکا بچووک ژێ، د رەجفیت یان جرف قی دکەفن.

ه. ماوه یی پیشیلبوونی: پتره ژ هه‌یسه‌کی بو (نیشانین خالین ب، ج، ئوو د).

و. ئاکامین پیشیلبوونی: ئەف پیشیلبوونه دبیته ئەگه‌ری ژ کارکه‌فتنه‌کا به‌رحاف د واری جفاکی، کارکرنی و بیاقین دی یین گرنگین چالاکي یین رۆژانه. حاله‌تی دژوار: ئەگه‌ر ماوه یی نیشانان کیمتر بوو ژ سێ هه‌یشان. حاله‌تی که‌فتار: ئەگه‌ر ماوه یی نیشانان پتر بوو ژ سێ هه‌یشان. دره‌نگ ده‌رکه‌فتنا نیشانان: ئەوه کو ب کیمی نیشان پستی شه‌ش هه‌یشان ژ بۆیه‌ری ترۆمایي په‌یدا بین.

پرانیا وان که‌سین تۆشی فی جۆره حاله‌تی په‌ستا پستی ترۆمایي دبن، زنانن کو نه‌ساخن و فه‌ره خوه نیشا دختوره‌کی ده‌روونی بدن، هنده‌ک جاران ب لاوازی یا که‌سایه‌تی ده‌ینه دیتن و ب سروشتی ره‌فتارین که‌سیقه ده‌یته گریدان. هنده‌ک جاران ژ، خه‌لک وه هزر دکه‌ت کو ئەف ره‌فتارین سه‌یر و نه‌جفاکی، نیشانین شیتبوونیه. پستی کوری حسینی هنده‌ک ره‌فتارین سه‌یرین بابی خوه دبیتت (کو به‌ری هینگی ل ده‌ف نه‌بوون)، دبیتته دایکا خوه: "دادای.. بابی من یی دین بووی؟!... بی‌پا". لی دراستیدا ئەو نه‌ د دینن و که‌سه‌ک ژ قه‌ستا وان ره‌فتارین سه‌یرین شیتانه ناکه‌ت. ئەو نه‌ساخن و پیدایي ب هاریکاری یین نۆشداریی و پشته‌فانی یا جفاکی و خورتکرنا که‌سایه‌تی یا نه‌ساخی هه‌یه. خیزانی و جفاکی ده‌ردۆر، رۆله‌کی کاربگه‌ر د چاره‌سه‌رکرنا فی حاله‌تیدا هه‌یه. مشه جاران، ته‌کنیکین چاره‌سه‌رکاری یا ده‌روونی (ب شیوه‌یه‌کی سروشتی)، ژ سه‌ربۆرین په‌روه‌ده‌یی و سه‌ره‌ده‌ری یین ئەریی یین جفاکی ب خوه ده‌ردکه‌فن.

نقيسەرى كۆمەكا تەكنيكىن ب ئى شىۋازى بكارئىناينە كو دىيىتە ئەگەرى
 سفكبوننا بارگرانى يا نەساخى. يەك ژ تەكنيكىن پشتەفانى يا جفاكى
 گشتاندنە. ھەر گشتاندنە كا جفاكى بەر ب نۆرماليزەكرنىشە دچىت، ھەموو تىشتى
 نۆرمال (تا راددەيەكى) دەيتتە قەببولكرن و مرؤف دىيىت خوە دگەل
 بگونجىنىت. ھەر ل دەستىكى ھەفالى وى ب شىۋەيەكى ھەچكۆھەيى دىيىتى:
 "ژبىر بگە، ئەفە رىيا شۆرەشگىرايە... بىپا، خوە راگرە، ئەو بەيى ئازادىيىيە... بىپا".
 ئانكو تىشتەكى سروسىتتە مرؤف يان ھەفالى مرؤفى د رىيا شۆرەشىدا شەھىد
 بىت، چونكو دەمى ئەف رىكە دەيتتە ھەلبىژارتن، مرؤف دزانىت كو يا پىر
 مەترسىيە. دىيىت ئەف پشتەفانىيە يا كارىگەر با، ئەگەر ھەفالىن وى د شەپەرەكى
 بەرگرىيدا شەھىد بىان، ھىنگى كوشتن و شەھىد بوون يا پىشسىنكرىيە و ھەر
 بۆيەرەكى پىشسىنكرى (كول ھزرا مرؤفى بىت)، نابىتە ئەگەرى ترومادارىن.
 ھەرچەندە ھەفالىن وى سەرا سىياسەتى و شۆرەشگىرى شەھىد بووئە، لى ل
 جھەكى ھاتنە كوشتن كو دەزرا وىدا نەبوو. لەوا پى ترومادار بوويە و پاشى
 بوويە (PTSD). داكوكىرنا نقيسەرى ل سەر پشتەفانى يا جفاكى، ب رىكىن
 ھاندانى، گشتاندن و سروسىتىكرنى، بەھانەكرنى، مژوولكرنى و ترانەكرنى و
 كەناندنى... ھتە، رىخۆشكەرەكا كارىگەر چارەسەرىيىيە. ل گەلەك جھان ب
 رىكا گشتاندن و سروسىتىكرنى، نەساخى ھاندەت كو ھەست ب پشتەفانىيى
 بكتە: "ھلو ماموستا ئەفە تە خىرە؟ تو مرؤفەكى رەوشەنىپىرى، دنيا ب شەھىدبووننا دوو
 ھەفالا خراب نابىت، مللەتى مە سەدان ھزار شەھىد داينە، ھەر كەسى ھەفالهكى وى
 شەھىد بوو، وەك تە كر، پا دوژمن ل چ دگەرت؟!... بىپا۱۰۰". ئەف گشتاندن و
 سروسىتىكرنا كرىارا شەھىدبوونى، پالدرەكى بەيىزە ژبوؤ خۇگونجاندىن.
 ھەرۋەسا سەردەرىكرنا دگەل جفاكى دەردۆر و ھەبووننا كەسەكى ھارىكار.

ئارامبەكە ددەتە مەزكۇرى و ھەقسەنگى يا وى دپارېزىت كو بەر ب ھەلۈەشيانىقە نەچىت: "بەرى خوە دا ھەقائى خوە، ھەست ب تەناھىي كر، زانى نەيى ب تنى يە وەك جارائ... بپۈ۷". شىوازيىن ژىبىرئە كرنى و مژوولكرنى ژى، رۆلەكى كارىگەر ھەيە د سەككرنا نىشانىن ترؤمايىدا. دەمى حسىن دگەل پۆلىسان دچىت و ھەقائى وى و رەشىد جەزائىرى دىمىنە ل ھىقىي، دوو كچ دەيتە ديوانا وان و دكەئە سوحبەتى: "ھەر گاقەك دەقائىتن، دووسى جارا ل پشت خوە دزقرىن. ژكەنيا وان و گرئىنا وان تىر نە ببوون... بپۈ۷؟". ئانكو وان دئىا ئەو خوە مژوولكرنە (خوە ژىبىرئە كرنە) يا بەردەوام با. چونكو ھەردەمى مانە ب تنى، دى قەگەرىيىنە قە سەر بابەتى دزىنا ترؤمبىلى و ترؤمايا سەرھەلدابى ل دەف حسىنى. ھەروەسال دانانگەھا ترىنى ژى، دكەئە د ھەمان رەوشىدا: "دەستەكى وى حوسىن كىشا و ئىك ما ددەستى وى كچا وەك قەقتا گولادا. د وى گاقىدا، ژ دل دقيا ببتە دوو، ئىك دگەل حوسىن و خەمىن وى بزقرت، و ئىك ب كەقتە داقتىن پىرچا قى حورىا ژ باغىن بەھشتى دەرگەتى... بپۈ۷؟". دىيت خواندەقانىك وە ھزر بكتە، كو ئەقە كەمتەرخەمىيە و ھەست نەكرنە ب بەرپىسىارىي، يان ژى ژبلى سىكىسى و دەمبۆراندنى، چ تىتىن دى كار ناكەنە سەر بازنەيى مەژى وى. لى ئەگەر قى بۆيەرى بكتە دناف مىناكى كاملانئ رۆمانىدا، دى وە ھەست پى كەين كو ھەسەن ب ھەموو رىكىن پالپىتى يا چقاكى، ھارىكارى يا ھەقائى خوە يى ترؤمادار دكتە و ھەولددەت ژ تىياتى يا وى دەرىيىخت.

نوكتە و سوحبەتىن ب كەنى و بىرئىنانا ھندەك ھەلوىست و موفارەقەيىن ترانەئامىز، شىوازەكى دى يى خوە ژىبىرئە كرنىيە (يان وى ژىبىرئە كرنىيە)، ب تايىبەتى ئەگەر دناقبەرا دوو ھەفالاندا بىت، يان دناف جقىنەكا بەرتەنگدا بىت.

دەمى ھەسەن و ھەشىد جەزائىرى ب ھەڧرا روودنېن، سوحبەتا وان ل
 سەر شوۆرەشى و پېشمەرگەى گەرم دېيت، پاشى ژنشكە كېڧە، ھەسەن دېڧرېت:
 "نۆكە ترومبېلا مە چوو ما نە؟" / كەنى تۆى ديوانا وان بوو، بابەت ھاتە گوھۆرىن.
 رەشىد دۇيا پتر كەنيا وان بېنېت: تو پرسىارا ترومبېلا خوھ دكى و ھەڧئالى تە پرسىارا
 وئ كچا جوان دكەت.. / من ترومبېلا خوھ دڧېت.. / من ئەو كچا جوان دڧېت.. / كەنى
 رەنگى وان سېپىكر... بېپ ۸۶". ھەروەسا دەمى ھەڧئالى وى دلە كدلئ وى دەت و
 ھندەك پېشنىازېن خوھ ئارامكرنئ بۆ پېشكېش دكەت (سوپاس.. تە دلئ من تەنا
 كر.. بېپ ۱۴۰)، ئېكسەر ب كەنىڧە دېڧرېت: "كارئ خوھ بكە، دڧېت ئەم تۆلا خوھ بۆ
 كچىن پراگ نەھىلېن.. / ئەز نەشېم بېمە پراگ.. / ئەم تۆلا خوھ بۆ كەسى ناھىلېن، وان
 دلئ مەيئ سۆتى. ڧى جارى ژ دل كەنى، ئەو كاغەز و وېنە پېچان، كرنە د وى چانتئ
 رەشدا و چانتە ھافىتە د بنئ كەنتۆرا جلكادا... بېپ ۱۴۰-۱۴۱". ئەڧ ھاندانېن ب رېكا
 ترانە و سوحبەتېن مېنا نوكتەيان، ھەولدانەكە ژبۆ ژېرڧە كرنئ و ڧەگەرېانا
 دناف ژيانا نۆرمالا جڧاكېدا. ئوو ئازراندا گيانئ بەرپرسىارى و ترساندا ژ
 ئەنجامان، خالەكا دى يا ھارىكارىيە ب رېكا تېگە ھاندئ و ھاندانا گيانئ
 بەرپرسىارى، دەھىتە خورتكرن. ب ڧى رېكى كار ل سەر پاشخانا كەسايەتى يا
 نەساخى دەھىتە كرن، كو ھەست ب گيانئ سەمىانى و بەرپرسىارى يا مالەكى
 بكەت و بزڧرېتەڧە سەر دۆخى جاران: "دئ ھارىكارى يا مە بېن، ھەكەر تۆ كار
 نەكى... بېپ ۱۸۰". ژ لايەكى دېڧە، بېرنا ھارىكارى ب كارنە كرنېڧە گرېدايە، ئانكو
 دخوازىت ھارىكارى (مۆچەي سوشىالى) بكەتە بەھانە كو كار بكەت و
 كاركرن دئ وى ژ گوشەگىرى دەرئېخىت. د ھەر ھالەتەكى چارەسەركارى يا
 دەروونېدا، جەختكرنا ل سەر گوھۆرىنا ھەر چوكلەكى كەسايەتى يا جڧاكى يا
 نەساخى (ھزر، دلېنى، رەڧتار)، دېتە ئەگەرى گوھۆرىنا چوكلېن دى ژى.

گوهورینا هزرا نهساخی سهبارت ب بابه ته کئی دیارکری، دبسته نه گهری
گوهورینا ههست و ههلوپستین وی زی. ههفالی وی دبیزتن: "ته ب چاقی خوه
دیت و ب گوهرین خوه گوہ لی بوو، کا برایی وی چهند خه ما وی هه لگرتیبیه؟! دنیا هوپه،
یی چوو، نهو هاته ژبیرکرن... بپ۱۵۲".

لایه نی دی یی هاریکاری یا پالپشت، خورتنرنا لایه نیین ئه ریئی یین
که سایه تی و دلده ریژکر نه. خورتنرنا لایه نیین ئه ریئی، هه رتشته کئی جوان و
ئه ریئیبه د که سایه تی یا که سی ترؤماداردا، کو هه فالین هاریکار و جفاکی
دهردور ل دهف خورت بکن و بهرچاثر لی بکن. ب فی کریاری، دی لایه نیین
ئه ریئی یین که سایه تی یا نه ساخی ل سه ر لایه نیی نه ریئی زال بن. زال بوون و
خورت بوونا لایه نیین ئه ریئی و خالین ب هیزین که سایه تی، هاریکاری یا
نه ساخی دکن کو ژ ره شیبینی و خوه ئازاردانی رزگار بیست و بهر ب
چاکبو نیقه بجیت: "هیشتا گوئین ته ل بیرا مه نه، ده ما ته دگوت، شورش نه بوومه
ب تنی یه، دبت نه بو کورین مه زی بتا، بو نه فیین مه یه، بو کورین شه هیدانه.. ته
دگوت نهو وهلاتی مروف نازادیا خوه تیدا نه بینیت، نهو نه وهلاتی مروقییه.. بپ۱۰۱".
ههروه سا هاندانا زه لامینی یان ویره کی و شیائین جفاک ب ههژی دبیت،
ریکه کا دی یا پشته فانییه. مروف دی هندهک بابه تین په سه ندین جفاکی بو
که ته نمونه، کو پرانییا خه لکی جفاکی ههز دکن نهو وه رفتار ل دهف هه بن:
"چو تشت ب زه حمهت نینن، نه گهر مروف زه لام بت... بپ۱۲۹". نهف ناقتیدانا
زه لامینی، تیگه هه کی جفاکی خواستییه و هه موو خه لک ههز دکن ب
زه لامینی ب هینه ب ناقرن. دلده ریژکرن زی، پرؤسه یه کا دی یا ده براندانا
خه م و ئالوزی و په ستین په نگیا یه د ناخی نه ساخیدا. هه رده می هه فساری وان

خەمان ھاتە بەردان، دى ھەست ب تەنابوون و رەحەتیی كەت. ئەف دلدەرئۆكرنە ب ئاخفتنى يان ب رەفتارن مينا كەنىي يان گريئ، يان ژى ب پشكدارىكرنئ دەيتە كرن. ھندەك جارن ژى ب تۆرەبوون و خەبەرگۆتئ يان ب شكاندنا تشتان دەيتە دەربراندن. دەمى پەھلەوان خوە گۆشەگير دكەت و بەر ب خوە ھەلۆھشاندىئە دچيت، ژنا وى دەيتە ھنداڤ و ب گريئ دلئ خوە بۆ دەرئۆكرنە دكەت: "بەرى خوە دا نەفچاقن وئ، ئەو كەنى بشكورينا بەرى وئ گاقن نەمايە، تژى چاقا روندك بوون. ھەك بچوووكەكى ساڤا خوە ھاڤئە نەف سینگى وئ و پىكە گريان. گريا وان سەرنجا بچوووكەكى كىشا، قەستا براىي خوە كر: بابئ من و داىكا من يىن دگريئ!... بپ ۱۲۷". ئەف جورئ دلدەرئۆكرنئ ب ھەستكرنا ب ھەقدەردىي يان ھەسۆزىي دەيتە كرن، چونكو ئەگەر پەھلەوانى ھەست نەكربا كو ژنا وى يا ھەسۆزە دگەل خەمىن وى (ئەو كەنى و بشكورينا بەرى وئ گاقن نەمايە... بپ ۱۲۷)، نەدشيا ل ھەمبەرى وئ بگريئت. ژبەر ئى چەندىيە ھەردەم چارەسەركار دكارئ ل نەساخان دكەن كو دلئ خوە دەرئۆكرنە بكن. چەند مەرؤف پتر خوە دلدەرئۆكرنە بكەت، دى پتر ھەست ب دەرئۆكرنە خوە كەت ژنا وى دىئرتئ: "ئەز تە ناھىلەمە ب تنى، دڤىت ئەوا ددلى تەدا دەرەكەقت، دا لەش تە تەنا بىت... بپ ۱۶۰". ئەف دلدەرئۆكرنە، نە تنى ژبۆ كەسانىن ترؤمادار يا ب مفايە، د رەوشىن نورمالىن ھەچكۆھەبىدا ژى، ھەموو كەسان پىدئى پى ھەيە كو ژ پەستىن دەررونى يىن كارى رزگار بىن.

بەشدارىكرن دخەمىدا، جورەكى دى بى دلدەرئۆكرنىيە. پەھلەوان دەيتە تەكلىفكرن كو پشكدارىي د بەھىيا شۆرەشگىراندا بكەت. ئەفە ژى شىوازەكى دلدەرئۆكرنئ و ئارامبوونىيە بۆ كەسى ترؤمادار ب بۆيەرەكى ژ دەستدانئ: "ب

بیرارا شوره‌شی، تو دگهل هندهک هه‌قالا دی به‌شداریی دبه‌هیا نازادی کن... باشه نه‌ز ناماده‌مه... بی‌پا‌۱۰۲-۱۰۳". به‌شداریکرنا خه‌می یان دانانا به‌هیعی، ره‌فتاره‌کا جشاکئی کوردییه و هه‌ردوو لایه‌ن پی مورتاح دبن (به‌هیشان و خودانی به‌هیعی). لی دلده‌ریژکرنا ژ هه‌موویان کاریگه‌رتتر و ب مفاتر ئه‌وه. ده‌می مرۆف روو ب روویئ ناریشه و بویه‌ری ترۆماییی دبیت. ئه‌وا سه‌رئیشه و ئالۆزی یا ده‌روونی بۆ په‌له‌وانی په‌یدا دکرن، خوه تاوانبارکرن و نه‌گه‌هاندا ئیمانته‌ی شه‌هیدان بوو، سه‌ره‌دان نه‌کرنا که‌سوکارین هه‌قالین خوه بوو. خوه به‌ند کرن بوو ب هزره‌کا هه‌لگرتیقه. له‌وا هه‌قالی وی دبیت: "دقیقت تو‌قان ئیمانته‌ی بدیه خودانان دا تو ژ به‌ندا وان رزگار بی. هه‌ول بده، د سه‌ره‌دانه‌کا وه‌لاتی دا، بچییه مالمین وان. دگهل که‌سوکارین وان ب ناخفه، راستین بۆ وان بیژه.. نه‌ز باوهر دکهم دی بیه‌نا ته فره‌ه‌بت... بی‌پا‌۱۴۰".

ب ئان ته‌کنیکین ژینگوتی نفیسه‌ری هه‌ولدایه، بچییه‌کی ژ بارگرانی یا په‌له‌وانی خوه سشک بکه‌ت، ب نه‌مازیی ده‌می تۆشی پرۆسه‌یا خه‌مۆکیی دبیت. خه‌مۆکی یا په‌له‌وانی چ ژ ئه‌نجامی نیشانین ترۆماییی و حالته‌ی په‌ستا پشتی ترۆماییی بیت، یان ژ ئه‌گه‌ری سه‌تمینا وی ب به‌ره‌می شۆره‌ش و خه‌باتا وی بیت. لایه‌نه‌کی دی یی هه‌فکیشا ده‌ردی په‌له‌وانییه. ئوو چونکو نفیسه‌ر خوه ب خودانی په‌له‌وانی دزانیت، ب نه‌چاریقه ده‌ستپوه‌ردانین هزری و جشاکئی د ژیان و ریروا نه‌ساختی یا ویدا دکه‌ت. جارنا نیشانین خه‌مۆکیی ژ حالته‌ی په‌ستا پشتی ترۆماییی په‌یدا دبن. دبیت ژ ئه‌گه‌ری ئاکامین ترۆماییی بن و دبیت ژ ئه‌گه‌ری کارفه‌دانا جشاکئی بن (ژبۆ ره‌فتارین سه‌یرین که‌سی ترۆماییی)، یان ژ ئه‌گه‌ری سه‌تمینه‌کا جشاکئی بن کو سه‌ره‌رای کار و خه‌باتی،

ههست ب پهراویزی و نه هه ژیتی دکهت. ب ئی چه ندئ، په هله وانئ رۆمانئ
 (چ ژ ئه گهرئ ئی سه تمینا جفاکی بیت، یان ژ ئه گهرئ ترۆمایا دهروونی بیت)،
 بهر ب خه مگینییه کا کوژه کفه دچیت و ل داویئ دبسته خه مۆکی. د حاله تی
 خه مۆکییدا، زیده باری کۆمه کا نیشانین بیگیولیی و خه مگینیئ، چوار نیشانین
 سه ره کی، ژيانا نه ساخی دوورپیچ دکهن؛ گوشه گیری (Loneliness)، کو
 هه رده م یئ شه دهره و چه ز ناکهت تیکهه لیی دگه ل چ که سان بکهت، ته نانهت
 خوه ژ خیزان و دهردؤرا خوه یا نیزیکی ژی دوور دکهت. بیئۆمییدی
 (Hopeless)، کو تۆشی بیئۆمییدییه کا کوژه ک دبیت و نه شیت پیشینی یا چ
 پاشه روژین گهش بکهت: "و چاره؟! ههتا کهنگی ئه م دئ ل بن رهحما وان بین...
 ههتا گا د زیت... بیپه ۸". لئ چ جارن گا نا زیت، له وا دئ هه تاهه تایئ ل بن
 رهحما وان لایه نان بن یئین نه ب دلئ وان. هه رچه نده ئه شه نیشانه کا
 خودانه پاش و سربوونیی (د حاله تی په ستا پشتی ترۆماییدا)، لئ د خه مۆکییدا
 ژی هه یه. ههست نه کرن ب هه بوونا هاریکاره کی (Helpless)، ئانکو وه هزر
 دکهت کو کهسه ک نه شیت هاریکاری یا وی بکهت. ئه و ب خوه ژی چ
 هاریکاریان قه بوول ناکهت و چ کارقه دان ژی ژبو هاریکاری یا دهردؤران نینه:
 "دقیقت ئه ز بزانه م، دا بشیم هاریکاری یا ته بکه م.. کهس نه شیت هاری من بکت، تنئ
 شه ف و روژ دئ من کنه مروفا... بیپه ۱۵۳". ته نگه زاری و بی ئاراسته یه کا دیارکری
 (Aimless)، کو چ ئاراسته یئین دیارکری نینن و هه رده م خوه ب کهسه کی
 بهرزه بووی دبینیت: "بزره، چ ژ ته کیهه؟ تو ل چ دگهرئ؟.. ئه ز یئ ل خوه دگه ریم.
 ئه ز یئ بهرزه مه، هه رده مئ من خوه دیت، ئه ز دئ زقورم... بیپه ۲۲۳". ئو نه شیت چ
 چالاکی یئین ژيانا که تواری ئه نجام بهت. ئه گه ر دهست ب کاره کی بکهت،
 نه شیت ته مامکهت: "ئه ز نه شیم چ کاران بکم... سه رئ من بپرئ، ئه ز نه شیم کار

بکەم... بپ ۱۸۰". ژبلی فان هەر چوار نیشانین سەرەکی، کۆمەکا نیشانین دی یین هەبەند ژى هەنە، وەکو گێژبوون و دلپۆرین، گرنگی نەدان ب سەرۆبەری خوە: "سەحکە خوە، تودئ زانی... ئەز باوەرناکم، ئیدی بەیلان تو هۆسا بییە دختستیتە... بپ ۱۰". ب مشەیی بەحسی مرنئ دکەت و نەدوورە پلانین خوەکوشتنئ ژى هەبن: "ئەفە جارا ئیکێیە من گوھ ئی دبت تو بەحسی مرنئ دکە، خودئ خیر کەت... بپ ۱۴". هەر وەسا بەر ب خوە تاوانبارکرن و خوەنازاردانیتە دچیت، وەسا هزر دکەت کو هەموو ئاریشە خەتایین وینە و ئەگەر یی کەمتەر خەم نەبایە، دبیت ئەو ئاریشە روو نەدا با: "ما تو نەیارئ گیانئ خوویی، ب تۆرەبوونئ چو نازقوت، تە ژن و بچووک یین هەین، وان ژى ماف ل سەر تە هەیه.../ ئەرئ راستە، ئی بو دئی من بیژە، بو مەژئی من بیژە، بو وژدانا من بیژە... بپ ۱۱۳". ئەفە ژى نیشانەکا دی یا بەستا پشتی ترۆمایییە و دگەل خەمۆکیی تیکهەل بوویە.

هەبوونا کەسەکی خەمۆکی یان یی ترۆمادار دناف خیزانیدا، کار دکەتە سەر هەموو ئەندامین خیزانئ. زیدەبارى دلپیتەمانئ و ئاکامین ئابۆرى (ئەگەر نەساخت سەمیانئ مالی بیت)، دبیت کار بکەتە سەر گوهورینا رەفتارین زارۆکان ژى. ئوو د ئەنجامدا سیستەم و شیوازی خیزانئ یی تیک دچیت. ژنا وی ب موناچاتەکا دلسۆژ گازی هەژینئ خوە دکەت: "وەرە مال کچا تە چوو.. وەرە بزقەرە کورئ تە ناهیتە مال.. وەرە ئەم دئ بەرزە بن.. وەرە مە ژقئ زقۆکی بیئە دەر، ئەم پیدقی تەنە... بپ ۲۵". لی هەر وەکو کورد دیژن: "گازی ل دویف گورگییە"، چونکو ئەو نەیی سلە داکو ب قئ گازیی ناشت بیست و بزقیریت، ئەو یی نەساختە و نەساختی یا وی پیدقی ب چارەسەرییەکا سی لایەنی هەیه (نۆشدار و چارەسەرکاری دەروونی و پالپشتی یا جفاکی).

کئی کر و کئی خوار؟

چیرۆکا دی یا دناف هنافین ئی چیرۆکا ژینگوتیدا، چیرۆکا وهلاتی و گهندهلیی و نه دادپهروه رییه. چیرۆکا شۆره شگییان و قوربانیدانی و بهرهمی و ییه. چیرۆکا سه تمینا ژ نه نجامی کاری و بهرزه بوو و نییه دناف خهم و داکه فتن و هه فپرسی یین ناخی مرۆفی ب خوه دا. من ئه ف ناهه بو ئی په ره گرافی هه لپژارت، چونکو دئ سه ره ده ریی دگهل خه باتا شۆره شگییان و مفاداری یا هه لپه رستان که یین. د پرانییا شۆره شی جیهانییدا، ده می دگه هنه ئارمانجین خوه. ئه ف هه فکیشا دیرین بهرچاف دبیت؛ "ئه وین شۆره ش کرین و زه حمه ت دیتین، ئۆکه ژبیرکرینه و هنده کین دی هاتینه سه ر سفرا حازر، ئوو شۆره شگییان راسته قینه ده یینه پشتگو ه هافین...". ئی ئاریشا گه له نپه ری و دیرین وه کریه کو هزرمه نده ک بیژیت*؛ "شۆرش ژلایئ هزرمه ندانه ده یته دارشتن و ژلایئ خوینگه رمانقه ده یته کرن و هه لپه رست بهرهمی وئ دخۆن".

بشتی شۆره شا کوردستانی گه هشتیه ئارمانجین خوه (ب چیکرنا حکومه ت و په رله مانه کئ فیدرالی)، پیشینی یا پرانییا خه باتکه ر و شۆره شگییان نه و بوو کو ب سه رفه رازی و دلخۆشی حوکی بکه ن و مفای ژ ده سته که فتن شۆره شی بینن. یان ب کیمی، ژیا نه کا هه ژی و ب روومه ت بو به یته دا بینکرن. لی ئه وا قهومی نه وه سا بوو (خه بات هاته ژبیرکرن، ئه وین ل ده سته یکن واستیاین نه و پتر د واستیاینه، شه هید تن ل ئاهه نگان ده ینه بیرا وان... بپ ۱۵۰). ب ئی چه ندی،

* نه ل بیرا منه کا کیژ هزرمه ندی ئه ف گۆته گۆتیه، لی گۆته کا بهر به لافه و پرانی یا ره خنه گران فه دگیرن.

کۆمەکا خەلکى نوويى نەپشکدار د شۆره شيدا (هەندەک جارەن ژى ل دژى شۆره شى) ھاتتە دناڤ پرۆسا سىياسيدا و کرە بەرىکانى ل سەر ب دەستقە ئىنانا پارە و کورسىکىن دەستەلاندارى. د ئەنجامدا، کۆما گەنجىن شۆره شىگىر و ھەلاتپاريز، بەر ب پەناگە ھەکا تەنا و دادپەرورقە رەشىن. لى ھەلات ھەردەم د دل و دەروونى واندا بوو، لەوما د ھەشپکىيەکا دەروونى يا دژواردا د ژيان و ھەردەم ب گلەبى و دەڤ ب گازنەنە: "ل دەمى شۆره شى دگۆتتە کە سوکارىن مە چو تىشت بۆ ھەو ھەو نىنن، ھوون خوە فرۆشن! مرقىن ھەو ھەو يىن ژدەرڤە! نھۆ ھەر وى چکىن ددەنە نەفچاقىن مە. کەس نەبىژت ژبەر چ ئەم ل دەرڤەنە؟! ئەم ژبەر کى ل دەرڤەنە... بىپا ۲۰۱۶". بکارئىنانا دەستەواژە يا (ژدەرڤە)، جارەکى بۆ دەرڤە يا ژ بازنەبى رژىما دکتاتۆر بکارئىنايە (کو دناڤ شۆره شيدا بوون). جارا دووى ژى ژبۆ دەرڤە يا پەنا بەرى بکارئىنايە. جارا ئىکى ب ياخيپوون و خۆفرۆش ھاتىنە ل قەلەمدان کو دژى رژىمىنە، جارا دووى ژى ب رەڤۆک و ڤەدەر ھاتىنە ل قەلەمدان کو ل ھەلاتەکى تەنا و خۆشتر (ژ ڤى ھەلەتە ھەبى) د ژىن. لى کەسەک بەحسى ھەلۆبىستى مرقىايە تىبى ناکەت، کو ل ھەردوو جارەن دەرکەفتنا ژدەرڤە ژ ئەگەرى ھەرگرتنا ھەلۆبىستەکى مرقىايە تىبى و ھەلاتپاريزى بوو. ھەردەم مرقى داخووزى يا ئازادى دکتە ژبۆ دەستقە ئىنانا ھەژىتى يا جفاکى و خۆشگوزەرانى يا ژيارا کەتواری. ئەگەر جارا ئىکى ژبەر نەبوونا ئازادى و ستەمکارى، ھەلۆبىستى نەرازىبوونى ھەرگرت بىت، ل جارا دووى ژبەر بىدادى، بىکارى، سۆز و پەيمانىن ڤالا ژ راستى و ھەرنەگرتنا مافىن رەوا، ھەمان ھەلۆبىست ھەرگرتىبە: "ل سەردەمى شۆره شى دگۆتتە بىھنا خوە فرەھ بکن، شۆرە شە. ل سەرهەلدانى دگۆتتە سەرهەلدانە دوژمن يى ھارە. ل دەستىنکا حوکەتە گۆتتە، حوکەتە ساقايە و سەدام يى ساخە. ل شەرى براکوزى، گۆتتە شەرە و نەخوھىبە. ل بىکھاتنى گۆتتە دوو

جوکمه تن. نهۆ دبیژن پرسگریک ل به غدايه؟!.. سو به هی دی بیژن هه تا نه م تیر دین..
هه له بهت چو جارن تیر نابن... بپا ۸۵."

ژبو هاویشکرنا ئی سه تمینا جفاکی، نفیسه ب ریکا گشتاندنی ئیشاره تی دده ته
هندهک وه لاتین دی ژی، کو د هه مان پرۆسه یا ئی بیدادی و په راویزکرنا
شۆره شگیرین خوه را بۆریه. ده می ره شیدئ جه زائیری به حسی سه ده می ره ئینا
خوه دکهت، ب دلشه واتی دبیریت: "نه گه رین مه ئیکن، خه باتا چه ندین سالا،
شه هید و مال ویرانی.. هه می بوونه پاره و کورسیک و به رژه وه ندین هندهک که سین
نه زان و شۆره شه نهدیتین!.. مه پتر ژ ملیۆن شه هیدان دان، نهۆ هه ره نهۆ خودان شه هید
دبرسینه، هه ره شۆره شگیر ژبیرکرینه.. خودان پاره ل هه ردوو کوزا دچهرن... بپا ۸۲."
ئه فه بوو به ری ل چ وه لاتان، هه ره مایه ل ناف کولانین غوربهت و غه ربیی.
ئه گه ره خوه دوورکرنا ژ وه لاتی، هه لویسته کی سیاسی و جفاکی بیت، بریارا مانا
وی ل غه ربیی، هه لویسته کی دهروونی مشته ژ گری بین دوودلی و ئالۆزی و
بیۆمیدی: "مافی په نابهری ل چو وه لاتان وه رنه گرتیه.. ل چیک دکۆشا ژنه کا چیکی دا
په نابهری وه رگرتیه. نهۆ ژن وه لاتئ ویه، دایکا ویه، هه قالا ویه، پاشه روژا ویه...
بپا ۵۰." ئوو وه رگرتا هه لویسته مانا ل وه لاتین غوربه تی، دبسته سه ده می
نازاندا ترۆمایین دهروونی بین که فن و ویره کی یا فه گه ری ل ده ف نامینیت.
ره وشا ترۆمای یه وان که سین دووکه ره و دوودل، وان به ره هه مپیرا ژنین
له شفرۆش و کریارین گو هنیلیقه دبهت کو پرۆسه یه کا خوه ژبیره کرنی و
تیرکرنا گری بین هه لگرتیه. دبیت ژی کریاره کا قه ره بووکرنا شکه ستین دی
بیت. مشه جارن ژی، خوه دئبخنه دناف دا ئین ئه ئینی یا پیره ژنه کا هه بیدا
ناکه فنه دا ئین، لی خوه دئبخنه دا ئین)، داکو مافی مانئ هه بیت. لی راستی یا

بابه تی، لینگه ریانه ل هه مپیزه کا گه رما وه کو هه مپیزا دایکې کو خه مین خوه یین ته پساندی یی هاویش بکه ن و هه ست ب ته نا هییه کا ده روونی بکه ن.

سه تمینا دی یا توشی په هله وانی بووی، نه و بوو ده می فه گه ریایه وه لاتی کو دلې که سوکارین هه ردوو هه فالین خوه یین شه هید، ب فه گیرانا راستیان خوش بکه ت. یان ب کی می، خه مین خوه ب دیتنا که سوکارین هه ردوو هه فالین ژ ده ستدایی ده ریژ بکه ت، داکو هه ستکرنا ب گونه هباری ل ده ف کی م بیت (یان نه مینیت). لئ ده می دگه هته مالین وان، سه رتیرا وی ب به ری دکه فیت و پاشقه دزفیت. نازاد هه ولیری ژ لاین که سوکارانقه هاتییه ژبیرکرن: "براستی نه ز دگه ل بووم ده می شه هید بووی.. / نه ز دزانم چوو خوه گوری وه لاتی کر.. / هه روکی هه وه ژبیرکری؟! / دقیت نه م بژین، ل بیرا مه بت یان نه... بپ ۱۵۲". عه لی نه جفه ی ژ ی بی ناسه وار مایه، دایک و بایین وی د زیندانیقه مر بوون، دوو پسمامین وی هاتبوونه سیداره دان، کورئ وی ب ده ستی تیرۆستان هاتبوو کوشتن، ژنا وی شوو کر بوو. ئانکو چ که سوکار نه مایه: "ژنا وی شوو کر، کورئ وی شه هید بوو، عه لی کییه؟ شه هید؟! بابی وی و دایکا وی، پسمامین وی، که س نه مایه... بپ ۱۵۷".

ئه ف هاتنا کوردستان، ل شوینا وی به رف با شترینه به ت، توشی سه تمینه کا دی یا جفاکی دیت و هه موو هزر و باوهری یین وی یین جارن به رگومان دبن. که سی سه تماندی، هه رده م خالین نه رینی یین میناکی دینیت. ل شوینا پیشکه فتنا هه ولیری بینیت و یی دلخوش بیت، وه کو پیره ژنه کا نه ساخ ده یته پیش چافان: "هه ولیر، ل پیش چافا وه ک پیره ژنه کا نه ساخ خوه یا دکر. کولانین وی، وه ک که زی یین سپی و نه فه هاندی بوون. که لها وی وه ک سینگی پیره ژنه کا خودان نه قیین

هه‌ژار، تژی هه‌ژار و بی مال بوون.. چو تولاز نه‌ماینه ل شه‌فین سهرما و روژین برسی،
خوه گوری کچه‌کا هه‌ژار ل تاخه‌کی بی موختار بکتا.. هه‌ولیر یا پیر دبت... بی‌پا ۱۵۸."

په‌هله‌وان ب فان سهر و دلین بریندارفه، بی ده‌ستکه‌فت و بی وه‌رگرتنا مافی
خوه‌بی ره‌وا، دکه‌فیته دناف کومه‌کا خه‌ون و فلاشباکین کوژه‌کدا: "پاشه‌روژ نه‌یا
دیاره، ترسا وی زیده بوو، دنافه‌را وه‌فاداری یا وی بو هه‌فالیینی و راستیا ژیان،
شه‌په‌ک دژوار روو دا!.. له‌ش وی یی وه‌ستیای و لاواز، دل وی یی ژار و ب کوشان،
مه‌ژی وی یی نالوز، گوره‌پانا وی شه‌ری درنده‌یه... بی‌پا ۱۵۷". ئە‌شجا فه‌دگه‌ریته‌فه
غهریینی ل ده‌ف وی هه‌فالی خوه‌بی خه‌بات کرییه دی‌سیرا خوه‌را (حه‌سه‌ن)،
ئه‌و هه‌فالی هه‌رده‌م هاریکاری یا وی دکه‌ت. ئە‌وی هه‌رده‌م وی هانده‌ت کو
هه‌موو تستان ژیر بکه‌ت و تنی هزر د خوشیا خوه یا گوهنی‌لییدا بکه‌ت.
هه‌رچه‌نده ئە‌ف خوشییه، ره‌فاره‌کا نه‌قه‌بوولکری یا جفاکیه و حسین ب ترس
و دوودلی سهره‌ده‌ری دگه‌ل دکه‌ت. لی وه‌کو گه‌ره‌وتزیکرنا شکه‌ستنه‌کا دیه‌ کو
هه‌سه‌نگی یا ده‌روونی بی به‌یته راگرتن. هه‌فالی وی دی‌ژتی:

- پارتی بین که‌سی بو چو ناکن!.. لی هه‌فال بو هه‌فالی خوه ددته کوشتن...
بی‌پا ۱۴۸.
- ته ب چاقین خوه دیت و ب گوهرین خوه گوه لی بوو، کا برایی وی چهند خه‌ما
وی هه‌لگریه؟! دنیا هویه، یی چوو، ئە‌و هاته ژیرکرن... بی‌پا ۱۵۲.
- تو ژیا خوه فه‌نابی!.. / هه‌تا مرئی هه‌ر کرئه! کرن بو پاشه‌روژی یان بو
پی‌سیری؟!.. / ما پاشه‌روژه‌ک ژ پی‌سیری باشتر هه‌یه؟!... بی‌پا ۱۶۱.
- تو ده‌ست ژیا خوه به‌ر نادى؟! وه‌ره، ئە‌ز دى بهایی واستیانا ته ل قیری کمه
نیفا ده‌ستی ته... بی‌پا ۲۱۰."

لى ئەگەر ژ لايەكى ھزرى و فەلسەفە، ھزرا خوە د پرۆسە يا ولاتىنى و
 شۆرەشگىرىدا بکەين. دىت بشىين ھندەكى ژ ئى بارگرانى يا سەتمىنى سىفک
 بکەين. ل ھەر جھ و سەردەمەكى مرۆف کار بکەت، دى ل ھىقىا پاداشت و
 بەرھەمى کارى بىت. ئەگەر ولاتىنى و شۆرەشى ژى ب ھەمان پىقەرى بىشقىن،
 فەرە شۆرەشگىر پاداشتا خەبات و زەحمەتا خوە وەر بگرن. لى ئەگەر ئەم
 شۆرەشگىرى ب ھەلوئىستەكى ھەلبژاردەبى و کەسۆكى پايە بلندفە گریدەين،
 دى کەقىنە بەرانبەر کۆمەکا رەھەندىن دى يىن ھزرى و فەلسەفى. ئاشکرايە کو
 ھەردەم شۆرەشگىرى ب ھەلوئىستەكى ھەژى و پايە بلندفە گریدايە، ئەوى
 شۆرەشى ژبۆ نازادى يا ولاتى يان سەرخوہ بوونى دکەت، گىانى خوە ددانته
 سەر دەستان و بەر ب پىشقە دچىت. چ موساوہە ل سەر ئى ھەلوئىستى ھەژى
 ناھىنە کرن. مشە جاران، لايەئىن دژ کۆمەکا خوشى يىن ژيانى و مسۆگەر کرنا
 پاشەرۆژا شۆرەشقانى و خىزاناي بۆ پىشکىش دکەن، لى شۆرەشگىر ژ
 ھەلوئىستى خوە ناھىتە خوار: "توژى وەکا ھەمىيان، پرسىارا خوە بکە، داخوژا مافى
 خوە بکە، تە ژى بچووک يىن ھەين، تە ژن و مال يىن ھەين.. من ژبۆ پارە و کورسىکان
 خەبات نەکرىبە... بپ ۱۶". ب ئى چەندى، ئاشکرايە کو ئارمانجا سەرەكى يا
 شۆرەشى نە پارە و پاداشتىن دنباينە، بەلکو ھزرەکە يان ئارمانجەکا بلندترە ژ
 ھەر مال و سامانەكى دنبايى. ھەر کەسەكى شۆرەش کرى ب پرىار و
 ھەلوئىستى خوە يى کرى، نە ژبۆ چ دەستەلاتداران کرىبە. ئەگەر وەسا با،
 پەنا بەران ولاتى خوە دگەل خوە نەدبەرە غەرىبى و ھەردەم روندىک بۆ
 نەدباراندن. ئەو روندىکىن بۆ ولاتى دەينە باراندن، نە ژبەر مافخۆرى و
 پەراويزکرىبە، لى ژبەر ھەستا مینەفى يا ولاتىنىبە. دەمى مرۆف ھەست بکەت
 کو ولات يى دەيتە ھەتکرن. دى ب ھەمى شىبانان پشتەقانى ولاتى بىت (نە

یہ دستہ لاتداران). نقیصر ژ زارده شی په هله وانی دده ته خویاکرن: "نهری نه و شورش و قوربانی، نه بو فی ب تنی بوو، ل گه له ک ولاتان چو داگیرکه رننن، لی ژيانا وان وهک دوزه شی یه... بپه ۸۵". ئانکو نه و مروثین ولاتی ب ریښه دهن، جهی پرسیارینه، نهری دزانن ب شیوه یه کی دروست ب ریښه بهن؟ یان تنی ژبو بهرژه وهندا دهسته لاتداران کار دکهن؟ نهری بهرژه وهندا دهسته لاتداران ههفته ریبه دگه ل بهرژه وهندا هه شوه لاتیان؟ یان دهسته لات ب سهرکو تکرنا ملله تی دهیته پاراستن؟ نهری نه و که سین ولاتی ب ریښه دهن، جهی باوه ریینه یان جهی گومانینه؟... هتند. نه فا شوره شقان هه رده م داکو کی ل سهر دکهن، ولاته نه ریښه بهرین ولاتینه. نه ختوباری یا وانه بو بهرهمی وی توخی وان چاندی، نه چهواتی یا دابه شکرنا بهرهمیه. ب فی چه ندی ژی، نه م دگه هینه وی تیهرینی کو نه مهرجه مروث شورشی ل دژی داگیرکه ره کی بکته. لی هزارا شورشی د هه موو کاودان و سهرده ماندا هه یه و نه دووره مروث نه چار بیت کو ل دژی نفسی خوه و بوچوونین خوه یین بوری ژی بکته (!؟).

خاله کا دی یا هه قبه ند ب فی هه لویستی شوره شگیرانه شه، نه وه کو ده می په هله وان ل خوشی یین ژیانن دگه رییت، هه رده م یی ترسیایی و شهرمکریبه. چونکو ل سهر بنه مایین شورشی هاتیبه په روه رده کرن (کو هه رده م شوره شگیر زاهد و به خشنده نه)، هه موو ته رکیزا وان ل سهر نارمانجه کا دیارکریبه و خوه ژ خوشی یین دنیایی دده نه پاش. لهوا هه رده می ژنه کی رویس دکته، بیرا پیشمه رگاتی دی دهیته بیرا وی: "کی ژ هه وه سینگی کچه کی دیتیته؟.. / نه شه چ پرسیارین بی مه عریفه تن؟.. / نه وین ل له شی ژنان دگهن، ناهینه فی جهی... بپه ۱۶۶". هندک جاران ژی ترسا خوه یا لینگه ریانا ژنان ب ژیی خوه شه به هانه دکته:

"هیشتا تو دترسی؟.. ئەز ناترسم، ئەز شەرم ژ ژێی خوە دکم... بپا١٦٥". لێ راستی یا بابەتی باوەرییە، وی باوەری ب خۆشی یێن ژیانئێ نینە، هەم ژبەر بیرھاتنا هەقالین خوە یێن شەھید (چەوا کرم لەشی وان بخۆن و ئەو لەشی ژنێن ئەورۆبی بخۆت)، هەم ژبەر خەما شۆرەشی یە کو هیشتا پیدئێ ب کەسانین وەلاتپاریز هەییە و فەرە داکوکیی ل سەر ئارمانجا خوە یا بلند بکەت: "ترس ئە ب میرائی یە! ترس ب باوەری یە! هەکە مرۆقی باوەری ب خەباتا خوە هەبت، ناترست، قیجا دبتە میرخاس... بپا١٦٣". ئوو ئەف باوەری یا ب کاری، ئەئینی یا ژ دل بۆ وەلاتی، وەستیان و ماندوو بوونی ژێ ژ بێرا مرۆقی دبتە. دەمی هەقژینا پەھلەوانی ئیای پشتا وی بۆ فەمالیت کو پیچەکی تەنا بییت، پەھلەوان خوزی یێن سەردەمی بەرئێ رادھیلێت کو هەموو وەستیان و خەمێن وی ب پشت فەمالینەکی نەدمان، لێ نۆکە ئەو ژێ بئێ مفایە: "ئەو ئە ب تئێ ژبەر فەمالینا پشتی بوو! ئەو ژبەر ھندەک ئەگەرئێن دی بوو!.. / ئەگەرئێن چ؟!.. / ژبەر قیانا تە بۆ من بوو، ژبەر قیانا تە بوو بۆ وەلاتی، ژبەر باوەری یا تە ب کاری تە.. / نھۆژی من تو ژ گیانئێ خوە خۆشتر دقێی.. / ئەز باوەر دکم، لێ تە گیانئێ خوە ژ دل نەقیت، گیانئێ تە یێ ل تە بوویە بەلا!.. بپا١٨٦-١٨٧". ئەم دشیین ئی رەوشی دگەل رەوشا ئیسلامخواریی هەقبەر بکەین، کو پەيامەکا خودایی و پیرۆزە. دەمی بانگەشە بۆ پەياما ئیسلامی دەھاتە کرن (دەھیتە کرن!)، هەردەم ب بابەتی یاداشتێ و سزایقە دەھیتە گریدان (تەرغیب و تەرھیب). لێ رییازا صۆفیزمی وەسا ددەنە خویاکرن کو عەشقا وان بۆ خودی، نە حەزا بەھەشتییە و نە ترسا ئاگرییە، بە لکو هەستکرنە ب مەزناھی یا خودی. ئەقجا هەموو ئاین تەقڵیھەف دبن (چونکو هەموویان باوەری ب ئیکانەیی یا خودی هەییە) و هەر ئیک خوەیی خودی دناف ناخی خوە یێ باوەرداردا دینیت. هەر وەکو شۆرەشقانین دۆزا

رزگارنخواری یا وهلاتی کو هر ئیک خواه خودانی وهلاتی دزانیست و دهمنی
بهرفانیی ژ وهلاتی دکهت، ئەو بهرفانیبکرنه ژ خواهیی خواه و باوهری یا خواه.

نقیسه ره وه وهله وانه کی فه شارتیی رۆمانی

نقیسه رۆمانی، خودانی هزری و ده برینی و دارپژهری لشینا بۆیه رانه،
ئه فجا زۆر یا سروشتیهه کو ئەزا وی دناف پړانییا رووداناندا بهیته دیتن.
هندهک جارن نقیسه ره فساری پهله وانین خواه ل دویف هز و پیتاژویا
بۆیه ران بهر دهن و پهله واننی رۆمانی، ههروهه کو کهسه کی راسته قینه دهیته
سه ره ده پی شانویا ژیان. ئەف کریاره خویشیهه کی دههته وهگری کو بشیت
دگهل پهله وانین هه مه جۆر بژیت و هه فیشکی یا خه م و موغامه ره یین وان
بکهت. لی د رۆمانین ئاراسته کاردا، یان ئەویین رۆماننقیس ههز دکهت بینه
ریشاندهر بۆ خوانده فانان و کۆمه کا هزر و تیگه هان بۆ پیشکیش دکهت، دی
بینین کو ژ بۆ گه هاندنا ههزه کی یان بهرگومانکرنا تیگه هه کی دیارگری،
رۆماننقیس مایی خواه د هورهوورکین حیواریدا دکهن. هه ره ل دهستیکی
نقیسه کلیلا فه کرنا ده رگه هی په یامین فی رۆمانی ب په یامه کی دهستیشان
دکهت: "هه ردهمن بیهه کوشتن، بلا ب وهرمه. هه ردهمن بیهه گرتن، بلا د زیندانی دا ب
رزم. هه ردهمن بیهه دوورکرن ژ وهلاتی، بلا من بینه جههنه من... لی ئەفه هه می نه ب
دهستین وی شۆره شا من گه لهک قیای و کار و خه بات بۆ کری... بیپه". ب فی گۆتنا نه
قالا ژ هه لچوونی و سه تمینی، نقیسه ئاماژه یه کا ئاشکرا دههته مه کو دی
سه ره ده ری دگهل چاره نقیسی هندهک پهله وانین ژبیرگری کهت و دی
رهخنه یه کا که تواری یا جفاکی ل دهسته لاتا وهلاتی گریته. ئەو ژ رهوشا جفاکی
نه رازیسه و دقیت چاره نقیسی شۆره شفانه کی بکهته بههانه کو رهخنه ل

دهسته لاتا جفاکي بگريت. زېده باري وي چه ندی کو ئەف بهانه يه، راستييه که و
 ل پيش چاښين هه موويان دقه وميت، ههروه سا هه فسوزي و دليني يا خوانده ثاښين
 نه رازي ژي دئازرينيت. ما چهوا دبیت کو بابه ک هه موو ژيانا خوه ژبو
 پينگه هاندنا زاروکين خوه تهرخان بکهت و پاشي ژ لايي زاروکين خوه شه بهيته
 باشقه برن و ده رښخستن؟! خه م و سه تمينا مه زن ئەوه کو زه رگه ه ژ که سين
 نيزيک و خوشتشيان شه ب وه شيننه مروثي: "ئه فه هه مي نه ب ده ستين وي شو ره شا
 من گه له ک ثي اي و کار و خه بات بو کري... بپه". ژ لايه کي ديقه ژي، ئيشاره ته کا
 فه شارتی يا ل پشت ريزکان هه يه، کو هه ر چاره نقيسه کي د ئي چيروکيدا بهيته
 ديتن، ژ ئەجماعي کريارين بيدادي يا به ره ه مي شو ره شييه. سه تمين ئەوه؛ ريبازا
 مروثي يا خوشتشي و مشت قوربانيدان، وه نه يي يا خوه ژ مروثي بکهت. ئوو
 ئەف هه ستا ب سه تمين و داکه فتني، به ري مروثي بلده ته گله و گازنده و
 خه مگينيي (ئه گه ر نه بيژين په شيمانيي). ههروه سا نقيسه ر ئي روماني دکه ته
 دباري بو: "هه ر که سي پي ل دلي خوه ناي، ژبو سه ربلنديا خوه و وه لاتي خوه... بپه".
 ئەفه ژي ئاماژه يه کا ديه، کو دي سه ره ده ريه کا تاييهت دگه ل ئي روماني کهت،
 لهوا کرييه دباري بو هنده ک که سين ده ستنيشان کري، ئەوين هه موو به رژه وه ندين
 خوه بين که سوکي پشتگو ه هائيين و خه باتا خوه کرييه د باز نه يي به رژه وه ندي
 يا گشتي يا وه لاتيدا. ئانکو دباريه بو وان وه لاتپاريزين وه لات دلي واندا و
 ب جهسته يي خوه ل وه لاته کي دي د ژين. پي ل هه ز و دلي خوه دانايه کو
 پشکداري د هه تکرنا وه لاتيدا نه کهن و ب ده ستني که سانين نه زان نه هيينه
 باشقه برن. ئەز د کارم بيژم کو بابه تي گله و گازنده بين په راويزخستنا
 شو ره شقانان، نه سه ده مي دوور که فتنا ژ وه لاتيه، لي ئه رگومينت يان به هانه يه که

ژبو خوبا کرنا نەرازیبوونی. ئەڤجا وەکو پەهلەوانەکی ل پشت پەردئ دەیتە دیتن و مشە جاران خواندەفان هەست ب هەبوون و تیبینی یین وی دکەت.

ل دەمی دادگەهکرنا گریمانکی یا پەهلەوانی کو ب شیوەیی خەونەکا ب ترس بو هات بوو. بابەتی دادگەهکرئی ب هەڤرکی یین دەروونی و هەستکرنا ب گونەهیڤه گریدا بوو، لی ژ نشکەکیڤه رهسئ نفیسەری دەیتە دناڤ حیواریدا: "هەی هەوار.. من چ نەکریه! من کەس نەکوشتیە! من مائی کەسی نەخواریه! چما هوون بەحسئ وان نا کن ئەوین وەلاتئ خوه دفرۆشن؟! ئەوین گیانئ خەلکی خوه دکنه دولار و ل بانکین ئورویا دڤه شیرن؟! چما هوون بەحسئ وان نا کن، ئەوین تەر و هسکا پیکڤه دسوژن... بپ۶۵". ئەڤ خوه ئینسیرتکرنه شارەزاییەکا نفیسەرییە، کو هەردوو بو بەرین ترۆمایا دەروونی و سەتمینا جفاکی پیکڤه گریددەت و ئیشارەتەکی ددەتە خواندەفانان، کو د شیاندایە ترۆما لیک بهیڤه گوهۆرین و ئیک بکەڤیتە جهئ یا دی. ئەگەر پەهلەوانئ رۆمانئ ژبەر ترۆمایەکا دەروونی تۆشی فالنجبوونەکا جفاکی بوو بیت، ب دەهان پەهلەوانین دی هەنە، ژبەر سەتمین و بیدادی یا جفاکی، بەر ب پەنابەریڤ و بەرزەبوونیڤه چووینە. ئوو دەمی ل پێشمەرگاتیڤ بەحسئ دیتنا سینگئ کچکا دکەن، دیسا نفیسەر خوه دهاڤیتە دناڤ حیواریدا و زیدههیڤهکا شرۆڤەکاری ل سەر تیڤههئ شۆرەشفانی یا پەهلەوانی زیده دکەت: "ئەوی ل لەشئ ژنا دگەرن، ناهینە قئ جهئ!.. بو؟ ما ئەم ئەڤین ل قئ جهئ نە مروڤن؟ ما دلئ مە ناچتە لەشئ ژنا؟!... بپ۱۶۶". ئەڤ زیدههیڤه بەهانەکرنا حەزین خوەرسکی یین مروڤینە و کراسەکی مروڤان و مروڤایەتیڤ دکەتە بەر شۆرەشفانان، کو نە مینا روبروتان بن، ژبو ب جهئینانا فرمانان. هەروەسا داکو توندوتیژی یا شۆرەشگیریڤ وان ژ مروڤایەتی یا وان

دهر نه ئیخیت. هه رده مێ شۆره شی هه مان کریارین هۆفانه بین سته مکاری بێ کرن، هینگی چ رمان ژبو بهایی شۆره شی نامینیت. ئەفه ژێ وه کهه فاندنا ره وشا جفاکی یا مشت بیکاری و نه داد پهروه رییه، کو ئەو که سین شۆره ش ل دژی هنده ک ره فتارین نه قه بوولکری بین جفاکی کرین، نوکه بین که فتنه به رانه بر هه مان ره فتارین بیدادی و نه قه بوولکرنی. لی ئەفجاره بیدادی ژ خوشتی بین وان دهر دکه فیت، نه ژ دژمنی داگیرکهر و سته مکارفه دهیت. ئوو داکو نفیسه ر دلێ خوانده فانی ژ وی وه لاتی ره ش نه که ت (ئه وی قه ره ماین خوه ژ بیر کرین و پشتگوه هاقیتین). به ری کامیره یا خوه دده ته مروؤین ریقه به ری و وه لاتی (نه خوه بیته یا وه لاتی): "هه می وه لات دخوشن، تنی مروؤن وه لاتان نه خوش دکن، ده می نه زان جهی زانا دگرن... بپا ۸۳". ئەف داخویانی یا ب تویشل، ئامازه یه که ژبو وه لاتی وان بی مشت نه زان و وه لاتی قه حه وینکی مشت ژ ریقه به ری زانا، کو دبته به هانه کر نه کا قه شارتی یا مانا په نابه ران ل وه لاته کی بیانی داد په روه ر. ئەفه ژ لای ئالیکیه په ژراندنا وئ گوئنییه، ئەوا دبیزیت حاکمه کی بیانی داد په روه ر باشتره ژ حاکمه کی خویانی سته مکار و نه زان. لی ژ لای ناخ و ده روون و دلینی یا نفیسه ریقه، تامه زرووییه کا کوور ل ده ف دهیته ئازراندن و وه کو بیلایه نه ک خوه دکیشه دناف دانوستاندانادا: "لی دقیت مروؤ بی به ختی نه که ت، ئازادیه .. گه له ک ژ داگیرکهره کی بی دل باشتره .. کوردستان یا به ره و باشتر دچت.. هیقیین مه ده زنا! مه گه له ک تشت دده مه کی کیمدا دقیت... بپا ۸۵".

نفیسه ری په هله وانین رۆمانا خوه ژ کۆمه کا پارتین جودا جودا هه لبژارتینه؛ عه لی نه جه فی (شیعه یه)، حسین ژ حزه کا نه ته وه پاریزا کوردیه (چ پارتی بیت بان ئیکه تی بیت). د شه ره کیدا هه ردوو بریندار دبن و ل نه خوشخانا شۆره شی،

ئازاد ھەولئىرى (كومونىست) سەخپىرى يا وان دكەت. ھەرچەندە ھەر ئىكك ژ
 پارتەكا جودايە و دىتتەكا تايىت ژبۆ رىيازا شورەشگىرىي ھەيە، لى ئارمانجا
 ھەرسىيان ئىكە و دىنە ھەئال. ل كۆمبونەكا بەرەيى يا شورەشى (ل پراگ)،
 سىخورىن رژىمى بويىسەكى ل بەر ئەدەن و گوللەباران دكەن، ئازاد و ھەلى
 نەجەفى شەھىد دىن و حسىن دەمىتتە ساخ كو دگەل كول و كوئان و ھەستا ب
 گونەھبارى بژىت. ل غەرىبىي ژى كەسەكى عەرەبى جەزائىرى لى ب خودان
 ھەردكەئىت و ھارىكارى يا وان دكەت. كۆمكرنا ئان كاراكتەرىن جودا جودا
 يىن ھەئەرد و ھەئارمانج، ئاماژەيەكە ژبۆ ھەئكرتا ھەموو مەروئايەتئى ل دژى
 زۆردارى و ستەمى. ئى تىككەلەى دكەتە پىرىنەيەكا باوهرىنكرى كو ھەموو
 حزبىن دەستەلاتدار پى گونەھبار بكتە و بىلايەنى يا خو ھاگەھىنىت:
 "پارتىيىن ئەو ئەندام تىدا، نەشيان چو بۆ بكن... بپ۱۴۷، پارتىيىن كەسى چو بۆ نا كى!
 لى ھەئال بۆ ھەئالى خو ەدەتە كوشتن... بپ۱۴۸". ئەف ئىنسىرتە مينا پەيامەكئىە بۆ
 پرائىيا حزب و لايەتىن دەستەلاتدارىن جفاكى، كو ب ھەئكرتن و ھەئالىنىي
 دى شىن ئارىشەيان چارەسەر كەن (نە ب شاشى دىتن و تەخوونكرنى). ئوو
 ھەر ئەف بابەتە بوويە كو ب ھەلچوونەكا بەرچاڧ ھاتىيە دناڧ رەوشا
 دەستەلاتدارىن جفاكىدا و ب ئىستەزايى دىژتتى: "ھەر كەسى دوو تەنگ بۆ
 ەولاتى ھاقىتتە دوژمنەكى، دقئىت ەولاتى بۆ خو ەبفرۆشيت و بدتە ب نانەكى... بپ۲۲۸".
 ئەف پەياما نە ئالا ژ ترانەپىكرنى، بەرسقەكە بۆ وان لايەتىن دزى و گەندەلىي
 ەكو پاداستا خەباتا خو ەدىنن. ل جەھەكى دى ژى، ب ھەمان ھەلچوون
 بەحسى گوھۆرىنا رەفتار و ھەلوئىستى مەروئىن ھەئچەبەر و ھەئرىيازىن جفاكى
 خو ەدكەت: "نەبىژە مەروئى ژى ھاتن گوھۆرىن؟ تنى مەروئى ب ساناھى دەئىنە گوھۆرىن.
 شەڧ و روژ ھەر ەك خو ەنە!... بپ۱۷۴". ئوو ل گەلەك جەئىن دى يىن رۆمانى،

رهشی نفیسهری ب ئاشکرای هی هاتیبه ناف بویهران و هندهک هزر و تیگههین
زیدهبار هاقیتینه سهر حیواری.

ههروهسا هندهک ریئمای یین کهلتورئ کوردی (د سهردهمی شهپر و
هیرشاندا)، ژ زاردهئیی پههلهوانی دهریژ دکهت: "هشیار به؛ ههقالین خواه ل
تهنگافیا نههیله!.. هشیار به؛ خواه نهده دستن دوزمنان!.. هشیار به؛ ژ قادا شهپری
نهههه!... بیپهه۶". ئوو دناف حیواری دناثهرا ههردوو ههقالاندا (دهمی دچنه
پراگ)، کومهکا تیگههین جفاکی رهسهن و جوداهی یین دناثهرا ههردوو
جفاکاندا دنازینیت کو بینه بابهتین تیهریزین و ل سهر راوهستانی: "هههره ریگئ
بلا یا دویر بت، کچی مارکه بلا یا پیر بت.. / ههکه مه نانی وان خار، نابت، نهه
داخوازا ناموسا وان بکن.. / ل نک وان، نان و گان ئیک ریژن، مروفا یینی ههردوووان
نازیت.. / نهو دییژن ناموس نه دناف لنگادایه، ناموس دسهری مروفیدایه، نهو تشتن
دناف لنگادا بو بکارئینانی یه... بیپهه۳۳". نهف جوداهی یین دناثهرا ههردوو
جفاکاندا، ههقهندن ب ناههروکا رومانئیه، کو دشیندایه بهینه بهرگومانکرن و
گوهارتن. ب شیوهیهکی نهراستهوخو دئیت بیژیت کو فهه نهه زی ل سهر
تیگههی ناموسه راوهستیین و هندهک رهفتار و تیگههین نوو بو دانین. ههکه
وهلات ناموسا مروفی بیت، فههه پاریزیت و موساوهمی ل سهر نهههت. ئوو
نهههه کهسهک دزیی ژ مللهتی خواه بکهت و وهلاتی بفروشیت، ههروهکو وی
یین ل ناموسا خواه دانای. نهههه سیستهمی وهلاتپاریزی یا ئورویپیانه، بیی گوتار
و ناقتیدان و ریکلام پهیرهو دکهن (تنی نهو ژ خیانهتکاریا وهلاتی و دههوا توره
دبن... بیپهه۴). ههر دبابهتی جوداهی یین دناثهرا ههردوو جفاکاندا، ناماژه ب
کارکرنی کرییه، کو کار ل نک ههموو جفاکین پیشکهفتی رهوشتهکی ههژی و
پیرۆزی ههر تاکهکی جفاکیه: "نههه ل خواندنگههی شههرم دکن، دههه دییژن بابی ههوه

یہی بی کارہ... بیپا ۱۸۸." ب شیوہیہ کی گشتی، روماننفس بی شیای دہقہ کی ٹافز ب جیمکہ کی چیروکا داہیتیت (چیروکا ترؤمداری یا حسینی و چیروکا پہراویژکرنا پہلہوائین شورہ شی). ئو دناف جہستہ بی فان ہردوو چیروکیں سہرہ کیدا؛ کومہ کا رہہندیں دہروونی و تیگہہین دہربارہی شورہ شان و مروثاہیہ تی و ژبانا پہنابہران پیشکیشی خواندہ فان دکہت. ئو وہ کو ہموو رومانین خوہ یین دی، ناماژہ ب حہزا قہگہریانا پہنابہران ددہت، کو ہردہم کولان و جادہ یین ولاتی د چاف و بیردانکا واندا د ژین و ئومیدا قہگہریانی ہہقالجیمکا ہموو پینگافین وانہ. لی کومہ کا ئاستہنگان د ریکا گہشتتا ئی ئومیدیدا ہہ نہ: "راستہ، ئەم ژ دیر و مزگہفتا بوون، ئەم نہشین وەکا فان بژین و ئەم نہشین بزقرن... بیپا ۲۱۷، ئەم دی میننہ ہہلاویستی.. ژبانا مہ ہہمی، ئەم د ہہلاویستینہ، ئەم یی ل ہیشیا فریئ گای... بیپا ۲۲۱." ئەف ئاستہنگہنہ بووبنہ ہیقینی ئی رومانئ و پرائیا رومانین نفیسہری، ما ئەگہر مروث دناف ولات و جقاکئ خوہدا یی گرائی و ب بہا بیت، دی بۆچی خوہ تہنگہزاری دنیا یی کەت و بہر ب بہرزہ بوونیشہ چیت؟ ترسا بہرزہ بوونی و ہہلوہشیانی مینا سیتافکی ب پہنابہرائقہ نووسیایہ و دگہل ہہر ہہلنگفتنہ کا بچووک ژی، بہرئاتفن کو تۆشی ئی بہرزہ بوونا پیشبینکری بین (ب ہزرا نفیسہری). سہرہرای ہہ بوونا پاشخانہ کا شورہ شگیری و دہرفتا کاری و مافی پہنابہریی و ہہ بوونا ہہقالہ کی ہاریکار و ہہقزینہ کا پالپشت، پہلہوانئ رومانئ بہر ب بہرزہ بوونیشہ بریہ: "وہرہ مال کچا تہ چوو.. وہرہ بزقہ کوری تہ ناہیتہ مال.. وہرہ ئەم دی بہرزہ بن.. وہرہ مہ ژ قئ زقروکی بینہ دہر، ئەم پیندقی تہنہ... بیپا ۲۲۵." ب ہزرا من، ئەقہ زیدہروییہ کە د ترساندنا پہنابہراندنا و دکارہ کا (ئیلحاحہ کا) ہشکہ ژبو قہگہری، دبیت ژی ہہ ولدانا ئاگہ ہدارکرنہ کا مجد بیت، ئاراستہی

جفاکي دايک دکهت کو د هه وارا هه ټوله لاتی یين خوه بهیت و ژ بهرزه بوونی
رزگار بکهت.

ل داویي ژي، فوره ژبیرنه که یين کو نفیسه ری دگله ک پوره گرافاندا، شیوه یه کی
هونه ریي جوان بکارئینایه. ب هه سته کا شاعرانه دهر برین ژ وه سفکرنا هه ولیري
و خوه دادگه هکرنا په هله وانی و گله ک بۆیره یين دی یين دهر براندی کرییه.
ههروه سا ب نه فه سا سیناریسته کی شاره زا، له قته یين حیواران دناقبه را
په هله وانان و خیزانین واندا، دناقبه را قه ومینا بۆیره کی و پیښه گریدانا وی ب
بۆیره کی پیشینه، یان دناقبه را روودانان و خهون و فلاشباکین ئینسیرتکریدا
پیشکیشکرینه... هه ره وشه کا که فت بیته دریکا په هله وانیدا، ب فلاشباکه کا
مینا هه ټه ریي یا هه ټدژان هاتییه بارکرن. نیزیکی بیست و دوو جاران
فلاشباک بکارئینایه و نیزیکی نه هه خهونان ژي (خهونین سروشتی و یين ب
ترس) دناق رۆمانیدا هه نه.

*

۳

سروشتی مړوڅی

د روماننا (به رچاڅکا جادویي) دا

به‌رچاڤكا جادویی

شوفیره‌کئی تاکسیی، ل بهر ده‌رگه‌هی فرۆکه‌خانه‌یا میونخ کار دکه‌ت، ریڤینگان ژ فرینگه‌هی دبه‌ته ناف باژیری، یان ژ باژیری دئینته فرینگه‌هی. رۆژه‌کئی گه‌شتیاره‌کئی یابانی دبسته نه‌فه‌رئ وی و ژئ داخواز دکه‌ت کو به‌ری بگه‌هینته سه‌ننه‌رئ باژیری، وی ل هنده‌ک جهین گه‌شتوگوزاری بگیرینیت. پشتی ژ گه‌ریانا خوه ته‌شاف دبیت، شوفیر ب دلخۆشی فه‌دگه‌ریته‌فه مال، چونکو تیرا وی رۆژی کار کر و ثیا ده‌می مایی دگهل زارۆکین خوه ببۆرینیت. ده‌می ژ تاکسی یا خوه دادبه‌زیت، چانتکه‌کا بچووک (کو به‌رچاڤکه‌کا سه‌یر تیدا بوو) ل جهین گه‌شتیاری دبیت. ئەف به‌رچاڤکه‌که هه‌موو ژيانا وی سه‌روبن دکه‌ت، چونکو هه‌رده‌می دده‌ته به‌رچاڤین خوه و ستیرکا خوه دئیکه‌ته ئەنیا هه‌ر که‌سه‌کی، هه‌موو نه‌ینی و رازین دلئ یئ به‌رانبه‌ر بۆ ئاشکرا دبن. برپاری دده‌ت ب ئی به‌رچاڤکیشه فه‌گه‌ریته وه‌لاتی، داکو راز و نه‌ینی یین که‌سانین جفاکئی خوه بخوینیت. به‌ری دیتنا به‌رچاڤکئی، په‌هله‌وان په‌نابه‌ره‌کئی کورد بوو ل وه‌لاتئ ئەلمانیا. ژبۆ دابینکرنا پیدئ یین ژیارا خیزانا خوه، کارئ شوفیری یا تاکسیی دکر. ئەگه‌ر هنده‌ک پاره‌ی ژئ زیده‌ کربان (وه‌کو هه‌موو کوردین په‌نابه‌ر)، دا هنی‌ریته وه‌لاتی کو هاریکاری یا که‌سوکارین خوه یین هه‌ژار بکه‌ت، یان دا هنده‌ک مال و مولکان یئ بکریت ژبۆ مسۆگه‌رکرنا پاشه‌رۆژا خوه و زارۆکین خوه. ل نیڤا دووی ژ سالین ئۆتان، ئەو پارئ ژ ده‌ف په‌نابه‌ران ده‌اته کوردستانئ، ژیده‌ره‌کئی گرنگی هاریکاری یا هه‌ژاران و چالاککرنا بازرگانئ بوو. له‌وا پرانییا گه‌نجان به‌ر ب باژیرین نه‌دیارین ئورۆپا‌فه چوون

و ھەر خیزانە کا کەسە ک ژ دەرڤە ھەبا، رەوشا وئ یا ئابۆری باشتەر بوو ژ
 خەلکە کئ دئ. ژ ئەگەرئ ئئ ھاریکاری و ژیانال وەلاتە کئ پیشکەفتی، کەسئ
 پەنا بەر دچائین خەلکی و دەستە لاتیدا، ھەژیتەر و گرنگتر بوو ژ خەلکئ
 جھوار. ھەر کەسە کئ بۆ ماوہیە کئ کیم ژئ چوو با ژ دەرڤە ی وەلاتئ، دەمئ
 (ژبەر ھەر ئەگەرە کئ) ڤەدگەرڤاڤە، دەستە لاتئ باشتیرین وەزیفە و پلە و مۆچە بۆ
 دا بین دکر. مەرەم پئ ئەو بوو، کو مڤای ژ سەر بۆرا وی یا ژ دەرڤە ی وەلاتئ
 ببین و وەلاتئ مە ب شیانین وان پیش بکەڤیت. ژ لایە کئ دیڤە، ھەموو
 خیزانان و خوہیی کچان ژئ، ھەز دکرن کەسە کئ پەنا بەر ببیتە رزقئ وان و
 دگەل خوہ ببەنە ژ دەرڤە. ب ئئ چەندئ ژئ، ھەم دئ ژیانە کا خوۆش بۆ کچئ
 ھیتە دا بینکرن و ھەم دئ ببیتە ژیدەرە کئ ھاریکاری بۆ خویشک و برا یین وئ
 یین مایی. ژبەر کو کچان ئەڤ جۆرە کەسە ل سەر خەلکئ وەلاتئ دچیتراندن،
 کۆمە کا خەونین ھەلاویستی یین گەنجین ئەڤیندار، ھەلوہریان و چوونا ژ
 دەرڤە ی وەلاتئ، ببوو مەزنتیرین خەون و ھیقی یا پرائیا خەلکی. ھەمان رەوش
 ل دەڤ کوران ژئ ھەبوو، دەمئ کچە کا پەنا بەر دەھاتە کوردستانئ، پرائیا
 گەنجان ھەز دکرن بۆ خوہ بخوازن، دا کو دگەل خوہ ببەنە ژ دەرڤە. ئەڤجا
 ئەگەر مروفئ پرسیارا خەونا ھەر گەنجە کی کربا، دا بیژیت من دڤیت چەند
 سالە کا بچمە ژ دەرڤە ی وەلاتئ، ھندە ک پارا کۆمکەم و بەیڤمەڤە. ئەڤ ھەزا
 ڤەگەر یانئ، وە لئ کر کو پەنا بەر ب جەستە یئ خوہڤە ل وەلاتە کئ بیانی بیت و
 دل و گیانئ وی ژئ ل کوردستانئ بیت. ئەڤ پێڤە گریدانان گەنجین پەنا بەر ب
 وەلاتیڤە، نە تنئ ژبەر ژبیاتی و ئەڤینی یا وەلاتئ بوو، بەلکو ژبۆ ب
 دەستە ئینانا ھەژیتی یا جفاکی ژئ بوو. ھەر کەسە کئ غەریزە یین وی یین
 برسئ و سیکسی تیر بین، دئ ل غەریزە یا پایە دارین گەرییت کو دچائین

خه لکى دهوروبه ردا بيسته که سه کى هه ژى و چيتراندى. ئەفهيه نافه روک و به يامين سه ره کى بين رومان (به چاڤکا جادويى)*.

سه تمين ژ شه رستانى

يه ک ژ کيشه بين سه ره تايى بين په نابهران، سه تمينه. سه تمين ژ شه رستانى و مروڤايه تى و ئازادى و ريژگرتى. ده مى که سه کى كوردى گوندى، ل وه لاته کى روژاڤايى جهوار دبیت و مافى هه ڤوله لاتييونى و هردگريت، دگه ل سه ره ده ريکرنه روژانه يا دگه ل جفاکى نوو، توڤى هاقبيوونه کا ب ميناكى سه تمينه کا دهروونى دبیت. رهفتارين مшти گيانى مروڤايه تى و هه بوونا ئازادى يا که سوکى (بى که سه ک مابى خواه تى بکه ت و بو بيته شيره تکار و وه کيلى خودى)، نوو ريژگرتنا جوداهييان و که لتورين جياواز، که سى په نابهر دئخته دناڤ گيژه ڤانکه کا هزريدا و نزانيت کا دى چهوا خواه دگه ل ڤان تيگه هين نوو گونجيت. ئەڤجا دى که ڤيته دناڤ هه ڤرکيهه کا دژوارا دناڤه را جفاکى ره سن و جفاکى نوودا. ئانکو هه ڤرکيهه که دناڤه را شوپاريزى و نووخوازييدا. هنده ک په نابهر، ڤى ئازادى و ريژگرتى شاش ب کار دهينن و به ره به ره به ره ڤ به رزه بوون و که فتيڤه دچن. ده مى گه نه ک بى پليت ل ميتروپى سوار دبیت، يان کاره کى بى موله ت دکه ت (کارى رهش)، د هه مان ده مدا ژى موچه بين بيکارى (سوشيالى) ژ حکومتى و هردگريت، وه سا هزر دکه ت کو زي ره کيهه که

* حه سن ئيراهيم (۲۰۱۳). به چاڤکا جادويى، رومان. ژ وه شانين ئيکه تى يا نفيسه رين كورد/ دهوك. ج۱، چاپخانا پاريزگه ها دهوكى- دهوك.

و یی فیله کی ل فی وهلاتی نهزان و ساویلکه دکهت (!). لی د راستیدا، نهو یی فیلی ل خوه دکهت و یی خوه دهیلته دناف گومه کا مه ند و گه نیدا. نهف شیوازی مروشان ژ جفاکی خوه یی ره سهن فهدقه تیین و نهشین خوه دگهل جفاکی نوو زی بگونجینن. جوړه کی دی یی په نابهران، ب جفاکی ره سه نهه گریدایینه و پیگیری ب یاساین وهلاتی نوو دکهن، داکو ژسکه یی نارمانجا خوه فارې نه بن و جهی خوه دناف جفاکی نوودا بکهن. د هه مان ده مدا زی، ریژگرتن و هه ژیتیه کا پتر ژ جفاکی ره سهن ب دهسته بینن. نهف جوړه په نابهره، هه ردهم ب کاریقه د مژولن و هه ر کاره کی یاسایی ب دهست دکه قیت، خوه لیددهن و ب نهختوباری نه انجامددهن. هه م ژبو ب دهسته ئینانا پارهی کی پتر و هه م ژبو خوه ژبیره کرنی و خو پاراستنی ژ سه تمینین شه هرستانیی. ئانکو هه ولدانه که ژبو ئالیسه نگکرنا دژواری یا هه ژپکی، بهر ب نارامبوون و راهاتنیقه. گه نجی کورد، ب درپژاهی یا ژيانا خوه یا دناف جفاکی ره سه ندا، توشی گه له ک ترؤمایین دهروونی دبیت، هندک ژی دبنه گری یین دهروونی و بو ماوه یه کی درپژ دگهل دمینن. هه ر که سه کی د ژيانا خوه دا، بهر ئاتافی ژ دهستانه کی یان ژیکفه قه تیانه کی، یان زی توندوتیریه کی بوو بیت، هندک نیشانین ترؤمایا دهروونی ل دهف په یدا دبن. نه گه ر ب ته قافی نه هیته چاره سه رکن، دبیت بیته سه ده می حاله تی پیشیلبوونین په ستا پشتی ترؤمای، کو نه ساخیه کا دهروونیه و پیدفی ب دهستیوه رداینن دهروونی و پالپستی یا توړا جفاکی هه یه. نه فجا په یوه ندیکرنا دگهل جفاکی ره سهن، یان نه انجامدانا هندک چالاکی یین هه فبه ند ب جفاکی ره سه نهه، نارامی و هه سه نگیه کا دهروونی بو وان جوړه نه ساخان په یدا دکهت. ههروه سا وه کو پیشگره کی سروشتیی هافیبوون و خه رییی (Home sick) دهیته هرمارتن. لی هه رده می

بکەڭتە بەرانبەری بۆیەرەکی یان ھەر ئیشارەتەکا ھەڭبەند ب ترومایا کەڭتە، دئ نیشانین ترومای ب میناکئ دووبارەبوونا رەوشا ترومای بۆ پەیدا بنەڭە. وەسا دیارە کو پەھلەوانئ ئی رۆمانئ ئی ترومادارە و ئاکاما ترومایان وەکو برینەکا داخدا دناڭ نەھۆشئ ویدا مایە و ھەردەمئ بەیتە ئازراندن، کۆما نیشانین ترومای لئ دووبارە دبنەڭە. دەمئ ل ھەمبەری گرتیخانا داخاو رادووستیت (ژۆرین گازی و ژۆرین تاقیکرنا و سۆتنگەھ، و ژۆرین بەخشینا خوینئ، ئەوین ب زۆری ژگرتییان داستاندن بۆ بریندارین شەری... بپا۷)، ھەموو ھەستین وی یین مرۆڭایەتیئ دئازرین و ھەست ب ھەڭسۆزییەکا بالبەرانە دگەل مللەتیئ ستمەدیەیی جوهییان دکەت. لئ دەمان دەمدا ئی، نیشانین دووبارە بوونا ترومای ل دەف وی سەرھەلدەنەڭە. ئەڭ نیشانە ب ریکا خۆدانەپاشئ یان ب ھندەک نیشانین دەروونلەشی دەیتە دەبرانندن:

- لئ چو جارن نەشیایمە ل ھەموو بەشان بگەرم، نەشیایمە خوە ل بەر وی زولم و زۆرا ھاتینە سەری گرتییان بگرم. تژی دفنا من بیھنا گوشتئ سۆتی دبوو، تژی مەژئی من بیھنا خوینئ دبوو، تژی گوھین من نالین و ھەوارین گرتییان دبوو... بپا۸.

- دەمئ دکەتمە بەرامبەری ژۆرا سۆتنگەھئ، من گوھین خوە دگرتن، دا قیرین وان دناڭ پینین ئاگریدا نەگەھنە گوھین من... ل ژۆرا سەرشووی ل من دبوو ترس، من خوە دبەر شیکا ئاڤا کەل دا ددیت... ئاڤا کەل ژ بانئ سەرشووی و ژ دیواران دزا.. تئئ ھەستین سپی ل نیڤا سەرشووی دبوونە کۆم... ل ژۆرین گازی لەرزیئ ئەز دگرتەم، بیھنا من تەنگ دبوو، تژی گەوریا من گازا زیلکۆنئ دبوو... ترسا من بۆ تاسار.. ژترسا سەربازین ھیتلەر، من دەرگەھین ترومبیلئ گرتن... بپا۹.

ھەرۋەسا دیتنا كایسەكی كو بەرپرسی سەربازگەھا داخاۋ وی دگریت و
 بەر ب گرتیخانئیفە دەبت، ئاماژەبەكا دی یا دووبارەبوونا نیشائین بۆیەری
 ترۆماییه: "تیودۆر ئایکی، بەرپرسی ئەشكەریی سەربازگەھا داخاۋ دگەل كۆمەكا
 سەربازین ئیس ئیس... بەرەف ترومیلا من من هاتن، فەرمان دا سەربازان، ملین من
 گرتن و كیشامە دەر... ل بەرامبەری تەنوورا سۆر و تژی ئاگر، راوەستاندم.. دەست و
 پین من باش گریدان، بلند كرمە دەرئ تەنوورا شاریایی... پالەك ب سندوقئ فەدان،
 ھاقتیمە دناف جەننەما سۆردا... بپا۱۰". سەردانا ئی گرتیخانئ- سەربازگەھی، ببرا
 پەھلەوانی ل گرتیخانئ وەلاتی وی دەینیت، دەمی رژیمە دكتاتور گەنجین
 هیقیدار و بیگونهھ دكرنە ئالفی گرتیخانەیان و كەسەك ژئ ئەدزفیری. ئەف
 ھەستا ھەقبەركرنئ و بیرئینانا بۆیەرین ترۆمای، دبیتە ھاندانەك كو بشیت
 ترۆمایا خوە كونترۆل بكەت و فەگەریتەفە ئاف چالاکی یین ژیانە رۆژانە.
 گەلەك جارەن، كەسوكارین كەسئ ترۆمادار ھەولددەن كو ببرا وی ل بۆیەری
 ئەئین، یان بەحسی بۆیەری ل دەف نەكەن، دا برینین وی نەھینە ھەلكۆلانندن
 (ھەرۋەكو كورد دبیزن). لئ ل گورەى زانستئ چارەسەری یا دەروونی، چەند
 مروف پتر سەردەدەری دگەل وان بېرەوہرییان بكەت، دئ پتر بەر ب ئۆرمالبوونا
 رەوشا ترۆمایشە چیت (ب تاییەتی ئەگەر د قوناغا ساخبوونیدا بیت). ھەبوونا
 شینوارین ئان جۆرە گرتیخانەیان (ج ل وەلاتی بن یان ل ھەر جھەكئ بن)،
 ھزرین كەسئ ترۆمادار فەدجەمینن كو ب شیوہیەكئ كەتواری سەردەدەری دگەل
 بكەت و ھیزا بەرخوہدانئ پی بەرچاقتەر لئ بەیت. ھەژئ گۆتنە كو ھیزا
 بەرخوہدانئ خالەكا ئەرئیبیە د پروسەیا چارەسەرییدا.

تېگەھى چارەسەر كرنا كەسىن ترۆمدار ل سەر سى قۇناغان رادوھستىت:
 قۇناغا گشتاندىن، كو ئەفا ب سەرى من ھاتى، دىت ب سەرى ئىكى دى يان
 گەلەكىن دى ھاتىت و نە بۆيەرەكى ئافەرتەيى ئىكانەيە د ژيانىدا. پەھلەوان
 ئى تەكنىكى بكار دىنىت، دەمى گرتىخاننن ۋەلاتى خوە ب گرتىخانا داخا
 دشو بهىنىت: "گرتىخانەيىن ۋەلاتى من يىن ل بەر قى دوست كرىن. گرتىخانا
 ئەبوغرىب، گرتىخانا كەركووك، ئەمنە سۆرەكەى سلىمانى، گرتىخانا ئەمنا ھەولير..
 ئەمنا دھۆك... بىپە". ئەف گشتاندنە ئارامىيەكا دەروونى و باوهرى ب خوەبوونى
 ل دەف مروشى پەيدا دكەت، ۋەكو بەرھەفكرنەكئىيە ژبو قۇناغا ددويف را.
 قۇناغا نۆمالكرنى، كو ھەر تشتەكى ب سەرى گەلەك خەلكى بهىت و د
 گەلەك گەھىن دىرۆكىدا قەومى بيت، مىناكەكى سروشتى ب خۆفە دگرىت،
 ھەروەكو ئۇلدار دىژن: "ئەفە قەدەرا مروقائە و حكمەتەكا خودايى تىدا ھەيە".
 ئەفجا دى مىناكەكى سروشتىبوونى ب خۆفە گرىت و دى بەر ب قۇناغا سىيئە
 چىت، كو قەبولكرنە. ھەر بۆيەرەكى گەلەنپەرى و گشتى بيت (ب سەرى)
 گەلەك خەلكى بهىت)، ب كرىارەكا سروشتى دەھىتە دىتن و فەرە مروف
 قەبول بكەت. ھەر تشتەكى گەلەنپەرى و سروشتى و قەبولكرى بيت، دى
 شىاننن خۆگونجاندىن بۆ ھەبن. ھەرچەندە ئەف تەكنىكا چارەسەرىن ژبو ژ
 دەستدان و مرنا عەزىزان بكار دەھىت. لى د شىاندايە ژبو بۆيەرەن دى يىن
 ترۆمايى يىن مىنا توندوتىژى و ژىكفەقەتىانن ژى بكار بهىت. خالا دى يا
 ھارىكار ژبو خۆگونجاندىن و كونترۆلكرنن، ھەشسۆزىيە. ھەشسۆزى رىكەكا
 ئارامبوونا دەروونىيە، ھەستكرنا ب مفادارى و بەھادارىيە ل ھەمبەرى خەلكى.
 ھەردەمى مروف ھەست ب گرنگى و مفادارى يا خوە دكەت. دى شىت ب

شیوهیہ کی ٹہریٹی سہرہدہریج دگہل جشاکى بکھت و دئى شیانین پلاندانان و
ئہنجامدانئى بؤ پھیدا بن .

ل دهمى گيراندنا گہشتیاری، دوو بابہتین گرنگ خوہ دہافینہ دناف ہزر و
مالخولیانین پھلہوانیدا: بابہتئى ٹیکئى خوہنرخاندن و پیداجوونہکا خوہیہ ل
سہر کارئى خوہ بی ل فی ولاتئى: "ئہفہ پازدہ سالہ، نهل ل فی باژیرى، ہیشتا من
ژ مارکیتین خواری و چایخانین قوماری پیٹھ نہدیتہ... ئہم یین ماینہ ب خواری و
نقستنی فہ.. تنئى یا دسہرئى مہدا زک و بن زکہ... بپا۶". ئہف پیداجوون و
خوہلہسہنگاندنا ژنشکافہ، دانپیدانہکا نہراستہوخویہ ب خہمساریج، کو ہہتا
نہؤ تنئى ب زک و بنزکانفہ مژوولہ و نہشیایہ چ سیمایین فی ولاتئى ل سہر
کہسایہتئى یا خوہ زیدہ بکھت، کو ببیتہ کہسہکئى داہینہر و بہرہمہینہر ژبؤ
پاشہرؤژا ولاتئى خوہ. خوہ ئافاکرن، نہتنئى کؤمکرنا پارہ و ئہملاکانہ، نہتنئى
دہولہمہندیہ، بہلکو بکارئینانا وئى دہولہمہندیہ ژبؤ چیکرنا بہرہمہکی کو
ببیتہ جہئى فہخر و شانازی یا وی و یا حہژیکہر و ہہفولاتئى یین وی ژئى:
"ہہکہر میٹانہکی بقیٹ ل ولاتئى من گہریانہکئى بکت. دئى کیشہ ہم؟ دئى چ نیشا دم؟...
بپا۱۲". فی ب خوہداجوونئى، ئہو پالدا کو ہزرئى دبابہتئى دوویدا بکھت، ئہو
ژئى ہہفہرکرنا ولاتیہ دگہل فی باژیرى. یان خہونئى ب وئى چہندیفہ دینیت
کا دئى چہوا ولاتئى خوہ ئینتہ ریژا فی باژیرئى پیشکفتئى. ئہف باژیرئى
گہشتیاران ژ ہہموو دنیایج، رادکیشیتہ باوہشا خوہ (د ہمان دہرہدہسہرى و
ویرانکرئین ولاتئى ویدا بؤریہ). لی کا چہوا مروٹان (ل جہنگا جیہانى یا
دووی) ئہو ولات تارومار کر، ہہر ب دہستئى مروٹین رزگاربووی ہاتہ
ئافاکرن: "ل فی ولاتئى ژئى ہہر مروٹن لی دژین.. ئاخفخ بؤ سہرکردین خودان وژدان و

باوهری.. مرؤفن وهلاتان ئاقهدان دکن، ههر مرؤفن وهلاتان کافل دکن.. تنی ئەم پیدفی وژدانا خوونه، ئەری ئەم ژى وهک وان مرؤفن.... بپ۱۳-۱۴". خووه لسه نگاندن و خووه شه بکرکن، پالینه رکى گرنکه ژبو دۆماندنا کار و خه باتى. ههردهم مرؤف ههز دکهت کو ژ هه موو خه لکى هه ژیتى و زهنگیتى و ئاقدارتر بیت، مرؤف ههز دکهت کو وهلات و جفاکى مرؤفى ژ هه موو دنیایى خوشتى و ریکویپکتر بیت. نفیسه رى ب شاره زایى ئەف دهستپیکا هه شه ند ب ترؤمایین دهروونیشه، ئیخستیه دناف بابه تى بهرچاڤکا جادۆییدا، کو ریکۆشکر نه که ژبو سه تمینه کا دى یا په هله وانى (دهمى بهرچاڤکا جادۆى بکار دئینیت). ب دیتنا من، ئامازه یه کا نه راسته وخۆیه ژبو ترؤمایین ئیک ل دویف ئیکین دناف جفاکى ویدا د قه ومن. ههردهمى ملله تى مه ژ ترؤمایه کى چاک دبیته شه، بهر ئاتافى ئیکا دبیت و ئەف سنسله یا پیکفه گریدایى یا ترؤمایان، مللهت هیلایه دناف فالنجبوونه کا چیکریدا، کو ههردهم بیته داردهستى هیژین دهوروبه ران و خه ونا دهوله تبسوونى ژى دوور دکه فیت.

هیزا غه ییى و سه تمینا ب سه ره له لبوونى

ههردهمى جفاک دکه فته دناف گیزه فانکه کا ده رگرتى و بى چاره سه ریدا، په نا بو هیژین غه ییى و جادۆى دهیته برن. ئەف ههزرا فه تته زه یى (وه کو تیگه ه)، ب دریزاهى یا دیرۆکى هه بوویه و ب شیوازین جوداجودا و هه مه جوور ده رکه فتییه. ئەوئ نه شیت ل هه مبه رى دژمنى یان دهسته لاتا جفاکى ب راوه ستیت، دى ههزرى د پیرینه یه کا جادۆییدا کهت، کو ب ئاوایه کى سه رکه فتى و روو سپى ژى ده رباز بییت. بو نموونه، ئەوئ زیندانى و دبن ئەشکه نجه دانیشه، ههز دکهت ئەگه ر بانى زیندانى بیته هه لم و سیمه رخه ک

بهیټ مروټی ژناف په نجین ټه شکه نجه دانج دهر بیخیت و ببه ته سه ری چیا به کی
 بلند کوچ زه بانۍ ی[ن جه هغه مۍ لۍ نه بن. نفیسه رژی، د لیگه ریا نا خوه یا
 دهر باره ی هزر و رهفتارین خه لکۍ جفاکیدا، ل ټاویزه کۍ جادوۍی دگر بیټ کو
 هزرین خه لکۍ دهورو بهرین خوه پۍ بخوینیت و راستینۍ ژ دره وی جودا که ت.
 هه رده م مروټ حه ز دکه ت هزر و پلانین یۍ به رانه بهر بزانیټ (ب تاییه تی
 ټه گه ر ب مروټیسه دگریډایۍ بن). ژبو خواندنا هزرین که سین دهر دور،
 نفیسه ری ټاویزۍ بهر چا فکه کا جادوۍی بکارینایه، کو هه رده مۍ بده ته بهر چا فین
 خوه و ستیرکا خوه بیخته سهر ټه نیا که سی به رانه بهر، داکو هه موو راز و هزرین
 نهیټی بین وی که سی بو رو هن و ناشکرا ببن. ب ده سته کفنتا بهر چا فکۍ،
 په هله وان دکه فته دناف ترسه کا مه زندا: "ټه ټه خزینه کا مه زنه... و کاره ساته کا
 کوژه که... بیټ ٢٦". دۍ چه وا مایۍ خوه د هزرین خه لکیدا که ت؟ ههر که سه کی
 کوژه کا هزر و نهیټی بین ټه شارتی هه نه، دۍ چه وا خوه لیده ت و ژسه ری ټینسته
 دهر؟ نه دووره خه لک ب چا فۍ تاوانباره کی لۍ بنیرن و بیټرۍ: "ته چه وا ماف دا
 خوه مایۍ خوه دهرین هه دا بکی؟ تو ناترسی، ما تو شهرم ژۍ ناکۍ؟ تو باش دزانی
 که س بن هزر کرن و هیټی نینه... بیټ ٤٣". لۍ هه موو کریار ژ پینگافین ټیکۍ ده ست
 پۍ دکن. ده مۍ ل ده سټیکۍ بهر چا فکۍ ددانته بهر چا فین خوه و دنیا به کا جودا
 دینیت، حه زا به رده و امیۍ ل ده ف پیدا دبیت: "من نه شیا خوه بگرم. من دا
 بهر چا فین خوه، دنیا ل پیش چا فین من وهک به هه شتی خوه یا کر.. من بهر چا فک ژ چا فین
 خوه دوور کر، دیسان دنیا وهک خوه دیار بوو... بیټ ١٩". خالا دی یا ټه و پالداۍ کو
 فۍ بهر چا فکۍ ل سهر هه موو مروټان بکارینیت، خیرانا وی بوو. کچا وی، ژ
 مایټیکرن و جیرباندن ددانته بهر چا فین خوه و بو خویا دبیت، کو خویشکا وی
 حه ز ژۍ ناکه ت و برایۍ وی ل بهر هه موو یاریو کین وی پا فیر ټه د ته نه کا

گلیشیدا. ب ئی چەندئ ئی، وەغەرا وی یا خویاکرنا ھزرین مروئان دەست پە
دکەت و ل ھزرین قەشارتی یین دناف ناخی مروئاندا دگەرییت:

ل ناف جفاکی ئەلمانی: دەمی پەھلەوانی بپیار دای کو ھزرین خەلکی
بخوینیت، ژ جفاکی خوہی ھەنۆکەیی دەست پیکر، ئانکو ئیا دیتن و
بۆچووئین کەسین تاکین جفاکی ئەلمانی ل سەر پەنابەران بزانیست. ئەری ئو
ریزگرتن و ھیسانکاری یین بۆ پەنابەران دەیتن پێشکیشکران، رەفتارەکا چیکرییە
یان گەوھەر و تیگەھین ئی وەلاتی وەسانە؟ ل بەر دەرگەھی، ھەئسوویەکا خوہ
یا ئەلمانی دبییت، دەمی ستیرکا خوہ ئیخستییە ئەنیا وی، ھزرین وی گورگور
بوونە بەر دیتنا وی: "خوہزی ھیتلەر بۆ تەیی ساخ با.. تو ھاقتیبایە دسۆتنگەھا
داخوادا، روونی تە بۆ فرۆگین شەری کربا پانزین... رووی وی یی سپی رەش بوو،
ددانین وی چیق بوون، سەیی وی بۆ گورگا، ددانین خوہ بۆ رانین من تیزکران... ل سەر
مئ خوہ زقیریم، تژی دیمی پیری بشکورینە و سەیی وی کوریا خوہ دەھژینیست... بپ ۲۰".
ئەف ھەستی دژمنکاری و مشتى کەربوکیان، دگەل بانگەوازی و رەفتارا وی یا
مشت ئەئینی و مروئایەتی ناگونجیت. ئانکو ھزرا وی یا راستەقینە کەربوکیانە،
رەفتارا وی یا جفاکی ئی قەبوولکران و ھەئکارییە.

ل فرینگەھی: دەمی ستیرکا خوہ دئیختە سەر ئەنیا فەرمانبەرا پاسپۆرتان: "ھزار
نەفرەتان ل دەستەلاتا وەلاتی خوہ دکران، کو کەسین وەکا من دەیتن ل ئی وەلاتی بژین
و ببنە خودان پاسپۆرت... بپ؟". د سەر ھندئ را ئی، ب بشکورینەکا چیکری
داخووازا وەغەرەکا خوئش و ب سەلامەت بۆ دکەت. ئوو دەمی ستیرکا خوہ
دئیختە سەر پۆلیسەکی دەولەتی، کو ھەردەم ھاریکار و میڕین تەنگاھیانان
(جەھێ ریزگرتن و ئەئینی یا وی بوون)، ب شانازیقە بەحس ئی دکەت: "ل ئی

وهلاتی کهس ژ پۆلیسان ناترسیت، هه‌موو ژ وژدان و ئه‌رکین خوه دترسن... بپا۱۳. لى
 ده‌مى هزرین پۆلیسى بۆ خویا دبن: "تف دکره سیاسه‌تمه‌دارین وهلاتى خوه، چه‌وا
 هه‌وه ئه‌ف پورپه‌شپین دن، تژى وهلاتى مه‌ کرن. ئه‌ف تیرۆرستین مروف کوف، دگه‌ل مه
 دژین... بپا۴"، تۆشى سه‌تمینه‌کا نه‌پیشبینکری دبیت، چونکو ئه‌و ل گوره‌ی
 یاسای پنه‌نابهرن و پۆلیس پاریزگارین یاساینه‌. دبیت مهرج نه‌بیت کو هه‌رده‌م
 ناهه‌رۆکا یاسای ب دلێ پاریزه‌رین وى بیت؟! هه‌رچه‌نده‌ هه‌سته‌کا نه‌خۆشه‌ کو
 مروف بزانیته، ئه‌وئ هاریکاری یا مروفی دکه‌ته، چه‌ز ژ مروفی ناکه‌ته، لى
 پیگیریکرنا ب یاسایا وهلاتى (خۆ ئه‌گه‌ر ب دلێ هه‌فه‌وله‌تییان نه‌بیت ژى)،
 نیشانا ئه‌ینى و ژییاتییه‌کا موکمه‌ بۆ وهلاتى. یاسا (چ باش بیت یان خراب
 بیت) ژ بۆ ریکخستنا هه‌فه‌نده‌ی یین دنه‌فه‌ره‌ هه‌فه‌وله‌تییان و وهلاتیدا هاتییه
 دانان، ئه‌رک و مافین هه‌ر کهسه‌کی پى ده‌یتنه‌ ده‌ستیشانکرن. ئه‌گه‌ر یا چه‌وت
 بیت ژى، بیافى راسته‌کرنی هه‌یه‌. لى ئه‌گه‌ر مروف ریزى ل یاسایا وهلاتى خوه
 نه‌گریت (ب هه‌جه‌تا هندى کو چه‌وته)، هینگی دى هه‌موو وهلات به‌ر ب
 ئاژاوه و سه‌ره‌داییه‌چه‌ چیت. ئوو ل هۆلا چاهه‌رپیکرنی، ستیرکا به‌رچافکین
 خوه ئیخسته‌ سه‌ر ریفینگین چاهه‌رپى فرینى، هه‌ر ئیکى چه‌زه‌کا فه‌شارتی دلدایا
 هه‌بوو، هه‌ر ئیکى کیشه‌یه‌ک یان که‌ربوکینه‌کا فه‌شارتی هه‌بوو (کته‌کا کیم،
 داخوازا نارامی و ناشتی بۆ مروفایه‌تین دکن... بپا۶).

ل فرینگه‌ها سه‌ته‌نبۆلى: ده‌مى دگه‌هته‌ سه‌ته‌نبۆلى، خه‌لکى هه‌مه‌جۆرى ل
 هیفیا ژفانین خوه یین وه‌غهرکرنی، ژ چافکى به‌رچاڤکا وى فه‌ده‌ر نه‌بوون. خوه
 نیزیکی کۆمه‌کا مروفان کر کو ژ سه‌روه‌ری وان خویا بوو، دى چنه‌ به‌رى
 به‌یتی (ژ بۆ ئه‌داکرنا عومرى). ل ده‌ستپیکى ستیرکا کامیرا خوه ئیخسته‌ سه‌ر

کهسهکی ب تهقوا و ریهدریژ (بهپرسی عومره کاران بوو): "بهری خوه ددا وان
 کچین جوان، خوزیا چارده سالیا خوه دخوست... خوهزی جارکا دی، بهپرسی نسیلامی،
 فهرمانا نه نضالا کافران دابان، دا نهز که تبام ناف ههوه، من هوون ل قی مهیدانی
 کربانه ریژ و که تبام سهر سینگی ههوه بین رووس. یا ره بی تول من نهگری، نهفه
 ههمی کافرن.. کج و ژنی کافران بو مه دحلان... بیپه ۵۲". پاشی سترکا خوه بادا
 سهر پیره ژنهکی کو هرزین بههشتی دکرن، کا خودی چ بو ژنی نیماندار
 بهره فکریه، نهری دی حفتی میران دهتی یان زی تنی میری وی؟ پا ههکه
 میری وی جهه می بیت؟ "ژیانا من هه موو بی میری بوری. دبت ل بن دنیا یی خوه دی
 تولا سهر دنیا یی بو من فهکت... بیپه ۵". بهری ژفانی فرۆکا وی یا دیار به کر بهیت،
 قیا بزانی کا گه نجین نیماندار و حه جی چ هرز دکن، سترکا خوه نیخسته
 سهر نه نیا گه نه کی ریهدریژ (دیمی وی تژی ته قنین تولقه کرن و دژایه تیی بوون.
 نهفه من چ ئینا سهری خوه؟ ژنا خوه یا گه نج هیلا ب تنی، نهز باش دزانم نهو
 بیناموسی جیرانی مه بهلا خوه ژنی فهناکت.. دی ناقلی وی دسهردا بت.. سوژ بت نهز بو
 ته نه هیلم، نهز ژفی ئوعهری بزقرم، خوه بگه هینه ژنا ته یا پور درنژ و چاقره ش،
 نهز تولا خوه ل ژنا ته فهکه م... بیپه ۵-۵۵). کهسهکی ژ فان ههر سی مسافرین مالا
 خودی، هرز د هیدایه تا وان که سین ل فرینگه می نه دکر. ههر ئیکی یا خوه ل
 بهر بوو، هرزین رهوشا ژینا خوه یا که سوکی دکرن. هرزین وان وه کو ههر
 کهسهکی دی بی نه نیماندار و نه ریشتگی مالا خودی بوون. حهز و پالینه رین
 وان بین نه هوشی ل سهر نیمان وان د زال بوون. ل دهف بهپرسی حه جاجان،
 جهاد تالان کرن و سه بیکرنا ژنانه، ل دهف پیره ژنی چونا بهری بهیتی دی وی
 که ته بههشتی و بهلکی ل بههشتی زربه هری یا وی یا سیکسی بو بهیته
 بهدل فه کرن، نهوی گه نج زی چائی وی ل سهر ژنا جیرانی ویه، لی ل

هيجه ته كې دگه رييت كو خوه نيزيكي وي بكهت و كريارا سيكسي دگه ل بكهت. نه گهر هزرين ريشينگين مالا خودي ب في شيوهي بن پا دي هزرين خه لكې دي بي دوودل و نالوز و هه ژار دچهوا بن؟

ل سهر توخيبي: ده مي په هله وان دگه هته سهر توخيبي و دكه فته دناف قهه بالغا ريشينگين ل هيقيا مؤركرنا پاسپورتان. ههز دكهت هزرين پولي سين قاپي ترکان بخوينيت. ستيركا خوه دئخته سهر نه نيا پولي سي مؤركرنا پاسپورتان كو دي مه كي مشت دژمنايه تي و كه ربوكين هه بوو، ههز دكر وان هه موو ريشينگين ل هيقيا مؤرا وي، بكوزيت و ب خابووري را بهر دهت: "بهري گه ويچا خوه دا ريزا وان، دهنگي كه نيا وي دگه ل تليلين گه ويچي تيكه ل دبوون. بي هنا وي ب في هه مووي نه هات، كه له خين وان يين تزي خون، راکيشانه هنداف خابووري، و ژوردا بهر دانه خوراي... بي 68". نو ده مي بهري بهرچاكا خوه دايه شو فيران، هه مان كه ربوكين د چاين واندا ديت. لي نه ل دزي كوردان، بهلكو ل دزي سيستم و رزيما تركي بوو. هزرين شو فيره كي خواندن: "هه وه براي من كوشت، هه وه خووشكا من كوشت، هه وه گوندي مه سو ت.. هه وه ب سه دان كه س و كارين مه كوشتن... بي 69". نيكسه چاكي بهرچاكي بادا سهر نه نيا شو فيره كي دي بي كرياره كا تولفه كرنن دلددا نه نجام ددهت: "هه وه چ ژ مه دقيتا؟ هوون دي چ ل مه كن هه ي گاورين بي دين.. ددانين خوه ده اقيتنه قركا پولي سي و نه دبهردان، هه تا چاين وي زيق دبوون... بي 69". نه ف كه ربوكينين ئالوگور دناقهه را فهرمانه رين دهوله تا ترك و كوردين باكوردا، نيشانا خه باتا بهر ده واما گه لي كوردستانيه ل هه ر چوار پارچه يان، نوو ده مي ئالايي كوردستاني ل لايي دي بي پري دبينيت، بهر هه مي خه باتي ل بهر چاغان رو هن دبیت و دلي وي خو ش دبیت: "ل دور خوه

زقريم، چاقى من ب باژيرى زاخۆ كەت. ئالايى كوردستانى ل رەخى دى يى بلند بوو.
بيھنا من فرەه بوو... بپ ٦٩".

ل دەرگەھى كوردستانى: ديسا ھەولددەت، ھزرين ھندەك كەسپين
راوھستايى ل فەرمانگەھا پاسپورتان بخوينيت. ل دەستپيكي بەرچاڤكا خوھ
ئىخستە سەر ئەنيا سەربازەكى گەنج و ھيڤى بين كوردستانا مەزن تيدا ديتن:
"پيلين ئازادىي ژ رەخى كوردستانى ب سەر سلۆپى دا دچوونە خوارى، ھەتا دگەھشتە
ھەموو پارچين وەلاتى... وەلات ئازاد دبوو، سنۆر نەدمان، ئالا كوردستانى ل سەر بورجا
بەلەك بلند كەرن... بپ ٧٠". ئەف دەسپيگە خالەكا گەش و دلخۆشكەرە دكەڤتە
سەر كۆمەكا ھەستين باركرى ب ئالۆزى و دووودلى يا كۆژەك. لى دەمى بەرى
بەرچاڤكى ددەتە پۆليسەكى ل سەر توخيى: "كلاشينكوفا خوھ دفرۆت، پاسپورتەكا
سەختە پى دكرى. چانئەكى بچووك دھاقىتە مى خوھ. بەرەف ئەورۇپا ددا رى... بپ ٧٠".
ئو دەمى ستيركا خوھ ئاراستەى دىمى فەرمانبەرى پاسپورتان دكەت، ب
گرنزىنەكا نەفالا ژ ھەسوودين، ددلا دپىزىت: "مروڤين كەر تژى دنيايى نە.. تو
خودانى پاسپورتا ئەلمانى، و قى گەرمى ھاتىبە دناڤ قى تۆزى دا... بپ ٧٥". ئامازەبەكە
ژبۆ بىزارى يا فەرمانبەرىن ھكۆمەتى. ھەرچەندە دناڤ وەلاتەكى ئازاد و
نيمچە خوھسەردا د ژين، لى گرانى يا بازارى و نەدادپەرورەى يا دپۆست و
پلەيىن كارگيريدا، ھەموو بياڤى ھزركرنا وان گرتىبە و بەر ب بىزارى و
تەنگەزارى يا خوھيشە برىنە. ئەوئ پۆليس ھەز دكەت بچىتە ئورۇپا، داکو ل
ڤەگەرى كارەكى باشتر و رەحەتتر بەنئى. فەرمانبەرى پاسپورتان ژى، بىزارە و
ھەز دكەت دەرڤەتەكا باشتر بۆ ھەلكەڤت. ھەكو پلە بلندكرن، نە ب زىرەكى
و شارەزايىي بيت، دى چاقى ھەر كەسەكى ل ھەر پلەبەكە دلخواز بيت.

ژلایه کئی دیفه ژى، ههر که سهک (ب سروشتی خوه) وه ههست دکهت کوب کیر هه موو کار و کریاران دهیت، تنی دهرهفت و پالپشتهک ژئ کیمه. هه کول هیقیا مؤرکنا پاسپورتی (ل هولا چاقه پیکرنی)، چاقی وی ب ژن و زهلامه کی فه گه ریایی دکه فیت، زهلامه کی سه ره و ژنه کا گه نج (ل ژیی کچا وی)، میناکی ژنومیران پیقه دیار بوو. ستیرکا خوه ئیخسته سه رهزین زهلامی: "چه ند پارچین عهردی، چه ند خانی من کرین، چه ند جاران پاره هنارتن، دا بو من کاره کی پی بکن. هه موو خوارن و تیر نه بوون. من نهف کچا جوان بو دلئ خوه مار کر. نه ب دلئ وان، وان نه قییت دلئ من خووش بت.. نهفه نهز هاتمه گیانی هه وه.. سوژ بت نهز تشته کی بو وه نه هیلیم.. دا هوون بینه مروفا و بهایی من بزائن... بپا ۷۱". پاشی ناراسته یی بهرچا فکی دئیخته سه ره نه نیا ژنی: "نهفه نهز هاتم دلئ من، خه ما نه خو نهز دئ ته دگه ل خو بمه دهرقه ی وه لاتی، ههر روژ ته ل سه ره سینگی خوه کمه میشان، نهز بو سینگی ته دین بووم... من شوو ب قی سه یی کر و تو مایه بی ژن... شه فا نهف پیره میره بوویه زافا، دلئ من ژترسا فه تیا. من هزر کر دئ زانت نهز نه کچم، ته ژى هزرا کوشتنا من دکر.. مه نه دزانی، نهف خولی سه ره یی نیف نه میز و گیژه.. سه د فه دا ب نه وروپا و هه ژاری بکه فن، ما نهز دا شوو ب قی کم... بپا ۷۲".

ل ناف جفاکی کوردی: کا چه و ل نه لمانیا نه دویری یا بهرچا فکی بیخته سه ره دیمئ ژنا خوه، ژترسا هندئ کو هزر یان رهفتاره کا نه ب دلئ خوه ژى ببینیت، هزرین وی نه خواندن: "ژترسا هزه کا کریت تر، ژیا نا من شیلی بکت، من بهرچا فکا خوه هیلا دبه رووکا خوه دا... بپا ۴۲". ل وه لاتی ژى نه دویری یا هزرین فه شارتی بین دایابین خوه و خویشکین خوه بخوینیت: "نه نه نهز هزرین بابن خوه ناخوینم.. بلا هه ل پیش چاقین من پیروژ بمینیت... من نه قییت وی ژده ست بدم... بپا ۴۸". پاشی دگه ل خوه دبیژیت: "نهفه تاوانه کا درنده یه، نابت مروفا مای خوه ده

زین دایک و بابی خوهدا بکت... بیټ ۷۹". ئەشجا ههژینا خوه و دایابین خوه و هه موو ژنن مه حره مه وه کو خویشک و ژنبر... ژ فی خواندنا خوه فه ده رکرن، کو ژینا وی پتر شیلی نه بیت و هه ست ب گونه هباریی نه کهت: "دهما خووشکیین من هاتینه ریزی، من چاقین خوه دتقاندن، من نه دقیا ماین خوه دژینا وان دا بکم. دترسیام هزرین وان ژینا من سه روین بکن... بیټ ۸۲". ژنن مه حره ب ناموسا بنه مالی دهینه هژمارتن، ده می بیناموسیه کی ژ هه ژیکه بینیت، ئەو بیناموسیه وی ژی شه دگریت. مه ره ما وی یا سه ره کی، ئەوه کو دوروویاتی و بیناموسیه بین خه لکی خویاکهت (نه که سوکارین نیزیکی خوه). پسمام و برا و هه قال و دلبره خوه یا که شن بهرچاڤ دکهت کو هزرین وان بخوینیت. هه ره سا مزگه فته کی و ده هواته کی ژی دهه لبرژیت (هه رچه نده سه ره ده ری دگه ل شان هه ردوو جوینان کرینه: یه ک ل فرینگه ها سته نبولی و ئەوا دی ل سه ر توخیی)، لی دقیت د ره وشه کا سروشتی یا ژینا رۆژانه یا جفاکی خوه دا بخوینیت.

پسمامی بچووک: "پسمامی من دی پارچه کا نه ردی خوه فرۆشت، دی بو من پاسپۆرته کی پی کرت، و دی من دگه ل خوه بته نه لمانیا و دی کچا خوه ل من مارکت و... بیټ ۸۶".

پسمامی مه زن: "قی جاری ژی فی دهینین من دابان.. بو من خانیه ک گرتبا. نه نه، دی من کته دخانیی خوه فه. ئەو نه پیندقی کریی یه... دی بیژت هه ما بلا بو بچووکیین ته بت... بیټ ۸۶".

برایی بچووک: "ئه ز دی چهوا شیم هه ده ک پارا ژبرایی خوه چیکم؟.. دقیت نه ز دروه کا ب هیز بکم.. دقیت نه ز ناگری بهر دمه دلی وی یی نازک... بیټ ۸۶".

برایی مهن: "ديسان نهغه هات. تژی مائی میشان کرن. ههر جار ل رۆژا ئیکێ هندهک دولاړ ددانه من بو میشانین خوه. قی جارێ خوه شر کر.. سهروههړی وی نه ب دلئ منن، نهکو خانی و نهردین خوه بیخته سه رناقئ خوه؟!... ههکه مر؟! خودئ نهکت، لی چ بیی خودئ نابت. مائی وی یی ل سه رناقئ من، دئ بو من مینیت. ما کی دئ پرسیار کتا؟ ژنا وی نازقرت... بچووکیڼ وی چو نزانن.. ههکه ژنا وی بزقرت، نهز دئ مار.... بی٧٧-٨٨".

نهغین (دلبره وی یا کهفن): "باش بوو من شوو ب قی نهکری. وی شهقا نهز دگهل وی بهرپرسی نهستیم، نهز کرمه مروفا، نهز کرمه ریشه بهر. نهگه ر من دگهل قی کربا، دا نهو یا کوشتی بم، یان ل دهرفه ی وهلاتی یا برسی بم... سهیدا ههر چه ند رۆژهکا میشانئ منه. دا چ ل قی کم؟ دا من بته ژدهرفه ی وهلاتی؟ هه رده می من بقیت، نهز دشیم بچه ژدهرفه. قیزه و نینوکا من، میر و پیناڤا من... بی٩٢".

فه رهادی هه قالئ وی: "دئ من دته سوندئ، کا من چه ند دهین هه نه. نهز دئ قی جارئ وهک جارا دی، سی جارا پتر بیژم، دا بو خوه ترومبیله کا نوو بکریم.. دئ قی جارئ ژئ هندهک دولاړان کته دبن سینیا چایی قه... بی٩٦".

ل مزگهفتی: دنابهره دوو سوڤیاندا نهیژئ دکهت و سه ح دکه ته نافچاقین سوڤیج ملی راستی، دکۆت: "ئیتیم ئیتیمین منن، من یین خودان کرین. من بابئ وان ژئ خودان کر بوو، مائی وان یی منه.. نهز دئ ئیتیمین خوه خودان کم و دئ ژنا وی مار کم، نهو ژئ وهک بچووکیڼ منن... بی٩٨". ل سه ر ملی چه پی زقری، سوڤیج ملی چه پی د حسابکر نه کا کووردا بوو: "بازار هوویه، کرین و فروتن جه لاله... برای من دقیا فیلا خوه ل من بکت.. راسته من په ز ب نه رزانی کړی بوو، لی په ز گران بوو. وی دقیا ب نه رزانی بدم. راسته وی نه بو بازاری بوو، دا بچووکیڼ خوه پی خودان کتا، لی

برا براهه.. بازار جودايه... بپا۹۹". ل مهلايخ ل بهر مينبهري زفري، مهلا دگهل ژنا جيرانئ خوه. دناف خهونهكا خوښدا بوو. دبره دناف گهليهكئ تزي ئاف و گيادا و دريژ دكره سهر پشتئ، بهري خوه بي نئيژ بكهت، سوڤيان ئه و ژ وي خهونا خوښ هشار كر. دهمن ستيړكا خوه ئيخستيه سهر ديمن مهلاي، دلدلا دگوته نئيژكهراڼ: "روژي و نئيژين وه ژ خوهنه، تنئ ژبو روممهتي يا دونيايي به. گهر من سلافا ملا دا.. وهك مشكين ژبهر پشيكان درهفن، هوون دئ بهزنه پيلائين خوه و دئ خودئ ژبير كن... بپا۱۰۰".

ل تازيئ: پهلهوان بهرهغي تازيهكئ دبیت و دثيا بزانيت كا خودانين تازيئ چ هزر دكهن، هزرين بابئ ل سهر بووكا وي يا گهنج بوون: "گورئ من مر، بووكا من يا جوان و گهجه، چافئ گهلهكا يئ ئئ.. يا بي شهرمه، خودئ مه ستار كهت... بپا۱۰۱". هزرا براي مهزن ل سهر دهستلاتا بنه مالي و مالي براي بوو: "نهز براي مهزنم، مال بو من ما.. ژنا وي ژي ما دئ چ كتا؟ دئ كيښه چتا؟ دوو بچووك ههنه، دئ بو كئ هيلتا؟ ههر دئ شوو كتا، نهز ژ ههر كهسئ فهرترم... بپا۱۰۱". هزرا براي بچووك ژي ل سهر لهشي ژنبرا وي بوو: "نهغه براي من مر، ژنا وي ما بي خودان.. هه موويان دزاني ئهم نهڤيندار بوون، وي ژي دزاني يارا من بوو... ژناف بههيشانا كيښا دهر، بره جهئ ژفانين وان يين ههرجار. جلكين وي يين رهش ژبهركرن و دريژكره سهر پشتئ... بپا۱۰۲".

ل دههواتئ: بهري بهرچاڅكا خوه بيخته سهر بووك زافاي، دثيا چاڅهرينيهكئ ل هزرين بهرهښوويان بكهت. دوو زهلام و دوو ژن ل سهر ميژهيهكئ ديتن، وهسا دياره كو دوو خيزانين ههثالن و ب ههثرا هاتينه ئي دههواتئ. دهمن سهحكرهيه نافچاڅين وان، وهسا بو خويا دبیت كو ژنهك چهز ژ

میږی هه څه دکهت و دخه یالا خوه دا یی بریبه ژوورا خوه یا نځستنی. میږی وی ژی چاڅزلکانی دگهل ژنا هه څالی خوه دکر و دخه یالیدا ب بهر سینگی و یقه بوو. ده می بهر چاڅک ئیخستیه نه یا زافی: "زافا ل سهر ملن خوه زفری، یارا وی یا گه لهک فیایی و نه گه هشتی ل جهی بووکی یا روونشتی بوو... بیپه ۱۰۵". بووکی ژی هه مان هزرا زافی دکر: "یاری وی هاته ژور، دهستی وی گرت و ژبه رته نشتا زافی چقیل راکر... بیپه ۱۰۵".

بهر پرسهک: "دقیت نه ز هندهک گوتنن خوهش بو فان گوکنا بیژم، دا ههر بهمین نځستی. مله تین خه لکی ب هه شیش و هیروینی سهر خوش دبن، نه څه ب ناخفتنن خوهش... بیپه ۱۱۲".

ب خویا کرنا فان هزرن نه پیشینکری یین وان که سوکارین نه و کار بو دکهت و ژیا نا وی ب هه بوونا وان گرنگ دیت، توشی سه تمینه کا دهر وونی دیت و ب ریکا خوه ژی څه دهر کرنی کونترول دکهت. نه څه ژی ره شینیه کا کوژهک ل دهف په یدا دکهت، کو که سه کی دروست و راستگو نینه، هه موو خه لک دره وین و بهر ژه وه ند پارین. نه څا هواره کا بارکری ب داکه تن و سه تمینی ژ ناخی وی دهر دکهت: "نه ی هوار که نگی مروفا دئ تیر بن؟ که نگی مروفا دئ بنه مروفا... بیپه ۶۲". لئ نځیسه ری ژیرکریه کو په هله وان وی یی سهر دهر یی دگهل مروفا ن دکهت، نه دووره نه و هزرا وی ل سهر مروفا ن و مروفا یه تیئی ئا فاکری، نه وه سا بیت وه کو وی بو خوه دانای. لهوا فهره نه م ل سروشتی مروفا بگه ریین و ژ هزرا نځیسه ری (ژ زارده څی په هله وان) دهر بازی قالبی په روه رده کرنا وی هزری ببین، کو جفاک و سروشتی مروفا یه.

سروشتی مروڤی

پرائیسا هزره مند و نقیسه ریڻ سهرده ریڻ دگهل رهوشا مروڤی دکهن، ههردهم ددهنه خویاکرن کو مروڤ یی بهر ب ههلوه شیانیشه دچیت و چ گرنگیی ب رهفتارین مروڤشایه تیڻ نادهن، ههردهم ب تیڻکرنا حز و پالینه ریڻ خوهه مژووله و هموو کاران ژبو پاراستنا بهرژه وهندا خوه دکهت. ب فی چهندی ژی، جار ب کهسه کیڻه نه زنه زینی دهیته نیاسین و جار ژی ب دوروو یاتیڻ دهیته وهسفرکن. جفاکناس وهسا ددهنه خویاکرن کو ئه و ئه رکیڻ فیهل سوڤ و نقیسه ژ مروڤی داخواز دکهن، هندک هزرین ئیدیالی یین نه گونجایینه دگهل ژینگه ها وی یا راسته قینه. لهوا ژبو لیکولینا هزر و رهفتارین مروڤی، فهره ئه ل سروشتی مروڤان فه گهرین* . مشه جارن، مروڤ (ب تاییه تی نقیسه ر باوهردار) رهفتارین خوه دکهنه مهسته ره و ل گوره وی وان رهفتارین ئیدیالی، مروڤان پی هلدسه نگیڻن. ئه فه ژی مهزنترین شاشییه، کو دبیته ئه گهری فه دهری و سه تمینا کهسه شیره تکار یان بانگخواز. ههردهمی ئه م د سروشتی مروڤی کههشتین، دی شین سهرده رییه کا به رهوژ دگهل حز و دیتن و خه ونین وی یین که تواری که یڻ، کو پی بیسته کهسه کیڻ به رهه مهینر و قه بولکری د جفاکیدا. مروڤ ب سروشتی خوه ئازه له کیڻ ب ئاقله، یان جفاکییه، یان ئاخفتنکه ره. ب درپژاهی یا دیروکیڻ، فیهل سوڤ و هزره مندان وه هزر دکر،

* ژبو پتر پیزانیان ل سهر سروشتی مروڤی، سه حکه: د. عارف حیڤو (۲۰۱۷). تیگه هین جفاکی و لژیکا هزرکرنی: خواندنه ک بو جفاکیینی یا علی وهردی. جفاکی. چ ۱. چاپخانا شههاب. ههولیر.

ٺه گهر خه لڪ بشيٽ د هزرين وان بگه هيت و موماره سه يا وان رهفتارين
 پيشڪيشڪري بگهت، دئ شين خوشي و ته ناهين ل هه موو جيهاني به لافڪن و
 دئ جفاڪين مروفائيه تي بهر ب نمونه بيٺه چن. لي ل گورهي سه ربورين
 جفاڪان، كه سه ك ب نمونه بيٺه داخبار نه بوويه. ڙيان وه ڪو هه يي، هه ر يا
 بهرده وام بوويه. هه ر هزره ڪا ب دريڙاهي يا سهرده مي، چ ڪارتيڪرن ل سه ر
 خه لڪي نه ڪهت، نا بيت ٺم گازندان ڙ خه لڪي بگهين ڪا بوچي و چهوا تي
 نه گه هشتن، يان پيگيري پي نه ڪر. لي فهره ٺم گازندان ڙ خواهي هزري
 بگهين. فارابي د باڙيري خواه يي هه ڙيدا خويا ڪر بوو ڪو ته ناهي و
 خوشگوزهراني يا خه لڪي ل سه ر سه روڪي ڪاملان و دادپهروهه و نمونه يي
 رادوه ستيت، پاشي ساخه ل تي و سه روڪي ريز ڪرن. لي پرسيار ڙ خواه نه ڪر،
 دئ وي سه روڪي ڙ ڪيٺه ٺينين؟ ٺو ٺه گهر مه ديت دئ چهوا خه لڪ ده نگين
 خواه دهني و پي رازي بن. ٺو ٺه گهر پي رازيوون، ما نه يا سهروشتيه ڪو
 كه سه ڪي دي هه بيت و وه هزر بگهت ڪو ڪاملانتر و باستر و هه ڙيتره.... هتد.

ٺه گهر مروفئي ب جانداره ڪي ٺاقلمه ند حساب بگهين، فهره سهرده رين
 دگه ل خواهي مه ڙي وي بگهين ڪو ٺورگانه ڪي له شيه (وه ڪو هه ٺورگانه ڪي
 دي)، مروف ڙبو پاراستنا ڙيانا خواه بڪار دئيت. ڪا چهوا لمبيسا فيلي و
 ڪيلين تيڙين شيري ٺالائين ڪاريگه رين پاراستن و مانا وانن، ههروهه سا مه ڙي
 (ٺاقل) ٺورگانه ڪه ڙبو پاراستنا مروفئي ڙ هه مه ترسيه ڪي. ٺه وه هزرمه ندين مه ڙ
 ڙبو ڙيڪشافارتنه باشي و خرابي دادن، خواه ڙ جفاڪپهروهه ري يا مروفئي خافل
 دڪن. مروف بهرهمي جفاڪي خواهه و گرنگي و كه سايه تي يا خواهه هه ڙي د
 چائين جفاڪيدا دبنيٽ. هه ر تشته ڪي جفاڪ گرنگي پي ددهت، ٺه بهر ب

وئ سەمەنتىقە چىت. دەمى چىق ب چاقەك ب چاقەك ھەزى و رىزگرتن سەرەدەرىن دگەل دەولەمەندان دكەت، دى ھەموو خەما مرۆڧى دەولەمەند بوون بىت. ئەگەر رىزى ل پەھلەوانان بگرىت، ھەموو خەلك دى بەر ب كىرارىن پەھلەوانىيىقە چىت (دۆنكىخوتى سىرفانتىس، باشتىن نموونە بىن ئى ھزىيە). دەمى كەسەكى ژ دەرفە ھاتى، جھى رىزگرتنا خەلكى بىت، ھەموو كەس دى ھەزكەن بچنە ژ دەرفە و ئەگەرنەقە، دا بگەقنە دناڧ ھەمان رىزگرتن و ھەزىيىدا. دبىت ئەقە بىت، سەدەمى سەرەكەي ئەگەرانا پەناپەران. پەناپەرنە شىن دەستبەردارى ژيانا پەناپەرىن بىن، چونكو ھەموو ھەز و پىدئى بىن ژيانا وان تىر دكەت (زىدەبارى ۋەرگرتنا كۆمەكا پىزانىن و شارەزايى بىن دى بىن پىشكەفتى). ھەرۋەسا نەشىن دەستبەردارى چىقەك خەمى رەسەن بىن، چونكو ھەزىتى و گرنكى يا خەو ژى ۋەردگرن. خالا دى يا مرۆڧى ژ ئازەلى جودا دكەت، ئاخفتن. ئاخفتن، پىرىنەيەكا كارىگەرا سەرەدەرىكرنا دگەل چىقەكە (نە تىشتەكە دى)، ھزىن خەو پى دگەھىنتە خەلكى و ھزىن خەلكى ژى ژبو ئاكرن و ھەزىكرنا خەمى خەو دناڧ چىقەكە ۋەردگرىت. خەمىتى (ذات) بابەتەكە دى بى ھەقەندە ب ھزر و رەفتارىن مرۆڧىقە. ھەستكرن ب خەمىتى ئەو دەمى مرۆڧ دىبىت (ئەز) يان (من)، كو ھەردەم د چاڧىن خەلكى دىدا ھەزىتەر و بلندترە. ئەڧ ھەزا خەو ھەزىتەر و بلندتر دىتنى، وى ب شىۋەيەكە ئوتوماتىكى بەر ب ئەزئەزىنقىقە دەت (كو فەرە ھەموو تىشت بو من بن و ھەمى گۆتتىن پەسندار ل سەر من بن). ئەقە ژى گرىپەكا سروسىتى مرۆڧىيە و دىبىزى گرى يا كاملانى، ئانكو مرۆڧ خەو كاملان دىبىت. ھەر مرۆڧەك مېناكەكە كاملان (ل سەر خەو) د سەرى خەودا دناڧىنىت و كار بو دكەت. ھەر دەمى ئەڧ كاملانىيە د چاڧىن چىقەكە نەھاتە دىتن، دى گلە و گازندەيان ژ

قهدهرئ و بهختی و ریگران کهت. دبیت ژئ، بهر ب فیلبازیان و دوروویاتیقه
بچیت، ژبؤ ب دهستقهئینانا وان پیداوستی بین ژئ کیم.

ئهزئهزین و دوروویاتی

گهلهک زانا وهسا هزر دکهن کو مروّف ب سروشتئ خوه کهسهکی
ئهزئهزیه. مه بهست ب ئهزئهزیه ئه وه کو مروّف هز ژ خوه ب تنئ بکهت و
هموو کار و کریاران ژبؤ پاراستنا بهرژه وهندا خوه یا که سوکی بکهت. لی
چونکو دناف جفاکه کیدا د ژیت و ل نک وی هموو عورف و عدهت و
بهایین جفاکی وی د دروست و پیروژن، ئه جفا نه چاره کو فی ئهزئهزینا خوه ل
بن پهرده یه کا جفاکی به شیریت. ده می برای مه زنی که سی مری (هزرا ژنبرا
خوه دکهت)، هزرا خوه ب پهرده یه کا جفاکی یا قه بوولکری دادپوشیت: "ههر
دی شووکت، ئه ز ژ ههر که سی فهرترم. دی بچووکیین برای خوه خودان کم و دی ژنا وی
پاریزم. نامووسا منه... بپا ۱۰". ئهف شیوازی دهر برینئ، ئهزئهزینا وی ل پشت
په سندی یا جفاکی فه دشیریت و وه کو کهسه کی خوه گوریکه ر یان پاریزه ری
عورف و عده تین جفاکی دهیته هژمارتن. مشه جارن، ئهزئهزینه کا دی یا
قه بوولکری ههیه، کو مروّف ئهزئهزی یا خوه د پاراستنا که سین بهرانبهردا
دینیت. ئه و قوربانی یا دایک یان سه میانی مالی ژبؤ مال و زاروکیین خوه
ددهت، جوړه کی دی یئ ئهزئهزینییه، ب میناکی خوه گوریکرنئ دهیته خویاکرن.
ئه و که سین ب شهف و روژان ل دهر فهی وهلاتی کار دکهن و کپورین د هه موو
پیداوستی بین خوه بین روژانه دا دکهن، ده می دهینه وهلاتی دهست فه کرینه و
بیی دوودلی هاریکاری یا مروّفین خوه دکهن، ژ فی جوړئ ئهزئهزینا
قه بوولکرییه (کو د چافین جفاکیدا بلندتر و هه ژیت لئ دهیته). لی چونکو

ئەم نەشىپىن فان ھەردوو جۆرىن ئەزئەزىنى بىكەينە د خانەيە كىدا، چونكو يەك
 ژى ھند ب خويىي كەسقىھ گرىدايە تا راددەيى ئىشاندا خەلكى دى (وھكو
 وان بەرپرسيىن وولاتى ژبو پاراستنا بەرژەوھندى يىن خوە د فرۆشن)، يان وھكو
 ئەفينا دلەرا پەھلەوانى كو لەشى خوە ژبو پاراستنا بەرژەوھندى يا خوە د
 فرۆشيت: "ئەفین... تو ژى تووش بووى، تو يا خواندەفا و رەوشە ئىبىر... بپا ۹". يان
 وھكو ھەر كەسەكى كو ژبو بەرژەوھندا خويەيا كەسۆكى مالەكى ويران دكەت
 (باشترين نموونە كوردین راپۆرتچى ل سەر دەمى رژىما چووى). ئەف جۆرى
 ئەزئەزىنى، نەقە بوولكرىيە و جفاك ب چاقەكى كىمبھايى لى دنيريت. جۆرى
 دى يى ئەزئەزىنى، ب ھاريكارى يا خەلكىھە گرىدايە و ژ لايى جفاكىھە ب
 پەھلەوانى و بەخشندەيى دەيتتە پەسەند كرن، لەوا دى ناڤى (پاداشتا جفاكى)
 دانپنە سەر جۆرى دووى. ئەو پەھلەوانىن (ژبو رزگار كرنا كەسپىن دى) خوە
 دئىخنە د مەترسىيدا، ژ جۆرى دووى يى ئەزئەزىنىنە، چونكو ل ھيشيىنە ب
 ريزگرتن، سەر دەرىن دگەل بەيتتە كرن و ب پەسپىن جوان و ھەژى بەيتتە
 وەسفرن. ئەقەيە ئەو پاداشتا مرۆڤ ژ جفاكى وەردگريت. ل گورەى ئى
 تيورى، ھەر كرىارەكا مرۆڤ دكەت، نە بى بەرانبەرە (چ ماددى يان مەعنەوى
 بيت). ھندەك دەرووناس دىيژن كو ئەفينا دايبان ژى، ھەر ژبو پاداشتەكا
 جفاكىيە و ب ئەزئەزىنا مرۆڤىھە گرىدايە. دەمى زارۆكىن مرۆڤى باش
 دەردكەڤن، دى شەھنازىيى پى كەت و بىژتە خەلكى ئەقەيە بەرھەمى پەروەدەيا
 من، يان ئەزم خودانى ئى بەرھەمى مفادار ژبو جفاكى. ئەف پاداشتا جفاكى،
 مەرەم و ئارمانجا ھەر كەسەكى پابەندە ب عورڤىن جفاكىھە. ئەگەر نەشيا
 باشىي بكەت ژبو ب دەستقە ئىنانا پاداشتا جفاكى، دى خرابىي كەت ھەتاكو ئەو
 شىانە بو پەيدا دبن كو باشىي پى بكەت. مشە جاران مە بەيستىيە (يان دىتبيە)

به‌رپرستين گندهل و بازرگانين دز، ب شيويه‌کي به‌رچاف هاريکاري يا خه‌لکي هه‌زار دکهن، يان پشکداريي دثاڤاکرنا خواندن‌گه‌هه‌کي يان مزگفته‌کيدا دکهن، مه‌رما وان يا سه‌ره‌کي پاداشتا جشاکيهه. جاره‌کي هه‌زاره‌کي گوته من (ئه‌ز گه‌له‌ک چه‌ز ژ گنده‌لکاران دکهم و ري‌زي لى دگرم)، ده‌مى من ب سه‌رسورماييه به‌ري خوه دايى، گوت گنده‌لکار هاريکاري يا مه دکهن و ناريشين مه چاره‌سه‌ر دکهن، ما مه شوله ژيهه کا پارين خوه ژ کيهه دئيت، يا گرنگ ل ده‌ف من ئه‌وه زاروکين من نه‌مينه برسي و خواندني خوه ته‌ڤاڤکه‌ن. نمونه‌يى ژ ڤي جوړي، مشتي ديروکا جيهاينه: وه‌کو وي سه‌ماکه‌را هييمان ب خودان دکته، يان ئه‌و له‌شفرؤشا پاشه‌روژا خويشک و برايىن خوه دابين دکته... هتد.

د گه‌رمه‌گه‌رما ب خيرهايتي و خوياکرنا خه‌رييي و ئه‌ڤينيى، په‌هله‌وان پرسیاري ژ خوه دکته: "ئه‌ري بوچي به‌ري ئه‌ز بچمه دهرڤه‌ي وه‌لاتي، ئه‌ز هنده يى شرين نه‌بووم... بي‌ڤوم ۷۷". هه‌لبه‌ت که‌سه‌ک ژ جشاکي ره‌سه‌ن نزانيت کا چ کار دکته و پارين خوه چه‌وا په‌يدا دکته، لي ئه‌و دزانن کو پشکه‌ک ژ وان پارا بو چاره‌سه‌رکرنا ناريشين که‌سوکاران ده‌يته خه‌رجکرن. به‌ري بچيته ژده‌رڤه که‌سه‌کي هه‌چکوه‌يه‌ي بوو. پشتي چوويه ژده‌رڤه، يى بوويه که‌سه‌کي هاريکار و په‌هله‌وان د چاڤين جشاکيدا. ب ڤي چه‌ندى، ئه‌م د کارين بيڤين کو ئه‌زئه‌زين ره‌فتاره‌کا سروشتي يا مروڤيهه و مروڤ ل گوره‌ي ئاستي تيگه‌هشتن و ره‌وشا خوه يا ده‌رووني و جشاکي، ده‌ربريني ژي دکته. ئه‌گه‌ر د ره‌وش و ئاسته‌کي ره‌وشه‌نيريى نزمدا بيت، دي ب شيويه‌کي ساويلکه‌يي ده‌ربريت، کو دي بيته ئه‌گه‌ري قه‌رفين و نه‌قه‌بوولکرنا جشاکي. لي ئه‌گه‌ر د ره‌وش و ئاسته‌کي بلندي

رهوشه نبيريدا بيت، دئ ب شيويه كي قه بولكري دهبريت و دئ بيته جهئ ريزگرتن و ههژيتيئ ل دهف جفاكي. ئەفجال شوينا هندئ كو مروڤ ههولدهت، ب گۆتن و شيرت و وهعزین ئايینی، بهرئ وی بلدهته رهفتارهكا نمونوی و قه بولكري، باشته ئەم سهردههريئ دگهل ههز و سروشتئ مروڤي بکهين، ههزین وی يين فهارتي و ههژيتي يا وی يا جفاكي پاريزين و تير بکهين. ل وی دهمی، ئەو ب خوه دئ بهر ب سهمتين قه بولكري يين جفاکيه چيت. خالا دی يا ههڤه نده ب ئەژئهزينا مروڤي و سروشتئ ويڤه، پيشينکرنا سوپاسی و پاداشتيه (ژ وی کهسئ هاريکاري بو دهيته پيشکيشکرن). د ئايینی ئيسلاميدا هاتييه کو خير و سهدهقه و هاريکاري ژ هيژا ئيمانينه. ئوو دهمی مروڤهک خيره كي بکهت، فاره کهسهک پئ نهزانيت و چاههرييا چ پاداشت و سوپاسي ژ کهسئ مفادار نهکته، چونکو پاداشتا مهزن ژ نک خوديه. ههچهنده پرائيا موسلمانان باوهري ب پشکا ئيكي يا بابه تي ههيه و مومارهسه دکهن. لي کهسهک نه شيئ مومارهسه يا پشکا دووي بکهت. ههردهم مروڤي خيرکه رل هيشا سوپاسی و پاداشتيه (پاداشتا خودئ يا گيروکرييه، لي پاداشتا جفاکی يا دهملدهست و بهرچاهه). ئەفجا دهمی کاردانه وهيه کا پيشينکري بو کريارا خيرئ/ هاريکاري نهبيت، دئ کهسئ خيرکه ر دلگران بيت و دئ ههست ب بي بهايي يا خيرا خوه کهت. ژ لايه كي ديڤه ژي، ئەوي خير دگهل دهيته کرن، دئ ههردهم چافئ وی ل خيره کا دی بيت. دهمی هاريکاريه کا نهچاههريکري بو کهسه كي پيدئي دهيته کرن، ب دانا خودئ دهيته هژمارتن. ب ئي چه ندئ ژي، کهسئ هاريکار ئەرکه کی دگيريت مينا ئەرکي خوديه. ئوو تهماحي يا مروڤي يا بي دوماهيه ل هه مبهري بهخشينا خودئ. ئەفجا زور يا سروشتيه کو کهسين مفادار پترئ ژ کهسئ هاريکار بخوازن.

بابەتەى دى يىن ھەقەند ب ئەزئەزىن و سروسىتى مرؤقىشە، دوروویاتى یا جفاکىيە. دوروویاتى ژ ئەنجامى ھەقەرىكى يىن نافخۆیى يىن مرؤقى پەيدا دىت. ل گورەى لىكۆلىنىن جفاکانسان، مرؤف بەرئاتاقى دوو جورىن ھەقەرىكى دىت: ھەقەرىكى یا دناقەرا عورف و عەدەتین دوو جفاکىن ژىكجودا دا، ۋەكو جفاکى گوندى يىن پاشكەفتى و جفاکى ئورؤپىي پىشكەفتى. پرائىيا پەنابەران ب ناستىن جوداجودا، بەرئاتاقى فى جورى ھەقەرىكى یا دناقەرا دوو جفاکاندا د بن. جورى دووى، ھەقەرىكى یا دناقەرا دوو تىگەھىن جوداجودا يىن ھەمان جفاکە، كو ژ ئەگەرى پىشكەفتن و گوھورىنا ھەقەندى يىن بەرھەمھىتانا دناق يەك جفاکدا پەيدا دىت. ئو ھەقەرىكى دناقەرا تىگەھىن دىنا و ئاخەرەتىدا (دناقەرا ئايىن و كەتوارى يان ژيانا ماددى و نمونەبىدا) ژى، ژ فى جورى دووىنە. نشىسەر دگەل ئان ھەردوو ھەقەرىكىيان ژىايە (ھەم پەروەرەدەكرىي باژىرەكەى كوردستانىيە و ھەم ل ۋەلاتەكەى ئورؤپا دژىت). ھەردوو جورىن ھەقەرىكى (ب شىۋەيەكەى راستەوخۆ يان نەراستەوخۆ)، د پرائىيا رۆماتىن وىدا بەرچاڧ دىن. د جورى دووىدا، مرؤف دكەفتە ھەمبەرى كۆمەكا بەھايىن نمونەيى يىن ئايىنى يان جفاکى كو دگەل ھەز و پلانىن ژىارا رۆژانە ناگونجن. ئەشجا دى باۋەرىي ب وان تىگەھىن نمونەيى ھىنىت و بانگەۋازىي بۆ كەت (دى د گۆتار و شىرەتىن خوە يىن رۆژانەدا بكارىنىت ژبۆ خەلكى دەۋرۋەبەر). لى د رەفتارىن خوە يىن رۆژانەدا، ئەو ب خوە پىنگىرىي ب وان گۆتىن خوە ناكەت. ئو ژ ئەنجامى فى جوداھى یا دناقەرا "نمونەيى" یا گۆتسان و "كەتۋارى" یا كرىاراندا، سىستەمەكەى دى پەيدا دىت، دىپژنى "سىستەمى دوروویاتىي".

ل گورہی فی سیستہمی داوی، مرؤف دبیتہ داردهستی دوو سیستہمین
 ژیکجودا (ئەگەر نەبێژین هەقدژ)، ژ لایەکیڤه باوهری ب هەندەک بەها و
 تیگەهین دیارکری دئینیت و ژ لایەکی دیڤه هەندەک کریارین دی ئەنجام دەت.
 هەر جار ب سیستەمەکی داخەبار دبیت و ل گورہی بەرژەوہندا خوہ یا تاییەت،
 سەرەدەری دگەل هەردوو سیستەمان دکەت. د دەمی بیکاری و تەناهییدا، بەر
 ب سیستەمی نمونەبیشە دەیت و دبیتە پارێزەری عورف و عەدەتین جفاکی.
 ئوو د دەمی کارکرنی و دابینکرنای پیدئی یین ژیانارۆژانەدا، گرنگی ب
 هەڤەندی یین کەتواری یین ژبارئ دەت، کو دگەل نمونەبی یا تیگەهین
 جفاکی ناگونجیت. ب فی چەندی ژ، دی رفتارەکا دووانی بو پەیدا بیت، کو
 دی تشتەکی بێژیت و تشتەکی دی کەت. مشە جارن تاکین جفاکی ب فان
 هەردوو رۆلین جیاواز د حەسین و ژبو پاراستنا هەڤسەنگی یا دەروونی و
 هەست نەکرنا ب گونەمی، هەولدەن پیکهاتنەکی دنابەرە هەردوو رفتارین
 ژیکجودا دا دروست بکەن. ئانکو رفتارین خوہ یین کەتواری (دنیایی)، ب
 هەندەک رفتارین نمونەبی یین قەبوولکری (ئاخرەتی) قەرەبوو دکەن.
 بازرگانەک ب فیل و دزی دەولەمەند بوویە، سالانە زەکاتا خوہ دەت و رۆژی
 و نغیزین خوہ ب تەقائی ئەدا دکەت. ژنەک ب قەحەتیی دەولەمەند بوویە،
 هیتیم و هەژاران ب خودان دکەت. کەسەکی وەلاتی خوہ هیلایه د تەنگاڤیدا و
 بەر ب وەلاتین تەنا و خۆشییڤه چوویە، ژییاتی یا خوہ ب پارە و هاریکاری یا
 کەسوکارین جفاکی خوہ دپارێژیت. کەسەک دبیتە جاش یان ئەمنا رژیمەکا
 ستەمکار، چائی خوہ ل شورەشگیران دتقینیت کو بەردەوامیی بەدەنە خەباتا
 خوہ.... هتد. ئەڤ پیکهاتن و هەڤسەنگییە، فی رفتارئ ژ نەشازی یا جفاکی یا
 ب ناگەه، بەر ب دوروویاتی یا دەروونی یا بی ناگەهشە دەت. دوروویاتی

جودايه ژ دره وکړنې، چونکو دره وکړن ژبو مه رهمه کا دیارکری (ب ناگه) دهیته کرن. لى دوروویاتی دبیته پشکه ک ژ پیکهاته یی که سایه تی و مرؤف ب رحه تی سهره ده ریی دگهل دکه ت، کو رفتارها کا جفاکی یا دروسته. نفیسه ر ژ زارده شی په هله وانی دبیثیت: "راسته هه موو ژننن جیهانی دهرکرنیدا قه حبه نه.. هه موو که سین جیهانی د هزرکرنیدا گندهل و دزن.. هه رکه سی ژ مه دقیت تژی دورا ژننن جوان بن... هه رکه سی ژ مه دقیت سهردز و گندهل و ناغا بت... که سی ژ مه نه قیت ژنا وی، خووشکا وی.. یا دهف ب که ن و ده ننگ کورت بت.. یا مه بو خوه نه قیت، مه بو هه قالی خوه دقیت... یا نه م خوه ژئ قه دشیرن و شهرم ژئ دکن.. ل هنده کا جهین دی و ل دهف هنده کا که سین دی لى دگهرن... هه رکه سی تو بیژی، تو دزی؟ تو قه حبه یی؟ تو خایینی، دی دربه کی ل سهری ته ده ت. و ل دادگه هی، تو دی یی نه هه ق بی... بی ۱۰۶".

د شی رومانیدا، نفیسه ر سهره ده ریی دگهل جوړی دووی یی هه فرکیی دکه ت، کو دبیته نه گهری دوروویاتیبه کا دهروونی و هه موو خه لکی هه ردوو جفاکین نه لمانی و کوردستانی پی وه سف دکه ت: "نه ی هه وار.. نه قه چ دو رو لین ژیک جودانه، مرؤف دگیریت... بی ۱۰۷". لى د شی وه غه را لیکه ریانیدا کو راستی یا هه ستین مرؤفی خویا که ت، بابه تین سروشتی مرؤفی، نه زنه زینی، دره وکړنې، فیلبازی، نه سازی یا جفاکی و دوروویاتی تیکه له لی هه ف دکه ت. نوو بابه تین دهروونی یی میکانیزما بهرگری یا مه ژئ (نه هوش)؛ مینا قه ره بو وکړن، هه فکه سی، گشتانن، غه فرانن، به هانه کرن، ماندلا کرن، خزانن و گه له کین دی، دگهل بابه تین جفاکی یی مینا دره وی و دوروویاتی تیکه له دبن و میناکی ره شینیه کا گشتی بو په هله وانی رومانی په یدا دبیته: "که سی پاقر نینه، که سی هه ست مرؤف نینه، که سی دل ساف نینه... بی ۹۷". نوو ب شی ره شینیه هه لوپسته کی نه چاهه ریگری (ب هه مان شیوازی رفتارین نه پیشینگری یی جفاکی خوه)

وەردگريت: "ئەز و ئەف وەلاتە ژيک خلاس.. ئەز و مروڤين من ژيک خلاس... بپە ۱۱".
 ھەر ھەمان ھەلوئىستى وى پيرەميرى دگەل ژنا خوھيا گەنج ئەگەريايە وەلاتى
 ژبو تۆلشە کرنى (بپ ۷۳). ئەف ھەلوئىستى بلەز و سەرپى، کو ھەلچوون و
 کارفەدانا دەملدەستا سەتمينيپ، ئەگەريانە بەر ب خوھ ئازاردانپقە (قورنەتگيرى
 و خوھ ئەدەرکرن). ھەردەمى کەسى ترومايى و خەموکى، نەشیا ل ھەمبەرى
 جفاکى دەردۆر راوہستيت (يان چاک بکەت)، دى بەر ب خوھئازاردانا
 کەسوکیقە زفریت، ئەفە ژى نیشانەکا خەموکى و سەتمينا دەروونپیە. ئەف
 سەتمینە بەرھەم و چیکرى یا پەھلەوانى ب خوھپە. وى ب تىگەھەکى
 نمونەپى مژدار (کو نقيسەرى ب پەھلەوانى ئەنایە) سەرەدەرى دگەل
 رەوشەکا کەتوارى یا جفاکى کرپە. مەزنترين شاشى یا ئەکۆلەر و ليگەرین
 سروشتى مروڤى ئەوہ کو ب پىقەرەکى دەستنيشانکرى، سەرەدەرى دگەل ھەموو
 مروڤان دکەن. جوداھى پین کەسوکى، دناف ھەفوەلاتى پین ھەموو جفاکاندا
 ھەنە و کۆما رەفتارین تاکەکەسان، سروشتى مروڤى پیک دەینن.

ئەگەر ئەم ل نمونەپین روڤمانى بزفرین، ل جفاکى ئەلمانى دوروویاتى یا
 ھزرکرن و رەفتارى ب ئاشکرايى یا دیارە. پیرەژن و فەرمانبەرا فرینگەھى و
 پۆلیسى ئەلمانى، د ھزرکرننا خوھ دا دژى پەنابەرانن، لى وەکو پىگىریبەک ب
 عورف و عەدەتین جفاکى ديموکراسیخواز و پاریزەرئى مافى مروڤى، ب
 رەفتارەکا مروڤدۆست سەرەدەرى دگەل پەنابەران دکەن. ل ليگەريانا ھزرین
 ئیمانداران، ھزرین وان پین مشتى سیکس و مالدارپى کو ھەڤدژن دگەل
 رەفتارین پىشبینکرى پین پەياما ئایینى، ئامازەپەکە ژبو جوداھى پین دناقبەرا
 رەفتارین دنیایى و ئاخەرەتیدا. ئانکو دوروویاتپیەکە دگەل خودئى و جفاکى دەپتە

کرن: وان دڦيٽ ل سهر دنيايئ مالدار بن و هزڙين خواهين سيڪسي تير
 بڪن. د هه مان دهمدا ڙي، دلئ وان دڇيٽه پاداشتا خودئ تهعالا كو حفتئ
 حوري بين بهه شتيته! لئ هندهك هه لويستين ئيمانداران، پتر ب سروشتئ
 مروثانقه هه شه بند بوون (ڙ دوروياتيئ). نهو پيره ڙنا لاقه ڙ خودئ دڪرن كول
 روڙا قيامه تي تير سيڪس بڪهت. وهكو قهره بووڪر نهك ڙ زربه هري يا وي يال
 سهر دنيايئ (سروشتيه مروث هزري د پاداشتا خوديدا بڪهت). هه لويستئ
 هردوو سوڦيان نه زنه زينا دنيايئ يا مروثي بوو، لئ د ثيان ب ريڪا ئايني و
 قه بوولكرنا جفاكي بو خواهه لالهڪن... هتد. ل تازيئ هه لويستئ بابي و برايئ
 مهزن، دگل عورفين قه بوولكري بين جفاكي د گونجيان و زيده تر ب
 نه زنه زينه شه يا گريڊاي بوو (سهره راي وي چه نديئ كو نهو هه لويسته يئ كريته
 د عه شيره تيڊا). لئ هه لويستئ برايئ بچووك، هه لويسته كئ بي شهرم و نه
 جفاكيه، هه لويسته كئ قهر فاندويه ب هه موو عورف و عه دت و بهايين
 جفاكيه. هه لويستئ قهر هادي هه قالي په هله واني، فيل و دره وڪر نه كو ب ناگه
 دڪهت ڙ بو ب ده سته ئينا نا بهر ڙه وهنده كا كه سوڪي. هه لويستئ ڙنا هه قالي وي و
 هه موو برا و پسمامين وي، رهفتارين سروشتي بين مروثي بوون سه بارهت ب
 پيشينكرنا باشيه كئ ڙ مروثه كئ باش. هزري بووك و زاڻا و نهو ڙنا گه نجا
 ل سهر توخيي، دهر بريني ڙ رهوشا جفاكي دڪهت، كو پيگيريكرنا ب هندهك
 عورفين قه بوولكري بين جفاكي ديهته نه گهري سهر ڙيكرنا خهونين رهوايين
 تاكين جفاكي. هزري هردوو ميهانين دهواتي پتر بهر ب دره وڪرنئ و
 خيانه تڪاريته دڇيٽ، ڙ دوروياتي يا كه سايه تيئ. نهوي بهر پرس، نمونه يه كا
 بهر چاڻا دوروياتيئ و نه سزاي يا جفاكي بوو. هه لويستئ نه ئينا دلبره
 په هله واني، پتر نه زنه زين و بهر ڙه وهنده پاريزيه، ڙ دوروياتيئ... هتد. نه ف

هه موو هزرین نه گونجایی دگه ل رفتارین نه جامدایی، وه سفکر نه کا کووراتی یا سروشتی مروّانه (ل هه می جه و سه رده مان). لی کا چهوا مروّی دوروویاتی ل دهف هه ی، نه قیّت روو ب رووی دوروویاتی یا خوه بییت و هه ردهم خوه ژئ دده ته پاش، نه دووره ب دهه ان نه رگومینین عه قلی و نه قلی بینیت کو رفتارین هه یی سروشتینه و نه دژی عورف و تیگه هین ئایینی و جشاکینه. ئەف خوه دانه پاشا ژ راستیی، هه ولدانه که ژبو خوه پاراستنا ژ ئالۆزی و شه پلین و سه تمینا دهروونی. ئەفه ژئ ئامازه یه که کو مروّ د کووراتی یا خوه دا هه ست ب دوروویاتی و رفتارین خوه یین نه قه بوولکری دکه ت. یان ب کیمی، هزرکر نه کا ره خه یی تیدا دکه ت. لی چونکو ئەو هزرکر نه دی ره خه تی و هه شه نگی یا وی یا دهروونی تیگه ت، د نه هوشی یا خوه دا هه لدگریت و د دلی خوه دا دپیژیت: "سه ری که چه ل د کومدا یی باشه".

ئه رکئ سه ره کیی نفیسه ری د ئی رۆمانیدا، خویاکرنا هزرین مروّانه و ب سه ره له بوونا چه زین وان یین شه شارتینه. له وا نفیسه ر ژئ (ژ زارده ئی په هله وانئ)، پیداچوونی ب کریارا خوه دا دکه ت و تۆشی په شیمانیی دییت. چه ند مروّ پتر بزانی، ئالۆزی یا وی پتر لی دهیت. ئوو مادهم ئارمانجا سه ره کی یا مروّی د ژیانیدا، ب ده ستفه ئینانا ئارامی یا دهروونییه، ئەگه ر ئەف لیگه ریانه نه کربا، دییت ژيانا وی خوشترا با: "ئه ز په شیمان بووم، من ئەف بهرچاقکه بکارئینای، ئەز په شیمان بووم، مایئ خوه ده زین خه لکی دا بکم.. تنئ هزرین مروّی، یین مروّی بوون، نهو ئەو ژئ من تالان کرن... بپ ۶۲". قئ په شیمانیی به ری وی دا وی چه ندئ کو به ری خوه بده ته خوه ژئ، ئەری هزرین وی، ژ رفتارین وی د جودانه؟ یان ئەو نمونه یی یا بو په هله وانئ هاتییه دروستکرن،

مهسته ره بیه که و دڤیت هه موو جڤاکی بیخته سه سکه یی وئ؟ ب فان پرسیار و پیدا چوونین خواهی، هه ڤرکیه که توند دناڤ ناخی ویدا سه ره له ددهت، دهنگه که ژ کووراتی یا وی دهر دکه ڤیت: "تو ژ فان هه موو مروشان خرابتری، تو دلن خواه دبیه مائی خه لکی.. هه ر ژنا جوان تو دبینی، وی شه ڤی ب بهر ته نشتا خواه دڤینی... بپا ۱۰۸". لی ناگه ها وی یا نمونه بی به رسڤی ددهت: "نه.. نه، نه ڤه دره وه، من چ جاران دلن خواه نه بریه مائی که سی. من دست در ڤی ل سه نامووسا که سی نه کریه.. هزر کرن تشته که و کار پی کرن تشته کن دیه... بپا ۱۰۸". لی هه مان دهنگی کووراتی یا ناخی، لی ڤه دگه رینیتا: "هه ر کارکر نه ک ب هزرکر نه کی دست پی دکت... بپا ۱۰۸". ب شیوه یه کی گشتی، رومان سه دهر پی دگه ل هزر و هه ست و ره فتارین مروشی دکت. د پرانیا جاراندا، هه ست و هزرین ناخی مروشی جودانه ژ وان ره فتارین ل پیش چاقین خه لکی نه نجام ددهت. نفیسه ر ڤی پرۆسه یا سروشتی یا مروشی دگه ل بابه تین فیلبازی و دره وی و دوروویاتی تی که هه ل دکت کو په یامه کی پی بگه هیتته وه رگری. ژ په یامین ڤه شارتی بین ل پشت ریزکان، وه سا دیار دبیت کو هه ست و هزرین ڤه شارتی بین مروڤینه، به ری وی دده ته هنده ک ره فتارین چهوت و نه گونجایی دگه ل عورف و عه ده تین جڤاکی. ب کورتی و ساکاری، دڤیت بیژته خوانده فانان فره مروڤ هزرین خواه پاقر بکهت و خواه ژ هه ست و خوهرسکین نازه لی دوور بیخیت، دا میناکی ره فتارین وان د چاقین خه لکی دهر دوردا جوان و حه بانلی بن. هه ر چه وایت، رومانه که مشتی هزرین ره خنهی و وه سفکر نین رهوشین هه ردوو جڤاکانه.

به رچاڤکا جادوی، پیرینه یه که جادوی بوو ژ بو هلیڤرتنا ناخی مروشان. لی چونکو دویفچوونا ناخی مروشی و لیگه ریانال سروشتی وی یی گوهور کریاره که نه ب ساناهیه، نفیسه ر ژی هه ردوو ده ستین خواه بلند دکت و

ته‌سلیمی ده‌سته‌لاتا جشاکى دبیت. ئەگەر ژبەر چ نه‌بیت، ژبەر ئاسووده‌ی و ره‌حه‌تى یا خوه یا که‌سوکیه. له‌وا ده‌سته‌ردارى به‌رچافکا خوه یا جادوئى دبیت و فه‌دگه‌ریته‌فه وه‌لاتئ خوه‌ی دووئ: "به‌رئ خوه دا وه‌لاتئ خوه‌ی وئران، تژئ چافئین من روندک بوون. به‌رئ خوه دا ره‌خئ دئ، پارچه‌ک وه‌لاتئ من داگیرکریه. تژئ دئ من ناگر بوو... من به‌رچافکا خوه ژپاخلا خوه ئینا دهر، هافئته بن تاییرئین ترومبئله‌کا باره‌لگر. به‌رچافک پرت پرت بوو، ئەز چه‌ميام پرتئین وئ، ژوردا به‌ردانه ئافا خابووری یا شئلی... بپ‌۱۱۵".

هه‌رچه‌نده پرائیا بۆیه‌رئین رۆمانئ، ره‌نگه‌دانا ره‌وشا جشاکئ کوردیبه ل سه‌ر وان هه‌فکئ و دورووئاتی بئین ل ده‌ف خه‌لکئ هه‌بئ یان ژنوو چئووئى. لئ وه‌کو هه‌موو رۆمانئین دئ، هه‌ندک ئامازه بئین به‌له‌ز دده‌ته فه‌رئژا ره‌وش و ره‌فئارئین گه‌شتئ بئین جشاکئ ژئ. د وه‌سفکرنا شئوازئ وئ پیره‌ژنا ب ره‌خه‌ نان دخوار، بئرا وئ ل ره‌فئین به‌رده‌وامئین جشاکئ وئ ده‌یت: "ل ره‌فئین مه بئین هه‌ر سال دوو سئ جارى. گه‌له‌ک جارن ئەم نه‌دگه‌هه‌شتن چو خوارن و ته‌شتان دگه‌ل خوه ببئ. برسئ د ره‌فئینه بنئ چیا و شه‌فته‌تارى... بپ‌۵". ئانکو ئامازه ب جشاکئ خوه بئ هه‌رده‌م دبن گه‌فئته دده‌ت. دبیت ژئ ئامازه‌یه‌کا ره‌خه‌ئامیز بیت، کو ئەم پتر د ره‌فئین و کئمتر به‌رخوه‌دانئ دکه‌ین. ل جهه‌کئ دئ، ئامازه ب نه‌دادپه‌روه‌رى و ئازاوئى یا کارگیرئ یا جشاکئ دده‌ت کو بوویه ئەگه‌رئ نه‌ئارامئ و تئکچوونا مۆرالا خه‌لکئ: "به‌رپرسئ من دقئیا ئەز به‌ندۆشکا سینگئ خوه فه‌کم، من نه‌قئیا. گو‌ت جه‌ئ ته ل قئیرئ نینه. ئئکا دئ یا سینگئ وئ رووس دانا جه‌ئ من... بپ‌۹". ئەف بکارئینانا ده‌سته‌لاتئ ژبو تئیرکنا خوه‌رسکئین سئکسى، لادانه‌کا ئەخلاقئیه که‌فتیبه دناف شئوازئ کارگیرئ یا وه‌لاتئیدا. هه‌روه‌سا ئامازه ب زۆردارى یا ترکان و هه‌ژارى کوردان دده‌ت: "هه‌ر وه‌لاتئ بچووکئین وئ ژ خواندنگه‌هان ره‌فئین.

ئەو ۋەلەت يېن بېرسىيە يان يېن زۆردارە... بېپە ۶۴". ئو خوە ل گەلەك بابەتېن دى يېن
هەئبەند ب هەردوو جفاكانفە داىە و جوداھى و بەرەژەنگ ژى بەرچاقكېرېنە.
لى سەرەراى فان بابەتېن جفاكى يېن كەتۋارى يا رەخنەيى، ئەم د كارېن ئى
رۆمانى بگەينە د خانە كەتۋارى يا دەروونىدا، چونكو نەتسى كەسايەتى يېن
رۆمانى ۋەسەف دكەت. بەلكو ئامازە ب سەدەمى ئەنجامدانا وان رەفتاران ژى
دەت. كەتۋارى يا دەروونى ژى، پشكەكە ژ رېبازا كەتۋارى يا جفاكى كو
داكۆكىي ل سەر خويكارنا مەرەم و ئەگەرېن ل پشت رەفتارېن خوەيىن
كاراكتەران دكەت.

*

۴

نایینگوهارتن و ئازادی یا که سوکی...

د رۆمانا (نه ژبهه خاترا چاڤین عیسای بوون) دا

نه ژبه ر خاترا چاځين عيسايي بوون

نه ټين و سرود دوو كچين خانه دان و ژبنه ماله كا ټايندارا سليمانينه،
نه ټين حهز ژ نازادي يا خوه يا كه سوكي دكهت، ژ بن قهيدين ميړي خوه
دهردكه ټيت و د ره ټيته نه لمانيا. سرود شوو ب پسمامي خوه دكهت و كچه ك
ژي هه يه، لي چونكو بهري مه هر كرنې سرودي خوه ب دهست پسماميځه بهردا
بوو، ل پيش چاځين هه موو بنه مالي رهش ببوو، سه ره دهره يه كا گه له ك خراب
دگه ل وي و كچا وي دهاته كرن و د بن داڅا مالا ميړي خوه څه يا زيندان كړي بوو.
نه ټين ب هاريكاري و پاره يي كه نيسه يه كا نه لمانې، سرودي و نه رمينا كچا وي،
ژ سليماني دره ټينيت و دگه هينته نه لمانيا. هه رسې دبنه مه سيحي، ژيانه كا نوو
ل نه لمانيا دهست پي دكهن و هه رسې هاريكاري يا كه نيسې دكهن ژبو راكيشانا
خه لكې موسلمان بو نافي ټاينې مه سيحيه تي. نه ټين كوره كي عه رب قايل
دكهت، بيته مه سيحي و شوو پي دكهت. كورده كي موسلمان ب نافي نازاد،
هه قالي نه ټينيه و ب ريكا وي سرود و كچا وي ژي دنيا سبت. ب هيجه تا خوه
نيژيك كرنا فان هه ردوو ژنين جوان و كچا وان يا سنبله، خوه ب دهستي هزرين
وان بين مه سيحي كرنا موسلمانانځه بهر ددهت. هه رچه نده چاځي په هله وانې كورد
ل سه سرودي بوو، لي هه رسې نافرته لي عاشق دبن و حهز دكهن كو نازاد
به ټيه سه ټاينې وان بي نوو. "نه ټين و هسا هزر دكهت نه ز عاشقي عيساي مه، دي
ب ريبا چاځين خوه بين رهش من خاينيت. سرود من وهك ميړي خوه يي پاشه روژي ددان
و ژ دل خوه بو نه ټينه كا نوو ناماده دكت. نه رمين هه رزه كاره كا دل مه زن و عاشقه كا
هارودينه، يا نه زي ل ژبي خوه دكت دا خوه بو من بكته بووك... بو ٧٠".

نقیسەر فان بۆیهرین سهرهکی دکه ته که رهسته یین نقیسینا رۆمانا (نه ژبه ر خاترا چاقین عیسی بوون)*، کو یی بچیته دناف کومه کا بابه تین ئایینی و فهلسه فی و جفاکیدا. دبیت ئەفه بۆ جارا ئیکۆ بیت، رۆمانئیس ب فی شیوه یی راسته وخۆ سهردهریی دگهل بابه تین فهلسه فی و گه وهریی ئایینی دکهت. د پرائیا رۆمانین خوه یین پیشیندا، تنی ب ریکا ئامازه دان و بهرکارین جفاکی یین ئاییرده یان، سهردهری دگهل ئایینی کرییه. لی د فی ئەزمۆئیدا، نقیسەر خوه ل ئازراندنا هندهک پرسیارین فهلسه فی ددهت، کو ب ژیان و ئازادی یا مروثیقه هه شه ندن. ههروه سا خوه کوورتر داده یلته دناف جوداهی یا ئاییناندا و هه شه ندی یا مروثی و خودی ددانته بهر کومه کا تیهریین گومانکی و ئالۆزدا. ههروه سا بابه تی ئازادی یا که سوکی ژی دئیخته دبن میکروسکوپا دیننن خوه یین ره خنه گرته. ئوو ههروه سا سهردهریی دگهل هه شه ندی یین دنافه را ئایینی و نه ته وهی دکهت. وهکو پرائیا رۆمانین وی یین دی، کو هه ردهم بابه تین جفاکی دکه ته ئازریته ری بنگه هین ژبو پرائیا نه جماین که تواری. د فی رۆمانیدا ژی، ئازریته ری سهره کیی پیشاژویا بۆیهران. ژ جفاکی ژیدهر دهست پی دکهت و بهر ب هندهک ئاقارین دیقه دبهت، کو ئامازه یه که ژبو ره تکرنا هندهک عورف و عده تین جفاکی سهره کی و په یامه که ژبو تیهرین و دووباره دارشتنا هندهک تیگه هان. ئەف دووباره کرنا که تواری یا جفاکی (د پرائیا رۆمانین نقیسه ریدا)، نیشانا دا کوکیکرنی و بهرده وامی یا خه باتا وییه، هه تاکو جفاکه کی پیشکه فتی و ل گورهی سهردهمی نهۆ دبیته خۆدیکا ژیانا مروثین کورد و مروثایه تی.

* هه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۶). نه ژبه ر خاترا چاقین عیسی بوون، رۆمان. ژ وه شانین ناوه ندی که لتوری ئەلمانی- کوردی، چ. ۱، چاپخانا قه فتانیا- سلیمانین.

دۆزا ژنی ئیکه ژ بابه تین هه ره سه ره کی یین پرائیسا رۆمانان و نشیسه ری
 فی رۆمانی، ب شیوهیه کی تایبته سه ره ده ری دگه له موو بابه تین هه قه ند ب
 دۆزا ژنیقه دکهت. ل شوینا گو تار و شیره تین ده باره ی مافی ژنی و چه وایه تی
 یا سه ره ده ری کرنی، خوه به رده ته دنا ف خوه رسکین مرۆقایه تی یین ژنیدا و ب
 ریکا هنده ک مینا کین بارکری ب ئەفینی و ئیرو تیکئی، په یامین خوه یین
 چاکسازیی ناراسته دکهت. د جفاکی کوریدا، هه رده م به ری ژیی هه ژده سالیی
 کچان دده نه شوو. نه دووره سه ده می فی چه ندی ژی، ژبو پرسا ناموسی و
 کریارا سیکی فه گه ریت. ئەنجامدانا کریارا سیکی د کورده واریی و د هه موو
 جفاکین ئیسلامیدا، ب پرۆسه یا هه ژنیی ده ست پی دکهت. ئەفجا ده می کچ و
 کور پی دگه هن، ب زووترین دم دی هافیزنه دنا ف پرۆسه یا هه ژنیییدا، ئایین
 ژی فی کریاری پرۆژ دکهت، ده می دبیژیت کو هه ژنیی ته مامکرنا ئایینییه.
 ئانکو ئیمانا گه نجی پیگه هشتی و سه لت نه یا ته واره. هه تاکو دچیته دنا ف
 قه فه سکا هه ژنیییدا. هه روه سا و سه هزر دکه ن کو هه رده م قه ته ک ژ گه نجی
 سه لت یی کیمه و کچا نه شوو کری، نه یا ستاره کرییه هه تاکو شوو نه کهت.
 له وا له زنی ل دانه شوویا کچان دکه ن. هه لسه ت کۆمه کا کیشه و پرسین
 ساخله میی و جفاکی ژ فی هه ژنیی یا زوو په ییدا دبن: "ژیی من هه قده سال بوون
 ده ما من شوو کری... بیپا ۱۷". پرسا ژ هه موویان به رچا فتر ئەوه کو پشتی ده مه کی بو
 هه ردوو هه ژنیان خویا دبیت؛ ئەفه نه ئەو که سه یا/ یی خه ون پیقه هاتینه
 دیتن. ل ده ستییکئی زه لام هه موو تشتین خۆش بو ژنی دبیژیت هه تاکو رازی
 دکهت، پشتی دبیته هه ژنیئا وی، دبیته که سه کی دی و هه مان پرۆسه یا
 ته په سه رکرنی دووباره دبیت: "به ری من ماره بکت، یی ناماده بوو خوه گوری من بکت.
 پشتی ئەز بوویمه ژنا وی.. یی ناماده بوو من لسه ر میژا قوماری ژده ست بدت... بیپا ۸۵".

بابه ته کئی دی یی کەلتۆری ههیه و ب رهفتارا کچ و کورین کوردفه گریدایه،
 ئەو ژى خوه نازاندنه، یان ره تکرنا ل دهستیکییه. ل هه موو دنیا یی ده می
 زهلامه ک داخوازا ئەئینی یان سیکسی ژ نه کئی بکهت و ئەو ژن رازی نه بیت،
 زهلام دئ ب ریژگرتن خوه ژئ دوور کهت. لئ د کورده وار ییدا، چەند ژن
 رکۆیتەر و توندتر رەت بکهت، زهلام پتر پیڤه دهیته گریدان. چونکول وئ
 باوهرییه کو فهره ئەو ژى خوه رکۆیی بکهت و دهست ژئ بهرنه دهت. دبیت ژى
 خوه گرانکر نه ک بیت د چاقین زهلامیدا کو ههر تشته کئی ب زحمەت بیت،
 گرنگی یا وئ پتره و دئ عه شقا وی ژى دژوار تر بیت. ههروهسا چەند عه شق
 و ئەئینی دنایهرا کچ و کوران دا یا دژوار بیت، ناییت کریارا سیکسی دگهل
 کچئ بهیته کرن، چونکو ئەو کریاره (بهری ههئینی) ب ته عدا یی و بی
 وهفایی دهیته هژمارتن. دبیت سه ده می وئ ژى ئەو بیت کو هه کەر ژ نه کئی خوه
 ب دهست دلدارئ خوه فه بهردا، نه دووره دلدارئ وئ هزرکهت کو خوه ب
 دهست هه موو خه لکیشه بهرددهت. ژ بهر ئی چەندیه عاشق نهشین کریارا
 سیکسی بکهن هه تاکو شه فا زاقایینی. مشه جار ان چییوویه، کچه کئی ل بن
 دکارا (ئیلحاحا) ده زگرئ خوه یی فه رمی، خوه ب دهستقه بهردایه و پاشی دلئ
 ده زگرئ ژئ سار بوویه. خو ئەگەر ژ نه چاری ماره بکهت ژى، ههر دلئ وی یی
 ژئ ساره و سه ره ده رییه کا نه مرو فانه دگهل دکهت. ئەفه کیشه یه که د رهفتارا
 زهلامین کورد دا، نفیسه ری خوه لئ کرییه خودان و دنا ف بۆیه ریین رۆمانا
 خوه دا دنارزینیت: "ژ وئ رۆژا بن دارا کاژئ من سه ری وی دانایه سه ر سینگئ خوه، ژ
 وئ رۆژا من نامووس و گیانئ خوه کرییه دبن پیلافا ویڤه، ئەو مرو ف بۆ دوژمنئ من...
 بیپا ۱۱۸". ل ئیره پسمام کو ده زگرئ وئ یی فه رمییه و ل بن داره کا کاژئ سیکسی
 دگهل ده زگرا خوه دکهت (کو دئ بیته هه لالا وی)، ده می دبنه بو یک و زاقا، ب

پیترا نکیشه دبیرتی: "دهرپن خوه نه ییخه، ژمیژه من یی ییخستی.. / نه وی دهرپی دوتاما
 خوه بیخیت و نه پاریزیت، بو وی دروسته نیک دهرپی خووشکا وی ژی بیخیت... بیپه ۱۰۷".
 گه له ک جاران چیبویه کو ژنه کا بیگونه ه دهیته تاوانبارکرن و پاشی دهیته
 کوشتن، ژبه رکو گوتگوتک ل سهر هاتینه گوتن. نه ثجا ژبه ر خاترا چاقین
 جفاکی دهیته کوشتن (ئانکو ژنی دکنه قوربان کو گومانا گوتگوتکان
 نه مینیت). لئ د فی بویه ریدا، پسمام دزانیته کو وی ب تنی نه و کار ل گه
 کرییه و که سه کی دی نرانیته، ده زگرا وی و دوتاما وی بویه، ئانکو ناموسا
 وی ههر یا وییه. ئوو نه و دزانیته کو وی ژی ب ساناهی خوه ب ده سته
 به رنه دا، هه تاکو کومه کا سوزین مارکرنی نه داینی، نه شیا نیریک بیته. لی
 گرییه که و د کووراتی یا که سایه تی یا ویدا هه یه: "نه و ژنا بو پسمام خوه پشته
 خوه دانته عه ردی، نه و ژن ناماده یه بو گه له کین دی وه بکت... بیپه ۱۰۹". خالا دی یا
 گرنگ د فی بابه تیدا، ههر کریاره کا ژ فی ته رزی، تنی ژن دهیته گونه هبارکرن و
 که سه ک خوه دگونه ها زه لای ناگه هینیت: "نه و گونه ها مه لبن دارا کاژی کری، نه ز
 بتنی تاوانبار کرم.. بابن من وهک له شفروش و بن رهوشتان نه ز ددانام و نه و وهک
 خوشمیر و ناموس پاریزی بنه مالی ددانا.. من درهنگ زانی بابن من تیگه هاند بوو، نه ز
 نه کچم، نه و د زکی مندای بیژییه، ژشه رما دنیایی نه چاره من قه بوول بکت... بیپه ۱۱۰".
 نه ثجا ههر دم ل بن گه فا کوشتنی دژیت. نه یا به رئاقله کو دایکی بو بابی
 نه گوت بیت کا راستی یا نه کچینی یا وی چیه، لی باب ژ برازی دترسیا کو
 بیژیت دوتاما من نه کچ بوو. نه ثجا نه گه ر راستیی بو خه لکی بیژن، دی
 هه تکا بنه مالی چیت، ههروه کو دبیزن عزا ژ قبحه تی مه زتر. دبیت که سه ک
 باوه ر نه که ت کو پسمامی وی ب تنی چوبویه ده ف، خه لک دی ته رکیزی که ته
 سهر نه کچینی یا وی و که سه ک خوه ل چهواتی یا نه کچینی نا که ته خودان. د

ھەموو حالەتەندە، سوممەت و نامووسا وان دئ کەفتە بەر بگرە و ڤەکیشان، ب ساناهیتیرین چارەسەر ئەو کچ و زارۆکا خوە بکەنە قوربان و نامووسا بنەمالی پاریزن. ھەردەم مئیری دگۆتئ: "تو بچییە بەرپەرین ئاسمانان دئ تە کوژم.. تو بچییە دبن ھەفت ئەوئین ئەردیشە دئ تە کوژم... بیپا ۲۶". سرود ب کچشە، دناڤ ترس و پاشقەبرنەکا بەردەوامدا د ژیا و کەربوکینەکا دژوار د دل و دەروونی ویدا ھاتە چاندن. ھەردەم مئ مروف ل بەر خەندقینئ بیت، خوە ب بەلگە چلیا ژئ ڤەدگرت. ئەڤ ترسە دبیتە پشکەک ژ ژيانا وئ (خۆ ل ئەلمانیا ژئ)، ترس ھەر یا بەردەوامە و ئەوئیریت ب ئاشکرایئ خوە دیار بکەت. د ئینسیرتەکا ئقیسەریدا، سرود دبیرتە ئازاد: "ھشیار بە چیرۆکا مە ئەئقیسە! تو باش دزانئ ژيانا من و یا کچا من دەمەترسیئ دایە... بیپا ۱۵". ھاتنە ژوورا ئقیسەری بۆ ناڤ بۆیەرین رۆمانئ، نیشانا بیلائیەنی یا وییە سەبارەت وان بۆیەر و روودانین دەیتە ڤەگێران. ژ لایەکی دیشە ژئ، حزوورا وی یا بەردەوامە د ئازراندا ھەر ھزرەکی یان رەفتارەکیدا. ئەڤ بیلائیەنی و حزوورا بەردەوام د ھەموو ھوورھوورکین ڤەگێرائیدا، شیوازی پشەگردانا ئقیسەری و دەقی خویا دکەت. ئانکو ھەم شاھدە و ھەم پەھلەوانە ژئ، ھەم ئازرینەرە و ھەم ئازریایە ژئ. ب دیتنا من، ھەتا ئقیسەر ب بابەتەکی دیارکریشە ئەیتە ئازراندا، نەشیت وی بابەتی ژبۆ دانوستاندنی بەازرینیت. ھەرچەندە ئەڤ شیوازی حزوورا بەردەواما ئقیسەری، بۆیەرین ڤەگێرایئ ژ دەڤەکی ھونەری بەر ب چیرۆکەکا رویت و سەرھاتیانقە دبەت. ئو پتر نئزیکئ وئزەیی دانپیدانان دبیت ژ رۆمانەکا ھۆنەری، لئ ئقیسەر ب شارەزاییانە یئ شیای ھەردوو جەمسەرین روخسار و ناڤەرۆکا رۆمانا خوە پاریزیت و دەڤەکی ھونەری پشکیش بکەت.

ئايىنگوھارتىن: مروف و خودى

باہت يان نافرۆكا سەرەكى يا فى رۆمانى، ئايىنگوھارتىن. ئانكو مروفەك دەست ژ ئايىنى خوه بەردەت و باوهرىي ب ئايىنەكى دى دئىنىت. ئەرى ما ئايىن مينا حزبەكئىيە يان مينا رىكخستۆكەكا پىشەيى يان جەماوهرىيە كو هەكو مروف ژى تىر بىت، يان شاشىيەكا بچووك ژى بىنىت. دى ھىلىت و چىتە دناف رىكخستىنەكا دى يا حزبى يان رىكخراوھىيدا؟ جوداھى يا ژىياتى يا ئايىنى و رىكخستىن رىكخراوھىي ئەو كو يا ئىكى نە ھەلژاردەيىيە و يا دووى ھەلژاردەيىيە. مروف ژ داىك دىت و ئايىنى مروفى يى دگەل مروفى. لى د ژىياتى يا رىكخراوھىيدا، مروف ب ئاگەھ و پلان و زانىبون دگەھتى. د يا ئىكىدا مروف نە يى ئازادە، لى د يا دوویدا مروفى ئازادى يا قەبوولكرنى و رەتكرنى ھەيە. د يا ئىكىدا ھەموو تىگەھ و رەفتار و ئايردە د بەرھەفكرىنە، مروف ب شىوھەكى رەھايى باوهرىي پى دئىنىت و مومارەسە دكەت. لى د يا دوویدا، مروف پشكدارە د چىكرن و گوھارتنا ھزر و تىگەھ و ئايردەياندا. ب كورتى ئەم دشىين بىژىن كو ئايىن تىگەھەكى نەگۆرە و ھەرسى پىكھاتە يىن كەسايەتى يا مروفى (ھزر، دلنى و رەفتار) دنخىقتى. لى ھەموو ژىياتى يىن دى، گوھۆرن و ل گورەى تىرېبون و گەشەسەندنا جفاكى يا ھەرسى پىكھاتە يىن كەسايەتى يا مروفى دەينە دەستنىشانكرن. ئايىن دگەل مروفى دىت و دگەل وھارا بەرەبەرەيى يا مروفى دچىتە دناف ھۆش و نەھۆشى مروفىدا و ب ھەمان ئاوايى بەرەبەرەيى يا وھارنى، ئەزى و ئەزا بلند ئاڤا دكەت ھەتاكو دىستە پشكەك ژ پىكھاتەيى ئەزى و ئەزا بلند (وژدانا) مروفى، ئەلەمىنتى سىي كو (ئەو)، دناف نەھۆشى يا كوورا مروفىدا دەيتە تەپەسەركرن و مروف پى دىستە

كه سه كئ قه بوولكري دجفاكيدا. ب ئى چهنئى ژى، دئ گه له ك يا ب زه حمه ت
 بيت كو مرؤف دهست ژ ئەزا خوه بهردهت و سه ر ژ نوو ئەزه كا دى ئاڤا كه ت.
 لئ ئەگه ر ئەزا دى يا جودا، ههروه كو ئەزا بنگه هين بيت د گه وهه رئى خوه يئ
 غه يئى و تيگه هين خوه يئى باشى و خرابيئدا (تنئى جوداهى د روخسارى و
 ئاييرده ياندا بيت)، هينگى رئى دچيتئى كو مرؤف ئاييئى خوه بگوهوريت و
 بهرده واميئى بلده ته تيگه هئى خوه يئى مرؤفايه تيئى (ب هنده ك ئاييرده و روخسار يئ
 دى يئى هه مان گه وهه ر و ناڤه رۆك). ل ئيره بابه تيئى بهردهست دئ مينا هيئكىئ
 كه لاندئى يئى رهنگاورهنگ لئ هئت، هه موو هيئكان هه مان تام هه يه، لئ رهنگيئ
 وان جودانه. ئەگه ر سه حكه ينه ديرؤكا ئاييئى ئيسلامئى و ئاييئىن پئشه گرئدايئى،
 دئ بينين كو سئى ئاييئىن ئاسمانئى يئىن ناڤدار و بهر به لاف ل دهڤه رئى هه نه
 (ئيسلام، جوهاياتئى و فه له ياتئى). گه له ك هزرمه ند وه سا هزر دكه ن كو هه رسئى
 يه ك ئاييئى ئاسمانينه، لئ ب سئى روخسار يئىن جودا جودا هاتينه ده براندن.
 هه ر سئى ئايين ل سه ر شه نگستئى يه كتايئى يا خودئى و ژ هه ف جودا كرنا باشى و
 خرابيئى هاتينه دانان، ههروه سا هه ر سئى ئايين ژ بوؤ خوؤشگوزه رانى و رزگار كرنا
 مرؤفى ژ ئالوزئى و سته مليئكرئى، پشتبه ستئى ب هيژه كا غه يئى يا رزگار دكه ن.
 ئەگه ر د مه سيحيه تيئدا رزگار كه رئى مزگنيه يه نهر ئومئيدا مرؤفايه تيئى بيت، د
 ئيسلامئيدا ژئى مه هديئى چاڤه ر ئىكرى هه مان رۆلئى و هه مان ئومئيدئى دده ته جفاكيئ
 مرؤفايه تيئى. د جوهاياتيئدا، هه ردم ل هيڤيا قه هره مانه كئى رزگار كه ر بوون كو
 بهيئت و وئ سۆزئى ب جه بينيت. ئەوا خودئى دا يئى. مه سيح ب خوه يه ك ژ
 وان رزگار كه ران بوو كو بهيئت و مزگنيئى يا رزگار بوونئى بلده تيئى. د ئىنجيلا
 (مه تتئى) دا هاتيه: "ئەز يئى هاتيم ژ بوؤ كوؤم كرنا به رخين سه رگه ردانين ئيسرائيئيليان". لئ
 پاشى وه سا ديتن كو هه موو مرؤفايه تيئى پئدئى ب رزگار بوونئى هه يه، ئەڤجا

عیسایئ مەسیح دبیته رزگار کەری هەموو مرۆشایەتیئ (نەتئی یئ جوهییان). ئەفجا ئایینی جوهییاتیئ زی، یئ ل هیفیا قەهرەمانەکی وەکو توداس یان مینانەر، یان سیمۆنی سحر بەند، یان پیغەمە بەری میسری... هتد، کو بهیئت وان ژ زولم و ستەما مەسیحیەت و ئیسلامئ رزگار بکەت. ئوو سۆزا خودئ دایە فی ئایینی بۆ جهبینیت. ئەفجا دئ گەلەک یا نورمال بیت، ئەگەر کەسەک ژ خانا ئیسلامئ بچیتە دناف خانا مەسیحیەتیدا، یان بەروشاژی. لی جوهیاتیئ، هەموو دەرگە هیئ خانە یا خوە گرتینە و ب تیگەهەکی غەیبیئ هەپارە چیکەر، ئایینی جوهیاتیئ ئیخستییە د قورنە تگیریە کە جیاوازدا (ژبلی ئەو کە سین ژ دایا بێن جوهی، کەسەکی دی بۆ نینە بهیئتە دناف خانە یا فی ئایینیدا، چونکو ئەفەیه ئەو مللەتی خودئ تەعالا بۆ خوە هەلبژارتی). لی ئەوا خەلکی ژ فی ئایینگو هارتنی ددەتە پاش و خەلک ب چافی چریسەتیئ لی دنیریت، سزایی وی یئ توندە. نە باوەرداریە. ئایین ئانکو گرێبەستە کە گیانیە دناقبەرا مرۆفی و خودئ دا، کو هەتا مرنئ بەرەفانیئ ژ ئایین و باوەری یا خوە بکەت. هەردەمی کەسەک فی گرێبەستا ئایینی بگوهوریت، دی سزایی مرنئ کەفتە سەر (دی ب مورتەد هیئتە نیاسین- د ئیسلامە تیندا). دبیت کەسەک پیگیریئ ب گرێبەستی نەکەت (ب نەباوەردار دەیئتە نیاسین)، ئەرکی باوەردارانە کو هاریکاری یا وی بکەن هەتا کو باوەری یا وی دزفريت و پیگیر دبیت. گوهارتئا ئایینی، گەفەکا مەزئە ل سەر هەبوونا ئایینی و تیرەکا ژەهرکریە ل سینگی ئایینی دەیئتە دان. لەوا سزایی کوشتنی دکەفتە سەر و دبیت ئەو کوشتنە ب درنەترین شیواز بهیئتە ئەنجامدان.

* ئايىنگوھارتىن: ئەرى ما بۆچى مرۇف دى ئايىنى خوه گوھۆرىت؟ ئەگەر
 مرۇف نەشىت چ گوھۆرىنى ل سەر ئايىنى خوه بىكەت، دى چەوا شىت
 گوھۆرىنى ل سەر ئايىنەكى دى بى بىانى كەت؟ ئەگەر بابەت رەتكرنا شاشىيان
 بيت، يان گوھۆرىن بيت، بىگومان دى شىت كاريگەرتر و پتر د ئايىنى خوهدا
 كەت، چونكو پشكەكە ژ بىكھاتەيا كەساتى يا وى. پەهلەوانى ئالۆز و دوودل
 دناقبەرا ئايىنگوھۆرىن و نەئايىنگوھۆرىنىدا، د مالخوليانى يىن خوهدا دىبىت:
 "من ئاگەھ ژ دىن و دىيائى نىنە، ئەز نەشىم چ بو ئىسلامى بىكەتتا مەسىحى مفاى ژمن
 بىينىن، ئەز يى رافى دناقفا شىلىدا دىكەم... بىپاۋ۲". ئەف دانپىدانه، دى بەرى مە دەتە
 سەدەمى برىارا ئايىنگوھۆرىنى. دىرۆكا ئايىنان پرە ژ كوشتن و تالانكرن و
 خوينرېژتنى ژبو نەچاركرنا خەلكى كو باوهرى ب ئايىنەكى دىاركى بىنن.
 ئەگەر ئەم ژ مەسىحىيان دەست پى بىكەين، برىارا (ھەرقەل) ئىمپراتۆر ل
 چەرخى ھەفت يى زايىنى، كو ھەر جوهىيەكى باوهرى ب مەسىحىيەتى نە
 ئىيت، مافى ژيانى نىنە، بەلگەيەكى دىرۆكى ئاشكرايە ژبو نەچاركرنى. لى
 جوهىياتى ھەر ما و نوکە ژى ئايىنەكى ئاسمانى مرۇفانە. د دىرۆكا ئىسلامىدا
 ژى (نەمازە ل سەردەمى فتوحاتىن ئىسلامى)، كو ل دەستپىكى ژ جوهىيان
 دەستپىكرىيە و پاشى بەر ب ھەموو جىھانىقە چووينە و پەياما وان يا ھەرە
 نافدار (أسلم تسلم- ئانكو باوهرى بىنە دا ساخ بىنى) بوو. لى دىنيا يا مشتى
 ئايىنن ھەمەجۆرە و مەسىحىيەت ل سەرانسەرى دىيائى ھەيە. ل فى سەردەمى،
 ھەموو ئايىن گەھشتىنە وى باوهرى كو كوشتن و تالانكرن و سەبىكرنا ژنان،
 خەلكى ناكىشتە دناق ئايىنەكىدا كو باوهرىيەكا موكم پى ھەبىت (ژبلى ھندەك
 گرۆپىن ئىسلامى يىن توندرەو). ئوو شەنگستەيى ئايىنى باوهردارىيە. ئەفجا
 فەرە ھندەك رىكىن دى يىن راكىشانى بىنن. يەك ژ رىكىن ھەرە گرنگىن

راکیشانا خه لکی بهر ب ئایینه کئی دیارکریقه، پاراستنا ژین و ژیارا وانه. ئانکو ئیدی ئایین ژی مینا حزبه کا سیاسی یان جفاکی سهرده ریی دگهل خه لکی دکهت، لی جوداهی ئه وه کو ژبو باشرلیکرنا ئارامی و ژیارا خه لکی، ئایین گرنگیی ب بابه تین گیانی و ئاخره تا مرؤشان ددهت، لی حزب گرنگیی ب بابه تین ماددی و ژیانان وان یا که تواری ددهت. ئارمانجا ههردووان موکمرنا ژییاتی و باوهردارییه، لی شیوازی ب دهسشه ئینانا فی باوهرداریی. دناف دوو هاوکیشه یاندا دهیته گوگردن. یا ئیکئی؛ گیانه کئی ئارام و باوهردار، دبسته ئه گهری ژیانه کا خۆش و ئارام. یا دووی؛ دابینکرنا ژیانه کا خۆش و ته نا، دبسته ئه گهری موکمبوننا باوهری یا گیانی ب ئایینی.

ژ لایئ فالیکیشه، دبیت ئه ف ههردوو جه مسهرین هاوکیشی ل هه ف بهیئه گوهرین و هه مان رمان و ئه نجامی بگه هینن. لی ئه گهر ب کووری سه حکه یه ئارمانجا سهره کی کو دابینکرنا ژیانه کا ته نا و ئارامه؛ د هاوکیشا ئیکیدا مرؤف پشکدار و دهسپیشخه ره (د سه ده م و ئه نجامیدا). لی د هاوکیشا دوویدا، مرؤف مشه خۆره و تنی سهرده ریی دگهل ئه نجامی دکهت. نه دووره، ئه و دابینکرنه ب ریکا سه رکوتکرن و کوشتنا که سپن دئ بیت. ئوو ده می ژیانان خۆش و جفاکی ته نا بی پشکداری یا مرؤفی دهیته دابینکرن، بیگومان کو باجا وی ته ناهی سهرگونکرن و قه ییدکرنا مرؤفییه ب کۆمه کا عورف و عه دهت و سیسته مین کو دبیت دگهل چه زا مرؤفی نه گونجن. فه له تیی خوه ل هاوکیشا ئیکئی کریه خودان (ئه و ئایینی ب دریژاهی یا دیروکی دژمین خوه ژ ئایینن دی ل خاچداند)، ل فی سهرده می یی بوویه ئایینی لیپورینی و ئه فینی و ته ناهی. ئیسلام ژی، هیشتا یا بهرده وامه ل سهر هاوکیشا دووی، کو مشته

ژکه ربوکین و کوشتن و ته په سه رکړنا خه لکی (ب نافي پراستنا ئايینی). د لینگه ريانا ل سه ده مين في ئايينگوهارتنا ژنشکانه و في بهر په ټانکړنا خوینگه رم ژ ئايینی نوو، نفيسه ر ل سه زارې په هله وانی پرسيار ژ نهرمينا سنبله دکهت: 'گه له ک جاران من گوته نهرمينی بو که ربيین ته ژئيسلامی قه دبن؟ توچ ژئيسلامی دزانی..؟ دکوت. ئيسلام بابې من و باپیری من يین بی وژدانن... لی مه سيحيهت خاله تا من نه قين و میړی وی سه میر و قه شه به سام يین دلوقانن... بپه ۴۹-۵۰'. ئانکو ل گوروی سنبله يه کی و دایکا وی، ئايین نه وه یی بهر هه ست و ب چاف ده یته دیتن (باب و باپیر ب هه موو خرابی يین خوه شه؛ ئيسلامه. خاله ت و قه شه به سام ب هه موو باشی و هاریکاری يین خوه شه؛ مه سيحيه ته). لی هه ر ئايینه کی کومه کا ئايیده یان هه یه کو مروڅ ب موماره سه رکړنا وان ئايیده یان ده یته نیاسین، ئانکو باوهر دارین ئايینی ب راسته و خو یی یان نهراسته و خو یی فیړی هندک پیزانینین دهر باره ی ئايینی دبن و ب شیوه يه کی ئاگه ی یان بیئاگه ی موماره سه دکه ن. نه ه ه ټبه رکړنا ټالیکي یا دوو ئايینان، کو ب ره فتارین هندک که سوکارین نيزیکي مروڅی هاتيبه دهر براندن، نه هه موو ئايینه. به لکو شیوازی سه ره ده ریکړنا هندک که سین تاکن ل هه مبهری ئايینه کی کومی. ئوو هه رده م ئايینی کومی، پتر و کوورتره ژ کومکړنا ره فتارین هه موو باوهر دارین وی ئايینی. نه ه داخویانی يین بارکری ب هه لچوونین دهر وونی و که ربوکینه کا قه شارتی ل هه مبهری باب و باپیری (کو بووینه نوونه رین ئايینی هه میی)، نفيسه نه چارکریه کو بیلابه نی یا خوه بیاريزیت و بهیلت کاراکته رین وی ب نازادانه هه ردوو ئايینان هه قبهری هه بکه ن. نه ه شیوه یی نازادکړنا کاراکته رین رومانی، کاریگه تر و بهر هه مدارتره ژبو نازاندنا وان په یامین نفيسه ری دټیت بگه هینیت، یان ب کیمی بهرگومانکه ت. دیت نه ه ټیکه مين

رۆمانا نڧيسهري بيت، كو ب ئى شپوهيى ئازاد دهبريني ژ كاراكتهريڻ خوه
 دكهت و ژبلى هندك ئينسيژتيني كيڻم و فهشارتي، هر ل سهر بينلايه ني يا خوه
 دمينيٽ. د لهفتهيهكا دانوستاندنا نازاد و ئهفيني دا، پههلهوان ناماژه ب ئايني
 ئيسلامى ددهت و دبئيريت: "ئيسلام نه ههموو شهري و زلم و كوشتنه، ئيسلامى
 مروفايه تي ژ تاريختاني رزگار كر، ئيسلامى مروفايه تي ژ بهندايه تي رزگار كر، ئيسلام
 دينى ئاشتيى و دادپهروهريى يه... بپا ۹۱". ئهف هزرا بهرانهر، گيانى دانوستاندنى
 گهرمتر لي دكهت و بهري خواندهفانان ژى ددهته ههقبهركرنا ههردوو ئاينان.
 ئهگهر ئم سهحكهينه خالين ئاينگوهوران ل سهر ئيسلامى گرتين، دئ فان
 دهبرينان د رۆمانيدا بينين:

- بابى من هيشتا ب شهريعتا (ئهبو هورهيري) كار دكت... بپا ۸۸.
- خوهدي ئيسلام پهيدا كريبه دا بهرهفانيى ژ ههژارين وهك (بيلال نهعهبهشى)
 بكت، نه دا مير و خهليفه بين وان جاريان لدوور خوه كوم بكن و مائى
 موسمانان ل خوه و بيلا و مزگهفت و مهزاران بههزخن... ههر دين و ههر
 پهرتوكهكا بهحسى كوشتن و سوتن و توشهكرنى پتر ژ بهحسى ئاشتي و
 نارامى و بيكشهژياني بكت، نهو پهرتوك نه ههژى خواندنى يه و نهو دين نه
 ههژى پهرسنتى يه... بپا ۹۰.
- ئيسلام نهشيابه ژبلى شهر و كوشتنى چ نيشا مروفايه تي بدت... بپا ۹۱.
- تو دزاني چهند جاران پهيشا كوشتن و شهر و جههنم د قورنانا ههوهدا
 هاتييه؟!... د بههشتا موسلمانان دا تنى حورى و زركور و شهرايه.. بههشتا
 موسلمانان بو زهلامان وهك ديسكو بين نهووروايه... بپا ۹۲.
- لى ئالاھه لگريڻ ئيسلامى و هسا دينى كو (ئيسلامى مروفايه تي ژ تاريختاني رزگار
 كر، ئيسلام دينى ئاشتيى و دادپهروهريى يه... بپا ۹۱). ئى توندوتيرى يا د تيگههئى

ئىسلامىدا ھەيى، ژېئو ب رېئە بەرېن ئىسلامى دژىرىن، نە ژېئو خوەيى ئىسلامەتېن و ناقەرۆکا وى يا ھەژى: "ھندەک دىندار و رېبەرېن وى، بەرئ ئىسلامى يى ژ رېيا راست و دروست گوھارتىن، ئى ئەو نە پەيرەو و رېبازا ئىسلامىيە... ئىمامى غەزالى دىئىژىت: بەلاقبۇونا كوفرى د جىھانئىدا نىئەك گونەھا وى دستويى وان دىنداراندا، ئەوین ب كريار و گۆتنى خراب خوەدئ ل بەر دلېن چىكرى يىن وى رەشكرىن... بپ۹۲". ئەف ئاخفتنا ب درېژاھى يا دىرۆكا نوو بۆ موسلمانان دەپتە گۆتن، چ گوھىن گوھدار ب نك خۆفە راناكىشىت، چونكو خەلك سەرەدەرىن دگەل تشتى بەرھەست و دىتى دكەت. خەلك ل گورەى ژيار و دىتېن خوە يىن كەتواركى سەرەدەرىن دگەل رېتمايى يىن ئايىنى دكەت. دەمى ئايىن دىتە پەناگەھ ژېئو ئارىئىشېن مەرۆفى، ھىنگى دئ گيان تىدا ئارام بىت. مشە جاران، شەھنازىكرنا ب رابردووى، ھەستەكا ئارامىي و تىرېبۇونا دەروونى دەتە مەرۆفى، لى ھەموو ئارىئىشېن كەتوارى پى چارەسەر نابن. كاراكتەرېن ئايىنگوھۆرېن قى رۆمانى، ئەف پەناگەھە دناف دىوارېن كەنىسى و ل دەف ئايىنى مەسىحىەتنى دىتن، كو مشتى قىان و ژيان بوون:

- پرتووكەك ئاياتىن وى ب ئاوازىن موزىكى بىنە خواندن... پرتووكەك بىژتە مە بژىن بۇ ژيانى، مرن خەما خوەدئ يە... ياسايا ژيانى تنى قىانە، ئقىز قىانە، سروشت قىانە و قىان خوەدئ پەرىسى يە... بپ۵۳.
- مەسىحىەت تەنايى و ئارامى و قىان و ژيانە... بپ۷۴.
- كىشەيىن وان باوهرى يە، باوهرى نىعمەتەك ژ خوەدئ يە... بپ۱۰۳.
- ئنجىل نە چىرۆكا زەلامەكى باشە و ل دەمەكى كورت ل سەر قى ئەردى ژىايە، نەتتى ژياناناما پىنغەمبەرەكىيە. ئى ئنجىل پەيامەكا كەيفى و نامەيا خوەشىن ژېئو ھەموو مەرۆقانە... بپ۱۲۶.

ئانكو پېدۇقى ناكەت تو ب شەرى و كوشنتى بەرەقانىي ژ ئايىنى بكەي، تنى هند بەسە كو تو ژيانا خوه خۆش بكەي و ئەقينيى بۆ تەقايما مروفايەتیی پيشكىش بكەي. ھەروەسا ژبۆ سەرەدەرىكرنا دگەل ئايىنى، بياشەكئى ئازادىي ددەتە مروفئى دىشان، نەتنى پاشقەبرن و قەيدان ل سەر دەسەپىنىت: "راستە پۇناھى رى نىشا مە ددەت، لى پۇناھى ئايىزت قى رى بگرن. گرتنا رى و قۇناغ ل سەر مە دەمىنت، دقئت ئەم ئارمانجا خوه ديار بكن نەتنى چاقئىن مە ل پۇناھىيى بن... بپا ۹۶". ئەف جۇداهى يا دناقبەرا رۇناھى يا ھەردوو ئايىناندا، يەك رۇناھىيى دكەتە پىرىنە (ئامراز) ژبۆ دىتتا رىكى و دۇماندنا ژيانى، ئەوا دى رۇناھىيى دكەتە ئارمانج و پى ژيان. ئانكو رۇناھى د مەسىحىە تىدا ئامرازەكە ژبۆ قەكرنا رىكا خۆشى و ئەقينيى يا ژيانى. لى د ئىسلامە تىپدا، ژ دەستدانا خۆشى و ئەقينيىيە ژبۆ گەھشتتا رۇناھىيى. لى ئەگەر خوه داھىلىنە دناف كووراتى يا گەوھەرى مەسىحىە تىدا ژى، دى بىنىن كو نە تنى ئەقينيى و ژيانە. بەلكو كۆمەكا قەيد و زنجىرىن ئايىنى يىن ژ چىكرنا مروفان دناقدا ھەنە. ھەمان ئارىشە و قەيد و زنجىرىن ئىسلامى تىدا ھەنە. وەكو ئىسلامى، كۆمەكا دىد و بۆچوون و مەسەپىن جوداجودا دناف ھەمان ئايىندا ھەنە: "من وەسا ھز دكر كو قەشە ژنا ئايىنن، نەتنى موسلمانان شىعە و سننە ھەنە، قان ژى ب دەھان مەزھەب و گرۇپ و لايەن ھەنە... بپا ۵۸". ژبلى ھەبوونا مەسەپىن جوداجودا د ھەردوو ئايىناندا، تىگەھى سەرەكئى ئايىنى ژى وەكەھە قە كو پىرۆزكرنا پىغەمبەرى خودىيە. كا چەوا موسلمان دىژن خودى ئەف دىنايە ژبۆ پىغەمبەرى ئىسلامى ئافراندىيە و خودى دىژىت نقىژان بۆ پىغەمبەرى بكن (صلوا على النبي)، ھەروەسا د ئايىنى مەسىحىە تىدا ژى ھەمان پىرۆزكرنى ب خۆقە دىنىت: "ئەز و باب ئىكن، يى من بىنىت وى باب دىتا، ھوون ئىمانى ب خودى بىنن ئىمانى ب من دئىنن، يى ئىمانى ب من بىنت ئەگەر مر ئەو مەسىحىيە...

١٢٤، بابی من هه موو تشت کریه دهستین مندا... کهس نزانتي کی کوره تنی باب، کهس نزانتي کی بابہ تنی کور... ئەزم پښا راستی و ژبانئ... ههئى لوویا بو مه سیح، ههئى لوویا بو مه سیح... بپ١٢٥". ئانکو هه رده مئى ئایینه کئى ئاسمانی ب پیرۆز کرنا پیغه مبه ریشه مژوول بوو (نه ب پیرۆز کرنا مه زناهی یا خودیغه)، دئى هه زرا مروئى بهر ب سه مئا موکمرنا دهستهلانئ و بهرزه وه نده پاریز ییغه چیت. مادهم مروئى نه شیت ب راسته وخوئى دگهل خودئى باخثیت. دئى که سه کی که نه ناڤگین کو دوعا و هیقى یین مروئى بگه هینته بهر پښکئى عه رشئى خودئى. ئوو ژبو باوه ردارین و سه نجر اکیشانا مروئان، دبیت یا ب ساناهیتر دبیت کو سه رده رین دگهل مروئه کئى فانی بکهن (نه دگهل خودئى تهعالا). ئەهچا ل شوینا ترسا ژ خودئى تهعالا. مروئى دئى ژ بهنى یین وی ترسیت (ئهو بهنى یین خوه دکه نه وه کیلین خودئى). دگهل موماره سه کرنا ئاییره یین ئایینی، بهر به ره وه کههئى یا تیگه هین سه ره کی یین پیرۆزی یا دهقان و ئایینداران بو خویا دبیت:

- هه که تو ژى هاتیه سه رقى دینی ئاریشین ته دئى ژ یین مه زیده تر بن.. ژ ترسا مروئان مه ترسا خوه دئى یا ژبیرکری... بپ٥٢.
- سه روود باش دزانتي ئەز و که نیسه نه هه قان، ئەو ژى هیدى هیدى یا ژ که نیسه یین دوور دکه قیت، هه ست ب خوه شی و ئارامین دکت... بپ١٥٠.
- جیاوازیئا دناقبه را ته و میړئى من سه میردا، سه میر ناماده یه من دگهل خوه بهر هف مرنئى ببیت... ته دقیت خوه گورى من بکئى و دگهل من بژئى دا ئەم ژبانه کا خوه ش بژین بهرئى مرنئى... بپ١٩٤.

ئانکو ئەو گۆتین دهر باره ی ئیانئ و ژبانئ و لیوړینئ دهینته کرن، نه گه وهه رئى ئایینه. تنئ ژبو هندینه کو خه لکه کئى کیشه دار و کوفاندار رابکیشه دناف ئایینئ خوه دا. مروئى خه مگین و کیشه دار، هه رده م یئ/ یا لییه ژبو هه ر کریاره کا

رهوشا وی/ وئ باشتر لئ بکەت: "هەکە مروڤا کەتە بەرامبەری راستیی، هەکەر شەر و دوزمنکاری بناقئ خوەدئ و دینی دگەل مروڤی هاتتە کرن... دئ خوە هاقیتە بەر هەر روڤناهی یا دکەفتە چاقئین مروڤی، بلا ئەو روڤناهی ژ ناگرئ جەهنەمئ ژئ بت... بپا ۱۲۹". دەمئ سرودئ خوڤی و ئارامی یا خوە دگەل ئازادی دیتی، بەرەبەرە ژ کەنسیی دوور کەفت. ئوو دەمئ ئەڤین ژئ نەگەهشتییە وئ خوڤی و ئارامی یا وئ دگەل میړئ خوەی مەسیحی دڤیا، دیسا بەر ب ئارامییەکا دیشە ڤەگەریا. هەلوستی ئەڤینی د قوناغا هەولین ئینانا ئازاد بو ناڤ ئایینەکی دی دا، هەردەم داخوازی بین ئەڤینا ئازاد رەت دکرن و د گۆتئ کو ئەز ژنەکا ب میړم. لئ پشتی زانی کو ئەو میړە ژئ، مینا میړئ وئ یئ موسلمان مشتئ قەید و زنجیر و هیلین سۆرە، ئەو بەر ب ئازادیشە دەیت و ژئ داخواز دکەت کو ژیاننا خوە دگەل وی تەمام بکەت. ب ڤی وەکەڤی یا گەوهری هەردوو ئایینان، ئایینگوهورین دبیته سەدەمئ مەزنترکنا ئاریشی (نە چارەسەرکنا وئ).

* مەزنترکنا ئاریشی: هەر کەسەکی بڤیت ئایینی خوە بگوهوریت، نەتنئ کاریگەرییەکا ئەریتی یان نەریتی دکەتە سەر ژیان و هەلوپست و بپارا خوە یا کەسۆکی، لئ هەروەسا کاریگەرییەکا نەریتی ل دەڤ هەموو باوەدارین ئایینی ژئ هاتی ژئ پەیدا دکەت. هەر ئایینەک وەسا هزر دکەت کو ئەو یئ راستە و خودئ پشتەقانی یا وی دکەت: "هەر دینەکا بەرەڤانیئ ژ پیرۆزی و پەیرهوی خوە دکت. هەر دینپەرێسەکا دینی خوە ب دینەکی راست و دروست دزانت... بپا ۵". دەمئ کەسەک ژئ دەردکەڤیت، ئەو مینا درزەکییە دکەڤیتە دیواری باوەریی، یان خەنجەرەکا ژپشتەڤیە ل لەشی ئایینی دەیتە دان. ئەڤجا هەموو کەسین وی ئایینی دئ ب توندی ل هەمبەر راوەستین و ئەگەر نەشیان لیڤەکەن، دیت

بگه هیته ئاستی کوشتن و ژنافرنی. چونکو ئاینکو هوۆرین ژ که بائیران دهیته
ههژمارتن (ب کیمی د ئیسلامه تیییدا). لهوا ئاینکو هوۆرین ب ئاوایهکی دزیکیفه
دهیته کرن و هندهک جارن ژ، یا بارکریه ب شهرمینیته: "ترس دژوار بوو،
باوهری و گومان که تنه دته رازینیدا، دقیا شه هده بدت، دهستی وی بلند بوو، چاقین تژی
رونک و ترس، ل دوژمنان دگه ریان، نه شه دو... ب دزیفه دهستی خوه بره نیشا سینگن
خوه: ب ناقی بابی وی کوری و گیانی پیروژ، ئامیبین... بیپ ۲۷". ئانکو ئه وی
ئاینکو هوۆر ههردم دبن ترس و ئالۆزی و چافدیبری و خوه پاراستنیدا یه.
گۆهارتنا ئاینی نه وه کو هه ر گوهارتنه کا دیبه، چونکو ئاین دگه ل مروشی یی
بووی و مهزن بووی، هه تا بوویه مروف ب خوه. نه فجا گوهارتن مینا مرن و
ژدایکبوونه کا دیبه. نه فین ب باوهری دبیژته ئازادی ژ نوو هاتیبه دناف گرۆپی
واندا: "خوه ل بهر بگره تویی ژدایک دی، عیسا هاریکاری ته بت... بیپ ۲۹". لی
دوودی و ئالۆزی یا مروفی ژ دگه ل دمريت و ژ دایک دبیته فه. ده می مروف
هه ولا به هانه کرنا فی هه لویستی نهحه باندی و نهخواستی ددهت، په نایی دبه ته
بهر کومه کا ئاریشین هه بی و ئاینی نوو وه کو رزگار کهر دده ته نیاسین. لی ژبیر
دکهت کو ئاریشین که سوکی ب ئاینکو هارتنی بهر ب ئاریشه یه کا مه زنتر یا
کۆمیشه دچن: "تویا ژ هندهک کیشه یین که سوکی د رهقیه دناف کیشه یین کۆم، ته
دقیت ناقی ته زیق بکت و کیشه یین ته ببنه کیشه یین کۆم.. بیپ ۹۵". نه دووره،
گشتاندا کیشه یان ریکه کا چاره سه رکرنی بیت، کو کیشه چیکه هر هزرا خوه د
چاره سه رکرنیدا بکهت. یان ب کیمی، هه ولا گو هوۆرینا شیواژین ده ستیوه ردان
بکهت. ب هزرا من، یه ک ژ په یامین نقیسه ری ژ هه ر نه فه یه کو فره
موسلمان ژ ب گیانه کی سه رده میانه سه رده ری دگه ل بنه ماین ئاینی بکهن
(نه ب شه ریعه تا نه بو هوره یه ری)، هه روه کو نه رمینی گۆتیبه ئازادی. لی د کیشه

پین که سوکیدا، که سهک یان بنه مالهک یان گروپهک نازرتنه ری ئاریشیه. ده می
 همان کیشه دهیته گشتاندن و دکه فیته د جغزا کو میدا، هینگی کیشه مهزتر لی
 دهیت. ئەفجا یان دئی بهر ب باشتریته چیت، یان ژی دئی خرابتر لی هییت.
 ئوو چونکو ئاینکوهارتن کیشه یه کا ههستدار و ب کو میته گریدایه، بی گومان
 دئی کیشه یا ئاینکوهوری مهزتر لی هییت (خو ئەگه بیته سهده می هندهک
 گوهورینان ژی): "ئهو ته ملله تهک و دینهک کرنه نه یارین خود، ئانکو ته کیشه یا خود
 مهزتر لی کر... بپ ۱۴۶". ترسا هه ره مهزن ژ کریارا ئاینکوهارتنی، چافلێکر نه.
 ئۆلدار ژ ئارپوونا که سهکی کیشه دار ناترسن. لی ژ چافلێکرنا خه لکی دی یی
 باوهر دار دترسن، کو هه فساری ئاینی ژ دهست دهرکه فیت و بهر ب ئاژاوه یه کا
 مینا حزبین ل بهر هه لوهشیانی لی بهیت. مروث ب سروشتی خود، ب
 چافلێکرنی فیردیت و ههز ژ چافلێکرنی دکهت، هه که سهک ههز دکهت
 بیته ئه و بنگه می چافلێکرن ژی هاتییه کرن. سه میری میری ئەقینی بو ئازادی
 هیشتا نه بوویه مه سیحی دپیریت: "بهری ئەز ئەقینی بنیاسم د قرارا دلێ خودا من
 نیمان ئینا بوو، ئەز ب سه رینا راست هلبوووم... من باوهری هه بوو ئەف دلێ مهزن یی
 ل هیثیا مرگینییه کی دا بگه هته کاروانی ناشتی و راستیی... بپ ۲۲". ئوو هه رده می
 کریارا ئاینکوهارتنی دبیته رهفاره کا چافلێکری یا بهر به لاف (مینا وی خه لکی
 بهر ب دهست لاتا جفاکیفه دچن)، هه که سهک دئی بهری یی دی خوده هاقیته
 دناقدا. ئۆلدار ب باشی د فی سروشتی مروثایه تی دگه هن، لهوا ب مجدی و
 گه فین راسته قینه سه ره ده ری دگه ل با به تی دکهن. ئوو د هه مان ده مدا ژی، هه ر
 موسلمانه کی ل هه ر جهه کی هه بیته، دئی ل دژ راوه ستیت. پنی کو که سهک
 ئازادی ئاگه دار بکته و بیژتی د هه وارا ئاینی خوده هه ره، ئەو ب خوده (ب
 هه مان چه کی که نیسی؛ ئەقینی و خو شی یا ژبان) هه ولدهت هه رسی ژین

بووینه مه‌سیحی، ژ که‌نیسی دوور بیخیت: "دئ ته ژئ وه‌ک سرودئ هیندی هیندی ژ
 که‌نیسه‌یی دوورنیخم، می‌ری ته‌یی دارگران ل به‌ر دلئ ته ره‌ش بکم... بپ۱۸۰". ئەف
 خۆبه‌خشینه ژ کووراتی یا که‌سایه‌تی یا وی یا ئایینی و هه‌ستکرنا ب
 به‌رپرسیاریه‌تی یا ئایینی ده‌رکه‌فتیه (خۆ ئەگه‌ر نه‌ باوه‌رداره‌کئ موکم بیت
 ژئ). ب ئئ چه‌ندئ ژئ، نفیسه‌ری پیناژویا گری یا رۆمانئ و چاره‌سه‌ری، ب
 ئاوايه‌کئ سنسله‌یی ل گوره‌ی سیسته‌مئ سه‌ده‌م و ئەنجامان به‌لی کریهه. کیشه
 یین جفاکی ژ ئەگه‌ری ئیسلامئ (گری۱)، ب مه‌سیحیوونئ چاره‌سه‌رکینه. لئ
 کیشه‌یین دناڤ مه‌سیحیه‌تیدا، کو ژ ئەگه‌ری هه‌مان قه‌ید و زنجیرین ئایینی و
 گری یا شه‌رمینی و هه‌ست ب گونه‌هباریئ و ترسا ژ کوشتنئ په‌یدا بووینه
 (گری۲)، دئ چه‌وا هه‌تته چاره‌سه‌رکرن: ئایا ب قه‌گه‌ری یان ب پرۆسه‌یه‌کا دی یا
 ئاینکوهارتنئ؟ یان ژئ ب خوه‌ دوورکرنا ژ هه‌موو ئاینان؟

* مروّف و خودئ: هه‌کو بیه‌نا مروّفی ب ئایینی نه‌هه‌یت (ژبه‌ر هه‌ر
 ئەگه‌ره‌کئ هه‌بیت)، ئایینئ نوو ژئ به‌رسفا هه‌موو پرسیارین مه‌ژئ نه‌ده‌ت و
 گیانی ل په‌رافه‌کئ ته‌نا ئارام نه‌که‌ت. دئ به‌ر ب مه‌زناهی یا خودیقه‌ چیت.
 خودئ ئەو هه‌زا غه‌یبی یا هه‌رده‌م ئومید و خوه‌راگریئ ده‌ته مروّفی و هه‌دارا
 وی ب ژبانی دئینیت. مشه‌ جارن هه‌بوونی و نه‌بوونی یا خودئ دکه‌فته به‌ر
 گینگه‌شه و بگه‌روه‌قه‌ کیشان: "هه‌شتا بوگه‌له‌کا ژ مه‌ دیار نینه و نزانن کا خودئ ئەم
 دروست کرینه یان مه‌ خودئ دروست کریه... هه‌رده‌مئ ئەم گه‌هشتن ئەنجامه‌کئ باوه‌ر
 پیکری، ئەم دئ ب خوه‌شی و ئارامی ژین. ئاقداره‌ک دبیزیت: ئینتیکه‌ترین تشتن مروّفان
 دروست کری خودئ یه... بپ۹۴". ئەف گومانا د هه‌بوون و نه‌بوونا خودیدا،
 ئالۆزی یا مروّفی پتر لئ دکه‌ت و ئەو هه‌دارا هه‌بی ژئ نامینیت. ئوو هه‌رده‌مئ

مړوډ بهر ئاتاقی کیشه یه کا مه زن دبیت، دی بهر ب هه لوه شیانې و خوه ته سلیم
 کرنیځه چیت. ئه واده لیت ئه م خوه راگرین و بهر ده وام بین. هه بوونا خودییه.
 هه بوون و ئیکانه یی یا خودی، د هه موو ئاییناندا پرسه کا شه ننگسته ییه و ئه گهر
 ره خنه و گومان ل ئایینی هه بن، خودی ژ هه موو ره خنه و کیماسیان ئالایه،
 کاملانه و ئه قدمه و هه ره هیه. لی (خوه دی مه ژی یی دایه مه دا ئه م هزر بکن،
 شاشی و باشیان ژیک جودا بکن... بپا ۹۴). د فی هزر کرنا د خوه یی خودیدا،
 نه دووره ئه م هزی د نه داد په روه ری یا زاتی ویدا بکه یین. بوچی هندک که س
 ده وله مند و هندک هه ژار؟ بوچی هندک هیژدارن و هندک بیه یز؟ بوچی
 هندک ستمی دکن و ستم ل هنده کین دی ده یته کرن؟ ما نه باشتر بوو کو
 هه موو خه لکی وه که هف بئافرینیت و چ کیشه و ئالوزی بو که سی دروست
 نه کربان: "خودی نه یی داد په روه ره، هه کهر دا مه هه موویان وهک ئیک دروست کتا، ژبه ر
 نه داد په روه ری یا خودی، ئه م وهک ئیک وی ناپه ریسین... بپا ۹۷". بهر سفا بهر ئاقلا
 هه موو ئایینان ژبو فی پرسیری ئه وه کو دبیت حکمه ته ک د فی نه وه کهه فییدا
 هه بیت (هه کهر ئه م هه موو وهک ئیک دروست کرن و مه وهک ئیک خودی په رسی کر چو
 تام و بوها بو ژبان نابت... بپا ۹۷). ئانکو نه یی و مه زناهی یا خودی د وی
 چه ندی دایه کو هه رده م مړوډی بیخته د لینگه ریانه کا بهر ده وامدا و هه رده م
 ئارمانجه ک هه بیت کو تام و خو شیه کی بده ته هه بوونا وی ل سه ر رووی
 عه ردی. گه له ک هزر مه ند و هسا دبینن ئه گهر خودی نه بیت ژی، فه ره ئه م
 باوه ری ب خودییه کی گریمانکی بینین داکو بشین بهر ده وامی بده یه نه ژیانې.
 ژبو ئارامی و ئومیده واری، گرنگی یا هه بوونا خودی ل ئاستی گرنگی یا
 ژیانیه. ئو مادهم ئه ف زاتی پیروژ ئارمانج و هه دارا هه موو مړوډایه تییه،
 نه بهر ئاقله کو تنی خوه دناف دیوارین په رستگه هانقه ئیخسیر بکه ت. ده می

نازاد سرودى دبه ته ناڤ دارستانى، ب دلخوشى يا زاروکه کى ب سهر تشته کى
 نه فاندى هه لدبیت، دبیزیت: "تو دزانی نه ز ل قى دارستانى پتر هه ست ب هه بوونا
 خودى دکم.. ل قى دارستانى نه ز پتر خوه نيزىکى خودى دبببم، پتر هه ست ب خودى
 دکم ژناڤ ديوارين که نيسه و مزگه فتاندا.. بو من ديار بوو خودى دناڤ د ديوارين
 که نيسه و مزگه فتاندا خوه نيزسىر ناکه ت، خودى ل ههر جهى هه يه.. بپا ۱۳۹-۱۴۰".
 ژبو هندى کو نفيسه ر چاره سه ريه کى ژبو (گرى ۲) ببببیت و چيروکا خوه بهر
 ب داو بيقه ببه ت، دا کو کى ل سهر هه بوونا خودى دکه ت و نفيسه ژ زارده قى
 په هله وانى دبیزیت: "بلا خودى ببببیت، خودى... بپا ۹۴". مانا خودى وه کو
 ئارمانج و هاريکارى هه موو مروڤان (دهه موو رهوشين له بار و ناله باردا)، ببببى
 هزرکرنه کا دى دده ته مروڤى کو پندا چوونى ب رهفتار و ئايرده بين ئاينى خوه دا
 بکه ت. ئانکو ل ئيره ئاين د زفرته فه سهر شه نگسته بين خوه بين سه ره کى کو
 هه ببه ندى يا مروڤيه ب خود يقه. وه رگوه استنا ئاينيه ژ ئاستى کو مى (جشاک)
 کو مشتى ئايرده و بهرزه وه ند پاريزيه، به رهف ئاستى تا کى کو هه ببه نديه کا
 گيانى يا پوخته دناڤه را خوه بين مروڤى و زاتى خودى دا. نه فه ژى دانپيدانه کا
 نه راسته وخويه کو ديندارين هه موو ئاينان (ب ئاوايه کى وه که هف)، ئاينى ژبو
 پاراستنا بهرزه وه ندى بين ده ستلاتى بکار دئبن: "هه رده مى ته ديت که نيسه يه کا،
 کنيشته يه کا، مزگه فته کا، يان ههر په رستگه هه کا، ژ مالا ته جوانتر و ب بوها تره، بزانه
 هنده کا ديندار بين ب ناڤى خودى دزيا ژ ته دکن... بپا ۵۳". نه فجال شوينا ئاين
 گوهارتنى، نه م د کارين مينا صوفيان هه ببه ندى بين خوه دگه ل زاتى خودى
 موکمکه ين (نه دگه ل به نى و نه و ين خوه دکه نه وه کيلين وى). نه گهر مروڤ شيا
 قى هه ببه ندى دروست بکه ت، هينگى نه ژ جه هه ما وى يا گهرم دترسيت و نه
 ته ماحى يا به هه شتا وى يا مشت خوړى و غولمان و روو بارين شيرى و مه يى

دکته. دئ حەز ژ مەزناهی و پیروزی یا خودئ کەت. ئوو ئەف عەشق و ئەفینا خودییه، گیانی مروّقی تژی نوور و تەناهی و ئەفینی یا هەموو مروّقین دی دکەت: "تو بو ناھیی ئەز و تو دینەکی و پەرتووکەکی و پیغەمبەرەکی بو خوہ ژ ئەفینیی دروست بکن، وەک خوہ ب رینا وان خوہدئ بپەریسن... وەرە دەستی من بگرە دا ژناف شان داب و نەریت پەریسان برەفن. دا ژ دنیایا وان دەرکەفن، دا بچنە جەھکی کەنیسە و مژگەفت و کەنیشتە لئ نەبن... ل جەھکی تئی خوہدئ ل ھنداڤ سەری مە زیرەشان بت... بپ۲۱۹-۲۲۰". ئەف داخوازی یا رەتکرنا هەموو ئایینان و بوھژینا دناڤ عەشقا خودیدا، ئامازەیه کا صوفیزمییە بەردایە سەر ئاریشین کەتواری یین ژیارا مروّقی. کەسین صوفی ھەردەم مەشتی عەشقا خودئ و بی گلە و گازنەنە ژ شاشی یین باوہردار و ئۆلداران. چونکو ل وئ باوہریتە کو عەشقا زاتی خودئ یە شیانین ئەفینی و باشی یا هەموو مروّقان یئ دہەخشیت.

ئایین و نەتەوہ

یەک ژبابەتین دی یین گرنگین ئی رۆمانئ. بابەتئ پیغەگریدانا ھەستا نەتەواہەتیییە ب ئایینیفە. پرائییا مللەتئ کورد موسلمانە و ل گورەہی ھندەک پلانین نیشدەولەتی یین وەلاتین زلھیز، ل سەر چوار وەلاتین ھەفتوخییدا ھاتینە داہەشکرن. ب دریزاھی یا دیروکئ، چ جارن دەستەلاتدارین ھەرچوار وەلاتان (کو ئایینی فەرمیی وان ئیسلامە)، نەگۆتییە کوردان وەرن دا ئایینی دەستەلاتا خوہ ب زمانئ وە یئ دایکئ بو ھوہ شوؤفە بکەین. ھەردەم ب زمانئ وەلاتئ زالدەست سەرەدەری دگەل ئایینی خوہ کرییە. ئایین وەکو پشکەک ژ ھەموو عورف و عەدەت و بەھاین گیانی و ماددی یین جفاکی، ئەگەر ب زمانئ دایکئ بەھیتە شوؤفە کرن و مومارەسە کرن، دئ باشتر تیگەھن و دبیت پتر پیغەگریدایی

بن ژى. لى ل هەردوو وەلاتين عەرب، پيروزی یا ئایینی ب پيروزی یا زمانى کتیا پيروزه هاته گریدان. ب فئ چه ندی ژى، کومه کا تیگه ه و بهایین جفاکی ب شیوهی خورافاتین ئایینی که فتنه دناف که لتوری کوریدا، وه کو بی عه ره بی نه زانیت ناچیته به هه شتی، نا فین عه ره بی ئەو نا فین یین ل ئاخه تی شه فاعه تی بو خودائین خوه دکهن (نا فین ئاخه تی)، گونه هه کتیا پيروز بهیته وه رگیران، چونکو ئەفه ده ستیوه ردا نه د زمانى خودیدا... هتد. ئەفجا زمانى عه ره بی هه موو ژيانا کوردان فه گرت و نه شیان خوه ژى رزگار بکه ن. هه تا نوکه ژى نا فین باب و با پیرین مه عه ره بی نه و هه موو دوعا و نزا یین مه ژى ب زمانى عه ره بی ده ی نه کرن. ده مئ ئایه ته ک یان فه موو ده یه ک ب کوردی ده یته شو فه کرن، خه لک ب خوه ژى ب کیم بهایی لى دنیریت. بو کوردان ب خوه ژى یا بوویه هیله کا سو ر و که سه ک نه ویریت سو ره ته کئ ب کوردی بنفیسیت. ئەف بزافا ئایینی عه ره بی، بزافه کا سیاسى یا ته عریبکرن زمانى کوردی ل پشت هه بوو. کورد ب خوه ژى (ژ نه زانین و ساویلکە یی یا خوه) بیوونه پشکه ک ژ فئ بزافا ته عریبکرنی. بهاداری و زیره کی یا زانایین ئایینی، ب ئاستی زانینا زمانى عه ره بی دهاته پیشان. د هه مان ده مدا ژى، ل هەردوو وەلاتین دی (ئیران و ترکیا)، ئایین ب هەردوو زمانین فارسی و ترکی د هاته شو فه کرن و موماره سه کرن. ئەگه ر وه رگیران قورئانا پيروز ده ستیوه ردا نا زمانى خودی بیت، پا بوچی بو ترک و فارسان نه گونه هه؟ ب هه مان تیگه هین عه ره بان، ترکان ژى (کو به رمایکین خیلافه تا ئوسمانلینه) دگوتن: هه ر که سه کئ ترکی نه زانیت، نه شیت به رسقا خودی ل روژا قیامه تی بهت! ئەوئ نه شیت به رسقا خودی بهت، هه له بهت دی چیته جه هه مئ. دپیزن (ل روژه کا ئەینى مه لای ب خوینگه رمى ئەف بابه ته شو فه دکر، زه لامه کی ل ویری دکره گری، مه لا چوو

نك و گۆتئى تو بۆچى دكه يه گرى، تو تركى و دئى هەر چييه بهههشتى. ئەوى
 زهلامى گۆتئى دلئى من نه ب منقه يه، ئەز يئى بۆ حهبيئى خودئى دكه مه گرى،
 پئغه مبهرى تركى نه دزانئى، پا دئى چهوا چيسته بهههشتى و دئى چهوا شيت
 شه فاعهتئى بۆ مه كهت). هەر ههولدانه كا ژبۆ وهرگيرانا قورئانا پيرۆز هاتييه
 كرن، خهلك ب توندى ل دژ راوه ستايه. ئەف دژاتييه هەر ژ كوردان ب خوه
 بوو. لئى پشتى موبه شرين مه سيحيهتئى ئنجيل و تهورات وهرگيرايه سهر زمانئى
 كوردئى، هندهك مه لايين كورد دهست پيكرن ئايهت ب عه رهبى د خواندن و ب
 كوردئى شروقه دكرن. هزر د هنديدا كرن كو قورئانئى ب زمانئى كوردئى بداننه
 بهر دهستئى خوانده فائين كورد. لئى نائفى شروقه كرنان دانانه سهر ههولدانه كا
 وهرگيرايئى، ئانكول شوينا كتيب ب هيتته وهرگيران بۆ سهر زمانئى كوردئى، ب
 كوردئى هاته شروقه كرن. تنئى يهك وهرگيرانا كوردئى يا قورئانئى هه به (ل گوروى
 پيزائينين من)، ئەو ژى ئەوه يا ماموستا هه ژار ل ئيرانئى وهرگيرايئى و ل فان
 ساليئى داويئى (ل هه رپما كوردستانئى) هاته چاپكرن. لئى هەر نه كهفته بهر
 دهستئى هه موو خوانده فانان، چونكو هه تا ئەشرو ژى، خهلك ب چريسته تى و
 ترس سه ره ده ريبئى دگه ل كوردى كرنا بابه تين ئايينى دكه ت.

كا چهوا ئايين پيكهاته يه كئى سه ره كئى كه سايه تى يا مروقييه، نه ته وهى ژى
 هه مان گرنگى و پئغه گرئيدان ب كه سايه تى يا مروقييه هه به. نه ته وا عه رب،
 ئايينئى ئيسلامئى كريبه هه قالجيمكئى پرسا نه ته وهى و مه زنترين ريخوشكه را فئى
 تيكه له لبوونئى زمانئى قورئانا پيرۆزه، كو بوويه زمانئى فه رميئى هه موو وه لاتين
 عه رب. هەر ره فئاره كا مروفايه تى يا ئايينئى ئيسلامئى، چوويه دئاف كه لتورئى
 عه ره بيدا و ب زمانئى عه رهبى دهينه فه گيران، هه تا وى رادهى كو كه لتورئى

عه‌ره‌بی و که‌لتۆرئ ئایینی ئیسلامی ژ هه‌ف نه‌هینه جودا‌کرن و وه‌کو‌یه‌ک
 که‌لتۆر دده‌نه نیاسین. پ‌رانییا نه‌ته‌وه یین موسلمانین نه‌ عه‌ره‌ب، دنا‌ف دووانی
 یا زمانئ ئایینی و زمانئ نه‌ته‌وه‌ییدا دژ‌رن. ئەو نه‌ته‌وه یین موسلمانین دنا‌ف
 ده‌وله‌ته‌کا خوه‌سه‌ردا د ژین، ئایینی خوه‌ کریه‌ه د خزمه‌تا نه‌ته‌وه‌ییدا و ب زمانئ
 نه‌ته‌وه‌یی سه‌رده‌ریی د‌گه‌ل ئایینی د‌که‌ن، وه‌کو‌ ترک و فارس و پ‌رانییا وه‌لاتین
 ئاسیا دوور. فان وه‌لاتان که‌لتۆرئ ئایینی دنا‌ف که‌لتۆرئ خوه‌یی نه‌ته‌وه‌ییدا
 بوه‌ژان‌دییه و ئایینه‌کئ ل دو‌یف سیسته‌م و عه‌ده‌تین وه‌لاتئ خوه‌ ژئ چ‌یک‌ریه‌ه.
 تنئ ئایندار و ئۆل‌دارین کوردان ژ ئئ هاوک‌ی‌شئ فه‌ده‌رن، پ‌رانییا ئۆل‌دارین
 نه‌ته‌وه‌پ‌اریز، ئایینی ب پ‌یش نه‌ته‌وه‌ی دئ‌ی‌خن، ب نا‌ئئ هندئ کۆ مرۆ‌ف‌ایه‌تی
 به‌ری نه‌ته‌وه‌یانه و پاراستنا ئایینی، نه‌ته‌وه‌ی ژئ د‌پ‌اریزیت. هنده‌ک نه‌ته‌وه‌پ‌اریز
 وه‌سا نابین، ئەو نه‌ته‌وه‌ی ب سه‌ر ئایینی دئ‌ی‌خن، د‌ب‌یژن ئەم کوردن پ‌اشی ئەم
 موسلمان و ئی‌زدی و مه‌سیحی و جو‌هی و کاکه‌بی و به‌هاینه. لئ ژ ئە‌گه‌ری
 نه‌بوونا ده‌وله‌ته‌کا خوه‌سه‌ر و ئاینداری یا ره‌هایی یا خه‌ل‌کی، ل کوردستانئ
 هه‌رده‌م ئایین ل پ‌یش نه‌ته‌وه‌ی ده‌یت. ئە‌ق‌جا ده‌می ئایین ب کوردی ده‌یته
 شو‌وه‌ک‌رن، یان هنده‌ک هه‌ولدائین کوردیک‌رنا ئایینی ده‌ینه‌دان، خه‌ل‌ک ب
 چا‌ف و ده‌ف فه‌ خوه‌ تی‌وه‌ر د‌که‌ن و ب دل‌خۆ‌شی سه‌رده‌ریی د‌گه‌ل د‌که‌ن.

ده‌می ئایینه‌کئ مینا ئایینی مه‌سیحی، هه‌ولا ته‌نصیرک‌رنا کوردین موسلمان
 د‌ده‌ت، کاری‌گه‌رت‌رین ری‌کا سه‌رن‌جراک‌ی‌شانئ ب‌کارئینانا زمانئ نه‌ته‌وه‌ییه (کو
 کورد ب‌چه‌ دنا‌فا). هه‌رده‌م مرۆ‌ف ب نک وی لایه‌نی‌قه‌ د‌چ‌یت یئ فالاهیه‌کا
 مرۆ‌قی پ‌ر د‌که‌ت. کوردان فالاهیه‌کا نه‌ته‌وه‌یی هه‌یه و هه‌ر لایه‌نه‌کئ وی
 فالاهیی بۆ پ‌ر ب‌که‌ت، دئ جه‌ئ ری‌زگرتن و شه‌هنازی بیت: "وان روژه‌کا تاییه‌ت

يا هه‌ی بۆ كوردان، ئشیر و دو‌عیان ب كوردی دكن... بپاە". تەرخانكرنا رۆژه‌كا
 تايهت ژبۆ خواندنا تەرتیلین ئایینی ب زمانی كوردی، ئاكامه‌كا كاریگەر دكه‌ته
 سه‌ر نه‌هۆشی كه‌سی كورد، ئەگەر نه‌دگه‌ل بێت ژ، ل دژ ناراه‌هستیت. هەر چ
 نه‌ بێت، دئی زمانی كوردی پێ ده‌وله‌مه‌ند بێت و خه‌لكه‌كی بیانی دئی زانن كو
 نه‌ته‌وه‌ و زمانه‌كی جودا هه‌یه‌ دپێژنی كورد. ئوو هه‌ستا كوردینی دگه‌ل وی
 دینی تێكه‌هل دبیت یا ب ده‌نگه‌كی بلند بپێژیت: "ئەفرو ئەم دئی ب كوردی ئشیر و
 دو‌عا كن... بپاە". هه‌رده‌می هه‌ستا نه‌ته‌وه‌یی دگه‌ل باوه‌رداری یا ئایینه‌کی
 تێكه‌هل بپیت، كه‌سی نه‌ته‌وه‌پاریز ب ئاوايه‌كی خوه‌ویستی یان خوه‌نه‌ویستی،
 دئی به‌ر ب وی ئایینه‌چه‌یت. دبیت كه‌سه‌ك پرسیار بکه‌ت، ئاخ‌ر ئەو ژ
 كه‌لتوری كوردی (بێ باركری ب ئایینی ئیسلامی) به‌ر ب په‌ناگه‌ها كه‌لتوری
 مه‌سیحیه‌تیچه‌ چوینه، یان كه‌سه‌ك بپێژیت بێ ده‌ست ژ ئایینی خوه‌ به‌رده‌ت، دئی
 چه‌وا نه‌ته‌وا خوه‌ پارێزیت؟ ل ئیره‌ فه‌ره‌ پپچه‌كی ل سه‌ر گرنگی یا ژییاتی یا
 نه‌ته‌وه‌یی راه‌هستین. كا چه‌وا ئاین دگه‌ل مرو‌فی دبیت و مه‌زن دبیت، ژییاتی
 یا نه‌ته‌وه‌یی ژى مل ب مل وئ گه‌شه‌ دكه‌ت. ئەگەر ئاین ب ئاشكرایی به‌یته
 ده‌براندن و قه‌بوولكرن، ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی دمیسته‌ دناف نه‌هۆشا مرو‌فیدا و
 هه‌رده‌می به‌رئاتفی ئازرینه‌ره‌کی بپیت، ب هه‌مان هیزا باوه‌رداری یا ئایینی ده‌یته
 دناف هۆشیدا. ژبه‌ر قی چه‌ندی بوو كه‌نسه‌یا قه‌شه‌ به‌سامی ل رۆژا كوردان،
 موسلمانین (هیژ نه‌بووینه مه‌سیحی) ژى داخواز دكرن: "بغیره‌اته‌نه‌كا تايهت ل
 براين مه‌یین موسلمان، میثانین مه‌یین به‌ا گران، ل قی رۆژی (رۆژا كوردان) دكم...
 بپاە". ئەو كه‌سین ده‌ست ژ ئایینی خوه‌ به‌رنه‌ده‌ن و نه‌شین ته‌قه‌بولا ئایینه‌كی
 دی بکه‌ن، ب ریکا زمانی نه‌ته‌وه‌یی ده‌ینه‌ راكیشان بۆ ناف چالاکی یین
 كه‌نسی (خۆ ئەگەر باوه‌ری ژى نه‌بیت). بلا هه‌ر ئیک ژ مه‌ خوه‌ ل جه‌ی

بهره‌شبووییه‌کی وئ کۆمبونئ بدانیت و کهسه‌ک ل سهر ده‌پئ شاتۆپ ب کوردیه‌کا زه‌لال بیژیت: "وه‌رن دا پیکته‌ دگه‌ل خوه‌دئ بناخفن، وه‌رن دا ب زمانئ خوه‌پئ شرین دگه‌ل عیسا‌پ خوه‌شتئ بناخفن، وه‌رن دا ب کوردی هیشی و گازندین خوه بو‌مریه‌ما کچ بکن. عیسا‌پ کورئ خوه‌دئ دیژئه.. نه‌ز رینا راستی و ژیانئ مه... بپا‌هه.".

ب دیتنا من، ههر نه‌ته‌وه‌پاریزه‌کی گوهداری یا ئی گۆتنئ بکه‌ت، هزرا وی دئ چیته‌ سهر کۆمه‌کا گازنده و دوعا و ده‌رده‌سه‌ری یین ملله‌تن کورد، دئ هزر که‌ت کا دئ چه‌وا ب کوردی دوعا که‌ت و دئ چ بیژته‌ خودئ یان عیسا‌پ. که‌سه‌ک هزرا خوه‌ د ده‌سته‌واژه‌یا (عیسا‌پ کورئ خودئ) دا ناکه‌ت، کول گوره‌ی ئایینئ ئیسلامئ کوفرییه‌که و ناهیتته‌ قه‌بوولکرن. ئه‌فه‌یه‌ ئارمانجا سه‌ره‌کی یا ئان جو‌ره‌ جفینان، کو باوه‌ری یین ئایینی بچنه‌ دناف نه‌هۆشی یا مرۆفیدا، دا‌کو به‌یتته‌ به‌ره‌ه‌فکرن کو بشیت سه‌رده‌ه‌ری دگه‌ل بکه‌ت. هه‌موو جفاک و ئایین د وئ چه‌ندی دگه‌هن کو گوهارتنا باوه‌رییان نه‌ کریاره‌کا هیسانه، دئ ب شیره‌تان یان ب گۆنگۆتک و سۆزین ئایینی گوهورن. ئه‌گه‌ر وه‌سا با، ئه‌و خوینا ب درېژاهی یا دیروکی ژبو ئایینگوهارتنئ هاتیه‌ ریژتن، نه‌ده‌اته‌ ریژتن. په‌یاما ئاراسته‌کری یا ئی بو‌یه‌ری ئه‌وه‌ کو فه‌ره‌ ئایینئ ئیسلامئ ژئ خوه‌ ل پرسین نه‌ته‌وه‌یی یین کوردان بکه‌ته‌ خودان، دا هه‌ردوو قه‌تین ئایینی و نه‌ته‌وه‌یی ب هه‌قرا گه‌شه‌ بکه‌ن و که‌سایه‌تییه‌کا ئۆرمال و به‌ره‌مه‌یتنه‌ر ژئ په‌یدا بییت. په‌یاما دی ئه‌وه‌ کو ریگرتنا ئایینگوهارتنئ ب پاشقه‌برنئ و کوشتنئ نه‌کاریگه‌ره، فه‌ره‌ ئایین خوه‌ ل هه‌موو پیدئیی یین که‌سئ باوه‌ردار بکه‌ته‌ خودان، یه‌ک ژ وان پیدئیی یین هه‌ره‌ گرنگ ژئ ئازادی یا که‌سۆکیه‌.

ئازادى يا كەسۈكى

بابەتەكى دى يى ھەبەند ب ئايىنى و ئايىنگوھارتىقە، ئازادى يا كەسۈكىيە. ئازادى ئەو بابەتە يە يى ب درىژاھى يا دىرۈكى خوين بۆ ھاتىيە رىژتن و قوربانى بۆ ھاتىنە دان. ما ئەگەر مەرۈف نە يى ئازاد بىت، ھەموو مال و مولكەت و خۇشى يىن ژيانى ب چ ئائىنىت. دىبىت ل سەردەمەكى ھندەك ھەزىن بەرتەنگ ژ دەرۋەى بازنى ئازادى بەيتە تىركرن، ۋەكو غەرىزە يىن برس و سىكىسى. لى پايەدارى و رىژگرتنا خويى و خوەنرخاندن، بى ئازادى ناھىنە تىركرن. ئازادى بابەتە ھەموو سەردەمان و ھەموو بياقۇن مەرۋايەتە بويە، كو پويەكە گرنى پى ھاتىيە دان و ھەموو خەلك ژبۇ دەستشە ئىنانا ئازادى (ب ھەموو تەخ و ئاستىن رەۋشە نىرىشە) د لىگەريانەكا بەردەوامدانە. ئەرى ما ئازادى چىيە؟ ژ لايى بايولۇژىقە: ئازادى ئانكو نە بوونا كوتەكى، مەرۈف يى ئازادە ئەگەر چ زنجىر ھەز و پىنگاڭىن ۋى نە گرىدەن. ژ لايى دەرۋونىشە: ئازادى ئانكو شيانا ھەلبىژارتى. ل دويىف ۋى بووچونى ھەر مەرۈفى بكارىت ھەزەكە ژ ناف چەند ھەزرا ھەلبىژىرت يان چارەسەرىيەكە ژناف كۆمەكا چارەسەرىيان ھەلبىژىرت، ميناكەكە ئازادى دەتە. ژ لايى فەلسەفىقە: ئازادى ئانكو ھەبوونا مەرۋىيە. ھەبوون ناھىتە دەسنىشانكرن ئەگەر ئازادى نەبىت، لەوا ئەم د كارىن بىژىن ئازادى ھەبوونە و ھەردەمى مەرۋى ئازادى يا خوە ژ دەست دا، ھىنگى دى ھەبوونا كەسايەتى يا خوە يا جىقكى زى ژ دەستەت. ئوو ژ لايى جىقكىقە: ئازادى ئانكو بازدان ل سەر فەراتىي. ھەر مەرۋقەك د ھەر جىقكەكىدا، د كارىت ژ تىشە فەر و پىدۋى د جىقكىدا رزگار بىت و ب رىكا زانىن و تىگەھشتەنا خويى خوە، فەراتىي و ياساين دى يىن جىقكى

كونترولكەت و ژى دەرباز بېيت. ھەردەمى مروڤ بكاريت قى فەراتىيى
 كونترولكەت و ژى ببۆريت، دى شىت ئازادى يا خوھ يا كەسوكى پارىزىت.
 ھەلبەت ئەقە ژى دەرتەنجام و بەركارى ھەڤرىكى يا جفاكيبە، لەوا ئازادى ئىشانە
 و ھەست ب نىگەرانيبە. ئو گرنگترين ميناكىن ئازادىيى كو ھەقەندە ب ژيان
 و ھەز و رەفتارىن كەسى تاكفە، ئازادى يا كەسوكيبە. ئازادى يا كەسوكى
 بابەتەكى گرنگ و سەرنجراكىشە، نە ب تنى ل دەف ئەدىب و ھونەرمەندان،
 بەلكو گرنگى يا خوھ ل دەف ھەمى تەخىن جفاكى ھەيە. ئو مادەم ھەر
 كەسەكى ستايلىكەي جودا ژ ئىكەي دى ھەيە، يىگومانە كو خواست و ھەز و
 ئۆمىدىن جودا ژى دى ھەبىت. ئەڤ جوداھى يا د كرىار و كارفەدانا كرىاراندا،
 كەسەكى ژ ئىكەي دى جودا دكەت. ب قى چەندى ژى، ھەر مروڤقەكى د ژيانا
 خوھدا پىدشى ب داھىنانا جوداھىيەكى ھەيە، كو جوداھى يا خوھ ژ يىن دى
 خوياكەت و پاشى قى تايبەتمەندى يا خوھ يا دەسنىشانكرى بپارىزىت. ھەبوونا
 ھەر فەلسەفەكى ل سەر شەنگستى گومانى دەھىتە ئافاكرن كو گومان د ھەر
 تىشتەكىدا بەھىتە كرن و تىشتىن نووتر ئافا بكەت. ئو ھەر تىشتەكى بەرگومان،
 يى مەحكومە ب ھەرفاندنى و تىشتىن نووتر دەھىنە شوبىنى. ب قى ئىكەي، ئەم د
 كارن بىژىن (دەسپىكا ھزركرنى، دەسپىكا ھەرفاندنىيە). ئو ھەر ھەرفاندەكى
 پىدشى ب ئافاھىيەكى نوو ھەيە كو شونگر بىت و ل جەھى ئافاھىيە كەڤن بەھىتە
 نژاندن. ھەر وەكو د كرىارا كاراكتەرپىن قى رۆمانىدا روودايى: "ئەقەينى مېرى خوھ
 ھىلا، دىن و مللەت ھىلان و ب دويف مېرەكى عەرەب كەت دا ب دى خوھ بكەقت... سرود
 و كچا خوھ ژ جەھنەما مېرى خراب و بابى بى دل ژ مرنى رزگار بوون... قەشە بەسام
 رى و پارە بو دروست كرن... عىسا و مريەما ل بەندا وان بوون... مريەما كچ سەرىن وان
 يىن برىندار دانانە سەر سىنگى خوھ يى دلوقان... بپ۱۰۲". ل ئىسرە كاراكتەرپىن

رۆمانى، ھەموو ژيانا خوە يا ھەيى دناڧ عورڧ و ئاييردەيىن ئيسلاميدا بەرگومانكرن و بەر ب ئاڧاھيەكئ ديقە چوون. ئانكو ئاڧاھيى ئيكي ھەرفاندن و ئاڧاھيەكئ دى ل جھى يى ئيكي بۆ ژيانا خوە يا تەنا نژاندن. لى نەمەرجه ھەردەم مروف بەر ب ئاڧاكرنەكا نووڧە بچيت، كو سەداسەد جودا بيت ژ ئاڧاھيى كەڧن. د شياندايە كو نژيارەكئ نوو ل سەر پاشمايكين ئاڧاھيى كەڧن بنژينيت. ئەڧ كرياتە دى يا ب ساناھيتەر بيت، چونكو د ھەمان بازنئ جڧاكيدا دزڧريت، تئى ھندەك ھزر و تىگەھيىن سەردەميانە يىن قەبوولكرى ل سەر زيە دبن. بۆ نموونە، دەمئ كچەك ل دژى دابونەريتين بنەمالا خوە رادوہستيت و ھز بەكت ژ قەيدين بنەمالا خوە رزگار بيت، دئ شوو كەت و چيتە دناڧ بنەمالەكا دى يا ھەمان جڧاكدا، كو خەلك بكاريت سەردەرييەكا بالەرانە و قەبوولكرى دگەل بەكت. ئەڧە ب رزگار بوونەكا بەروەخت دەيتە ھەژمارتن، چونكو نەدووورە بنەمالا نوو ژى ھەمان رەڧتار و زنجير ھەبن: "من بەرسينگئ داب و نەريتين گەڧنار دگرتن. من گەلەك بەرەڧانى ژ ئازاديا خوە يا كەسۆكى كر، ل داويىن من خوە دكوشا ميەرەكئ قومارچى و بئ رەوشتدا ديت... من ھەموو گورى ھەزا خوە كرن، تئى من ھزرا ئازاديا خوە دكر. من نەزانى دئ ژين بەندادتيا بابئ خوە دەرەكەڧم بن بەندادتيا ميەرەكئ قومارچى... بپا ۸۴". د ئى كرياتا ھەڧركى يا ديرينا دناڧبەرا ھەرفاندن و ئاڧاكرنيدا، ئەگەر ل سەر ھەمان پاشخانا كەلتورى بەيتە ئاڧاكرن. مروف دكەڧتە دناڧ بازنەكئ قەبوولكرين ب كوتەكيدا. ئەو بازنە يى جڧاك ل سەر مروفى دسەپينيت و مروف ب ئاوايەكئ ھەلبژاردەيى پيگيرين پى دكەت. گەلەك كەس وەسا ھزر دكەن كو مادەم كرياتا ھەلبژاردەيى، ئەڧە پاراستنا ئازادى يا كەسۆكيە. لى مادەم مروف نەشيت ل گورەي ھەز و خواستين خوە بژيت و ھەردەم د بن ئاكاما نيرينين جڧاكيڧە بيت و مروف ب خوە نەرازى بيت ژ

باوهری و رهفتارین ههیی، ئەف چهنده دئ کار که ته سه ر دلینی و هزرکرنی ژی. د ئەنجامدا مرۆف دئ خوه به ندرکی بینیت و ههست ب هه بوونا خوه یا نازاد ناکهت. ئەفجا نه تنئ دئ ل هه مبهری دهسته لاتا بنه مالی و عورفین جشاکي راوه ستیت، دبیت ده ربازی ره تکرنا که لتۆری ئایینی و وه لاتی ژی ببیت: "من نه و وه لات نه قیت یی نه ز ب نازادی ئالایه کی تیندا بلند بکم، من نه و وه لات دقیت یی نه ز ب نازادی ده نگي خوه و سه ری خوه تیندا بلند بکم... مله تی دقیت نه ز وه ک وان بقیت خوه بخه ملینم، وه ک وان بقیت چافین خوه ره ش بکم... ل هه ر وه لات و کومه لگه هه کا ژن نه شیت ب نازادی بیژت نه ز نه قیندارم، نه و وه لات و کومه لگه ه دۆزه خه... بیپا ۸۸".

ل قیره نفیسه ر سه ره ده ری دگه ل دوو شیوازین پرۆسه یا هه رفاندن- ئافاکرنی دکهت. شیوازی بکارئینانا که ره سه ته یین ئافاهی هه رفاندی ژبو نژاندنا ئافاهییه کی دی (ب هه مان روخساری قه بوولکریی ئافاهی هه رفاندی)، کو دبیته نه گه ری دوو باره بوونا هه مان هه قری و هه مان قه ییدین نازادی یا که سوکی. ئوو شیوازی هه رفاندنه کا ب ته مامی و نژاندنا ئافاهییه کی دی (ب هه ندک که ره سه ته و روخساره کی دی)، کو ب شیوه یی ئایینگوهارتنی هاتییه خویاکرن. لی قی ئافاهی نوو ژی، کومه کا قه یید و زنجیرین نازادی هه نه و دناف گه وه ری ویدا ده شارتنه: "من میر و مال و باب و برا و دین و ملهت و نه و سلیمانیا خوشتی هیلان، ژبه ر نازادی یا خوه یا که سوکی. من پ ل هه ر تشتی دانا.. دا ب نازادی بژیم.. دا که سایه تیا خوه بیاریزم.. میری من یی دووی، دقیت ده ستین من قه یید و زنجیر بکت، دقیت به رزانه کی بو نازادیا من ژ نایاتین ننجیلی دروست بکت... بیپا ۲۰۱".

ئەف وەكەهئاندا ئايىنان دىيائى قەيدكرنا ئازادى يا كەسۆكىدا، كو نه ئافاهىي كەفن (ئىسلام) ئازادى ددائى و نه د ئافاهىي نوودا (مەسىحىيەت) هەست ب ئازادى يا كەسۆكى دكەت. پا دى ل كىقە ب سەر ئازادى يا خوہيا كەسۆكى ھەلىت؟ ب ئى ھەقەركرنا بەرھۆز، نقيسەر بەرئ خواندەفانى ددەتە گەوھەرئ ئازادى يا كەسۆكى، ئەرئ ئازادى ئەوہ كو مرؤف ل گورەى ھەز و پالىتەرئن خوہ يئن خوہرسكى ھەموو كار و رەفتاران بكەت و ب ئازادى دەرپرئى ئى بكەت؟ يان ئازادى يا كەسۆكى ئى ھندەك سنورئن دياركرى ھەنە؟ جوائترين بەرسف ئەوہ يا سارترەرى خوہيا كرى، كو ئازادى نه سەر بەردانە، بەلكو ب ريزگرتنا كەسى بەرانبەر و ئازادى يا ويقە گرئدايە. ئانكو ئازادى يا مرؤفى د چوارچوئى پاراستنا ئازادى يا يئ بەرامبەردا ساخلەم و كاملانە. پيشەگرئدانا ئازادى يا مرؤفى ب ئازادى يا كەسئن بەرانبەرئە، چوارچوئەكى ل دۆر ئازادى يا كەسۆكى دروست دكەت و ب كۆمەكا عورفئن ئايىنى و جفاكىشە مەرجدار دكەت. ئەفە ئى بەرئ مە ددەتە وئ ھەقكىشا دپرئنا دناقبەرا موخەپەرى و موسەپەريئدا، ئەرئ مرؤف موخەپەرە د ئيانا خوہدا، يان موسەپەرە؟ ئەرئ مرؤف ئيانئ دھاژۆت، يان ئيان ب ھەموو عورف و عەدەت و تىگەھئن خوہ يئن شاش و باشقە مرؤفى دھاژۆت؟ ئەرئ ئازادى رەھاييە يان ريزەپيە؟ دەمئ پەھلەوانا رۆمانئ ھەست ب قەيد و زنجيرئن ئافاهىي خوہ يئ نوو دكەت (ب خوینگەرەمبيەكا زەبيرى)، بەرەفانئى ئ ئازادى يا خوہ يا كەسۆكى دكەت، كو ميناكەكى رەھايى ب خوئە دگرئت: "ھزار وەلات و دئين و مللەت و باب و برايان گورى ئيانا خوہ يا تايبەت دكەم... بپا ۲۰۲". ل گورەى ئى خوہياكرئى كو دئ (وہلات، دئين، مللەت، بنەمال...) ھەموويان ئ دەستدەت ئبۆ ئازادى يا كەسۆكى، رامانا قەدەرئى و گۆشەگيرئى ددەت. ئوو چونكو مرؤف گرنگى يا

خوه، ژ دهر دۆر و جفاکي خوه وهر دگريت، نه چاره سه ده مي گرنگي پياريزيت، يان ل بهرچاف وهر گريت. نازادي يا ره هايي، نانکو فه دهر بوون ژ جفاکي و ژيان دناف ته تموسفيره کي تاييهت و ب تندا. ههر نازه له کي دارستاني نازاده و ب ره هايي موماره سه يا وي نازادي دکهت، لي ده مي دبته مه ترسي ل سهر ژيانا نازه لين دي، دي ل دژ راوه ستين و نه دووره ژ نابقه بن. لي مروف نه نازه له، به لکو جانداره کي جفاکيه، دناف جفاکه کيدا دژيت، پي ناکامدار دبته و ناکامي دکه ته سهر گوهورينا جفاکي. نه جفا هه تاکو مروف بشيت پاريزگاري ل سهر مروثيني يا خوه بکهت، دي هندهک ژ نازادي يا خوه يا ره هايي ژده ستدهت و دي بهر ب نازادي يا ريژه ييشه هيت. نانکو دي يي موخه يهر بيت، دناف جفاکه کي موسه يهر دا. موخه يهر ي و موسه يهر ي ژي ريژه يينه، نه هه موو موخه يهر د کارن هه موو دلمازيان ب هه لپيژن و نه هه موو موسه يهر د کارن مروثي بکه نه کوله يي عورف و تيگه هان. کاراکته ره کا رومان ديژيت: "من پيارا موسلمان بوونا خوه نه دايه، نه زيا بوويم موسلمان... مه سيحيبوونا من ژي نه ب پيارا من بوو... نه ز ژ مرن، ژ کوشتن، ژ سوتن، ژ کريکرن دره فيم، من خوه دناف سينگن فه شه يه کيدا ديت... بپا ۱۴". نانکو د هه ردوو ره وشين خوه يين که شن و نوودا، موسه يهر بوويه. ب موخه يهر ي ره وشا خوه يا که شن رهت دکهت و ژي دره فیت، لي ب موسه يهر ي دچيته دناف نفاقه ييه کي نوودا. نه فه ژي ريژه يي يا موخه يهر ي و موسه يهر ي خويا دکهت.

ب شي چه ندی ژي، بو مه ديار دبته کو بابهت نه ب نازادي و هه لويستين که سوکيشه گر دايه، به لکو ب پاراستنا بهر ژه وندي و دو ماندا ژيانا دناف بازنه يي جفاکيدا هه فبه نده. سرود ژ پسمامي خايين و دره وکه ر دره فیت و بهر

ب که نیسه یه کا دلوقانقه دهیت، ده می سینگه کی دلوقانتر دینیت، که نیسه یی
 دهیلیت و ب دویف ئازاد دکه قیث (لیگه ریانه ل بهرزه وندی یا خواه یا
 تاییهت). ئو نه رمینا ئازاد کریبه خهون بو ئه قینه کا نایینه یی و دثیا هه ردم ل
 بهر چاقین وئ بیت، ده می دینیت یا دگه ل دایکا وئ دناخثیت و ج پویته پی
 ناکهت، هه لویستی خواه ژ ئازاد دگوهوریت: "کچا وئ یا زکوره ش که ته بهر سینگن
 وئ.. چیه؟ ما هه وه لبهر نینه بنشن.. بهرئ خواه دا من ب گازنده و که رب و کینه کا
 دژوار، ما ته کار نینه؟ ما ته مال نینه؟ ما که س ل هیقیا ته نینه؟... بیپا ۲۱". وئ ژ ی
 ژ بهر بهرزه وندا خواه ئو هه لویستی توند بهلی کر. ئه قین ب شوو کرنئ ژ
 بنه مالی دره قیث و دچیه د کوشا میره کی قومارچی و بهدره وشتدا، پاشی ژ وی
 ژ ی دره قیث، نایینه کی دی و میره کی دی دهه لبرئیت، لی ده می ئازادی دلوقان و
 گه نج دکه قیته د ریذا، میری خواه دهیلیت و ب دویف ئازادی دکه قیث: "ب تنی
 نهز و تو... لیقین سور نیزیکی بن گوھی من یی راستی کرن، دویکیلا رازیوونی تژی
 مهژی من بو.../ تو و نهز... بیپا ۲۲". ئانکو ئو ژ ی ل بهرزه وندا خواه یا تاییهت
 دگه ریا، نه ل ئازادی یا تاییهت. ئه ف هه موو رهوشین بهرزه ونه ندپاریزی، دی
 بهرئ مه دهنه وئ هزری کا بوچی وان ئاین گوهارتن هه لبرارت. لی بهری
 ئه م خواه بهرده یه دناف سهده مین ئاین گوهارتنیدا، فه ره تبابه کی ل سه ر په یاما
 فه شارتی یا نقیسه ری راوه ستین. د فان هه موو بویره یین هه قبه ند ب ئازادی یا
 که سوکیشه، نقیسه ر جشاک و ئاینی موسلمانه تیئ ئاگه دار دکهت کو
 تونده روی و هسکباوه ری، دی بهرئ باوهر داران وه رگپریت و دی ل بیاقه کی دی
 یی ئازادی یی گهریین. ئو مادهم هه موو ئازادی ریژه یینه، باشتره ئو ئازادی یا
 چوارچو قه کری دناف ئاینی ئیسلامیدا بهیته دان ژ وئ چه ندی کو ل جهه کی
 دی لی بگه ریین.

نه ژبه ر خاترا چاڦين عيساي بوون

”ما مه سيحي بوون هوسا ب ساناهي يه.. نه ز عاشقي نه ڦيني مه، نه يي عيساي مه...! پټ ٢٠٤“

ژ نافي دياره كو هه ر تشته ك يان رهفتاره كا هاتبيته كرن، نه ژبه ر خاترا چاڦين عيساي بوون (ثاينني مه سيحيه تي)، لي مه ر مه كا دي پي هه بوو. مه ر مه ك كو نه هيتته ده ر براندين و ب ريكا ئلاڦي نه هوشبي (ل جهداناني) هاتييه دناف هوشي مرؤڦيدا و بوويه هه لوڦست. بارگرانبي و گه ڦين مرنئ و ليگه ريانا ل نازاديي يان ژيانه كا خوشتري، كاراكته رين روماني پالداينه كو ل هاريكاره كي قورتالكه ر بگه رييڼ و خوه ب ده مه نا ويشه بگرن. نه ڦين ژ ميړئ به دره وشت ره ڦي، ده ستي هاريكار نه و كره دناف چوار ديوارين كه نيسه به كيښه. نه ڦيني خويشك و خوارزايا خوه ب پارين كه نيسي رزگار كرن و ئينانه دناف ثاينه كي نوودا. نازاد ژبه ر چاڦين نه ڦيني (و پاشي سرودي) خوه ب وي ثاينه ڦي گريدا و هند نه ما بوو بچيته دنافدا. هه ر ئيكي سه ده مه كي به رئاقل هه بوو كو ب شيويه كي خوه نه ويستي به ر ب ثاينگوه ارتنيښه بچيت. نوو كه نيسي زي نه ڦ هه موو سه ده مه د زانين، لي پلان و ستراتيژي يا وي كوورتر و دوورتر بوو ژ په سندانه كي يان سوپاسييه كا هسك. باجا هاريكاري (هاريكاريه)، لي ب شيويه كي دي. كا چه وا وي هاريكاري يا كاراكته ران كريبه كو ژ مرنئ و نه خوښبي رزگار ببن، وي دڦيت نه و زي هاريكاري يا به لافكرنا ثاينني وي و كه نيسه يا وي بكن. نفيسه ر د گه له ك جهاندا هه لوڦستي هه رسئ كاراكته رين مي خويا دكت: ”نه ڦين يا من بو عيسا پيښه مبه ري خودان دكت، يا ل وي باوهرئ دي به مه سيحي و دي گه همه كارواني وان. سرود يا من ب خوه ڦه گري ددت، دا خه م و كوڦانين ميړئ خراب لبه ر ته نشتا من ژبير بكت. نه رمين

هه‌زه‌کاره‌کا هار و دینه، باب و مام و خال و یارین خوه دچاقین مندا دبینت... بپا١٠١".
 لئ ئەف بابەتئ هاندانا خەلکی (ب تاییه‌تی موسلمانین کورد) بۆ
 ئابینگوهارتنئ، نه ئارمانجا هەرسئ ئابینگوهوران بوو. ئەو یین ژ ئابینه‌کی
 ره‌قین و هاتینه د باوه‌شا ئابینه‌کئ دیدا، کوب ته‌ناهی و ئارامی بژین (نه بینه
 موبه‌شرین ئابینه‌کئ دی). لئ کا چه‌وا ژ ئابینئ ئیکئ دترسیان و نه‌دویریان
 هه‌موو رازین ناخئ خوه ده‌ربهرن، هه‌مان رازین نه‌ده‌براندی ل ئابینئ نوو ژئ
 دقه‌شیرن. ئەفه بوو کو سرود پالدا‌ی ئابینئ نوو ب ده‌قئ هرچی ب شو‌به‌نییت:
 "ئه‌قین بۆ مه‌سیحئ.. ژترسین می‌ری خوه و دیندار و باوه‌ردارین بنه‌مالا مەدا ره‌قئ... ژ
 ده‌قئ گورگی ده‌رکه‌ت خوه هاقینه‌ ده‌قئ هرچیدا... بپا١٦٦". ژبۆ ره‌قین و خوه
 رزگار کرنئ، فان هەرسئ کاراکته‌ران دوو ری ل به‌ر بوون: یان دئ هه‌لوه‌شیین
 و به‌ر ب له‌شفرۆشیته‌ چن، یان دئ ب ده‌هه‌مه‌نا که‌نسیقه‌ هینه‌ گریدان. ل
 قیره‌ ژئ ل جه‌دانانه‌کا دبیه، کو مه‌سیحییوون ل جه‌ئ له‌شفرۆشیئ هاتیه‌ دانان:
 "گه‌له‌ک جارن من هزر دک‌ر ژ که‌ریین می‌ر و باب و دین و داب و نه‌ریتاندا ئه‌قین دئ
 بته‌ له‌شفرۆش... بپا١٦٥". ئەگه‌ر مه‌سیحییوون د چاقین جفاکیدا گونه‌هه‌کا مه‌ژن
 بیت، له‌شفرۆشی د چاقین جفاکی و خوه‌یی په‌هله‌وانان هه‌ردوو‌اندا، گونه‌هه‌کا
 مه‌ژن و نه‌قه‌بوولکری یا جفاکیه. ئەفجا وان مه‌سیحییوون هه‌لبژارت، داکو
 (هه‌ر چ نه‌بیت)، د چاقین خوه‌دا نه‌هه‌لوه‌شیایی بن. ژ لایه‌کئ دیشه‌ ژئ،
 له‌شفرۆشی کار دک‌ته‌ سه‌ر سومعه‌ت و هه‌ژیتی یا بنه‌مالئ ژئ. ئەگه‌ر هه‌موو
 خه‌لک مابئ خوه د مه‌سیحییوونیدا بکه‌ن (چونکو بابەت‌کئ گه‌له‌نپه‌ریه)، لئ
 هه‌موو خه‌لک مابئ خوه د له‌شفرۆشیدا ناکه‌ن (چونکو بابەت‌کئ تاییه‌ته‌ ب
 بنه‌ماله‌کیته). ئەقئ چه‌ندئ سرود پالدا کوب که‌فقه‌ بیژیت: "بلا به‌س مه
 ته‌نگاف بکن، بلا به‌لا خوه ژ من و کچا من فه‌کن... سۆز بت ئەو پتر من ته‌نگاف بکن

ئەز... ئەرى سۆز بت ئەز و كچا خوه ل جۇبه خانەيان كار بكن... بپ۱۸۰. كەسەك
 ژى نەبوونە لەشفرۆش، ھەرسىيان ئايىنى خوه گوھارت كو ب تەناھى و خوۆشى
 بژين. لى وى ئايىنى ژى ھندەك ئەرك ژى دثيان. ئەركى سەرەكپى وان
 تىكھەلبوونا دگەل خەلكى و راکيشانا وان بۆ ناف مەسىحەتە بوو. فى ئەركى
 ئەو تالوقەتى ئازادى موسلمان كرن، ھەرچەندە ئازادى باوهرى ب قى
 ئايىنگوھارتنى نەبوو، لى ژبۆ ب دەستشەئىنانا يەك ژ ھەرسى ژنين جوان، خوه
 ب ناف ئايىنى واندا بەردا: "ھەرچەندە من ھەست ب ھەموو ھەقدژىين ئاخفتين وئ
 و كار و كرىارين وئ دكر، لى ئارمانجا من تشتەك دن بوو... بپ۱۰۰". د كرىارا
 راکيشانا ئازاد دا، فەر بوو بۆ بەيتە روھنكرن كا بۆچى بووينە مەسىحى
 (ھەرچەندە ئەقنى سەركيشى يا بابەتە راکيشانا خەلكى بۆ ناف ئايىنى
 مەسىحەتە دكر، لى سرود و كچا خوه ژى ھارىكار بوون). ھەموو بەھانەين
 وان يين ئايىنگوھارتنى ب دابونەريت و ترسى و گەفى و نەبوونا ئازادى يا
 كەسۆكشە د گرىدای بوون، كو پاشى ب ھندەك پىزانين ئايكى يين دەربارەى
 توندرەوى يا ئىسلامى ل ھەمبەرى ژنى ھاتبوونە باركرن:

- ئىسلامى نەشپايە ژبلى شەر و كوشتنى چو نيشا مروقايەتەين بدن... بپ۹۱.
- ئەز ژ ئىسلامى بېھيشى بووم. بۆ من ديار ببوو ھندى ئەز ئقىژ و رۆژى و
 خوداپەرتسپى بكم، ل بەھەشتى خودەى دى من ئازاد كت ئەز مېرەكى بۆ خوه
 بەھلېژىرم... بپ۹۹.
- ھەر لايەن و ھەر كەس و ھەر دىنى من ب پارىژت، رىزى ل ژيان و ھەز و
 كەسايەتيا من بگرت، ئەز دى ئقىژا بۆ خودى يى وى كە... بپ۱۴۵.
- ئەم ب پارين قەشەيەكى ژمرنى رزگار بوون، گىانين مە ب پارين كەنيسەين
 ھاتنە پاراستن... بپ۱۷۲.

- ئەز نەمريشکم بۆ ھېککرنى و فساندنى من خودان دکن و ھەردەمى دلى وان

گوشتى سەرى من بېرن... بپ۱۹۲.

ئو دەمى شىخەكى موسلمان ل كە نيسە يا وان ديبته مېشان، داکو بەحسى سەربۇرا خوە يا مەسحىبوونى بکەت، ب ئاوايەكى نەھۆشىي گشتاندنى، سەدەمى ئايىنگوھارتنا وی ژى ناکەتە باوەرى؛ "ئەفە ژى وەکا مە موسلمان بوو ژ بنەمالەکا دیندار و شىخە... دياره ئەو ژى يى كەتیبە ددەردەكى گراند، دياره بارى وی ژى ژ ھیزا وی گرانتر بوویە... بپ۱۲۹". ئەف بەھانەيىن ژىگۆتى نە نیشانا باوەردارىینە، بەلكو نیشانا رەئینینە ژ كیشەيەكى و ھەلبۇرتنا بۇاردەيەکا نەخۆشە دناقبەرا دوو بۇاردە يىن نەخۆشدا. دەمى ئارام دېن و دکەفتە بەرانبەر دوو بۇاردە يىن خۆش و نەخۆشدا (دناقبەرا مەسحىبەتى و ئەفینى يا ئازاد دا)، ئەو بۇاردە يا خۆش دەھلبۇرتن و بەر ب ئازادىقە دەيىن. د شى ھەلبۇرتنا دوويدا، بۆ خویا ديبت کو ھەردوو ئايىن د گەوھەريدا وەكەفەن، تنى د روخسار و ئايىردەياندا ژىكجودانە. ئەفجا ژ ئاستى نەھۆشى يا باوەردارىي بەر ب ھۆشى يا نەباوەردارىي دزقرن و ب ئاوايەكى بەرئاقىل شى ئايىنگوھارتنى شروڤە دكەن: "نە ژىيمان و نە ژباوەرى مە ئەف دینە ھەلبۇرتیە.. ھەكەر مەسحىبوونا من ب شى زنجيركى بت، ئەا ئەفە من ئىخستا!... بپ۱۴۶-۱۴۷". ھەروەسا دەمى ئەفین و قەشە بەسام ئازادى دكەنە مەسحى و رستكەكى دكەنە ستويى وى، ئەفین پلانا خوە يا مەرەمدار بۆ خویا دكەت كو ئايىنگوھارتن پىربنەيەكە ژبو گەھشتنا ئارمانجەكى (نە ئيمان و باوەريیە):

- ببوورە دلى من، ھەكەر من وە نەكر با ئەم نەدشيان ب ئازادى دەرکەشن و

بگەھنە ھەف... بپ۲۰۵.

- ته خیره...؟ کس ب رستکه کی نابته مهسیجی... دهست دا رینکا دستوی مندا
نهوا نهز پی کریم مهسیجی و قه تانند... نهفه دیسان تو بوویه موسلمان...
پاشی رستک دپه نجه را ترومبیلنی را هاقیت... بیپا ۲۰۶.

- نزا نهقینی چ دقیتا؟ نهز بو خوه دقیم یان بو که نیسهیی؟ نزا من نهقین دقیت
یان سرود یان نهزمین؟ یان تنی نهز می پهرتسم... بیپا ۲۱۱.

ب فی چه ندی ژی، دیمجامه و ده مامکین هه سئ کاراکترین سهره کی بین فی
رومانی ژ سهر دیمین وان دکه فن و ب شیویه کی رووس دکه فنه به رانبه ری
خوهیی بین خوه و خوانده فانان. هه میا د زانی کو یی فیل و دره وان ل هه ف
دکه ن: "وی باش دزانی ژبه ر خاترا چاقین وی بین رهش نهز تیکلیا وان دکم... بیپا ۱۷۷".
نه گهر ئاینگوهارتن ژبو ب ده سته ئینانا پاراستنی هاتیهته کرن. پاراستنا هه می
مروقان ل وه لاته کی وه کو ئه لمانیا، بی ئاینگوهارتن دهیته کرن. نه گهر ژبو ب
ده سته ئینانا ئازادی بیت، ژبلی هندئ کو ئازادی ل وه لاتین ئوروی مافه کی
رهوایی هه موو که سین تاکه، چ ئاین نه سین وی ئازادی بو مروقی دابین
بکه ن، چونکو هه موو ئاین ب وه که ه فی سهره ده ری دگه ل چوارچو فنه کرنا
دینتین جودا و ئازادی دکه ن. نه گهر وه لات (ده ولت) فان هه دوو پیدفی بین
سهره کی بین ژینا مروقان دابین بکه ت، هینگی ئاین دی بیته بابه ته کی گیانی
دناف دیوارین په رستگه هانقه و مایی خوه د سیسته می ب ریشه برنا ده ولت تیدا
ناکه ت. لی به ری هم فی نفیسینا خوه ب داوی بینین، فه ره ئاوره کی بدهینه
سه ده می فان جو ره فیلبازیان. بابه تی فیلبازی و نیشان دانا ره فتاره کا دیار کری،
ره فتاره کا که فنه و چ ملله ت ژئ بی به هر نینن. مه رهم بی پاراستنا به رژه وه ندان
و ب ده سته ئینانا ته ناهی یان هنده ک ده سته فتین که سوکیه. دبیت گه له ک ژ
به نابه ری و وه لاتین ئوروی، کو مه کا فان فیلان کر بن (وه کو هه فزینی یان

ئاينگوهارتن (...) ژيپخه ممت ب دهسته ئينا مافي په نابهرين يان کارکرنی يان
 ههر مه رهمه کا دی. لی پشتی دگه هنه مه رهمی، کاریگه ری یا فیلی نامینیت و ههر
 ئیک ل گوره ی پلان و دینتین خوه، ریکا ژيانی دسه قینیت. لی هنده ک جارن
 مروث پیغه دبیت و دناڤ رفتارا چیکریدا دبوهریت. ئەڅجا ئەو رفتارا ژبو
 مه رهمه کا دیارکری ب خوه فه نای، دبیته پشکه ک ژ رفتارین مروثی و ل سه ر
 به رده وام دبیت. بو نمونه؛ که سه ک دی هه ژینیی دگه ل ژنه کا ژ خوه مه زنتر
 که ت و پاشی دگه ل دمینیت، که سه ک دی ئاینی خوه گوهوریت و پیغه دبیت و
 دمینته دناڤ وی ئاینیدا، ب تاییه تی ئەگه ر دهسته کفتین زیده تر پیغه بین و
 خو شگوزهرانی یا ژ ئەگه ری وی رفتاری پیدا بووی، یا به رده وام بیت. نفیسه ر
 ژ فی بوهرینا دناڤ مه سیحیه تیدا ترسیا، له وا ژ زارده فی په هله وانی دبیریت: "ل
 ده ستپیک من هزر دکر ژبه ر پاره و مافی په نابهرین یان ژبه ر خاترا چاقشین و پور
 زهران دینی خوه دگوهورن. بو من دیار بوو ئەگه ر و کیشه گه له ک ژ پاره و چاقین شین و
 پورین زهر کوورتره... بپا ۱۰۲". ئەف ترسه نه ژ فیلبازانه، لی ژ لایه نی دیه کو
 ئەو ژی ب فیلی دحه سین و هه ولدده ن به رده وامیی بده نه دهسته کفتین ب
 دهسته هاتی. ئەڅجا نه دووره کومه کا خه لکی دی پیغه ببیت و ببیته دیارده. له وا
 ب هه مان چه کی هاندانا مه سیحیوونی کو کچه کا جوان گه نجان رادکیشیته
 دناڤ پرۆسه یا ئاینگوهارتینیدا، په هله وان ژی هه موو شیاین خوه بین
 سه رنجراکیشانا ژنان بکار دینیت ژبو ژی دوور ئیخستن. پشتی په هله وان
 سرود ئیخستییه دافین ئەقینی یا خوه و ژ که نیسه یی دوورکری، دافین خوه ل
 به ر ئەقینی ژی فه دده ت و دلدا دبیریت: "دی ته ژی وهک سرودی هیدی هیدی ژ
 که نیسه یی دوورئیم، میری ته یی دارگران ل به ر دلئ ته ره ش بکم، تو دی بو من
 مینی... بپا ۱۸۰". ب شیوه یه کی گشتی، ئەف رۆمانه سه رده رین دگه ل دیارده یه کا

ههیی یا نیف ئەشارتی یا دناقبەرا هەردوو جەشاکێن ئیسلامی و مەسیحیەتیدا دکەت. ئەم د کارین کۆمەکا پەيامین ئاراستەکری و مەرەمدار ژێ دەریخین وەکو:

- 1) هەموو ئایین دگەوهەردا وەکو ئیکن، خۆ ئەگەر د روخسار و ئایبەردەیاندا جودا بن ژێ.
- 2) ڤەرە ئایینی ئیسلامی بیچەک خوە نەرەتر ئی بکەت و پتر گرتگی ب ئەقینی و ئیپۆرینی بەدەت ژ ترساندن و کوشتن و جیهادی.
- 3) ڤەرە هەموو ئایبەردە و تیگەهین ئایینی ب ژیاننا خەلکیشە دگرتدایی بن و ل گورە سەرەدەمی نۆکە سەرەدەری دگەل پیدقی یین خەلکی و مومارەسەکرنا ئایبەردەیان بکەت.
- 4) پیدقییە ئایین یی هاریکار بیت ژبۆ رەخساندنا بیافەکی ئازادی یا کەسۆکی (د چوارچۆڤەیی ئایینیدا) و گرتگی ب هزرین نووہاتی بەدەت و خوە دگەل سەرەدەمی هەنۆکەیی بگونجینی.
- 5) ژیکشەکرنا ئایینی و دەولەتی ریکەکا کاریگەرە ژبۆ گەشەسەندنا گیانی ئایینی (نە روخسار و ئایبەردەیی وی). دبیت ئەڤ بابەتە دئیسلامەتیندا نەگەلەک هیسان بیت، ئی هەولەدان د هەندەک بیافین دیارکریدا، دئ بیستە خالا دەستپیکێ ژبۆ پاشەرۆژی.
- 6) ڤەرە هەر وەلاتەک گرتگییەکا تاییبەت ب رەڤەندا خوە یا ژ دەرڤەیی وەلاتی بەدەت، خوە ل ئارتیشین وان بکەتە خودان و چارەسەرییان بۆ ببینی.

※

۵

جياوازی يا نۆرمين جفاكى و گرى يا ناموسى

د رۆمانا (خه جا به رلىنى) دا

خه جا بهرلینی

د رۆمانا (خه جا بهرلینی)دا*، نفیسه ر سهرده ریی دگه ر هفتار و هه لویستین که سه کی کوردی گوندی دکهت، پشتی نه چار بووی (یان ب دلمرازی)، وه لاتی خوه دهیلت و دناف هنده ک عورف و عه ده ت و هه ژبه ندی یین نه که هیدا دژیت. ئەف جفاکی نوو، دبینیت کو گه فه که ل سهر پاشخان و پیکهاته یی که سایه تی یا وی. هه ر مرۆفه کی دبن گه فیدا، دی کۆمه کا کارفه دانین ل سهر ئاستی هۆشی و نه هۆشی ژێ دهر که شن و نه دووره بکه فیته دناف کۆمه کا هه شپکی یین ده روونیدا (چ دهره کی بن یان نافخۆیی). هه رده می مرۆف بهر ئاتافی ره وشه کا کوو فی و ئالۆز دبیت، کو ئارامی یا وی یا ده روونی تیک بدت. کارفه دانا وی یا سروشتی، دی ره تکرن بیت یان ته سلیمبون و راهاتن. ئەگه ر مرۆفی ره تکرن هه لبرارت، یان دی بهر سینگی گه فی گریت، یان دی خوه دوور که ت و ره فیت. لی د حاله تی په نابه رییدا، مرۆف ب دلمرازی په نا دبه ته بهر جفاکه کی دی یی داد په روهر و مرۆف دۆست، کو ژ گه فه کا هه بی یا د جفاکی خوه دا رزگار ببیت. په نابه ری، ئانکو ره شین ژ گه فه کی و لینگه ریان ل بیافه کی ته نا، کو مرۆف ب خۆشی و ئارامی بژیت. لی ده می دگه هیته مرادی و پشتی هه موو پیداو یستی یین ژیانئ بو ده یینه بهر هه فکرن، دی بهر ب موماره سه کرنا عورف و عه ده ت و تیگه هین خوه فه ژفریت و هه موو هه ولدان دی ئە و بن کو

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۰). خه جا بهرلینی، رۆمان. ژ وه شانین چاپخانا نه وزاد قه فتان. چ ۱، چاپخانا قه فتانین- سلیمانین.

رهسه نایه تی یا پیکهاته یی خوهیی جفاکی بیاریزیت. ئەف خالا داوییه، کوما وان کەس و خیزانین موسلمانین په نابەر ل وه لاتین روژئاقایی، بهر ب هه فپرکی یین دهروونی و نه گونجانیشه دبهت. مه گۆت موسلمان، چونکول گوروی ئایینی ئیسلامی، موسلمان ژ هه موو خه لکی باشترن و دروستترن و به هه شتییه. هه ر تیگه هه کی ل دهف وان قه بوولکری، ژ دهف خودی ته عالا هاتییه و هه ر که سه کی پی نه کهت، گونه هکاره یان سهرداچووییه، یان زی هیشتا غافله. هه لبهت، پرائییا خه لکی هه چکوهه یی، هزرا خوه د وئ چه ندیدا ناکه ن، کا بوچی ئەم بهر ب وان د ره ئین و ئەون دهستی هاریکاری بۆ مه درپژر دکهن؟ مادهم هه موو راستی ل دهف مه یه، پا بوچی ئەو ژ مه پیشکه فیتین؟ مادهم ئەمین خوداتین به هه شتا باقی، بوچی خه لکی روژئاقایی ل وه لاتین مه نابنه په نابەر؟ هه ردهم باوه ردارین ئیسلامی و روژه لاتینه دبه په نابهرین وان وه لاتین کو فره چاقلیکرنا عورف و عه دهت و تیگه هین مه بکه ن. لی پرائییا موسلمانان (ب جفاکی کوردیشه ژی)، سه ره ده ربیه کا کووره یانه دگه ل ئاییده یین ئایینی دکهن (نه دگه ل گه وهه ر و نافه روکا وئ)، ئوو ئاییده ب ره فتار و هه قبه ندی یین روژانه یین مروقیشه گریداینه، له وا دشیاندایه کو بهینه گوهورین (کیمکرن و زیده کرن ل سه ر بهیته کرن). دگه ل وهختی و دگه ل موماره سه کرنا به رده واما فان ئاییده یان، کومه کا هزرین خورافی ژی په یدا د بن و باوه ردار ب شیوه یه کی ره هایی سه ره ده ربی دگه ل دکهن. د ئامازه یه کا بله ز دا نفیسه ر ل سه ر زاری په هله وانی دبیریت: "هه لای گۆت هه راهه مروفا ئاق ب په رداخا قه خووت. په رداخ بۆ ئاراقی یین دروست کرین... بی؟". ئەف هزرا خورافی د چ به لگه یین ئیسلامیدا نینه، لی ژ چیکرن و داهینانا مه لایی ده قه ره کییه (نه هه موو مه لایان و نه ل هه موو ده هه ران). لی چونکو ئاخفتین مه لایان زوو به لآفه دبن و هه ر تشته کی

بېژیت و ژ لایڼ خه لکېشه یڼ قه بوولکری بیت، دبسته پشکه ک ژ پیکهاته یڼ که لتوری هزری یڼ جفاکی و خه لکې هه چکوهه یی ب ره هایې سهره ده ریې دگه ل دکهن. هزریڼ خورافی یڼ نایینی (نه نایین ب خوه)، دگه ل هنده ک تیگه هیڼ که لتوری یڼ جفاکی تیکه هل دبن و سیسته مه کڼ پاشکه فتی یڼ قه بوولکری ژی دروست دبیت، دبېژنی جفاکې پاشکه فتی. روْلین جینده ری یڼ جفاکی، ب هیزا فان هزریڼ خورافی یڼ نایینی، کراسه کڼ پیروزیې دچسته بهر و مروّف خوه سهرا دده ته کوشتن. هه موو هه ثبه ندی و روْلین جفاکی یڼ ژن و زه لامان، بابه تی شهره ف و نامووسی، نازادی یا زه لامی و ته په سه رکرا ژنی، شیوازی ب ریقه برنا خیزانی و په روه رده کرنا زاروکان... هتد، دبسه هنده ک تیگه هیڼ قه بوولکری و دخولگه یا جفاکی و نایینیدا د زفرن.

ب فئ پېشه کیڼ، دئ چینه دناف بویره ریڼ روْمانا "خه جا بهرلینی" دا. هه ر ژ نافی خوه دیاره کو دئ سهره ده ریې دگه ل پیکهاته یڼ که سه کڼ دناف دوو جفاکین جیاوازا که ین. خه ج نافه کڼ کوردیبه، ژ نایینی هاتیبه ئافراندن. نه و ب خوه ژ نافی خه جیجا (خدیجة) هاتیبه وهرگرتن. هه رچه نده دبهره تدا په یشه کا عه ره بیسه، لی کوردان ژ چیرو کین دیروْکا ئیسلامی وهرگرتیبه و کراسه کڼ فونه تیکا کوردی کریبه بهر (خه ج، خه جیج، خه جی). نه ف خه ج به پیریقانه، ژنا بهر مالییبه و نه خوینده واره. ده می نافی وی دبسته خه جا بهرلینی، دوو رامانان ب خوْقه دگریت: دبیت ژنه کا بهرلینی بیت و ساخله تین وی مینا کچه کورده کینه، نه فجا که سه کڼ کورد نافی خه جی دانایه سه ر ژبو خوشتشیاتی ی و نیژیکرنا وی ژ جفاکې کوردی. دبیت که سه کا کورد بیت و قیا بیت خوه دناف جفاکې بهرلینیدا بگونجینیت، نه ف خوْگونجاننده نه یا بهر وخته، کو

بياڻي ڦهگهري هه بيت. لي بوهڙينه کا دلخوازه و ڙيياتيه کي بؤ دروست دکهت. ل گورهي سروشتي هه موو مرؤقان (ل هه مي جه و سه رده مان)، ٺه و لايه نئي هه رسني غه ريزه بين سه ره کي بين مرؤقي (برس، پايه داري و سيکس) تير دکهت، ڙيياتي يا مرؤقي بهر ب وي لايه نيڻه دچيت. ٺو هه تير کرنا شان هه رسني غه ريزه يانه، مرؤقي ب بنه مالي، پاشي ب گوندي، پاشي ب عه شيره تي و پاشي ب وه لايه نيڻه گريڊدهت. دبیت که سه ک پرسيار بکهت، پا تير کرنا شان هه رسني غه ريزه يان ل ٺورؤپا بهر يايه و ڙيياتي يا په نابه ران، هه بؤ وه لايه نيڻ وانه؟ پرسيا ره کا د جهي خواهه يايه، لي تير کرنا پا يه داريي کو غرؤرا مرؤقي پي تير بيت و هه ست ب بهر هه مداري و پشکداري يا د برپاردا نيڻدا بکهت، ل چ وه لاتان (ڙبلي وه لاتي مرؤقي) ناهي ته تير کرنا. باشترين نمونه ڙي، رڦيشتي سي و چواري بي په نابه رانه، ٺه ويڻ ل وه لايه نيڻ بيانبي بووين و مه زن بووين، هه رده م ڙيياتي يا وان بؤ وه لاتي دووييه (تني حه نيڻه کا دليني بؤ وه لاتي دايک دمينيت). خه جا گوندي ڙي، دڦيا زارؤکين خواه ل گورهي وه لاتي دووي بهر وه رده کهت و بيته ٺه ندامه کا وي وه لاتي. ٺه فجا کا چه و ناهه رؤکا بابه تي پيدڦي ب روخساره کي ده ستني شان کري دبیت، هه روه سا روخسار ڙي کار دکه ته سه ر ٺاراسته کرنا سه متا ناهه رؤکي. گوهار تنان ٺاڦي خه جا شي رؤي بؤ خه جا بهر ليني، هه ولدانه که ڙبؤ چه سپان دن و خورت کرنا ناهه رؤکا بهر ليني ل سه ر که سا يه تي يا خه جي: "ٺه ز رؤزاهه... رؤزا بهر ليني... ڙ ٺه ڦرؤ پيشه که س نه بيڙته من خه جي، خه جي مر، خه جي نه ما وهک وان رؤڙ و جهين ڙي ها تي... بپا ١٤٠". لي هندي ها تي نه شيا ٺاڦي رؤزايي بدانته سه ر پاسپورت و ناسنامه بين خواه (چونکو هيشتا وهکو که سه کا بيانبي، ل گورهي ياساين وه لاتي)، له وا: "هه ڦال و نياسين مه ٺاڦي وي کرنه خه جا بهر ليني... بپا ١٤٢".

پهله وانا ئى رۆمانى، ھەر ژ رۆژا دگه ھىتە ئەلمانىا، ھەولەکا مجد دەت کو خوە دگەل جفاکى نوو بگونجىنىت و ژيانەکا خوش بو زارۆکىن خوە و ھەژىنى خوە دابىن بکەت: "ھەر زوو بىر دا، خوە ژ بنىاتى بگوھۆرىت، بىتە مەرقەھەکا دى.. بىپ ۱۵". لى ئاستەنگا سەرەكى (نەساويلکەبى و نەتتگەھشتنا وى بو). بەلکو خوەبى مېرى وى بو. د پرائىيا جاراند، شىانين خۆگونجاندا زەلامى پترن ژ يىن ژنى، ژبەرکو زەلام پتر ئازادە و سەربۆرىن پتر د ژيانا کەتوارىدا ھەنە. ئەف سەربۆرە ھارىکارن کو زووتر د جفاکىن نوو بگەھىت و ب ساناهىتر سەردەرى دگەل بکەت. لى د ئەفئى رۆمانىدا (مىنا پرائىيا رۆمانىن نقىسەرى)، رۆلئى ژنى کارىگەتر و بەرچاقتەر د پروسەيا خۆگونجاندا دگەل سىستەمى ژيانەکا نوودا. ل شوىنا وى چەندى کو سەمىانى مالى رىتشاندر و ھاندەرى ھەموو مالى بيت، ژبو خۆگونجاندن و ھەدارى، خوە تەسلىمى بىئۆمىدى و بىکارى دکەت. لى ھەژىنا وى (خەجى) ھارىکارە و ھەردەم زەلامى خوە ھاندەت کو فەرە خوە دگەل ئى ژيانا نوو بگونجىنىت: "ھەگەر تە بىت ل فى وەلاتى بى. دقېت تو خوە بو ژيانا وان نامادە بکى... بىپ ۱۱۹". لى ژ ئەگەرى بىچارەبى و ھەبوونا گرېبەکا خوەكىمدىتنى، زەلام رۆژ بو رۆژى مجدتر دبىت ل سەر ژيانا خوە يا مشەخۆرى و کارنەکرنى. ئانکو نەشیا خوە بەر ب باشتريئە بگوھۆرىت. ئەفجا دگەفئە دناف ھەفركىبەکا بەردەوامدا و ل شوىنا خەجى مرن بيت، زەلام بو خەجى و ھەر چوار زارۆکىن وى دبىتە مرن، مرنەکا ھىواش ھىواش: "ئەفە تو بۆچى نامرى؛ ئەفە بەلا تە بۆچى ژ مە فەنابىت؟... ئەم نەشېن ھەر ژ تە بترسن! ھەر ژ تە برەفن! ھەر ل ژىر كونترۆلا تەدا بن... بىپ ۹۲".

ژ ئەنجامی ئی هه‌فرکی یا مرن پێقه، ئەئینی یا وان دمريت، پێکفه‌ژيانا وان دمريت و هه‌قه‌ندی یا وان ب زارۆکین وانقه‌ ژى دمريت، لى وه‌کو به‌رخوه‌دانه‌ک ژبو ئى مرنى، خه‌جى شوو دکه‌ته‌فه و ده‌ست ب ژيانه‌کا نوو دکه‌ت (هه‌رچه‌نده‌ ديار نينه، کا شوو ب کى کرپيه و چه‌وا شوو کرپيه). لى ئاماژه‌يه‌که ژبو داکوکیکرنا خه‌جى ل سه‌ر به‌رده‌وامى یا ژيانى. ل به‌رانبه‌ر ژى، زه‌لامى وى داکوکیى ل سه‌ر مرنى دکه‌ت، هه‌تا دکه‌هته‌ وى راده‌ى کو خه‌جى ژى دکوژیت. پشتى کوشتنا خه‌جى، ئەو چرپسکا ئۆمیدا هه‌بى ژبو رزگارکرنا زارۆکان، فه‌دمريت. هه‌قاله‌کى شپروى دپيژتى: "کچا ته‌ یا که‌هشتيه‌ خووشکا خوه‌ ژيانى، هه‌قاله‌کى ل جه‌ى له‌شفرۆشان هه‌ردوو ديتينه‌... کوړین ته‌ دبه‌رزه‌نه، پشتى ته‌ خه‌جى کوشتى، یین ژوى جه‌ى فه‌گوه‌استین و یین فه‌شارتین... بپا ۱۴۳". ب ئى چه‌ندى شپرو ژى دوماهیی ب ژيانا خوه‌ دئینیت و ل گۆرستانا بیخودانان ده‌پته‌ فه‌شارتن. ب کورتى، خه‌جا به‌رلینى، ئەو ژنه‌يه‌ کو ژيانى ژ مرنى فه‌دژینیت، ده‌مى شپرو گوندی ده‌پلیت و دچيته‌ ناف پيشمه‌رگه‌ى، خه‌جى دکه‌هیتى و ژيانه‌کا نوو بو دا بین دکه‌ت. ده‌مى شپرو که‌مه‌ندام دبیت و ل ئورۆپا بیخودان دبیت، خه‌جى دکه‌هیتى و ژيانه‌کا دی بو به‌رپا دکه‌ت. ده‌مى شپرو و خه‌جى ژیکفه‌ دبن و خه‌جى ب تنى دمینیت، شوو دکه‌ته‌فه و ده‌ست ب ژيانه‌کا نوو دکه‌ته‌فه. خوه‌ ده‌مى دمريت ژى، دبیته‌ سه‌ده‌مى رزگاربوونا شپروى ژ وى مرنا ب ساخى، کو ئەو ژى ب ژيانه‌کا نوو ده‌پته‌ هه‌ژمارتن. ئەف گه‌شاتی یا خه‌جى د هه‌موو بیافین ژيانا شپرویدا، خاله‌کا ئەرینیه‌ ژبو زیره‌کى و ژیرمه‌ندى یا ژنا کورد ده‌پته‌ هه‌ژمارتن. هه‌روه‌سا ژانه‌که دکه‌فته‌ دناف گه‌هین شپرو یى میړى ویدا کو ئىدى نه‌شیت وه‌کو زه‌لام و سه‌میانى مالى سه‌رده‌ره‌بى دکه‌ل بکه‌ت.

ههڤرکی یین دەرروونی دناڤه‌را دوو جفاکاندا

ئێ رۆمانی دوو کاراکتەرین سهره‌کی هه‌نه (شیرۆ و خه‌جی)، دگه‌ل کاراکتهره‌کا هاریکار کو کارمه‌نده‌کا جفاکی یان چاره‌سه‌رکاره‌کا دەرروونی یا ئەلمانییه، ژبو هاریکاری یا شیرۆی سه‌ره‌دانا زیندانێ دکه‌ت. د کۆمه‌کا جه‌له‌سه‌یین هاریکاری یا دەرروونیدا، شیرۆ دانا‌نگه‌هین چیرۆکا ژيانا خوه یا دگه‌ل خه‌جی بو وئ کارمه‌ندا پرچ زهر و چاڤشینا ئەلمانی ئەدگێریت. د ئێ جگێرانا ب ریکا فلاشباک و ئینسێرتاندا، هه‌موو ژیان و هه‌ڤرکی یین خوه یین دەرروونی، ددانته سه‌ر مێزا تێهزرین و دانوستاندنی، هه‌م ژبو جفاکی ئەلمانی کو د عورف و عه‌ده‌تین په‌نابه‌ران بگه‌هن، داكو پلانه‌کا سه‌ره‌ده‌ریکرنی و چاره‌سه‌ریی بو بدنن. هه‌م بو ره‌ئه‌ندا کوردان ل ئەلمانییا. کو ب چاڤه‌کی هه‌له‌سه‌نگاندنه‌یی سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل چیرۆکی بکه‌ن و هه‌ر که‌سه‌ک هه‌ولده‌ت خیزانا خوه ژ هه‌له‌شيانی بیاریزیت. هه‌م ژێ ژبو جفاکی کوردی، کو ییداچوونه‌کی د عورف و عه‌ده‌ت و تیگه‌هین خوه یین جفاکیدا بکه‌ت. هه‌ر چه‌وا بیت، ئەم یی ل هه‌مه‌به‌ر که‌سه‌کی کورد، ب نافی شووشتنا نامووسی، هه‌ڤرینا خوه دکوژیت و پاشی خوه ژێ دزیندانیقه دکوژیت: "ئه‌قین و ژیان بوونه قه‌جه‌.. وه‌لات و کاوه به‌رزه بوون، پۆلیسان که‌له‌خی خه‌جی ل ناڤ ئەلمانان قه‌شارتن/ باژیرقانی یا به‌رلینی نه‌چار بوو ل گورستانا بی خودانا ب ره‌خ گۆری خه‌جی قه‌، که‌له‌خی شیرۆ بن ناخ کرن... بپا؟". لئ به‌ری ئەم خوه به‌رده‌ینه دناڤ هه‌ڤرکی یین دەرروونی یین په‌هله‌وانیدا، فه‌ره ئاوڤه‌کی ل پاشخانا وی بده‌ین، کا چه‌وا و بوچی هاته ئەلمانییا؟ ئه‌ری هه‌له‌شيانا خیزانی، ژ ئەگه‌ری سه‌ده‌می خۆکوشتنا وی بوو؟ یان خۆکوشتنا وی، ئەنجامی هه‌له‌شيانا خیزانی بوو؟

رهشکو، هیتیم و سیویه کن بیسه روبرو و پشتگوه هافیتیبه ل گونده کن
 کوردستانی. ژبه نه بوونا دایابان، نه دچیته خواندنگه هی و نه فیری چ کار و
 پیشه یان دبیت، نه زی که سه ک هه یه سه خبیری یا وی بکت: "پشتی ده مه کن کیم
 فرۆکین دوژمنی دایکا من دگهل کومه کا گوندیا کوشت... بابی من پینچولکا دا بهر سینگی
 و رهقانده دشکه فته کیشه... بیپ ۷"، "نه ز هند دزانم، د ژئی دوسالی یا مندا، بابی من
 دشهره کن دژی داگیرکه رین وهلاتی مه دا شه هید بوو... بیپ ۸". ئەفجا دبیته شقانی
 گوندی، جار دبیته شقانی مامین خوه و جارنا شقانی خالین خوه یه. ژ بی
 سه روبروی و هه ژاری یا وی، هه ردهم جهی کیمدیتن و پیتراکی یا هه ژری یین
 خوه یین گوندی بوو: "رهشکو بی خودان.. شقانی نیری و بهران، شهلی وی یی
 دریا یه.. شیفای وی دگهل سایه، مالا وی ل پشت لیسه.. دفنا وی یا ب کله شه... بیپ ۹".
 ههروه سا پرانییا گوندیان خوه ژئ دوور دکر و حهز نه دکر، ل سه ر سفرا وان
 نانی بخۆت: "رهشکو رهشکو بهختی ته مه، هه که ره بو نوبا مه.. تو نه وه مالا مه، دلئ
 مه دی رهش بت.. خوارنا مه دی نه خوش بت... بیپ ۱۰". ب فی کیمبهایی یا دهستیکی،
 دناف گونده کیدا دژیت کو هه موو ژئ هه ژیتر و بهادارتن. ئەو بابته تی ژیان ل
 بهر شرینگری و شیای دناف وی رهوشیدا بژیت، ئەئینا خه جا دوتماما وی بوو.
 ئەف بۆ بهری نووین گه نجاتی یا وی، چیرۆکه کا مشتی هه ست و راستگویی یا
 ژ ته رزی ئەئینی یا شقان و بیریفانین گوندی بوو. لی چونکو ئەئینی ل
 گوندان، یا مشتی ترس و گومان و گه فه، ئوو رهوشا وی نه یا هندئ بوو کو
 مامی وی کچا خوه بله تی، فی ئەئینی حهزا وی یا بهاداری تی نه کر. هه ردهم
 ل ریکه کن دگه ریا کو بهاداری یا خوه نیشا گوندیان بلهت. ب سه ر کومه کا
 پیشمه رگه یان هه لدبیت، ل دهستیکی هاریکاری یا وان دکهت و پاشی دبیته
 پیشمه رگه. ئەفجا هه موو که ربوکینا خوه یا هه لگرتی، دادریژته سه ر دژمنی.

دناف پېشمه رگه يدا، رۆله كې كاريگه ر و قه هره مانيه كا كيموينه دگيريت، ناشي
 وي ديبته شيرې پېشمه رگه ي و پاشي ب شيرۆ دهيته نياسين. د شه رپه كيدا،
 بريندار ديبت و شوروش وي ره وانهي وه لاتي ئه لمانيا دكته ژبو چاره سه ري،
 لي ب ته و اوي ساخ نايبت. ب كه مئه ندامي يا خوه شه دميتته ل ئه لمانيا و مافي
 په نابه ري يا سياسي وه ردگريت. ب ئي چه ندي، هه ژرين و هه ردوو كچين خوه
 رادكيشيته ئه لمانيا، دوو كورين دي بو په يدا دبن و هه موو پيگه ل باژيري
 به ريني د زين. زاروكين وي د جفاكه كې جودادا دهينه په روه رده كرن، لي ئه و
 نه شيت سه ره ده ري دگه ل عورف و عه ده تين ئي جفاكي نوو بكه ت.

په هله وانئ رۆمانئ، دناف دوو جوړه هه ژركي يين دژواردا دژيت: يه ك
 ده ره كييه كو دگه ل هه ژرينا خوه يا خوشتشي دكته، يا دي ژي نافخوييه و دگه ل
 خوه يي خوه دكته. ئه ف هه ردوو جوړين هه ژركي مينا سه دم و ئه نجامين
 ئالوگورن، ديبت هه ژركي يين وي يين ده ره كي ژئه نجامي هه ژركي يين نافخويي
 بن و ديبت ژي، سه ده مين وي بن. ئوو ب پرۆسه يا كار و كار شه دانئ ل هه ف
 ئالوگور دبن. هه ردوو شيواز ب هه ژركي يا دناقه را دوو جفاكين جياوازا و
 ب خوگونجاندا دگه ل نووياتييه هه فه بندن. ئانكو هه ژركي يا ديرينا دناقه را
 نووياتي و شوياريزييدايه، دناقه را سه ره ده مكي كه ئني بوړي و سه ره ده مكي
 نه ودايه. هه ژركي يا وي يا نافخويي ژي (خوه يي) د دوو سه ره ده مين جودا و د
 هه ردوو جفاكاندا هه بوو. ده مي هيشتا ل گوندي، هه ستا خوه كي مديتني ئه و كر
 بوو د هه ژركيه كا كوژه كدا (كو ئه ئيني يا خه جي ژي)، نه دشيا وي ژي رزگار
 بكه ت. ده مي ئه ف هه ژركيه ب ئالافه كې نه هوشي يا مه ژي هاتييه پر كرن، شيا
 ژ كيم بها كرنا گونديان رزگار ببيت و ئه و هه ستا خوه كي مديتني ژي ل نك كز

دبیت. ئانکو کەربوکینا خوە یال هەمبەر گوندییان ب ئالاقی قەرەبووکردنی (التعویض) ئاراستە ی دژمنی دکەت و پئی ناقدار دبیت. خەجی دبیتە هەژنینا وی و جھی ریزگرتنا پیشمەرگیان و گوندییان بوو. ئوو وهکو هەر تاکەکی دی یی جفاکی، دبیتە بریاردەر و سەمیانی مالەکی و دناڤ هەموو عورف و عەدەتین جفاکی خوەدا دژیت. لی دەمی خیزانا وی دکەهتە ئەلمانیا و زارۆکین وی دچنە خواندنگەهان، هینگی یی کیمئەندام و بیچارە بوو. نەدشیا هەمان رۆلی خوەیی سەمیانی و بریاردەری ب جھینیت. ژ لایەکی دیقە ژی، شیوازی بەریخودانا وی بو جفاکی بەرلینی (کو هەموو د رووسن و هەڤبەندی یین سیکسی رهوانه و بهاداری یا مرۆفی ب کارکرنا ویقە گریدایه، هەموو هەڤبەندی و سەرەدەریکرن نە ل دویف تیگەھی جفاکی وی یی زەلامینی بوون)، بەر ب خوەکیمدیتنەکا دیقە دەت. ئەڤ خوەکیمدیتنە خورتر لئ دەت، دەمی ب خوەکیمدیتنا ئیکیشە دەتە گریدان:

- خەجی دکۆتی، دی هەر مینی رهشۆیی شقان. هەر دی دکەل پەزی و سەیی خوە ئاقا جویا قەخوی... بپ ۶.
- خوارن دکەل من نەدخوارن، من بەرمایا وان دخوار... دلئ وان ژ من رهش دبوو، دکۆتن دەما تو خوارنی دخوی، دەنگ ژ دەقی تە دەیت.. دلئ مە رهش دکی... بپ ۲۵.
- تو نەشی مە خودان کی... بپ ۸۶.
- یان هلو دەستی مە بگره، دا بزقرنه گوندی ئەم ژئ هاتین، هیشتا گوندیا چ شقائین دی بو خوە نەگرتین... بپ ۱۲۰.
- تو هەر مای وهک خوە، رهشکۆیی شقان تە نەشیا خوە بگهووری. تە گوند و پەز و کەپەنی خوە دکەل خوە ئینانە بەرلینی... بپ ۱۲۴.

- وئ دگۆت: تو شهرم ژ بینامووسینن خوه دکى، تو شهرم ژئى مهژى و شانتيا
خوه دکى، ته نه شيا خوه پيش بيخى. ته نه شيا ژ داقين گوندى زرگار بى...
بپا۱۲۵".

هەر بیر هاته کا هه به نند ب خوه کیمدیتنا ئیکه شه، خوه کیمدیتنا وی یا دووی
خورتتر لی دکر. ئە فجا تۆشی کۆمه کا هه فپکی یین دهر وونی یین نافخوی
دبیت. ئوو هەر ده می مرؤف که فته د قهیرانه کا دهر وونیدا، ئالاچین بهرگری یا
مهژی (ب ئاوايه کئ نه هوش)، هه ولین هه فسه نگرنا دهر وونی دهن. ئە گەر د
قهیرانا ئیکیدا، پيشمه رگاتی ئه و گهروه بو پر کر بیت، ل بهرلینى دئ ب چ
هیته قهره بووکرن؟

هه رده می مرؤف نه شيا که ربوکينا خوه ئاراسته ی ژ دهر فبه کهت، دئ هه مان
که ربوکینی ئاراسته ی خوه یی خوه کهت، چ ب خوه هه لوه شاندى بیت یان ژى
ب خۆکوشتنى بیت. پرائیا که سین د شان جوهر هه فپکیاندا د ژین، په نایى
دبه نه بهر خه مساریى و خوه ژبیر فبه کرى. ئە فجا ب خوه ویستی یان ب
خوه نه ویستی، خوه ژ زارۆک و خیزانا خوه دوور دکر و بهر ب کحولی و
ماده یین بیهوشکه رفه چوو. لی فئ ریکا خوه نازاردانى، چ ئە نجامین ئه ریتی ب
دهستفه نه ئینان و ئالۆزی یا وی دهر وونی دژوارتر لی کر. ل فئ دانانگه هئ،
هه فپکی یین وی یین دهره کی دگه ل هه فزینی هاتنه سه ر ده پی شانوی و روژ بو
روژئ، ب شیوازی کار و کارفه دانئ خورتتر لی دهاتن. چهند پتر بهر ب
خوه نازاردانی شه دچوو، گله و گازندین خه جئ پتر لی دهاتن. چهند خه جئ
گازنده ژئ کر بان. دا پتر خوه ژ بهر پرسیاریى دوور کهت: "ما چ ژ بچوو کین مه
کیمه... باب ژئ کیمه... بپا۱۱۸". یان "تو نزانى دئ چ بو وان بیژى. تو چو ژدونیا یین

نزانى. تو نزانى بچووكا خودان بكى، تنى ته شقانى پى چى دبتا... بپ۱۲۷". يان "وسا دياره تو يال شهركى دگه رى؟ نه خير نه زيا ل ته دگه پم. ته ژ خه و هشار بكم... بپ۱۱۹". ئەفە زى د عورنى جفاكيدا، مەزنترين ترۆمايه تۆشى زهلامى دبيت دەمى د چاقىن ژنا خودا بى بها دبيت، ب نەمازەبى دەمى دەستەلاتا بپاردان و ريبەرى يا خيزانى ددەستدا نەبيت. هەموو كار و قەهرەمانى يىن وى دەسەردەمى گەنجاتييدا كرىن، ژبو هەندى بوون كو كەسەكى بەھدار و بپاردەر بيت دناف خيزانا خودا، لى دەمى ئەو زى بو نەمينيت، دى بەر ب ئالۆزى يىن دژوارترين دەروونى و جفاكيه چيت: "مال ژ دەست مەن دەرکەت، هەموو تاشت ژ دەست مەن دەرکەتن، تنى مەن مافى خوارن و نشتنى مان... بپ۱۶". ب ئى چەندى زى، ژبو هەفسەنگکرنا دەروونى، بەر ب ئالافى بەھانەكرنى (التبرير) قە دچيت. پەھلەوان قى ئالافى ل سەر دوو ئاستان بكار دئينيت: ئاستى بەھانەكرنا رەفتارين خوه ل هەمبەرى خيزانا خوه. ئاستى دووى، بەھانەكرنە ژبو كوشتنا هەفژينى. ئەف هەردوو ئاستين بەھانەكرنى، پيکۆلا نەھۆشى يا پەھلەوانيبە ژبو رزگاربوونا وى ژ قەيرانا دەروونى و هەستكرنا ب گونەھبارى:

۱. جياوازی يا نۆرمين جفاكى:

كەلتۆرى هەر جفاكەكى، بەرھەم و بەركارى قەريژا ھزرى يا وى جفاكيبە ب هەموو ئالاف و ئاويزين بەرھەمھيتانى و شيوازين سەردەريكرنا رۆژانەفە. ئەف عورف و عەدەت و تيگەھين سەردەريكرنى، دناف ناخى دايباب و بابكالاندا ھاتينە چاندىن و رقيشت ب ريكا چاڤليكرن و فيربوونى وەردگرن و ديبته پشكەك ژ پيکھاتە يا كەسايەتى يا هەموو تاكين جفاكى. كەلتۆر ل گورەى جوداھى يا جفاكان، ژ ھەفجودانە. نەدووورە تيگەھەكى دياركرى ل جفاكەكى يى

پيروز بيت، ل جفاكه كى دى كرىاره كا كرىت و نه قه بولكرى بيت. ئەفجا دەمى
 كەسەك ژ جفاكه كى بچيته دناف جفاكه كى ديدا، ئىكه مین تشت دى كفته بهر
 رهخه مین نورمىن جفاكى و هەر لایه نهك باوه رى ب نورمىن ل سەر رابووى
 دى نیت، لهوا دى شیوازی هه فركى ب خوڤه گرىت. تیگه هین هه فركى د
 ههردوو جفاكىن ئى رومانیدا، جفاكه ك پاشكه فتیبه ب هەر سى ئەله مینتین خوه
 یین كه سایه تیغه (هزر، دلىنى، رهفتار). جفاكى دى زى ل كوپیتهكا پیشكه فتنیه
 ب هه موو بوارین خوه یین ماددى و مینه ئى و فهلسه فیه. د حاله ته كى هوسا
 دا، یان دى ته سلیمی بهایین نوو بیت و هه ولین خوگونجاندى كەت، یان زى
 دى پاشقه زفریت و د گوما كه لتورى خوه یی مه ندا ئاسووده بیت. ئەف بریاره،
 ئەگەر بو كه سین زگورد یا ب ساناھى بیت، بو خیزانان نه كرىاره كا هیسانه،
 ب نه مازەبى ئەگەر هندهك ئەندامین خیزانى، شیانی خوگونجاندى نه بن.
 پشتى باشبوونا رهوشا كوردستانى، ب سەدان خیزان قه گه رانه فه وهلاتى و هەر
 زووب رهفا خوهرا نه گه هشتن، چونكو زاروكین وان نه شیان ته قه بوولا ئى
 جفاكى بو وان كووشى بكەن. ئانكو دایاب یین جفاكه كینه و زاروكین وان
 بهرهمى جفاكه كى دى نه. هەر لایه نهك كورئى وى جفاكیه، یی تیدا پهروه ده
 بووى. لهوا دى ههردەم دناف هه فرکیه كا بهرده وامدا ژیت، قه ته كا وى دناف
 جفاكى هه نوكه یی نه گونجايدابه و قه تا دى دناف جفاكى بابكالکین خوه دایه.
 نه دشیته دستبهردارى وان تیگه هین ژبه ر ره ئى بیته و نه دشیته خوه دگهل فان
 تیگه هین په ناگه ه زى بگونجینیت: "تو باش جیواوزیا ئەم كه تینی دزانی! ئەم هیر
 كرن. ئەم كه تن د زفرۆكه كا دژواردا... بیپه! ". یان دەمى هزرا خو شگوزهرانى یا
 ژیانى دكەت و دگهل گوندی خوه هه ئبه ر دكەت: "گوندی مه نه ئاف و كارەب و نه
 و نه... ب شەف و روژەكا ئەم خوه ل بهرلینی بیین! تو دزانی ئەفه جیواوزیه كا چەند

مهزن و مهترسیداره؟... بیپا ۱۱۷". ئەف هەفرکی یا زیدهبار ژى، دناڤهرا دوو هەڤدژاندا، خوۆشى یا ئەلمانیا و نهخوۆشى یا عهدهتین وان، نهخوۆشى یا گوندى و پهسهندی یا عهدهتین وی. پههلهوان کره د هەڤکیشهکا دی یا ئالیسهنگدا. لهشى وی یی دناڤ قههسهکهکا زیریندا و دلئ وی یی دناڤ هەژیتی یا گونددیاندا. لی خوۆشى یا بهرچاڤ، چەند مهزن و هەژى بیت، دەمی پایه‌داری و گرنگی یا مروۆشى تیدا نه‌بیت، هەر دئ شکهستی و نه‌مورتاح بیت: "ژیانا مه سه‌روین بوو. گوهورین ژشیانین مه زیده‌تر بوون. یار ژهیزا مه گرانتر بوو. هەر زوو نه‌ز کهتم بهر پیا و من خوه ل بهر نه‌گرت... بیپا ۱۴۲". هەر ل گور هەڤکیشا کار و کاره‌دانئ، چەند ئیغرایین شه‌هرستانی زه‌قتر بن و پتر فشارئ بیخنه سه‌ر مروۆشى، دئ پتر ب پاشخانا خوه یا که‌لتوۆریشه‌هه‌ته گریدان: "من نه‌شیا خوه بگوهورم.. راستتر من نه‌شیا خوه بگوهورم... وئ ژى نه‌شیا من بگوهوریت. ئەم ژیک چوونه پاش... بیپا ۱۲۸".

ئەو بابەتی دی یی ره‌وشا په‌هله‌وانی بهر ب خرابتریقه‌ برى، به‌ردانا خه‌جئ بوو. راسته به‌ردان ژ لایئ ئایینیقه‌ هه‌لاله، لی کریاره‌کا ب زه‌حمه‌ته ل ده‌ف کوردان (بو ژئ و زه‌لامی هه‌ردوووان)، چونکو جفاک ب چاهه‌کئ کیم ل ژنا به‌ردایی دئیریت و وه‌سا هزر ژئ ده‌یته کرن کو قبه‌ته‌کا نه‌قه‌بوولکری یا کری، له‌وا هاتیبه به‌ردان. زه‌لام ژى ژبه‌ر هه‌مان سه‌ده‌می پی کیم دبیت، یان نه‌شیایه ژئ ب خودانکه‌ت، یان ژى نه‌شیایه کونترۆلکه‌ت، کیماسی یا هه‌ردوو حاله‌تان ژى بو زه‌لامی دژریت. لی د حاله‌تی شیرووی دا، فه‌یستی یا مه‌زن ئەو بوو کو ژئ ب هیزا پۆلیسان خوه ژى دا‌بوو به‌ردان: "ئه‌رئ من خه‌جئ به‌ردا، من ل سه‌ر بریارا مرنا خوه ئیمزا کر... ل ده‌ف مه‌ دبیزن هه‌فت جارا یا ره‌ڤاندی به، نه‌کو

جارهکئی یا بهردایی به... بهردان ئانکو مرن... بیپا ۳۰. ئانکو ئەو مافئ وی د بهردانا
 ژنیدا هەمی (ل گورەوی عورفین جفاکی و ئایینی)، ئەو ژێ نه ددهستی ویدا بوو.
 لەوا بهردانا ژنی ترۆمایه کانه چافه ریکری بوو. دووری یا وی ژ خیزانی
 بهرفره هتر لئ کر. ل گورەوی دیننن جفاکئ کوردی، بهردانا ژنی دبیته سهدهمی
 تیکچوونا خیزانی و قاریبونا زارۆکان، ههروهسا ژن و میرین بهردایی دکهفته د
 دوو چهپهرین ههفرکیه کانه ئاشکرادا و ههردوو موساوهمی ل سهر زارۆکان دکهن
 و دکه نه سۆته مه نیئ وی ههفرکیئ. د پرانییا جفاکین رۆژئاپایی و عه ره بیدا ژێ،
 ژنه بردان کر باره کانه نۆرمال و حه لاله. ئوو مه رج نینه کو هه موو زارۆکین بیباب
 (یان باب ژێ دوور) فاری ببن و بکهفته کولانان. لئ دبیت تیکچوونا خیزانی
 و قاریبونا زارۆکان ژ ئەگه رئ ههفرکی یا دایبابان بیت، نه ئەنجامئ بهردانی
 بیت. نفیسه ری ژێ، خیزانا په هله وانی خوه ب توندی په رته وازه کر یه (وه کو
 هه لویتسته کئ ئاراسته کری ل دژی بهردانی): "خه جئ شوو کر، ژبان بۆ قه حبه..
 ئەقین چوو دکهل کابرایه کئ کسه نزانیت چ ملهت و چ دینه... وه لات یئ بوویه هه شیش
 کیش ل سهر جاددین به رلینئ و خازۆکین دکهت.. تنئ کاوه رهنگئ مروفقان ددت، ئەو ژێ
 یئ ل جهئ بیخودانان دخوینیت. پاشه رۆژا وی ژێ هیشتا نه دیاره... بیپا ۵۷. دبیت
 نفیسه ری ب مه رم ئەف چامه ژ خیزانا په هله وانی چنکر بیت، کو بکه ته
 وانه یه ک ژبو خه لکئ دی یئ د هه مان رهوش و ههفرکیاندا د ژین، لئ ئەف
 شیوازه دکهل سه ره ده ریکرنا وی یا دکهل خه جئ ناگونجیت. ئەو خه جا دقیت
 وه کو ئەلمانان بژیت، نه تنئ گوهارتنا جلکانه و خوارنا ب چه ته لانه. به لکو
 په روه رده کرنا زارۆکان و گرنگیدانا ب پیندقی بین وان ژێ قه دگریت. هه رچه وا
 بیت، نفیسه ری ثیابه په ست و پیشیلبوونین دهروونی یین په هله وانی مه زنتر لئ
 بکهت، هه ر جاره کانه ژ ترۆمایه کئ رادبیته فه (من هه ست کر ئەز نه یئ ب تنئ مه،

گه لهک ژمن خرابتر هه نه! من بریار دا خوه ناس بکم، وهک وی پیره مپیری ل خوه نه کم، نه که قهه بن پیا... هه ر وی ئیشاری من جگاره هیلان.... بپا ۲۲). ترۆمایه کا دی دئینخته د ریکیدا کو کارقه دان و قاریبونا وی مهزنتر بیت و ئه ئینی یا خه جی د دلنی ویدا بیته که ربوکین، داکو حهزا تولقه کرنی ل دهف سه ره له دهت. ئه ئینی و که ربوکین، هه ردوو هه لچوونین دلینیته. کا چهوا مروّف هه ردهم هه زرا ئه ئینا خوه دکهت، ب هه مان هیزی هه زرا که رب و تولقه کرنی ژی دکهت. ل دهمی په نایئ ده ته بهر مه یی و بیهوشکه ران ژی (چ وه کو خوه نازاردان بیت یان ره ئین بیت)، هه ردهم خه جی د هه زرا ویدایه: "لهوا هه قالا و لهوی شووشا ئاره قی شیان که نیا خه جی ژسه ری من بیننه ده ر. من نه شیا خه جی ژبیر بکم... بپا ۲۶". ئه ف بیری یا خه جی کو تیکه له یه که ژ ئه ئینی و که ربوکینی، ئامازه یه که کو هه ردهم خه جی پشکه که ژ فی ره وشا ئه و که تبه تیدا. لهوا فره تولا خوه ژئ فه کهت. لی تولا چ؟ و بوچی؟ بگومان دی به هانه یه کی دروست کهت. هیسانترین و په سه ندرین به هانه یا کوشتنا ژنان (ژبه ر هه ر نه گه ره کی دی یی هه بیت) بابه تی نامووسییه.

۲. پرسا نامووسی:

ناموس، پرسه کا هه ره گرنگه د جقاکئ کوردیدا. هه ژیتی و قه بولکرنا مروّفی ب ناموسا و یقه هه قبه نده. چه ند ب ناموس بیت، هه ژیت و پایه دارتره د جقاکیدا. لی ئه گه ر بئناموس بیت، هینگی دبسته قاچکی ده فی خه لکی و جقاک ب چاهه کی کیم لی دئیریت. ئانکو مروّف پی دژیت و بو دژیت، لی د هه مان ده مدا پی دمريت و بو دمريت ژی. ناموس، نه تیگه هه کی تاییه تمه نده ب جقاکئ کوردیشه. د هه موو جقاکاندا، نامووسی بهایه کی مه زن و کاریگه ر د

رفتارین مرقاندا هه یه. لئ راما و تیگه هی ناموسی ژ جفاکه کی بو ئیکئی دی جیاوازه. جاره کی نوژداره کی دهروونیی ئەمیریکی ژ من پرسیار کر (پشتی بو جارا دووی ئەگه رایه کوردستانی): هیشتا ناموس ل دهف هه وه، ئەو حهفت سه نتمه تره نه؟ من ب سه ره ژانندن به رسف دا و ژئ پرسیار کر، پال دهف هه وه چهنده؟! گۆت: ئووو ل دهف مه گه له که، هه موو سینۆری ئەمیریکا ناموسا مه یه. ئوو جاره کی هه فاله کی بو من به حس دکر (کول بریتانیا دناف ماله کا ئینگلیزدا بوو ژبو فیروونا زمانئ ئینگلیزی)، خودانا مالی گۆت بووی، تیگه لیا وی ژنا هه فسوویا مه نه که، چونکو ژنه کا بی ره وشته. پشتی ده مه کی ژ خودانا مالی پرسیارکر، ئەفه چهنده من چ تشتی بی ره وشتی ژئ نه دیتییه، بوچی تو ب بی ره وشت دینی؟ گۆت ما راماا بیره وشتی ل دهف هه وه چیه؟ گۆتی رابواردنا دگه ل زه لاما نه (یان رابواردنا دگه ل ژنا نه). پیکه نی و گۆتی: ل دهف مه ئەوه کو گرنگی ب مال و مولکی دهوله تی نه دهت، یان کاری خوه ب دروستی ئەدا نه کهت. ئەف ههردوو نمونه، وی چهندی خویا دکهن کو تیگه هی ناموسی ژ جفاکه کی بو ئیکئی دی جودایه. په هله وان ب هه لچوونی دبیزته چاره سه رکارا خوه: "دبت ناموس ل نک هه وه تشته ک دی بت؟! دبت تیگه ها هه وه بو ناموسی نه وه ک یا مه بت؟!... بی ۹۵". پاشی فیرا دچیت و دده ته زانین کو: "دقیت هوون ژئ باش بزافن، ناموس ل نک مه، پشتی مرئییه، بهری دینییه، بهری وه لاتییه، بهری هه ر تشته کییه... بی ۹۶". ده می به حسی ناموسی دناف کورداندا دهیت، یه کسه ر هه موو هزر بهر ب کوشا زه لامی و ژنیقه دچیت، هه ر وه کو ئەوی ئەمیریکی گۆتی ناموس ئەو حهفت سه نتمه ترین ئالافی گوه نیلییه ل دهف ژن و زه لاما ن. ئانکو ناموس ب ژن و زه لاما ن هه ردووانقه هه قبه نده. لئ ژبه رکو جفاکی کوردی جفاکه کی نیرسالارییه ب هه موو تیگه ه و هه قبه ندی و

سهرده ریکرنین خوه یین رۆژانه فه (زلام پرپاردەر و دهسته لاتداره د هه موو بیافین ژیا ئیندا). ئە ئه ججا دگهل وهختی و ژبه ر گه له ک هۆکارین هه فه ند ب نه سه بی و بنه مائی و کاری کشتوکالیی و عه شیره تگه ریی... کور هاتینه ئازاد کرن و هه موو بهر پر سیاری یا پاراستنا نامووسی که فتییه دستوکرا ژاندا. نفیسه ر ژ زارده ئی په هله وانی ئیشاره تی ب ئی هه فکیشی ددهت: 'کور و کچان مافی ئە فینداریی هه یه.. کچا داد دکن و بو کوران ل ژنا دگه پ... ژنان دکوژن، می ر ل نیچیرین دی دگه پ... بیپه ۸'. ئوو چونکو ناموس با به ته کی گرنه و بوویه ئیمانه ته ک ددهستی ژنیدا، زه لام مایی خوه د هه موو لئین و هاتنووچوونین ژنیدا دکهت. ل بهرانه بر ژی، ژن هه ست ب بارگرانی یا بهر پر سیاریی دکهت و دپاریزیت. ئە گه ر با بهت ل فیره راوه ستیت، دی بیته شیوازه کی سه رده ریکرنا جفاکه کی دیارکری ده رباره ی تیگه هه کی ده ستیشانکری، کو ژلایی ژن و زه لامین جفاکیه ده یته قه بوولکرن. نه دووره. ئە فه گرنگی پیدانه کا مه زن بیت ب ژنی، کو هه ستدارترین و گرنگترین تیگه هی هه ژیتی یا جفاکی ل ده ف و ییه.

لی ئە وا دبیته جهی گومان و نه رازیبوونی ئە وه کو هه موو بینامووسی ژبو زه لامی دحلال بن و ژن باجا وی بدهت! ما زه لام بینامووسیان دگهل کی دکهت؟ هه ر دگهل ژنه کا دی یا جفاکی دکهت. ئە ئه ججا باجا ئی بینامووسی یا دووسه ره، تنی ژن ددهت (هه له بهت ئە ف تیگه هه دگهل تیگه هی ئایینی یی ده رباره ی زنا بی ناگونجیت). خه جی ب هه لچوونی، ئی مژاری ل نافچائین می ری خوه ددهت: "من یان ته؟! ئە و کی بوو نیف شه ف سه رخوش ده اته مال؟! ئە و کی بوو پاره ژ جزدانکین مه د دزین و دکرنه دپاخلین قه جبان دا... بیپه ۱۰۹". ژ لایه کی دیشه ژی، ده می زه لام نه رازی بیت و ژبه ر هه ر ئە گه ره کی دی، ئافره ته کا بنه مالا

خوه بکوژیت، دئ ب نائفی شووشتنا نامووسی بههانه کهت. ئەفه ژى بۆ دوو هۆکارین سهرهکی دژفریت: یا ئیککی، ئەوی ئافرهتهکی ژبۆ شووشتنا نامووسی دکوژیت، ب کهسهکی میړ و ههژی دهیته دیتن و جفاک ب ریز سهرهدهریږ دگهل دکهت. یا دووی ژى، سزایږ وئ کوشتنی د یاسایا عیراقیدا سفکتر بوو، دادوهر و پاریزهر و پۆلیسین بهر زیندانی ژى ههفسۆزیږ دگهل دکهن (فرمانبهریږ یاسایږ ژى پهروهدهکری یین ههمان جفاکن). لى بههانهکرنا کوشتنی ل بن پهردا شووشتنا نامووسی، شمشیرهکی دووسهریبه، ئەگهر ئاشکرا بیته کو سهدهمی کوشتنی بابهتهکی دیبه، ئەو ریزگرتن دئ بیته بیړیزی و بیتمووسی (چهوا کهسهک دشیت بازاریږ ب نامووسا خوه بکهت؟). ئەگهر ئەم وهکو فیمینستهک سهرهدهریږ دگهل رۆمانی بکهین، دئ بهر ب وئ چهندیقه چین کو زهلامهکی ههلوهشیایی و مشت گریږ یین دهروونی، ژ بیچارهیی و بیتمووسی یا خوه، ژنا خوه کوشت و پاشی ب نائفی شووشتنا نامووسی بههانه کر. خهجی چ شاشی یین بهرچاف نهکرینه، وئ زارۆکیږ خوه ب خودان دکرن، میړی وئ ژى وهکو زارۆکهکی وئ بوو. ل وی دهمی میړی وئ یی بیکار، وئ کار دکر. میړی وئ، بهرهمی کارى وئ ژى دستاند و ل بیتمووسی یین خوه خهرج دکرن. دهمی هاتیبه بهردان، وهکو ههر ئافرهتهکا دی بۆ خوه ب حاللی شوو کر و چ چهوتی یین جفاکی تیدا نین. ئەفجا چونکو زهلام دمیته بی پاره و بی جهی فهحهویائی و ههردهم ههستا خوهکیمدیتنی ل دهف ههیه، بی ههولداى ژيانا وان نهخۆش بکهت، وهکو تۆلشهکرنهک ژبۆ نهخۆشى یا ژيانا خوه. لى نقیسهری (ژبهه پهیامین خوه یین گشتی)، نهقیبایه فی روودانی بکهته تاوانهکا ههچکوههیی کو کهسهکی پیشیلبوویی و د بن ئاکاما کحولی و بیهۆشکهرانقه، تاوانهکا ب زانیبون نهجامدایه. کۆمهکا بویهرین ترۆمایى یین

هه‌هه‌به‌ند ب نامووسیڤه ئیخستینه د ریکا ویدا، هه‌تا‌کو‌گه‌هشتیه وی بریاری و بیژیت: "به‌لی من خه‌جی کوشت.. دی کچین وی ژی کوژم، دی ناموسا خوه شۆم، دی خوه ژی کوژم؟!... بی‌پ‌۹۷". پاشی شه‌هنازیی ب کریارا خوه بهت و ب میرانی یا خوه یا جارائنه گریدهت: "ئه‌ف دهستی دوژمنی نه‌شیای بی‌پرت. دشییت ناموسا من بی‌پ‌۹۵...". هه‌تا‌گه‌هشتیه فی بریاری د کومه‌کا هه‌ف‌رکی یین ده‌روونی یین نافخوییدا بۆریه. ئه‌فینا کچا وی شوو دکهت، لی ئه‌و نزانیت کا چ کهسه و ژ چ دینه. ژيانا کچا وی بۆ چه‌ندین رۆژان ژ مال ده‌ردکه‌ئیت، بیی بزانییت ل کیشه‌یه و چ دکهت. چ ژ کارئ ژنا خوه نه‌دزانی و وان ژی چ بوو نه‌دگوت، تشتی هه‌رده‌م ل نافچاقین وی ددا: "ته‌ مالا مه‌ ویران کر. ته‌ ئه‌م هه‌موو به‌رزه‌کرن. ته‌ نه‌شیا خوه بگوهوری. تو هه‌ر مای ره‌شویئ شقان. تو نه‌هاتییه گوه‌ورین... ته‌ دقیا گوندی ب چیا‌فه و په‌ز و که‌په‌نی خوه‌فه دگه‌ل خوه بینیه به‌رینی. ته‌ دقیا مه‌ وه‌ک په‌زی ب گوپالی خودان بکی... بی‌پ‌۱۰۹". ئه‌ف تانه‌لیدانا ب ره‌شکویئ شقان و تو ناهیه گوه‌ورین، بۆ چه‌ندین جارن ده‌یته دو‌باره‌کرن. هه‌تا‌گه‌هشتیه وی راده‌ی کو بی‌زا وی ژ گوه‌ورینی فه‌بییت، وه‌سا هزر دکهت کو گوه‌ورین ده‌سته‌ردانه ژ عورف و ره‌وشتان، پیتاسه‌یا گوه‌ورینی ل ده‌ف وی بی‌وو خۆشی یین ژیانئ و بینامووسییه‌کا به‌رچاف.

- خه‌جی هه‌ر زوو ده‌ستین خوه بلند کرن، بۆ ئیخسیرا خۆشی و پیتشه‌کتی. خوه ل به‌ر نه‌گرت. که‌فلی خوه گوهارت... بریار دا، خوه ژبانیاتی بگوهورت.. بپته مروقه‌کا دی، بپته ئه‌لمان... بی‌پ‌۱۵.
- من نه‌شیا بیهه ئه‌لمان. من نه‌شیا پرچا خوه زه‌رکه‌م، چاقین من یین ره‌ش نه ب دلئ وی بوون... بی‌پ‌۱۲۸.

- وئ پرچا خوہ زہرکر، چاقین خوہ شین کرن، زکیٰ خوہ ہتا نافکیٰ رووس
کر... بیپا ۱۴۱.

فی ہہ لویست و دیتنا ل ہہ مہر گوہورینی، توندتر لی کر. فی توندی بہری
وی دا گومان کرنی د ہہ موو رفتارین ہہ ٹرین و کچین خوہ دا. ب نہ مازہ بی،
ئو ہہر روژ ب دویف ژنن لہ سفرو شہ بوو (ہہر فلسی دہاتہ دەستی من، من
دکرہ دپاخلا ژنہکا لہش فرودا، نەز گەلەکا ژ مال دوورکەتم. من پەنگی بچووکیں خوہ
ژبیر کر... بیپا ۱۲۶). ئو کەسی ب مشہی سەر دەری دگەل لہ سفروشان دکەت،
ب ئاویەکی توندتر و گوماناویتەر سەر دەری دگەل ئافرەتین مالا خوہ دکەت،
چونکو وەسا ہزر دکەت کو ہہ موو ژن وە کھەشن و نە دوورہ ژنا وی ژ یارەک
ہەبیت. لی ئەقە ہہ موو نە گروٹین گومانبرن کو ہزرا بینامووسی ژ ہہ ٹرینا
خوہ یا خوشتی بکەت.

دوو بۆیہرین سەرەکی ئو بەر ب فی ہزیشہ پالدا، ہہردوو بۆیہر مینا
دوو ترۆمایین توند بوون و ئاکامہکا نہرینی یا توند کرہ سەر ہہ موو ژیانا وی.
بۆیہری ئیکی بەردانا ژنی بوو کو ل دویف داخوازی یا ژنی و ب نہ چاری ئو
پرپارہ ئیمزا کری. بەردانا ژنی ہہ موو ژیانا وی تیگدا، نہ تنی ژبەر حەژیکرنا
وی یا بی توخیب بۆ خەجی، لی ژبەرکو ب پرپارا وی ہاتہ بەردان، ئوو د
ئەنجامدا دمیتتہ بی پەناگہ و پارہ، ئانکو دکەفتہ سەر جاددەیان و ل باخچہ بین
گشتی دنقیت. فی بۆیہری مہژی وی مشت گومان و حەزین تولقہ کرنی کر:
"وی دقیا نەز ژ مال دوورکەتم. وی نەزل پیش چاقین بچووکیں من رەش کر بووم. وی
دقیا ہہ موو تشت بکەفتہ دەستی وی دا. وی دقیا نەو بیتہ میری من... بیپا ۱۲۷." ئوو
ئەگەر بیتہ میری وی، دی روژ لیک ہیئہ گوہورین و ئو دی شیت ب دویف

چه زین خواه بین سیکسی که قیت! بویه ری دووی، ئەو بوو دەمی ژیا نا کچا خواه
 ل جوبی دیتی. فی ترۆمایا دژوار، دنیا رۆهن ل پیش چاقان رهش دکەت. یا ژ
 وی خرابتر ژی، ئەو بوو دەمی کچا وی دبیرتی پا توج دکە ی ل ئیره (یان ئەوا
 بۆ مه حەرام، بۆ ته حەلاله... بپ ۸۷). ئەفجا هەستەکا بارکری ب تاوانباری،
 کەربو کینی، باوەر نە کرن و ماندلا کرنی ل دەف پەیدا دبیت. ماندلا کرن ئیکە ژ
 نیشانین ترۆمای کۆ ژ ئەنجامی بویه ره کێ نە چافەر ی کری پەیدا دبیت: "لی ئەو
 کارەسات وەک خەونەکی دهاته پیش چاقین من. من باوەر نە دکر، من نە دقیا باوەر
 بکم... بپ ۵۲". فی بویه ری ترۆمای ئاکامین دۆمدریژ ل دەف پەیدا کرن و
 هەردەم لەشی رووسی کچا وی دهاته پیش چاقان. خو دەمی خەواقیی ب
 چارەسەر کارا خواه یا دەروونیقه ژی دبینیت، ل داوی دیمی کچا وی
 دەردکە قیت. ئەف بابەتە دبیتە کابیسەکی رۆژانە و بەلا خواه ژیفه ناکەت: "لی
 باوەر بکه، هندی دنیا هەیه و هندی هەبت، روودانەکا هۆس ل وەلاتی مه دروست
 نەبوویه و دروست نابت.. ئەز نە شیم بۆ ته دیار بکم، ژبەر چ؟ دبت دین و رهوشت مه ژ
 قان کارەساتان دپارین؟... بپ ۵۱". هەلبەت، نفیسەر دزانت کو هەر جهی مرۆف
 لی هەبن، کریارا لەشفرۆشیی ژی لی هەیه (کەفنتترین پیشەیه د دیرۆکا
 مرۆفایە تییدا). ئوو شیرووی نەدزانی کو کچا وی ل جوبی کار دکەت، لی
 مەز نەدە کرنا فی بابەتی ژبو ئازراندا حەزا شووشتنا نامووسییه ل دەف
 پەهله وانی. د تیگه می جفاکیدا (کچ تەشیا دایێ دریسیت)، ئەفجا مادەم کچ
 لەشفرۆشه، بیگومان یا ژ دایکا خواه فیرو بووی، یان ژی دایکا وی نەبوویه
 ریگر د ریکا فی رهوشتیدا. ب فی چەندی ژی، خەجی دبیتە سەری سەبەبی
 هەموو ئاریشین وی، ئوو خەجی نامووسا وییه و فەرە بهیته شووشتن. لی
 چونکو یی ل وەلانەکی نەشیت ب ئاشکرای و شەهنازیقه فی کریاری بکەت،

هرزی د خوکوشتنیدا کهت وهکو گهروهک بو شووشتنا ناموسی: "ژیهر من پی
 چی نابت خهجی و کچین وی بکوژم. دقیت خوه بکوژم؟!... بی۲۳". ئەفه ژی ریگه
 چارهیهکا بهرناقله! لی ئەوین خوه دکوژن بیچاره نه و ب بی ناموسی د مرن
 (نهمازه ئەگه ناموسا خوه ب دهستین خوه نهشوت). لهوا دناف خه م و
 ترۆماین خوهدا دژیت و ل دهرفه تهکی دگه رییت کو که لا دلای خوه ل خهجی
 هوبنکهت. د قی رهوشیدا، هه موو ژنین دنیایی ل بهر چاقین وی رهش دبن و
 هه موویان وهکو خه جا گونه هبار و خیانه تکار (یان بیتناموس) دینیت: "من ژن
 ژبیر کر بوون، من هه موو ژن وهکو خهجی دهه ژمارتن... بی۲۴". ئوو دهمی دوو
 ئەفیندار ددیتن، دا بیرا وی ل خیانه تا خهجی هیت. هه کو د خهسته خانیقه و
 چاقی وی ب دوو ئەفینداران کهفتی، نفیسه ر د وینه یهکی هونه ریج جواندا
 دده ته خوباکرن کو دقیا بچیته دهف وان و بیژتی (ئەفین فیلبازییه، باوه ری یا خوه
 پی نه ئینن!!.. بی۲۷)، لی سوندی سیلانی نه هیلا. ئانکو د نه هوشیه کا
 بهرده وامدا دژیا و چ ههستین ئەریسی ل هه مبه ری ژیانن نه ما بوون. د
 فلاشباکه کیدا، په هله وان دبیژیت: "به ری ئەز خهجی بکوژم، وی ئەز کوشتبووم. وی
 ژيانا من کر بوو گۆرستان.. چ نه ما بوو ئەز بوو بژیم، کهس نه ما بوو ئەز بوو بژیم.. ئەز
 پی مریمه، ئەفه ژمپزه ئەز پی مری، تنی هند گیان دلەشی من دا بوو، ئەز بشیم خهجی
 پی بکوژم... بی۱۱".

لی د دهمی کوشتنا خهجیدا، نفیسه ر ل بابه تی سه ره کیی سوچبارکرنا زهلامی
 دزفریت و خهجی ژ بیتناموسی به ری دکهت: "من پرت پرت بکه. لی باش بزانه
 من ناموسا ته نه فرۆتیه. من دقیا خوه بیاریزم. من وهک ته نه کریهه، هه رۆژ دکوشا
 ژنه کی دا... خهجی که ته گه فرکا مرنی، نه قیا به رهقانیی ژ گیانی خوه بکت. تنی
 به رهقانییا وی ژ ناموسا وی خورت بوو... بی۱۱۰". ئەف له قته یا داننیدان و خویاکرنا

راستی، پیژنا نفیسهریبه دهیته سهر دهیخ شانوڤا روودانی، کو هزرین خواه یین کهسوکی یین دهربارهی ناموسسی بداریژته سهر بویرهان و پهیاما خواه یا سهرهکی پی بیهژرینیت. مه گوت دانپیدان و خویاکرنا راستیی، شیرۆ ب نهراستهوخویی دانپیدانی ب سوچباری یا خواه دکهت: "دترسا خهجی ب کهنیا خواه یا شرین، گازندا ژئی بکهت، دترسیا خهجی رابتهفه، بدته بهر سینگی خواه وهک بهری... بی۱۰". ئوو خویاکرنا راستیی ژئی، پاراستنا ناموسییه، دبیرته وهرگری: ئەگهر ئەم نەشیان چ بکین، فەرە ناموسسی بیاریزین: "ئەوا تە دیتی من ناگهه ژئی نینه، ئەز ژئی نهرازی مه... بی۱۰۸، من ناموسا تهیا پاراستی. ههتا ته ئەز بهردایم. پاشی من یا شووگری وهک ههر ژنهکی... بی۱۰۹". ئەف ههر دوو کریاره، بهری پههلهوانی ددهنه پینداچوونا د خواهدا و خواهدادگههکرنی، کو ئه و ب خواه ژئی کریارهکا پهسه ندرکی یا جفاکییه.

۳. خواهدادگههکرن:

ئەفە کریارهکا جفاکییه و جهی ریزگرتنییه، کو مروث د خواهدا بچیت و هزر و رهفتارین خواه ههلسهنگینیت. دبیت میناکئی تۆبه کرنی ب خوڤه بگریت، لی چونکو تۆبه کرن ب ئاینیقه گریدایه و د چوارچوڤه کی بهرتهنگدا دهیته بکارئینان، تۆبه کرن ژ مهعصیه تا خودی و فهگه رانه بو ئاییره یین تاعهتی. لی خواهدادگههکرن، زیدهباری تۆبه کرنا ئایینی، تۆبه یا کریارین نهجفاکی ژئی دکهت، کو ژ لایین جفاکیفه بهیته قه بوولکرن. ههر کهسه کی جفاک ژئی رازی بیت، خودی ژئی دی ژئی رازی بیت. ههرچه نده، کریارا ب خواهداچوونی، د پرانییا بشکین رۆمانیدا ئاشکرایه، ب شیوه یین راسته وخو یان نهراسته وخو هاتییه خویاکرن: "ئەز ژئی تاوانبارم. ئەز ژئی ئەگهرم. گونەها من ژئی بوو، من ژئی ئەو مال

تۆشى بەرزەبوونى كر... خەجى راست دگۆت: من نەدزانی چ دکن؟ كيشە دچن؟... بپ۶۱۲۶".

لى نقيسەرى قيايە خوە پشتراستكەت ژ گەھاندنا پەيامى. لەوا لەقتەيەك ب ميناكى هەشپكى يا دناقبەرا دلى و مەژيدا ئيناية دناف بۆيەراندا: "دلى پرسيار كر: ئەو بينامووسە و تو ب نامووسى؟ مانە... تو بەرى وئ فيرى بينامووسيا ببووى، تە ئەو نەچار كر، بۆ خوە ل ميړەكى بگەرت... بپ۶۹۹".

هەروەسا هەستكرنا وى ب بەرپرسيارى يا بابيني، ئاماژەيەكا دى يا ب خوەداچوونيبە. دەمى ئەو كورى خوە ل ناف گليشى ديبينى، ئاماژەيەكا هشاربوونا ويە ژ بەنگى خوەئازاردانى (كورى من، وەلات يى ب رەخ منقە نقيستيه، ئاگەھ ژ دنياين نينه، دەرمانكا لەشى وى يى سۆتى.. من دەستى وى گرت و ژ وى جەى دوور كر... ئەز دى وى كەمە مەرۆف، دى ژ خەجى پاريزم.. بپ۶۶۶). گەلەك جارن دەيتە گۆتن، كو كيشەيەكا مەزنىر، كيشا مەرۆفى بچووكتر لى دكەت. ديتنا كورى ب وئ روشى، هەستين بەرپرسيارين ل دەف بابى د لىقن و پرپارا هاريكارى يا وى ددەت. ئوو ئاگەهدارى يا ب بيچارەيى و چ ژى نەھانتى، نيشانا ھنديە كو نياز ل خوەزقربنى ھەيە، ئەفە ژى ب پيداچوونەكا خوەي دەيتە دانان: "نوگە تو ديئى، تو ب خوە نەمەرۆفى! تو ل سەر جاددە و ل ناف باخچەيان دنقى!.. راستە ئەز نە مەرۆف بووم، لى پشتى من وەلات ديتى، دى بەمە مەرۆف... بپ۶۶-۶۷". ل دوماھى يا بابەتەي ھەشپكى يا دناف دوو جفاكاندا، من دقيت ئاماژە ب ھندەك بابەتین دى يين جفاكى بەدم، كو نقيسەرى ب مەرەم ئيناينە دناف بۆيەراندا ژبو نيشادانا ھندەك تيگەھين جفاكى، كو دبنە پالپشت ژبو تيگەھشتنا شيوازي تيھزينا ھەر جفاكەكى:

* دەمى شيرۆ ل چياي ديبتە زافا، ئاماژە ب مانا دەھواتيان دكەت ھەتا درەنگى شەف، كەسەكى ھزرا زافاي نەدكر كو بلەزە و دقيت بچيتە سەر نقينين خوە.

ههروهسا بابه تی برا زافای و سهرسیپی، ئانکو لهزکرنا ل زافای کو زوو کارئ
 خوه تهفاف کهت. ئەف رهفتارا برا زافای و لهزال ئەنجامدانا کریارا سیکسی
 و نیشادانا پاتهیی ب خوین، ئاییدهیهکی ب سهرفهچووویه و پیشیلکرنا ئازادی
 یا مروثیه، بهری ئیزعاجهکانه له وهخت یا بووک و زافای بیت: "بهری کوخکا
 برازافای بته گوها، مرادا خوه ب جه ئینا... بپ ۳۸". مشه جاران، بووک و زافا ژ
 ترسین برازافا و سهرسیپی یا چافهپئی، تۆشی شهلهژانی و ژدهستدانا شیاینین
 ئەنجامدانی دین.

* دهمی شیرو کهفتیه دناف هندهک کابیسکین ترۆمدارییدا، ههردم ددیت کو
 کهسهکی رهش و لیف مهزن له دهف خهجه دنفت. ئەف کهسهی رهش (کوله)،
 د پرانییا چیروکین فولکلوریدا ههیه کو ژن خیانهتا میڕئ خوه دگهل کولهیهکی
 نافمالئ (یان باژیری) دکهت. پتری یا فان جووره چیروک و چیفانۆکان ژ کتیبنا
 (هزار شهف و شهفک) دا هاتینه فهگیران و رفیشت بو رفیشتی فهگیرانه،
 ههتاکو بوویه پشکهک ژ کهلتۆرئ کوردی. ب هزرا من، رههوریشالین ئی
 شوبهاندنی، دوو ئەگهرن: یا ئیککی ئەوه کو چ زهلامین ئازاد کریارا خیانهتی ل
 سهر خوه قهبول ناکهن (ئەفه ژی په یامه که ژبو پیگیری یا ب راسپارده یین
 ئایینی و تیگههین جفاکی). یا دووی ژی، کیمبها کرنا ئافرهتا خیانهتکاره، کو
 دگهل کولهیهکی دنفت. ئەفه له گورهی دینتین جفاکی کوردی. لئ ئەگه ب
 چافئ جفاکی ئورۆپی لئ بنیرین، نه دووره بیژن ژ بهر هیزا وان یا سیکسیه، یان
 ژی گهلهک ب ههست و دلوفانن.

* د لهفتهیهکا دی دا، شیرویی شهرم دکر له بهر چافین ژنهکی کهلامچان بکهنه
 دهستی (سههراوی وی چهندی کو ئەو زیندانی بوو، ژن ژی هاریکارا وی بوو

ژبو رزگار کرنی، لی هر خوه مهزنتر ددیت، چونکو نه و زهلامه: "گهلهک پی دههرشی، دهمال پیش وان چاقین شین، کهلامچه دکرنه زهنلین وی یین بهرهشانی ژ وهلاتی دکر... بیپه۳". نهفه زی وی چهندی دگههینیت کو زهلامی کورد ب چاقهکی کیتر سح دکهته ههموو ژنان (چ بن و چهوا بن).

* دهمی فیای سهر کوری خوه یی ل مالا بیخودانان بدهت، سهرپهرشتیارا وی مالی، چ گوتارین دریزین شیرهتکرنی بو پیشکیش نهکرن، بهلکو هاریکاری یا کاوهی دکر کو سهردهریی دگهل باب و برایی خوه بکهت. ههروهسا کهیفا دختوری زی، ب فی چاقیکهفتنی دهیت: "گهلهک کهیفا دختوری وهلاتی هات، گوت نهفه بهشکه ژ چارهسهری... بیپه۶۸". نهتنی راجیتهکا دهرمانان بو نفیسی و گوتی نهگهر نهخوت دی مریت، لی ب شیویهکی چالاک خوه کره دناف تورا وی یا جفاکیدا، داکو چارهسهری یا وی بلهزتر و موکتر بیت.

* چارهسهرکارا دهروونی، چ شیرهتین کومهلایهتی و نایینی بو ناراسته نهدکرن، تنی ب ریزگرتن گوهداری یا وی دکر و حز دکر پتر باخثیت. ههروهسا بی کهلهمچه و ل سهر کورسیکهکا بهرانبهرد روونشت (سهرهرای وی چهندی کو بکوژهکه و گهفی ل کچین خوه یین دی زی دکهت).

*

٦

سىكس و ئەئىنى

د ھەردوو رۆمانىن (سىلاڧ و مىرېن وى) و (سڧىتلانا) يىدا

سیلاف و سفیتلانا

سیلاف... کچه کا سنیلہ یا کورد، ل باژیرکہ کی کوردستانی دبیته جھی سہرنجراکیشانا هموو گہنجین ههڻی بین وی و زهلامین دهردورا وی. جوانی و کهنیا وی هند جوان و سہرنجراکیشه، کو دبیته خهونا پرانیا گہنجان. لی د بازارهکا مژویدا، ب زوری ددهنه زهلامه کی ته مهت بابی وی (همه ی زیپرنگر)، پشتی دهمه کی ژی دهیته بهردان. پاشی شوو ب گہنجه کی ههڻی خوه دکهت. لی بهرئاناقی کومه کا ههڻی یین دهروونی و نهخوشی یین ژیاری دبیته، چونکو میری وی کهسه کی لاواز و نیربازه، خهسوویا وی گهوادیی بو بووکیین خوه دکهت و هموو بنه مالا خهسوویا وی، ب شی ژیانی د رازینه (ژبلی سیلافی). دهمی سیلاف ههوارا خوه دگههینته برای، داکو ژ وی جوبهخانی رزگار بکهت، خهسوویا وی دوو بووکیین خوه دئیخته د خزمه تا خوه رسک و هزین سیکی یین برایی سیلافی دا و برا ژی گازنده یین وی پشتگوھ دهاقیت. ل داوی، میری خوه قایل دکهت کو ب ههڻا بچنه ژ دهرڻی وهلانی و خیزانه کا خوه سهر بدانن. ل وهلاته کی نورویی، یه ک ژ عاشقین وی یین گهنجانی (کو نهۆ ب ژن و زارۆکه)، لی ب خودان دهر دکه قیت و جوانترین چیرۆکا ئهڻینی دگهل ههڻ دبورینن. پاشی سیلاف ههز دکهت کو هه ر ئیک ژ وان ههڻینی یا خوه ب دوماهی بینیت و ئه وهروو پیکه خیزانه کا نوو دانن. لی عاشقی وی دهستبهرداری ههڻین و زارۆکیین خوه نابیت و ژیکه دبن. ئهڻجا سیلاف دکه قیته بن فرمانین میری خوه بی (قوندهه) و دهرمانڻه خۆر، کو گهوادیی بو دکهت و هه ر شهف هندهک ههڻان دئینته مال،

داکو سیلاڤ د خزمه تا تیر کرنا خوهرسکین وان یین نازه لیدا بیت. ئەڤه بوو هیڤتیی رۆمانا (سیلاڤ و میرین وئ: ته ئەز فییری ئەڤینی کرم)*.

سڤیتلانا... کچه کا رۆس، ل شهڤه کا سهری سالی دهیته ئیغتصابکرن و زارۆکه ک ب ناڤی سڤیتلانا دبیت. سڤیتلانا ژی، ل ژیی شازده سالیی دهیته ئیغتصابکرن. پاشی ل که مپه کا وهلاتی ئەلمانیا، ههڤه ندییه کا ئەڤینی دگهل کوره کی جوھی دروست دکهت و کوره ک ژئ دبیت. لی ههڤرینی وئ گه له ک پویته بی نادهت و کوری خوه و خانی ژئ دستینیت و بهرده ته کولانا. دکهفته د ریکا کورده کی برسیی سیکسیدا و دبیت ههڤالا وی. هه رچه نده کور گه له ک چهز ژئ دکهت، وئ ژی په یوه ندییه کا سیکسی و ئەڤینییه کا راسته قینه دگهل که سه کی دی هه یه (باپیری کوری وئ- خه زووری پیشین). لی ژبه ر هاریکاری یین وی که سی کورد، پڤغه دهیته گریدان و سیکسی دگهل دکهت. ههڤالی وئ بی دووی، ته رکا وئ دکهت و ژ مالا خوه دهردئخیت. ئەڤجا بهرهڤ وی که سی کورده دزڤریت و ژ دل چهز ژ ئەوی کورد دکهت. ب نه مازه بی پشتی ب ریکا دادگه ی، خانی و کور بۆ ڤه دگه رنهڤه. ده می ئەو ژ کوری کورد د خوازیت کو خیزانه کی پیک بین، ئەوی کورد دهستبهرداری خیزان و زارۆکین خوه نابیت و ژیکڤه دبن. ئەڤه ژی پوخته یا رۆمانا (سڤیتلانا)* بی بوو.

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۰). سیلاڤ و میرین وئ: ته ئەز فییری ئەڤینی کرم، رۆمان. ژ

وه شانین کۆمپانیا زووم. ج. ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۱). سڤیتلانا، رۆمان. ژ وه شانین تیله فزیوئا گه لی کوردستان. ج. ۱،

چاپخانا (؟) - سلیمانین.

سیکسی و ئەڤینی

بابەتێ سەرەکیی ئان هەردوو رۆمانان، سەرەدەریی دگەل بابەتێن سیکسی و ئەڤینی دکەت. پڕانییا زانایین سیکسولۆژیی، بابەتێ کریارا سیکسی یا مروڤشان ب ئەڤینیڤه گریڤدەن. هەتاکو مروڤی هەست و سۆز بۆ توخمی بەرانبەر نەبن، نەشیت ب رەفتارەکا مروڤانە کریارا سیکسی ل گەل بکەت. لەوا د رەفتارێن رۆژانەیین ب تۆرە دا، دەمی داخوازا سیکسی ژ کەسەکی دەیتە کرن، ب ناڤی ئەڤینی ژئ دەیتە کرن. لئ چونکو د جفاکێ کوردی یئ موسلماندا، ناییت چ کریارێن سیکسی ژ دەرفەیی چوارچۆڤی گریه‌ستەکا جفاکی بهیئە کرن (هەڤرینی)، لەوا ئەڤینی و هەڤرینی و سیکسی تیکهەلی هەف دکەن. دەمی کورەک دەیتە ژنان و پیوستی ب ئەنجامدانا کریارا سیکسی هەبیت، دئ کەنە دناڤ قەفەسکا هەڤرینیڤدا، ب وئ هیڤیئ کو دگەل وەختی دئ هەست ب بەرپرسیاریئ کەن و دئ بنە ژنومیر. دەمی کچەک دیڤرته دایابین خوە، ئەز حەز ژ هەڤرینی خوە ناکەم، دئ بیژنی دگەل وەختی و ئەنجامدانا کریارێن سیکسی و ئینانا زارۆکان دئ حەز ژ ئیکو دوو کەن.... هتە. هەر دەمی زەلام یان ژن دگەل کریارا سیکسی رادەیت و نەمینیت ئەو دەهەبیئ ب ترس و حەرەمکری، دئ پیدڤی ب ئەڤینی بیت، ئەڤینیەک کو هەموو گیانی وئ بۆ باخڤیت. ئەف جۆری ئەڤینی بی پلان و بی ژفان دەیت. ئەگەر ئەم ئەڤینی و هەڤرینی ب دل و مەژیفە (دلینی و هزر) گریڤەین، دئ شیین بیژین کو ئەڤینی دل و دلینی، لئ هەڤرینی مەژ و هزرە. د کریارا هەڤرینیڤدا، هتەک ژ هەست و هزر و هیڤی و پلان و مال و دیتنێن خوە دگەل هەست و هزر و هیڤی و دیتنێن لایەنەکی دی هەڤشک دکەت و پیکشە پرۆزەیه‌کی دادمەزینن، ئی

پروژەى وه كو هەر پروژەيه كى دى يى دنياىى گريبه ست و شاهد و ئاهه نگا
 ئيمزا كرنا گريبه ستى هه يه، ئوو داکو ميناكى وى يى جفاكى كاملان بيت،
 موباره كا ئايىنى زى د هافيننه سهر. هەر پروژەيه كى هه فېشكاتىن، پىدئى ب
 ريزگرتن و ل بهرچاف وەرگرتنا بۆچوونين بهرانبهر هه يه كول داويى د بيسته
 ئولفه تهك ژ رهنگى سهر بۆرين پيگه ژيانى و هه فته مامكرنى. ئەف پروسه يه ب
 مهژ و هزريشه هه فبه نده، ئەگەر پروژەى سهرگرت، دى خورتتر لى كهت ژ بۆ
 پاراستنا بهرژه و هه ندييه كا پتر كو پهروه ده كرنا زارۆكانه و وەرگرتنا پايه يه كى
 هه ژيه د جفاكيدا. ئەگەر سهر نه گرت، هه فزين دى كه فته سهر دورپيانه كى: يان
 دى هيليت و بۆ خوه ل پروژەيه كى دى يى ژيان و پيگه ژيانى گه رييت. يان
 زى دى پاريزگارىن ل سهر ده سته كه فتان كهت، وه كو هه ژيتى يا جفاكى، ئاستى
 خوڤگوزهرانى و ب خودانكرنا زارۆكان... هتد. د ههردوو حاله تاندا، ژيان
 دى يا سروشتى بيت، لى ب سه مته كا دى.

لى د حاله تى ئەفينييدا، په ر بۆ مرۆفى پهيدا دين و ژ هه موو ده ردۆرين خوه
 فه دقه تييت و بهر هف ئاسمانه كى مشتى هه ز و هيفى و خوڤشى و خودافه ندين
 شينبونى و خوڤشى و ژياندينشه دچيت. مرۆف د ئەفينييدا مينا سه رخوڤشه كيه
 و ئاگه ه ژ ده ردۆران نينه. مرۆفى ئەفينا دار، هه موو تشين هه فبه ند ب دل به ريشه
 جوان دينيت، ههروه كو شاعره كى گۆتى (خوه ئەز هه ز ژ دره و پىن ته ژى
 ده كم). ئەفه گريداىى دل و دلينييه، چ تشت و بهرنامه يين پلانريژكرى نامينه
 ل بيرا مرۆفى، تنى چاف و ديتنا دلدارى/ دل به رى نه بن. د فى ئەفيني يا پوخت
 و بيگه رد دا، نه مه رجه كو مرۆف بگه هته ئيك و خيزانه كى پيك بينيت، لى
 مه رجه كو مرۆف قه تا خوه يا دى د هه بوونا ويدا/ ويدا بينيت. ئەفيني

کاملانبوونا گیانیی مرؤئییه و ل کوییتکا خوْشیی دژیت و ههست دکهت کو
 مرؤفه کئی کاملان و گرنکه د هه بوونیدا. ئەگەر ب دۆماهی هات، دئی بیسته
 داخه کا نه ساریژ بووی و هه تاهه تای دگه ل مرؤقی دژیت. دبیت ژبه ر ئی
 چه ندی بیت، کوچ جارن ئەئینی یا ئیکئی ژبیرا مرؤقی ناچیت، داخه که د
 کووراتی یا دلیدا دمنیت و جار جاره دهیته سهر رووی ببردانکی. ئەف جۆری
 ئەئینی بوو، سیلائی ب کهنی و ب ئاورین خوه بهردایه د دلی ههواریدا. لی
 ههوار یی ب دوتماما خوهفه گریدایی بوو، نه چار بوو ماره کهت و خیزانه کئی
 پیک بینیت. ل وی ده می زانی کو سیلاف ب میرفه یا چوویه ئەلمانیا. ئیکسه ر
 وی ژی کاری خوه کر و بهر ب ئورؤپا فه دا ری. نه ژبه ر هندئی کو ژفانه ک
 دابونه ئیک، ئوو ههر سیلائی چ ئاگه ه ژ ئی ئەئینا وی یا دژوار نه بوو. لی
 تنی ژبو هندئی کول بن ئاسمانه کی بژیت، ههست دکهت سیلاف ژی یا ل بن
 وی ئاسمانی. بهلا خوه ژیفه ناکهت، هه تاکو سیلاف ژی ب دژواری چه ز ژی
 دکهت و وه کو ته مامکه ری گیانیی خوه دبینیت.

ب هه مان شیوه یی په هله وانئ رۆمانا (سیلاف و میرین وی)، ئازاد د دیتنا
 ئیکیدا دکه فته د دا ئین ئەئینی یا سفیتلانا ییدا و ل دو یف دگه رییت هه تاکو
 سفیتلانا ژی دکه فته دنا ف دا ئین ئیکه مین ئەئینی یا راسته قینه دا. د حاله تی
 ئیکیدا ئەئینییه کا ئیکلا یه نی یا هه لگرتی بوو د کووراتی یا دلیدا، د حاله تی
 دویدا ههسته کا جادویی بوو، ژ ئاسمانان بو هاتبوو خوار. ئوو چونکو ئەفه
 ئەئینی یا راسته قینه بوو، د هه ردوو حاله تاندا پیدئی ب دو یفچوون و سنج و
 ره وشت و بنه مالا وان نه هاته کرن. ئانکو ئەم دشین بیژین، کو مرؤف
 هه فزینی پیک دینیت دا جفاکی ژ خوه رازیکهت و د چا ئین جفاکیدا هه ژی

بیت. لى د حاله تى ئەڧىنىيدا، مرؤف چ پويتهى ب جفاكى ناكهت و خودانى خوه و دلئى خوهيه. خالا ههڧشك دناڧهرا ههردوو دلهراندا، ئاريشه يىن جفاكى، پشتگوھ هاڧتىن و پىدڧى يا ب ههڧالينييه كا دلسوز و ههڧسوز.

سىكس و قه حبه تى

سىكس كرىاره كا غه ريزه يى- جانه وه ريبه، دگه ل بوونا هه ر جانه وه ره كى دبیت و ئەگه رى مانا جانه وه رانه (مرؤف و ئاژهل و رووهك). ل دهف مرؤڧان، سىكس كرىاره كا بايولوزى- مرؤڧايه تى و جفاكى يا دوولايه نيبه (غهريزه يىن ههردوو لايه نان پى تير دبن). ههست و سوز و ئەڧيندارى دگه ل ههيه و دوو مه ره مين سه ره كى ب جه دئىنيت: به رده وامى يا ژيانى و چىژا خوڧشىن (كو تير كرنا غه ريزه يه كا سه ره كى يا مرؤڧايه). قه حبه تى؛ كرىاره كا بايولوزى- نه جفاكيه، مه ره مه كا سه ره كى ههيه، ئەو ژى تير كرنا غه ريزه يا سىكسيه، بى هه بوونا هىچ ههست و سوزه كا مرؤڧايه تى. سىمايه كى بازرگانى يا ب له شى ب خوڧه دگريت. زه لام يان ژن، له شى خوه د فرؤشيتنه لايه نى به رانه ر ژبو تير كرنا غه ريزه يا سىكسى يا بكرى. چ ههست و سوز و ئەڧيندارى دگه ل نينه، تنى رازى كرنا يى به رانه ره ژبو پاراستنا به رژه وه نده كا دياركرى. د هه موو جفاكان و د هه موو سه رده ماندا، كرىاره كا نه جفاكيه و خه لك ب چاڧه كى كىمبها سه رده رى دگه ل دكهت. ل جفاكىن ئولدار وه كو ئولئى ئىسلامى، ده يىنه ره جماندن و كوشتن. ب ڧى چهنئى ژى، ئەم د كارىن بىژىن كو له شفرؤشى (قه حبه تى)؛ كه قنترىن پيشه يى نه هه ژى يى جفاكىن مرؤڧايه تى، كو ژن يان زه لام له شى خوه و شىانين خوه يىن تير كرنا غه ريزه يا سىكسى دئىخته به ر بازار پىكرنى، نر خه كى دياركرى يان ب جه ئىنانا داخوازه كى ژبو ئەنجامدانا

کریارا سیکیسی دادنیت. هر که سه کی بکاریت وی نرخی دابین بکته یان وی داخوای ب جهینیت، دی لهش بو وی/ وی هیته پیشکیشکرن. که له ک ژ جفاکناس و فه کۆله رین مروفایه تی، دیژن کو دبنه رتدا که سه ک حز ناکهت فی بازار ب له شی خوه بکته، لی ژ نه چاری یا ژباری و هنده ک جاران دبن هیز و دهسته لاتا بازگانین سیکیسه دهیته نه جامدان. نه گهر خوه داهیلینه دناف کووراتی یا هر له شفرۆشه کیندا، دی بینین کو هر ئیکی کۆمه کا کیشه و ناسته نگین جفاکی هه نه و ب نه چاری هاتینه پالدان کو فی کاری له شفرۆشیی بکن.

ل وهلاتین پیشکفته و نهوین د کارن ب نازادی به حسی هه موو تشتین هه فه ندب ژیانیه بکن، جهین تاییهت بو له شفرۆشیی داناینه و وه کو پیشه یه کی (هه رچه نده نه هه ژیه) لی دنیرن. ب فی چه ندی ژ، نه دووره ژن یان زه لام بو ماوه یه کی دیارگری فی کاری بکته و پاشی فه گهریته فه سه ژیانا خوه یا سروستی و ب شیوه یه کی چالاک بکه فیته دناف جفاکید، نه دووره ژی کۆمه کا کریارین هه ژی ریزگرتن و شه هنازی پیکرنی ژبو وه لات و جفاکی خوه پیشکیش بکته. لی ل وهلاتین ئیسلامی، به حسکرنا فی کریاری ژی قه ده غه یه و هر که سه کی بهیته گرتن، دی به رئاتافی سزا بین یاسایی بیت. نه فجا کریارا له شفرۆشیی ل وهلاتین بیانی (نهوین هم دیژنی بی سنج) ل جهه کی ده ستیشانگری هه یه و مالین دی ژی د پاراستینه. لی د جفاکین مه دا قه ده غه یه و چ جهین ده ستیشانگری بو نین، له وا نه و کریاره دناف هه موو گهره کاندای هه یه و خه لک نه شییت ژیکجودا که ت، د پرائیا جاراندای که سپن جفاکه ره وهر و

لهشفرۆش تیکههل دبن و نه دووره د هه مان گه ره کیدا بژین یان ل هه مان جهی
کاری کار بکهن.

دبیت که سه ک پرسیار بکهت، ئه ری هه ژینی یا ب زوری، یان دانه شو یا ل
به رانه بری نهخت و داخوازی یین زور (ب تایه تی کو ژن و زه لام هه ز ژ
هه ف ناکه ن)، ما ناکه فته د خانا لهشفرۆشییدا؟ ژ رووی جفاکیفه، کریارا
هه ژینی چه و بیت و ب ج شیواز هاتیته ئه نجامدان و ل به رانه بری چ بیت،
کریاره کا قه بوولکری یا جفاکییه و خه لک ب شیویه کی سروشتی سه ره ده ری
دگه ل دکهت، ئه گه ر خه لک ره وشا وی بزائن ژی، دی هه ژسوزی و دلپیشه مانی
بو پیشکیشکه ن. لی لهشفرۆشی نه یا قه بوولکرییه و خه لک ب شیویه کی
سروشتی (یان ب ریژگرتن)، سه ره ده ری دگه ل ناکهت، هه ره سا لهشفرۆش ب
خوه ژی هه ست ب ئی چه ندی دکه ن و هه سته کا خوه کیمدیتنی ل ده ف هه یه .
نوکنه یه کا عیراقی هه یه: "دبیژن جاره کی کا براه کی قه حبه چی ل ته کسبیه کی یی
سوار بوو، ل جهه کی دوو ژنان ده ستی خوه بو بلند کر کو وان ژی هه لگریت،
لی ئه و که سی تیدا دبیزته شو فیری وان نه هلگه ره، ئه ز دی پارین وان ژی دم.
شو فیئر ژی بو نه راوه ستیا، ل ده می پاره دانی شو فیئر پرسیار کر کا بوچی وه
کر؟ گو ت: کاری من قه حبه چیا تیه و ئه و هه ردوو ژن، ژ بنه ماله کا ریژدار و
شه ریفن، ئه گه ر خه لک مه د یه ک ترومییلیدا پیکفه ببیت، دبیت هه ره کا
خراب ژ وان ژی بکه ن".

هه رچه نده ئه ف نوکنه یه وه کو هه فته ریبه یه کا هه فلژ ژبو جوامیری یا ئه وی
قه حبه چی ئینایه، لی رامانا ل پشت وی ئه وه کو که سی قه حبه چی ژی دزانیته
یی کاره کی بیژ و نه هه ژی دکهت (خوه کیمدیتن). ئه ف موفاره قه یین دناقه را

له شفرۆشان و كهسپن ئۆلدارپن بازرگانپن ب ئايپنى و ژيارا خهلكى دكهن، مشتى ناف جفاكپن ئيسلامپنه. ژنهكا له شفرۆش و بپريز دناف جفاكيدا، دبسته سهدهمپ پاراستنا ژيانا كۆمهكا خپزانان و كۆمهكا ههژارپن جفاكى خواندپن خوه ب پارپن له شفرۆشى يا وئ تهمام دكهن. ل بهرانبه رى كۆمهكا كهسانپن ريزدارپن جفاكى بووپنه نهگهري ههلوهشيانا ژيانا كۆمهكا خپزانان و كۆمهكا قوتابى پين زيرهك ژ نهگهري چالاكى پين نهياساى دهبهدهر بووپنه و خواندپن خوه تهفاف نهكربنه. ژ لايهكى ديشه رى، رهفتارپن دووانيزمى يا كهساپن پنگير و جفاكهروهه دگهل فى بابتهى، مشتى كتپپن جفاكاناسپن و رۆمانپن نفيسهراپن. نهگه رنم ب ناف فى بابتهى دووانيزمى يا كهساپتهى و جوداهى يا دنافههرا قهجهتهى يا سياسى و قهجهتهى يا جفاكيدا بچپن، دئ بابتهى مه بهر ب سهمهتهكا دى يا كوورتر و دوورتر قه چپت.

كريارا قهبولكرى يا سپكى، نهوه يا د چوارچوڤى خپزانپدا دهپته كرن (چ ب دلماز بپت، يان ژنه دل بپت). ههر كريبارهكا ژ دهرفهى فى چوارقهى (ب تايپه تى نپرا)، دئپخنه د بازنهپ قهجهتهى و له شفرۆشپدا. ئوو ل گورهى پپناسه يا له شفرۆشپ، نرخى كريبارى مه رجهكى سه رهكيبه و ههمه جورى يا كهسان رى تپدا سروهتپه. لئ دئ چ بپژنه وى سپكى دكريبارهكا نه فپندارپدا دهپته كرن (نهمازه نهگه ههردوو لايهه خودان خپزان بن)، ژ لايه كپه چ نرخ و بهرژه و نهلى پين دياركرى پين مه رجدار تپدا نپن (ژبلى ههست و سۆزپن مروفاه تپن). ژ لايهكى ديشه رى، چ كهسپن دى هه فپشكى يا وان ناكهن، تنى دوو نه فپندارن و بپ ده ربپنى ژ ههز و پپدئى پين خوه پين سروهتپ دكهن؟! مشه جارن، ژ نهگهري فى نه فپندارپن، په يوه نهلى يا ههردوو نه فپنداران دگهل

هه‌څرئین وان ژى سار دبيت، چونكو هه‌ست و سۆزه‌كا گهرمتر ژ ده‌رڤه دبينن. هه‌لبه‌ت ته‌گه‌ر ناهى له‌شفرۆشپى نه‌دانينه سهر ژى، دى هه‌ردوو ب خيانه‌تى هينه‌گونه‌هباركرن. چونكو د گريه‌ستا جفاكى يا قه‌بوولكريدا، هه‌ردوو ب شپوه‌يه‌كى راسته‌وخۆ يان نه‌راسته‌وخۆ سۆزى دده‌ن كو ب ئولفه‌ت و ريزگرتن و نه‌داكرنا رۆلين جينده‌رى يا جفاكى، پاريزگارى يا پرۆژه‌يى هه‌څرئينى بكه‌ن. له‌وا ئه‌م د كارين ئى كرياتى ب خيانه‌تا هه‌څرئينى بده‌ينه نياسين. لى پرسيار ئه‌وه، ئه‌رى يه‌ك لايه‌ن دى بيسته پاريزگار يان فهره هه‌ردوو لايه‌ن ب ئه‌ركى پاراستنا هه‌څرئينى رابين؟ ئه‌رى حه‌لاله زه‌لام خيانه‌تى بكه‌ت و ژن پاريزگار يى بكه‌ت؟ ئه‌رى راسته هيزا سيكسى يا زه‌لامى ژ يا ژنى پتره؟ ئوو گه‌له‌ك پرسيارين دى بين جفاك چاڤين خوه لى دنقنيت، كه‌فتينه به‌ر ره‌خنه‌گرنا نڤيسه‌رى ئان هه‌ردوو رۆمانان. زيده‌بارى ئان پرسيار و ئازراندين زه‌قين سه‌رسۆره‌ينه‌ر و سه‌تمينچيكه‌ر، كو دى جفاكى ئيخته د بازنه‌يى دانوستاندنه‌كا قالا يا بى به‌سڤدا، نڤيسه‌رى خوه ل دوو بابه‌ت يى دى بين نه‌قه‌بوولكرى دايه.

د رۆمانا سڤيتلانا يندا، ئاماژه ب كرياته‌كا مينا ئه‌نسيستى كريبه (سيكسى دگه‌ل مه‌حره‌مان- زنا المحارم)، كو په‌هله‌وانا رۆمانى هه‌ڤه‌نديه‌كا سيكسى دگه‌ل خه‌زوروى خوه هه‌يه. مه‌گۆتى كرياته‌كا مينا ئه‌نسيستى (نه ئه‌نسيست ب خوه)، چونكو خه‌زوروى وى يى به‌رى بوو، ئانكو هاتيبه به‌ردان و نه‌مايه بووكا وى. لى ئه‌ڤه ئاماژه‌يه زه‌مینه‌خۆشكر نه‌كه كو خوه ل بابه‌ته‌كى هۆسا ژى بده‌ت. هه‌لبه‌ت زناكرنا دگه‌ل مه‌حره‌مان ئيكه ژ كه‌با ئيران، جفاك ب چ ته‌رزان قه‌بوول ناكه‌ت و ل گوره‌ى عورڤين جفاكى و ياسايى ژى فهره به‌يسته سزادان. ئه‌ڤه بابه‌ته ژى وه‌كو هه‌موو بابه‌ت يى دى بين هه‌ڤه‌نده ب ژيانا مرۆڤانڤه، د

ھەموو جفاکاندا ھەبوویە و ھەییە، لێ جفاکێن روژاڤایی شیاینە بیخنە بەر لێدان
 و رەخنەگرتنێن توند، یان ب کیمی ئازراندینە. د جفاکێن کشتوکالی و مەند و
 دائیخستیدا، خوێ ژێ دوور دکەن ژبەر باوەر نەکرنێ و ماندلاکرنا وی ژ لایێ
 دەروونیشە. ئەف بابەتێن ژ کە بائیران، خەلک ب کیمی خوێ لێدەت، چونکو
 نەتێ خەلک باوەر ناکەت، بەلکو ئەو ب خوێ ژێ باوەر ناکەت. ئەفجا دەمی
 نفیسەرەک فی بابەتی دنازینیت، مەرەم پێ رەتکر نەکا توند و رەخنەگرتنە (نە
 پەسندانە). جفاکێن ئیسلامی، ھەردەم ژ فان بابەتان دترسن، چونکو وەسا ھزر
 دکەن دێ بیتە شیوازە کێ ھاندان و پالدانێ. ھەر وەکو بابەتێ رەوشەنبیری یا
 سینکسی، کو بابەتە کێ گرنگ و کاریگەرە د ژیا نا ھەموو سنێلە و گەنجاندا، لێ
 ئایین نەویریت ب شیوہیە کێ گەلەنپەری و راستەوخۆ خوێ لێ بەت. لەوا یێ
 ئیخستییە دناف چوارچۆفی دیواری مزگەفتیدا و تنی مەلای ماف ھەییە بەرسقا
 پرسیارین سینکسی یین گەنجان بەت. نەدووورە بەرسقین مەلای ژێ نەدروست
 بن، چونکو ئەو ب سەر بۆرا خوێ بەرسقی دەت، نە ب زانینا خوێ. ب دیتنا
 من ئەفە ژ کیمباوەری یا ئۆلداران ب مرید و باوەردارین خوێ ھاتییە. دبیت یێ
 چەوت بم، لێ من ھەتا نھۆ چ شرۆفە کرنین دی (ژبلی کیمباوەری) بۆ نە
 دیتینە.

د روژمانا (سیلاف و میرین وی) دا، خوێ ل بابەتێ نیربازی و گەوادێ یا
 ژبۆ ئەندامین بنەمالی دا یە. ئەف بابەتە ژێ، وەکو ئەنسیستێ ھەر ھەبوویە و
 ھەییە. لێ جفاک ژبەر ماندلاکرنا دەروونی، باوەرناکەت و ھەز ناکەت بەیتە
 ئازراندن. ئەگەر ل ھندەک جھان یان ل دەف ھندەک ئۆلداران بەیتە ئاشکرا
 کرن ژێ، دێ ب نھیتی سەر دەری دگەل کەن، چونکو ھەم ژ لایێ ئایینی و ھەم

ژ لایځ جفاکيځه ژى يې نه‌حه باندييه، هه‌روه‌سا ژ لايځ ياساييځه ژى سزا ييڼ توند بو هه‌نه. نه‌گه‌ر هم سه‌حکه‌ينه بابته‌ي گه‌وادبيځ کو خه‌سوويا سيلافځ ژبو بووکين خوه دکه‌ت، کيمبهاييه‌کا جفاکي دايه هه‌موو بنه‌مالي، هه‌موو خه‌لکي شه‌ريف خوه ژي ددانه پاش. بکريڼ وان ژي هه‌کو ژ کارځ خوه خلاس دبوون، ديسا خوه ژي دوور دکرن و که‌سه‌کي خوه لي نه‌دکره خودان. سيلاف ب خوه ژي يا ب گومان بوو کو (چاوا تو‌لازه‌کي وه‌کي مراد ب بيژنه‌کا وه‌کو من رازي بيته؟... بپ۱۱۰). لي چونکو کچه‌کا جوان و تو‌لاز و له‌که‌داره، هم وان ده‌را خوه ديت بخوازن، هم بابي وي ژي رازي ديت. سيلاف ژي کو ژورداري يا باب و برا رزگار بيته، پي رازي ديت. هه‌ر خيزانه‌ک ب سيسته‌مي خوه يي په‌روه‌ده‌يشه‌ گريدايه و ديسته نه‌گه‌ري هنده‌ک ره‌فتاريڼ ديارکري ييڼ نه‌ندامين وي. نه‌دووړه ژي، ره‌فتارا نه‌ندامين خيزانه‌کي (ژبه‌ر هه‌ر نه‌گه‌ره‌کي هه‌بيت) بيته سه‌ده‌مي هه‌لوه‌شيانا خيزاني و کيمبهايي يا وي د چاځين جفاکيدا.

خالا دووي يا في بابته‌ي ب چريسه‌ت و نه‌خواستي، بابته‌ي نيربازييه. ديت نه‌فه جارا ئيکي بيت کو روماننثيسه‌کي کورد خوه ل بابته‌کي هوسا بدت. نه‌دووړه ناماژه بي هاتبنه دان، لي ته‌وزيفکرنا کاراکته‌ره‌کي نيرباز، هيشتا ب به‌رچاځين من نه‌که‌فتييه. نه‌و ب خوه، نيربازي بو وان که‌سان ده‌يته گوتن نه‌وين حه‌ز ژ سيکسي هه‌فره‌گه‌زيي دکه‌ن، نانکو نه‌ون ييڼ کريارا سيکسي دگه‌ل هه‌فره‌گه‌زين خوه نه‌نجامدده‌ن. دئنگليزييدا تيرمي هوموسيکس (Homosexuality) ژبو هه‌ردوو که‌سان ده‌يت (نه‌وي دکه‌ت و يي دده‌ت)، د عه‌ره‌بييدا ژي گه‌له‌ک تيرم هه‌نه، لي له‌واتي (لواطه- لوطي) ب شيويه‌کي

فهرمى و زانستى بۆ كرىارا ههڤرهگهزى يا سىكسى دهيتته بكارئينان. د كوردىندا، نىربازى وهكو تىرمهكى زانستى ژبو ههردوويان دهيتته بكارئينان، لى د ژيانا روژانه و ناخفتنىدا؛ نىرباز بۆ لىگهري ل دوىف سىكسى كوران دهيتته بكارئينان، وهكو كوترباز و فىلباز... هتد، ئوو ژبو ئوئى كرىارا سىكسى دگهل دهيتته كرن، دىبژنى قوندهه. قوندهه كىماسىيه كا مهزنه د تىگههين جفاكى و ئاينىدا ژى. لهوا كهسى قوندهه، د جفاكىدا بىريز و وولكرىيه. ژ رووىي ياسايىقه ژى ههردوو (نىرباز و قوندهه) ب زيندانكرنى دهينه سزادان. د كوردهوارىندا، كهسى قوندهه ل دهستىكى ژ لايى بنه مالا خوه و خيزانا خوهڤه دهيتته ره تكرن و كىمبهاكرن، چونكو ل گورهى تىگههشتنا جفاكى (ئهگه ر ئهه حهرامى يا ئاينى ژى پاڤىينه دهه)، فه ره كهسى نىر بكه ر بيت و ئهگه ره ههڤرهگهزى يا سىكسى ژى بكه ت، فه ره يى نىرباز بيت (نه قوندهه). ئهڤ بابته دبىته سه دهه مى فاريپوونا خيزانى و زاروكان ژى. ئفيسه رى قوندهه ي يا ميري سيلافى كرىيه ئهگه ره كى سه ره كى كو سيلاف ل زه لامه كى راسته قينه بگه رييت و وهكو مرؤڤه كا نؤرمال سه ره ده رىي دگهل بكه ت.

ب فان بابته تان: ههڤرىنى د جفاكى كوردىندا، سىكس و ئهڤىنى، سىكس و قه حبه تى، سىكسى دگهل مه حره مان، نىربازى و گه وادى، ئوو كۆمه كا تىگه هين دى يين جفاكى كوردى و ئورؤبى، ئفيسه ر نافه روكا فان ههردوو رۆمانين به رده ست پيشكىشى خوانده ئانين خوه دكه ت. ئوو داكو خوانده ئانى ئى رهنه يا تىخواندى (الاستقراء) و هنده ك جار ان تىده راندى (الاستنباط)، بكارىت ب شىوه يه كى كاريگه ر د بۆيه رين ههردوو رۆمانان بگه هيت، دى تبايه كى ل سه ر بۆيه رين ههردوو رۆمانان راوه ستين:

۱. سیلاف و میړین وی: ته نهز فیږی نه فیږی کرم

ژناڅی دپاره کو سیلافی پتر ژ میړه کی کرینه. لی تایتلی لاوه کی، وی ناماژی ددهت کو نه فیږندارا چ میړین خواه نه بوویه، تنی ل موعامه ریا داوی فیږی نه فیږی دبیت. ئانکو نفیسه ری دڤیت په یامه کی بگه هینته خوانده فانی و بیژیت، تنی نه فیږنی یا راسته قینه نه فیږنه، هم موو په یوه ندی یین دی دره ون. سیلاف ل مالبا خواه تازاد و مشت هیڅی بوو، لی روزه کی: "لیڤین من دناڤ لیڤین وی دا بوون، نه ز ل بهر په رین ئاسمانان دفریم.. من هه ست ب پیژنا برای خواه کر. من هند دیت ، پرچا من دناڤ دهستین ویدایه. نه ز ب پرچی راکیشام، بهر ب مالقه برن... بپا۴". نه ف نه فیږنی یا وی یا ئیکی دگه ل کوره کی هه فسووی وان، سه ری داڤا هه موو ئاریښین دی یین سنسلیه ییه. د کورده وارییدا، هه ردم باب و برا هه ول ددهن کو کچا خواه نه ده نه وی که سی فیای و ئاشکرا بووی. نه فه ژی هیجه ته کا ب هیژ بوو کو برای وی بده ته که سه کی هنلی بابی وی (ژبه ر مال و ملکه تی وی). سیلاف ب نه چاری رازی دبیت: "نه ز ل هیڅی یا سه ریږنی بووم... پشتی دهه کی کیم، دگه ل حه مه یی زینگر و مه لای تاختی مه و دوو زه لامین دی هاتنه ژوور... بپا۴". ب فی چه ندی، سیلاف دبیته هه ژینا که سه کی هنلی بابی خواه، کو چه ندین ژن به ری وی بهرداینه. دگه ل فی میړی، توشی ئیکه مین ترؤمایا دهروونی دبیت، پشتی حه مه یی زینگر نه شیای وی بکه ته ژن: "نه ز ده رناکه شم، هه تا نه بهمه زافا، نه فی باش بزانه، دی چ بیژمه هه فالان؟! نه ز نه ژ نوو تولازم! تو نه کچا ئیکیی نه ز دکمه ژن... تلا خواه یا شه هدئ کره دده فی خواهدا، تژی سه ر تف کر، ب هه موو هیژا خواه، کره دنیشا متایی ویرا. فیږیږین وی، گوهی برا زافی کونکرن. تژی سه ر پاتی کچینیا وی خوین بوو... بپا۹۲-۹۳". پاشی هه موو کر بارین وی یین سیکسی دگه ل میړی وی یی حه لال مینا ئیغتصابکرنی بوون: "نه دهیلا نه ز جلکین

خوه ژبهړ خوه بکم، دبهړ مندا ددراندن. دگوت: نهغه ژى خوشييهکه... بپ۹۷". ههروهسا دهمنى ثيابى ژبشتمه بچيته دهف و نههتلاى، ب تهعدايى يا ئيغتصابكرنى دگهل كر: "ديسان دهستين من ب ئيشا تهختيشه گريدان و پييين من ژى وهك وى ثيابى، ب بنى تهختيشه گريدان... كهماخين من ب وان دهستين زقر پهرخاندن، ب ههموو هيزا خوه، نهز كيشامه دكوشا خوهدا... بپ۹۹-۱۰۰". نهف ترؤمايين بهردهوام و يهك ل دويف يهك، ئيخسته د قهيرانهكا دهروونى يا ناله باردا. ئوو دهمنى ميرى وى ژى تير دبيت، بهردهت، لى د كرياتا بهردانيدا ژى (كو رزگاربوونهكه). توشى ترؤمايهكا دى يا دهروونى دكهت: "من دهست هاقئته دهريپكورتكى خوه، دا بكمه بهر خوه، ژ دهست من ئينا دهر و گوت: نهغه من بو ته كريبه، نابت تو بى... نهز ب تهنكا كراسى و بنى دهريپى ژ مالا وى دهركهتم... بپ۱۰۰". ژ قى رهوشا دهروونى يا ههلوهشيابى، بهرهف گازنده يين باب و براى خوهفه دچيت. نهو پيدشى هاريكارى يا بنه مالا خوه بوو، كو پشتهفانى يا وى بكن. لى باب و برا ژ نهگهري ژدهستدانا زاقايهكى دهوله مهنه. نهو سووچار دكر و گازنده ژى دكرن و د مالفه زيندانكر. ههتاكو خوازگينى بو هاتين، بى بزانيت كيبه و چيبه، رازى دبيت (ب نهمازهى نه پيره ميره). ژ لايه كيشه دثيا ژ زؤلم و ستهما باب و برا و زيندانكرنا دناف ماليدا رزگار بيت: "د مالا بابى خوهدا، نهز بوومه پيشازهكا گهنى. كهسى پووته ب من نه دكر. ب شهفا و روژ، وهك گرتيا دژوورا خوهدا... بپ۱۰۷". ژ لايهكى ديقه ژى، گهنه كى ههثري و بيه و ديپژن لاه و خوينه واره ژى. لى ههړ يا دوودل و ب گومان بوو: "چاوا تو لازهكى وهك مراد دى ب بيژنهكا وهك من رازى بيت؟ من ههړ دگوته دايكا خوه، دقئت هوون راستيا من بيژنى دا په شيمان نه بت. دايكا من دگوت، نهو هه موو تشتان درانن... من نه درانى ل ناف مروقين وى كهس پى رازى نابت، كهسى نه قئت كچا خوه بكته د جوبه خانه ييدا... بپ۱۱۰-۱۱۱".

ل مالا میړی دووی، سیلاډ تۆشی دوو سه تمینین دژوار دبیت، یا ئیککی
 خه سوویا وی گه وادیی بۆ بوو کین خوه دکهت و ب پاره دده ته شۆلی. پشتی
 میړی خوه پی ئاگه هدار دکهت و چ پووته ب گازندا وی نه هاتییه کرن،
 دویفچوونا میړی خوه دکهت، بۆ ئاشکرا دبیت کو ئه و ب خوه زی مرۆڤه کی
 پووچه و دووره ژ زه لامینیی (قوندههه). د حاله تین هۆسادا، مالبابا کچی دهینه
 دناڤ ئاریشه ییدا و چاره سهر دکهن، ئه گهر نه ژ بهر خاترا کچی بیت، ژ بهر
 خاترا سومعه تا بنه مالی ب خوه یه. برایی خوه ئاگه هدار دکهت، لی برایی وی
 زی ژ لای خه سوویته دهیته کرین: "ئەز نزانم چ بۆ گۆت.. لی یا ئەز باش دزانم،
 وی شەقی هەتا سپیدەیی دوو ژن ل مالا خەسوویا من، دبهر ته نشتا برایی مندا نختن..
 بیپا ۶۸". پشتی شی بۆ یه ری، برایی زی پشتا خوه دایی و ل دژی بهردانا وی
 راوهستییا، جاره کی دیژتی: "ما دئ هەر روژ ب بهردانا ته ڤه بم. دوهی بوو، ته خوه
 ژمیره کی دایه بهردان. شی سوچه تی نه کی... بیپا ۷۰". ئه شجا دوو رییک کهفتنه
 بهرانبه ر سیلاډی یان دگهل خه سوویا خوه کار بکهت، یان زی بهر هیت. لی
 ئه گهر بهر هیت، هم مالا میړی وی و هم مالبابا وی زی، دئ ب دویف کوشتنا
 ویته بن و وه کو بینامووسه ک دئ هیته کوشتن (نه وه کو رهین ژ بینامووسی).
 ئه ڤه زی ئیک ژ عورفین جفاکی یین نه داد په روه ره دگهل ژنی دهیته کرن. مشه
 جاران، مالبابا ههست ب بیگونه هی یا کچا خوه دکهت و دبیت بزانیته کو
 بیگونه هه، لی ژ بهر گۆتین خه لکی و لۆمه کرنا دنیای دهیته کوشتن. نه دووره
 ب دهان یان سه دان کچ و ژنین بیگونه ه ژ بهر گۆتگۆتکین خه لکی هاتییه
 بنناخ کرن. لی ئه گهر بشیت دگهل میړی خوه بهر هیت، هینگی ژ لای جفاکیه
 دئ یا قه بوولگری بیت. ئه هزرا هه ڤسوویه کی وی بۆ گۆتی، چوو د سه ری
 را و میړی خوه قاییلکر کو بچنه ئورویا: "ئەڤ بریاره دئ من ژ خوه کوژتنی رزگار

بکت. ژبهړکو نه ز چو جاران هزرا خوه فروتنی ناکم. بهردان ژى نه ما، تنی ل پیشیا من خوه کوژتنه یان نه ف بریاره... بیپ ۷۲". هه موو هیقى یا وی نه و بوو کو ژ وی مالی دوور بکه ښت.

د ره و شه کا نه جفاکى یا بارکرى ب خيانه تی، خيانه تا هه فالى و میثاندارى و عورفین کورده واریښدا، هه وار ل مالا سیلاقی داخوازا نه ښینی ی دکه ت. سیلافا ترؤمدار و ترسیایى ژ هه موو زه لمان. وی رت دکه ت: "من گوټ نه فقی ره و شه نبیر و ناخفتن خوه ش، نه وی من هزره کا مه زن بو دکر، نه وی نیخسیرى بنى خویه، نه وی نیره... بیپ ۸۴". لی دکه ل هه ولدانین به رده وام و پیډفى یا سیلاقی ب هه فاله کى باوه ریڼکرى کو دلئى خوه بو فه که ت و هنده ک ژ خه مین خوه ب دلده ریژکرنئ فه ره ښینیت. دبیته هه فاله هه واری، نه مازه پشتی زانى کو نفیسه ره و دئ سهره اتى یا وی که ته ره ومانه ک کو بیسته وانه به ک ژبو کچین به دبه ختین و هکو وی و مالبا ته کا نه زانا و هکو مالبا تا وی. لی نه هه فالینیه دبیته نه ښینی و پاشی دبیته عه شقه کا راسته قینه یا دوو دلین بریندار. د گه له ک له قته یین ره ومانید، نفیسه رب ریکا دانوستاندین دنایه را هه ردو و عاشقاندا، نامازه ب وی چه ندئ دده ت کو سیلا ف نه قه حبه یه، لی نه ښینداره که و یا موماره سا مافه کى خوه یی ره و فانی دکه ت:

- نه ښینی یا چ؟ پشتی سن بچووک و دوو میران؟... من ژى ژن و سى بچووک هه نه. / گه له ک زه حمه ته. / گه له ک ساناهیه... بیپ ۲۰.
- به لا خوه ژمن فه که. نه ز هه ست دکم، نه ز نه گهرئ مالخرا بکرنه ته هه... بیپ ۸۳.
- باش بزانه تو میرئ نیکنی ژلی جه لالین من، ده ستى خوه کریبه من... بیپ ۹۴.
- ما بچووک و کار و مال و ژیان بو چنه؟ هه کهر ره و فى شه ره ف نه بت... بیپ ۱۷۰.

ب فان میناکان و گهلهک میناکین دی بین دهر براندی، ههوار و سیلاف داکوکیی
 ل سهر پاقزی و ئەقینی یا دناقبەرا خوهدا دکەن. ئەو ئەقینا ئەو هەردوو پیکفە
 تەئاشاکرین: "تو باوەر دکی ئەز ژ دل هەز ژتە دکم؟ نەخیر، تو هەز ژمن ناکێ. ئەم
 تەمامکەرین ئیکن. ئەوا ژتە کێم، ئەز ددەمە تە، ئەوا من دقیت تو ددیه من. ئەوما ئەم
 دشین پیکفە بژین... بپا ۵۹". چونکو ههوارى ژى بى دلى خوه ههژینى پیکینا
 بوو (نه ژبەر هندى کو کیماسیهک ل ههژینا وی هه بوو). لى ژبەر هندى کو
 چ ئەقینی دگەل نه بوو، ل سهر هاتبوو سه پاندن: "تنى من دقيا، ئەوا بێتە بەر دلى
 من، ب رینا ئەقینى بت... نه ب بریارا بابى من بت... بپا ۷۶". ئەف بۆبەرین
 هەردوو کرینه ئیخسیرین ههژینییهکا نه ژدل، ببوو ئەگەری گهاندنا هەردوووان
 کو د خۆشیهکا بى توخیدا بژین. لى دەمى سیلاف داخوازى ژ ههوارى دکەت
 کو هەردوو یا ب دلى خوه بکەن (توژنا خوه بەرده، ئەز دى میرى خوه بەردم.
 ئەم دى بنه مالهک، دى بنه ژن و میرین ب دروستى... بپا ۱۱). ئانکو بەرى کامیری
 ژ دل و دلینی بەر ب هزر و مەژیفه دچیت. ل قیرە قەیدین جفاکی دەینە
 دناف بابەتیدا و ههوار ب مەژیهکی جفاکپهروه سەرەدەری دگەل پرۆژی
 پیکفەژیان و ههژینى دکەت. لى ژبەر حوکمی جفاکی، ههوار نەشیت دەست
 ژ خیزانا خوه بەردەت: "ئەو نه تنى ژنا منه، دوتماما منه ژى، دایکا سى بچووکیین
 منه... بپا ۷۲"، "من چو خرابى ژى نەدیتییه، دى چاوا بەردم؟! دى چ بێژمه کهس و
 کارین خوه؟ دى چ بێژمه بابى خوه؟ ببۆره، ئەز نەشیم، نه ب ساناهیهیه... بپا ۱۶۱".
 ئەفجا دبیته سه دەمى ژیکدووربوونا وان. ههوار دکەفته د قورنەتەکی مالیشه و
 ههکو دەر دکەقیت ژى، د پرانییا جاراندا، پولیس وی ب سهرخۆشى دگههیننه
 مال. لى ژنا وی هاریکاری یا وی دکەت کو سیلافی ژبیر بکەت و وی مالا د
 چاقین جفاکیدا ههژی، بیاریزیت (ههه ژبەر بنه مالى و ههه ژبەر زارۆکان).

سیلاڤ ژى دکهفته دبن کونترولا میړی خوهڅه و پشتی نه مانا نه ټینی یا گیانی، بهر ب وی خوه فرۆتنيڅه دچیت، نه وانه و ژبه ره فی. لی ټه جار نه ل بن دهستی خه سوویځیه، به لکو ب دهستی میړی خوه دهیته فرۆتن. د فی رومانیدا، نفیسه ر پشته فانی یا هه څبه ندی یین ژ ده رفهی باز نه یین هه ټزینی دکت (نه گهر ژدل و راستگو بیت). پشتی سیلاڤ ژ هه واری دوور دکه ټیت، دپیژته خوه:

- نه ټه چنه د سال بوون، نه ز دخوه شییه کا تایبه تدا دژام، که سی ناگه ژ مه نه بوو. من چ کر؟ من چ نینا سه ری خوه؟ هه ری من بوو. من ژ ژنا وی پتر ددیت. چ دلره شی بوو من کری... ب ۱۲۳.

- ب دهنگه کی بلند کره هه وار: هه وار... دئ چاوا ژ عه شقا ته رزگار بم؟! دئ چاوا که همه ته؟! دئ چاوا دیسا ته رازی کم... ب ۱۶۲.

- کا تو بیبه خت. ته نه ز فیږی خوه فرۆتنی کرم. ودره نه ز پیندقی ته مه... ب ۱۷۴.

نفیسه د هوشداری یا خوه دا، پشته فانی دل و دلینی یا مروټیبه کو ب ناوایه کی نورمال ده برینی ژ هه ستین خوه یین هه لگرتی بکته. لی ب شیوه یه کی نه هوشی پالپستی یا هه ټزینی یا مه ژ و هزری دکت، کو موباره کی و هه ټیتی یا جفاکی هه یه. ټه دووانی یا په هله وان و نفیسه ر ب هه فرا که فتینه تیدا، ره نگه دانا عورف و عده ت و په روره یا جفاکیه. نه و تیگه هی کو سیلاڤ بهر ب خوه فرۆتنيڅه دچیت و هه وار بهر ب هه ټسه نگی یا خیزانځه دچیت. تیگه هه کی نیرسالاریه و چ ژ وی تیگه هی جودا نینه، نه وا برایی سیلاڤ ل گه ل کری. نه گهر نه، نفیسه ر دشا کو سیلاڤ ژ میړی وی بلده ته بهردان، یان پشتی وی نه ټینی، هه موو خو شی یین ژ یانی ل خوه حرام بکته، یان ژ یه نایی ببه ته بهر هاریکاری یا پولیسان... هتد. وه سا دیاره نفیسه ری هه ست ب ټی دووانی یا هزری کریه، له و ب هه ولدانه کا نه گه له ک سه رکه فتی، هه واری

ژی گونہ ہبار دکت: "تو ژی وهک وانی، تو ژی وهک برایی منی، وهک میری منی، چو ژوان جودا نینی... بیپ ۱۷۵". ئەف گونہ ہبار کرنا پەهلە وانی، هەفسە نگیه کی دئیخته سەر هەلوستی نقیسەری و پەياما وی یا ل پشت ریزکان پی ئاشکرا دبیت، کو ئازراندا بابەتە کی جفاکیه و فەرە ئەم هەمی ب کووری هزرا خوه تیدا بکهین. هەر چه نده د هەولدا نه کا پیشوه ختا دووباره بوونا نیشانین ترۆماید، ئیشارەتی دده ته ئی خالا ژینگۆتی: "ئەز ژ دنیایی هەمووی دترسم. ئەز وهسا هزر دکم، هەر زەلامی بەری خوه دده ته من، تشتەک ژ من دقیت. ئەز ژ ته ژی دترسم... بیپ ۱۳۲". لی د گەرمه گەرما خووشی یا ئەفینیدا، ئەو ترس دەیتە فەرەفاندن، کو نیشانا ئەفینداری و عەشقه کا راستگۆیه.

وهکو هەموو رۆمانین نقیسەری و بین دەفەری، ئامازە ب هندهک بابەتین جفاکی و نیشانین ترۆمایا دەر وونی ددهت. د وهسفرنا جفاکی کولله کتیشدا، کو سەرا کەنی یا کچکە کا هیژ سنبلە هەمی باژیرک ئینا ئیشتە ئیشتی، دبیریت: "ل فی باژیری، کەس نەشیت چو نەئییان فەشیرت، کەس نەشیت خوارنەک خوهش بن جیرانان بخۆت... بیپ ۲۲". ئانکو جفاک هەموو دخۆشی و نەخۆشیاندا هەفگرتینە و وهکو کەریه کی پەزی پیکفه ژیانێ ددۆمینن. هەر وهسا د وهسفرنا رهوشا گەنجان و هەشەندی یا وان ب ژانقه، دبیریت: "ژ هسکاتییا باژیری... تولازین وی ل سەر یقنا جاددهیی، وهک پۆلیسین زێرهفانیی، چاقرلکانی دگەل عەبا رهشان دکن.. بیپ ۲۳". ئانکو هیشتا ژنی ئەو ئازادی نینه کو بی عەبا دەرکەیتە بازاری. ئەفه ژی ئیشارەتە که ژبو جفاکە کی دایخستین نیرسالاری کو ژن تیدا یا فەچغاندی و تەپەسەر کریه. سەبارەت دووانیزما خەلکی جفاکپەرور دنابەر هۆفاتی یا (ئەوی) و کونترۆل کرنا ئایینی یا (ئەزای) و ئفستنا (ئەزا بلند) دا، میری ئیکی

بئى سىلاڧى پىشتى ئەشكەنجه دانى و ئىغتصابكرنا ژبەر و پشتشه و ژبەردراندانا
 ھەموو جلكين وئ و نەھىلانا برنا دەرىپكورتكى خوە (دەمى برپاردانا بەردانا
 ویدا)، ھەمەبئى ژىرنگر دىيژتئ: "نەچە، ھەتا ئەز سەرى خوە بشۆم و نقيژا سپىدەين
 بكم... بپا؟۱۰". ئەفە تەھەكومەكا نقيسەرىبە ل سەر ھندەك رەفتارىن قەببولكرى
 بىن جفاكى، كو ھندەك ئايىردەبىن ئايىنى دچاڧىن جفاكىدا دەينە دىتن و ھەموو
 ھۆڧاتى و فىلبازى بىن دى بئ دەينە فەشارتن. ئانكو ترانەپىكرنەكا ئاشكرىا يا
 نقيسەرىبە ب ئى دووانىزما ھەبى دناڧ جفاكىدا.

كۆمەكا موفارەقەبىن جوانىن و پزەبى دناڧبەرا ئەڧىنى و قەجەبىيدا، دناڧبەرا
 گۆتئىن دەستپىكى بىن ئەڧىندارى و گۆتئىن نەھەڧرىنىيدا ھەنە، كو جارنا وەكو
 خەون و جارنا وەكو ھەلوەسە بۆ دەين. بۆ نمونە؛ پىشتى دكەڧتە دناڧ داڧا
 مېرى گەواد و قونەھدا، گۆتا خەسوويا وئ دەيتە بېرى، دەمى گۆتئى: "چىە تو
 خوە ل سەر سەرى مە شەرىڧ دكى؟ ما ئەم نزانن تە چەند گان داينە، بەرى تو بىيە د
 مالا مەدا؟!... بپا؟۵۲". ل وى سەردەمى، وئ ئەڧ گۆتە ب توندە رەت دكر و ب
 كىمبەبى ل خەسوو و بنەمالا مېرى خوە دئىرى. لئ ئۆكە ئاخڧتتا وئ يا دبىتە
 راستى و ل شوينا خەسوويى (مېرى وئ گەوادى بۆ بكت)، كو داكەڧتنەكا
 مەزنترە ژ يا ئىكى. ل دومامى يا رۆمانى ژى ب شىوہى ھەلوەسەبەكا دىتنى
 خويا دكەت، كو دەستپىن مېرى و خەسووييدا دبىتە قەرقوودە: "مراد ژ وئشە
 ھات. ل ھنداڧ وى سەرى تژى خوين و ھىشى راوہستىا. ل پىش چاڧىن ھەموويان،
 دۆخينا خوە ڧەكر، مېزتە ب كلۆڧكى وئشە... بپا؟۱۷۶". كۆمەكا نىشانىن دووبارەبوونا
 ترۆمابى ژى، ب شىوہىكى ھۆستاينە بەلى كرىنە، دەمى ھەوار ژى دوور دبىت،
 ترسا وئ يا بەرى ژ زەلامان دھاتە پىش چاڧان. ئوو دەمى مېرى وئ توندوتىژى

دگهل بكار دئينا و ب تبالا شههدئ ژكچينئ ئيخستئ، ئەفجا هەكو وئ ئيئاي د
 حەمامكا خوئە دەستپەرئ بكتە، هەمان ديمەن هاتە بئيرئ: "بەري تالا وئ يا
 شههدئ نقون بت، كەنيا حەمەين ژيرنگر تئري گوهان بوو. جرفەك فئ كەت... بپا ۱۳۶".
 د ئئ سەفەرا دريژا سيلافيدا، ئەم د كارين بيژين كو دچەندين قوناندا بوريە
 هەتاكو گەهشتيە كەفتنا دوماهئ (قەحەچيائئ): قونانا ژيانا نورمال و ئەفئني
 يا ئيكي، قونانا هەفئيني يا نەژدل، قونانا هەفئيني يا ژدل (لئ بپارا چەوت)،
 قونانا ئەفئني و ئەنجامدانا كرياتا سيكسي يا باركري ب ئەفئنيەكا دروست،
 ئوو قونانا قەحەتي و قەحەچيائئ. جوداهئ يا قەحەتي و قەحەچيائئ
 ئەو و كو قەحە بازگاني ب لەشئ خوە دكتە و ب شيوەيەكي ريخستئ
 بازاري پئ دكتە. لئ قەحەچيائئ، هەر كرياتا هەفئەند بيت ب سيكسي
 نەرەوا و نەژدل، دبيت نرخەكي راستەوخوي هەنوكەيي هەبيت و دبيت ئەو
 نرخە ب بەرژەوئەكا گيرؤكريفە هەفئەند بيت.

۲. سقئتلانا

سقئتلانا ناغئ كچەكئە كو ژ ئەنجامئ ئيغتصابكرنەكا مژدار و ژ لايئ
 كەسەكي نەديارفە هاتئە ئەنجامدان. دئئ رومانيدا، نقيسەري شئوازي ريكەفتين
 بويەران ب سنسەليا روودائئ بكارئينا. هەموو روودان دنائبەرا موسكو و
 ئەلمانيدا (ميونيخ و نورنبرگ) د قەومن، پرائيا پەهلەوانان ژئ بيانئە (ژبلي
 ئازادئ كورد كو پەنابەرە ل ئەلمانيا). ل دەستپيكي (۱۹۹۰)، ژ بويەري تەعدايي
 و ئيغتصابكرنا دايكا سقئتلانايئ دەست پئ دكتە، كو شەفا سەري ساليە و
 هەموو خەلك بي سەرخوشە: "هەند بوونە كەلەخ كەتن بەرپييا، هەند دكوشا هەفائين
 خوئەدا نقتن، هەند ل سەر ميژين فەخوارئئ دخەوچوون... بپا ۸". باشئ ل ئاھەنگا

روژبوونا سڦيتلاناين، ديسا پرائيا خه لکي د سهرخوشن و ب هه مان شيويهين
 دايکي، سڦيتلانا زي دهيته ئيغتصا بکرن (۲۰۰۶). ئەف ههردوو ئاماژه يين
 ئيغتصا بکرن کچان د ده مي ئاهه نگين خوشييدا، نيشانا ره وشه کا ناله بارا جشاکي
 رو سيبه. ده مي مروف د ره وشه کا ناله بار و قهيرانه کا دارايي يان دهروونيدا بيت،
 په نا بو سهرخوشي و خوه ژبيرفه کرنئ دبهت. ئوو دده مي سهرخوشييدا، مروفي
 ئاگه ژ خوه و جشاکي نامينيت، ئەفجا بهر ب خوه رسکين خوه يين غهريزه ييشه
 دزفريت و ب بيهوشي هندهک کريارين نه ياسايي ئەنجامددهت. هه بوونا
 ههردوو کريارين ته عدايي يا سيکسي د دوو ئاهه نگين که لتوريدا (سهري سالي
 و روژبوون)، نيشانا نه بوون يان لاوازي يا ياساييه ل وان جهين ئاههنگ لي
 هاتينه گيران. ئانکو، نفيسه ري به حسي جشاکي وه لاته کي دکهت، کو وه لاته کي
 ب هيز و يهک ژ جه مسهرين جيھانييه، ملله ته کي هه ژار و بي ياسا و بيزار
 دناڤدا دزيت. ئەفه زي ئاماژه يه ژ بو پشتگوه هافيتنا ملله تي دناڤ سيسته مين
 شمولى و دکتاتوريدا. ههروه سا هه فبه رکنا (ئەز) و (ئەو) و (ئەزا بلند) يا
 که سايه تي يا مروفييه، کو هه رده مي عورفين ئەزي و کونترولا ئەزا بلند، بهر ب
 لاوازييه بچن، مروف دي بهر ب پالنه ر و غهريزه يين خوه يين ئاژه لييه
 زفريت. هه ر ئەف ره وشا ژيگوتيه کو گه نجه کا وه کو سڦيتلاناين، وه لاتي خوه
 بهيلايت و بهر ب په نابه رييه دچيت. ل که مپه کا ئەلمانيا، هه ز ژ کوره کي
 جوھي دکهت (ئەلنکس) و کرياره کا سيکسي يا ب هزر و بريار دگه ل دکهت،
 به لکو بيته سه ده مي پيکتينا هه فزيني، داکو بيته خودان خيزان و بکه فته
 دناڤ ژيانه کا ريکوييک و سروشتيدا: "پا هه که ئەز ئافز بووم؟... ئافزا چ؟!.. ته
 ئەز گام بيي کوندوم و بيي چو ريگر. ئەز دي ئافز بم، ئەز کچم، نه وهک ته زه لامم...
 بپا ۱۲". هه رچه نده ئەفه تيگه هه کي جشاکين موسلمان و روژه لاتيه ژبو

هه‌به‌ندی یا دناڤه‌را زه‌لامان و کچین کچیندا، لئ نڤیسه‌ری ژ پاشخانا جشاک‌ی
 یا کچه‌کا کورد ئیناده‌ر و ب شپوه یی پینقه‌نایی (ئیسقاتی)، هاقیتیه‌ سهر کچه‌کا
 رۆس. ل ده‌ف کوردان، ده‌می کچ ژ کچینی دکه‌ثیت، فه‌ره بکه‌ر خوه لئ بکه‌ته
 خودان و مه‌هر بکه‌ت. لئ د جشاکین ئورۆپی و رۆژاڤاییدا، ئەف هزره د سهری
 واندا نینه، چونکو پرائیا کچان هه‌تا ده‌می شووکرئ نه‌ کچینن. ل گوره‌ی
 سیسته‌می په‌روه‌ده‌یی یا وان، هندی کچ نه‌شووکرئ بیت، ئازاده‌ سیکسی دگه‌ل
 هه‌قالی خوه بکه‌ت، لئ ده‌می شوو دکه‌ت، هینگی وی ئازادین ژ ده‌ستدده‌ت و
 هه‌ر په‌یوه‌ندییه‌کا ژ ده‌رفه‌ی قه‌فه‌سکا هه‌ڤرینی دیته‌ سه‌ده‌می ژیکه‌ه‌بوونی.
 ئەڤجا ده‌می سڤیتلانا دیڤرته‌ ئەلیکسی: "ئهم دئ خوه گرن، ئئ ژبیر نه‌که، تو با‌بن
 وی یی، خوه به‌رزه نه‌که... بی‌پای ۱۲". ئەف دا‌کۆکیکرنه، وی نیشانی دده‌ت کو ئەڤینی
 یا وی دگه‌ل ئەلیکسی، ب ریکا مه‌ژ و هزرکرئ هاتییه‌ کرن و دیته‌ مه‌ره‌مدار
 و پلانریژکری بیت ژئ. مه‌ره‌ما هه‌ره گرنگ ئەوه کو دوو په‌نا‌به‌رین که‌مپی
 هه‌ڤکاری یا هه‌ف بکه‌ن، هه‌تا‌کو سه‌متا ژيانا هه‌ر ئیکی ده‌یته‌ ده‌ست‌نشان‌کرن.
 نه‌دوو‌ره ژئ، ژبه‌ر هندی بیت کو خانی و هنده‌ک هپسانکاری یین دی، زووتر
 دده‌نه‌ که‌سائین خیزاندار. ب سه‌دان کچ و کورین کوردان ژئ (هه‌روه‌کو ژئ
 دیڤرن)، ئەف جوړئ هه‌ڤرینی یا به‌رزه‌وه‌ندخواز پیکئینانه ژبو چونا ژ ده‌رڤه و
 ب ده‌ستقه‌ئینانا مافین په‌نا‌به‌رین. نه‌دوو‌ره ژئ، زیده‌ه‌شیارییه‌کا ترۆمای بیت،
 کو سه‌رپۆرا دایکا وی دگه‌ل وی دووباره نه‌بیته‌ڤه، کو بی هه‌بوونا با‌به‌کی دیار
 زارۆکه‌کی بی‌گونه‌ه بپته‌ دنیا‌یی و پاشی ل ماله‌کا دی به‌یته‌ خودان‌کرن (مینا ب
 سهری وی هاتی، کو پشتی ژدایکبوونی دگه‌ل داپیر و باپیری خوه مه‌زن بی‌وو).
 پشتی کوره‌کی ب ناقئ ساشا دئینه‌ دنیا‌یی و دبنه‌ خودان خانی و خیزان، میری
 وی (ب هیزا یاساین) خانی و زارۆکی خوه ژئ دستینیت و وی ب تنی ژ مال

دهردئیتخت. ب ئی چەندئ ئی، سقیتلانا دکەفته کولانا. د ئی رهوشا ناله باردا، دکەفته دا ئین ئە ئینی یا کورده کی. لئ چونکو هیشتا ژ ترۆمایا ژ دهستان و ژ یقه قە تیانی رزگار نه بوویه (ژدهستانا خانی و خیزانی، ژ یقه قە تیان ژ کوری خوه)، باوهری ب چ کهسان ناهیت.

- ئەز ژ هه موو ئیران دترسم... بی ۱۶.

- ئەز ژدل جهز ژ ته دکم.../ وه نینه، ئەز باوهر ناکم. ته تنئ ژ بۆ گانا ئەز د قیم.../ بیوهره سقیتلانا، ژ ئین گانا تژی کولانین با ژ ئیرینه، من تو وهک هه قال د قینی، باوهر بکه... بی ۱۷.

- بیوهره، ئەز باوهر ژ چ ئیرا ناکم. من بگه هینه مال... بی ۱۸.

دهمئ ئازاد وی ل سهر هه موو ژ ئین با ژ ئیری دچیت رینیت، چریسکه کا ئە ئینی د چا فاندنا دبرس قیت. لئ ئەو ب شو فقه کرنا لۆژیکا که فن (سه دم و ده رئه نجام) خوه ژئ دده ته پاش و باوهر ژئ ناکه ت: هه موو ئیران ئەز بۆ گانا د قیم (پیشه کییا مه زن)، تو ژئ نیری (پیشه کییا بچوو ک)، ته ژئ وهک وان ئەز ژ بهر گانا د قیم (ئه نجام). ئە گهر ب هووری ل ئی پهره گرافی بنی رین، دئ بینین کو هه مان ده ستینکا چیرۆکا هه واری و سیلا قییه. کوره کی کورد چیرۆکه کا ئە ئینی ژئ کیمه و کچه کا پیدئ ب هه قاله کی کو دلئ خوه بۆ فه که ت و خوه ل بهر سیبه را وی پیاریزیت. ئەف نیازین هه ردووان ب ئاشکرای دیار دبن، ده می هه ر ئیک جه ئ ژفانی ده ستنیشان دکه ت: "وی د قیا وی بکیشه جهه کی تازی و دوور ژ چا فان. وی د قیا ل جهه کی رۆن و دیار روون... بی ۲۸". نانکو وی د قیا بیته هه قالا ئازادی، لئ ئازادی د قیا بیته عه شیقا وی و سیکی دگه ل بکه ت. ئەف ئە ئینی یا ئیکلا یه نی یا ئاشکرا و هه بوونا کریارا سیکی دگه لدا، نیشانا بهر ژه وه ندییه (خۆ ئە گهر بهر ژه وه ندییه کا مینه ئی بیست ئی). ئەفه ژئ بهرئ مه دده ته هه بوونا

مه‌رما هەر ئیڤکی ژ وان، سڤیتلانا هه‌ز ژ که‌سه‌کی دی دکه‌ت ب نافی ئیشان. نازاد زی خودان ژن و ماله، بو سیکسی دگه‌ل گه‌له‌ک ژنین دی نفستییه و دنقیت: "ژ وی روژی، هه‌ر چه‌ند روژه‌کان، نه‌و کچ یان هه‌ر نیچیره‌کا دکه‌ته ده‌ستان، ل وی جهی و ل سه‌ر وی ته‌ختی دکره میشان... بی‌پا ۲۳". مه‌رم ب وی جهی و وی ته‌ختی، پشتا ترومیلا ویه کو یا به‌رفره‌ه بوو، تیرا نفستنا ژن و میزه‌کی دکر. سڤیتلانا ل گه‌له‌ک جهان و د گه‌له‌ک دانوستانداندا، وی ئیشاره‌تی دده‌تی کو وی وه‌ک هه‌فال نه‌و دقیت، نه وه‌ک ئه‌فیندار. لی نه‌چارم خوه ب ده‌ست ته‌فه به‌رده‌م: "ده‌قی خوه هه‌قیته ده‌قی وی، ژ ترسا جاره‌کا دی برسی بمینیت، به‌ره‌فانی ژ لیقین خوه نه‌کر... بی‌پا ۴۹". ئەف له‌فته‌یه باشت‌رین نمونه‌یا سیکسی بی ئه‌ئینی و به‌رژه‌وه‌ندخوازه. ل قیره نفیسه‌ری ئیایه نیازپاکی یا سڤیتلانی نیشا بده‌ت، ل به‌رانبه‌ری هه‌زا سیکسی یا نازادی. هه‌ردوو یان پیدتی ب هه‌ف هه‌بوو، پیدتی یا سڤیتلانی هه‌فاله‌کی دلوفان و وه‌فاداره، پیدتی یا نازادی سیکس بوو. هه‌ر ئیکی به‌ره‌فانی ژ به‌رژه‌وه‌ندا خوه دکر، ب مه‌ژ و هه‌زری سه‌رده‌ری دگه‌ل هه‌ف دکر (نه ب دل و دلینی). سڤیتلانا ب ئاشکرای دیبژته نازادی کو که‌سه‌کی دی د ژيانا ویدا هه‌یه و هه‌موو دل و دلینی یا وی، ب وی که‌سیفه گریدایه:

- بی‌پا ۲۹. من نه‌قیت تو ب چاقین له‌شفرۆشان به‌ری خوه بدیه من.. بی‌پا ۲۹.
- نه‌ز نه‌شیم دگه‌ل ته‌ بنهم. نه‌ز نه‌شیم ژ فان ماچان پتر بدمه‌ ته... بی‌پا ۳۰.
- تو درانی تو میری سیی یی دگه‌ل من دنقی؟!... بی‌پا ۲۴.
- نه‌ز نه‌شیم هوسا دگه‌ل ته‌ بنهم. من هه‌فاله‌ک هه‌یه نه‌ز ژ دل هه‌ز ژ دکم، نه‌م دئ بنه‌ ژن و میر. دئ ب دروستی دگه‌ل من ژیت... بی‌پا ۳۵.
- بی‌پا ۳۶. نه‌ز نه‌شیم وه‌ک له‌شفرۆشان بژیم... نه‌ز نه‌شیم دگه‌ل دوو میران بژیم...

- نهغه نهز هاتم. ته چ دڦيت دگهل خوه بينم؟.. من مروڦاڤه تي دڦيت... بپا۳۴.
 - من نهڦيت بارئ ته گران بکم. نهز دزانه تو خودان ژن و بچووکي.../ تو ژي بچووکين مني.../ خوهزي ته ب وي چاڦي بهري خوه دابا من... بپا۴۴-۴۵.
 - لي هوسا بو من دهست نادات، نهز نه شيم چه ز ژ ميړه کي خودان بکم... بپا۴۶.
- نهف دانوسناندين بوري، نامازنه ژبو نيازپاکي و بينگهردی يا سڦيتلاناڤي ژبو ههڦاليني و ريژگرته نازادي (نه گهر نه بيژين نه ڦيني يا وي). د هه مان ده مدا ژي، نامازنه ژبو تير کرنا غه ريزه يا سيکسي ل دهف په هله واني. لي نيازین وان، فالانه ژ نه ڦينييه کا گهرم و ژدل. سه ره رای ڦي چه ندی ژي، هه ر ئيک دگه هته مه ره ما خوه، نانکو نازاد کريارا سيکسي دگهل دکته و نه و ژي دناف له پين نازاد دا، هه ست ب گرنگي و بهايي خوه دکته. نه ري ئم دي چ بيژينه ڦي هه ڦه ندي؟ ئايا نه ڦينييه يان له شفرؤشيه؟ هه له بت نه نه ڦينييه چونکو سڦيلاناڤي نه ڦينداره کي دي هه يه و نازاد ژي ب چاڦي نيچيره کي لي دنيرت (هه رچه نده نيچيره کا تايه ته). نه له شفرؤشيه ژي، چونکو نه و بو نازادي ده يته پيشکيشکرن. نه ژبو هه ر که سه کي هه مان نرخ هه يي ده يته پيشکيشکرن. هه روه سا نه رازي بوونا سڦيتلاناڤي ژ کريارا سيکسي، هه سه ته کا ب گونه هي و له شفرؤشي ل دهف په يدا دکته و خوه ب ژنه کا بيناموس دده ته وه سفکرن: "ژبو من تو جوانترين ژن و شرينترين و (لي ڦه دگه رينيت) و بينامووسترين ژن و.. بپا۵۵".
- نیشانا هندييه کو نه له شفرؤشه. نه ڦجا نه گهر قه حبه تي نه بيت و قه حبه چياني نه بيت و نه ڦيني ژي نه بيت. پا دي چ بيت؟ ديست هه ڦاليني بيت؟! يان ژي ديست عه شيقه بيت؟! يان ژي ديست جوړه کي تايه تي له شفرؤشي بيت. د تيگه هي جفاکين مه و عه ره باندا، که سه کي پيچي بووي، دشيت هه ڦاليني يا ژنه کي بکه ت، کو عه شيقا وي ب تني بيت. هه رده مي ژن پيداي هاريکاريه کي

دبيت، دئ په نايي بؤ عه شيقئ خوه بهت، دهمئ زهلام ژئ پيدئئ سيكسي دبيت،
 دئ چيته دهف عه شيقا خوه يا هه لېزارتي. ب ئئ چهندي ژئ، نه ژن دبيته
 قه حبه يه كا فهرمي و نه زهلام دبيته ئه ئينداره كئ راستگؤ. لهوا ئه دشين ب
 جوړه كئ دئ بي له شفرؤشئ بدانين. ئه د كارين نائئ له شفرؤشئ يا تايهت
 بدانينه سهر. ئه ف جوړئ هه قبه نديان دناف ته خا پايه بهرزا ئورستكراتيدا
 هه يه، كو دهوله مهندهك هاريكاري يا ژنه كا نه له شفرؤش دكته، لئ ژن ل
 بهرانبهري وئ هاريكاريئ كريارا سيكسي دگهل دكته. نه دووره قه حبه تي يا
 فه شارتئ، ناهه كئ باش بيت بؤ ئي جوړئ له شفرؤشئ. دبيت كه سهك پرسيار
 بكته، ما قه حبه تي دهيتته فه شارتن؟! به لئ دهيتته فه شارتن، دهمئ ژنه كا ريژدار
 و ژبو مهرمه كا بازرگانئ يان پله و پؤسته كئ جفاكي له شئ خوه دكته ته متا و
 پارسه نك، ئوو دناف جفاكيدا ژئ كه سه كا ريژدار و قه بولكري بيت، هينگي
 دئ شين بيئئ له شفرؤشئ يا فه شارتئ. هه رچهنده د پرائيا فلم و درامايين
 ميسريدا، ئه ف جوړئ قه حبه تي ل دوماهئ يا درامايئ ئاشكرا دبيت و پيشازا
 وئ دناف جفاكيدا سؤر دبيت. لئ ئه فه په ياما ئاراسته كريبه، نه كه توارئ
 موماره سه كريبه. هه رچه واپيت، سفتيلانا دكفته دناف ژيانه كا ئالؤز و بي
 خوداندا: "هه رجهئ تو بچيئ پاره دقئين. و هه ركه سئ تو سلاف بكئي گان دقئين...
 بپا۷". ئوو دناقه رئا ئه ئينئ و عه شيقه يئ و له شفرؤشئ و بيكئينا خيزانه كا
 ريكوپيئكا دگه ريئت و چ ب دهست ناكه ئيت: "ميرئ بهرئ وئ ژدل قيا بوو. وئ
 ئه و هئلا و ب دويف ئيكا دئ كه ت. هه قائلئ نهؤ، ژدل دقئيت، لئ وئ سئ چوار هه قائلين
 دئ بيئ ههين. ئازاد بي دل ساخه و مهرده، لئ خودان ژن و بچووكه... بپا۸".

ب دريژاهي يا رۆمانى، دوو چيرۆكئين عهشق و ئەئينى يا راسته قينه د ژيانا
 سقئيتلانايندا دهئنه ديتن: چيرۆكا ئيكي، دگهل ئيئانى بوو. هەرچهنده ئيئان
 كهسهكى پير بوو، لى سقئيتلاناينى ژ دل ههز ژى دكر. دبیت ههستهكا بابيين ل
 دهف هه بوو بيت، يان گه رهوتريكرنا نه بوونا بابى بيت. يان ژى دبیت دلۆئانى
 يا باپيرى خوه ل دهف ديت بيت. راستگۆيى يا ئى چيرۆكى، د دوودلى يا وى
 يا دگهل ئازاد دا بوو، ههتا ئازاد دشيا ل دهف بنقيت، كۆمهكا ههستين ئەئينى
 و هاريكاري بين ماددى بو پيشكيش دكرن، ل داويى ژى ب نه چارى كرياتا
 سيكىسى دگهل دكر. ئانكو ههردهم ئازاد دهستپيشخه ر بوو، ئوو نهو ژ نه دل و
 ب ههستهكا باركرى ب گونهباريى رازى دبوو. لى دگهل ئيئانى ههردهم نهو يا
 دهستپيشخه ر بوو: "وهك هه ر جار وى دهست ب بلندكرنا ئالاي كر.. دهقى خوه هاقبته
 دهقى ئيئان و ب عهشقهكا دژوار ميت... بپا ۵۹". ئەف دهستپيشخه رى يا سيكىسى، نه
 ئامازها برسبوونا سيكسييه، چونكو ئازاد ههردهم بى ئاماده بوو سيكىسى دگهل
 بكهت. لى ژ دل و دلينيهكا گه رم و فيرهابى يا باركرى ب ئەئينيهكا كوور
 ههردكهفت. خو د خهونين خهواڤييدا ژى، خهون ب ئيشانقه دديتن (نه ب
 ئازادشه): "ئهز يا ژ موسكو فريم و هاتيم... ئەز گه لهك يا ژته خهريب بوويم.. / دى
 وهه ژوور دلى من، ئەز ژى بى ژ ئيئين ته خهريب بوويم... / بپا ۵۵". ئانكو سقئيتلانا ژ
 وى و دلۆئانى و ئەئينى يا وى خهريب بوويه. لى نهو بى ژ لهشى وى
 خهريب بووى. ئوو دهمى ژ خهوه هشير دبیت، نقيسه ر ب وهسفرنهكا جوان،
 خووشى يا وى خويا دكهت: "سقئيتلانا، راست رابوو سه ر خوه، تژى ژوورا وى رۆناھيا
 رۆژئيه. ل دۆر خوه زفري، كهس نهديت. بهندۆشكين مهكين وى دقهكرى بوون،
 دهريپكورتكى وى دپيا نهبوو. تژى دهقى وى تاما رامووسائين گه رم بوون... بپا ۵۶". لى

کا چہوا ہردہم وی دگوتہ نازاد کو دلئی وی ل دہف کہسہکی دیہہ، ئیشانی ژئی
ہردہم دگوتئی کو دلئی وی دگہل کہسہکا دیہہ:

- بیوورہ، سہرئی من و دلئی من ب ئیکا دیقہ مژوولہ.. / نھز دزانم، لی کہس وہکو
من ہز ژتہ ناکت، تو دزانی.. / دبت، لی نھز پتر ہز ژ وی دکم، بیوورہ،
نھفہ راستییہ... بپ۶۰.

- ئیشان تو دشئی ہندہک پارا بدیہ من، بو دہمہکی کورت؟.. / پارہ! ما دی من
پارہ ژ کیفہ ہہبن!... بپ۶۰.

ئو کا چہوا ہردہم نازاد دگوتئی کو یاریا ب تہ دکہت: "کچی نھو ژئی یاریا ب
تہ دکت وہکو یی دی... بپ۶۱". وی ژئی دگوتہ ئیشان کو دلبرہا تہ یاریا ب تہ
دکہت: "وی تو نہقئی، یاریا ب تہ دکت... بپ۶۰". نھفجا سہرہرای دلئی وی یی
دوور ژ نازادی، نازاد ہر یی پیقہ گریڈای بوو، ہاریکاری یا وی دکر و
خوارن و بیرہ بو دکرئی. ئو سہرہرای دلئی دوورئی ئیشانی ژ وی، نھو ہر یا
پیقہ گریڈای بوو، ہہرچہندہ نہدحہواند و پارہ ژئی نہددانئی. نھفہ وی رامانی
دہت کو ہردووان. وہکو عہشیقہ، سہرہدہری دگہل لہشی وی یی جوان دکر.
لی دلئی وی ب ہموو ہست و نہست و ہیقشہ، دگہل ئیشانی بوو. لہوا نھم
دیژین کو وی چیرۆکہکا نھفینئی دگہل ئیشان ہہبوو. لی دہمی ژ ئیشان بیہیقی
دبیت و یی دحہسییت کو وی ہہفہندی دگہل کومہکا ژنیں دی ہہنہ. وی
دہیلیت و جارہکا دی دمیتہ بیخودان و یی ہہثال و بی پارہ، پدیوہندی ب
نازادی دکہت: "وہک گہلہک جارن ل پانزینخانہکی دوو پاکیتین جگارا و چوار
قودیکین بیرئی و ہندہک کوندوم کرین و قہستا باخچہی گشتی کر... بپ۶۳".

چيروکا عهشقا وي دگهل ئازادي هينگي دهست پي دکهت، دهمني کورئ وي و خانئي وي بو هاتينه زفرانندن. هندي ئهو پيدئي يا هاريکاري يا ئازادي، ب چاههکي شکهستي و مينا عهشيقهيهکا بهرزهوه ندخواز سهردهري دگهل داخوازي پين بهردهوامين ئازادي دکرن. لي دهمني ب مال کهفتي، وهکو کهسهکا ئازاد و ئهفیندار سهردهريي دگهل ئازاد دکهت، ئهو تهلهفونا وي دکهت و خهريبي يا خوه بو ديار دکهت: "ئهفه جارا ئيکيه، تو تهلهفونا من دکي ژبو سيکسي. ههر جار من هزار هيشي دکرن، ههتا مه کارهک دکر!... بي۹۹". ئوو پشتي ژ ئهفيني يا خوه بشتراست دبیت کو وي ئازاد ب راستگوي دفت، هزرا پيکئينانا خيزانهکي دگهل دکهت. لي کا چهوا ههوار ژ سيلافي دوور کهفت، ههروهسا ئازاد ژي ژ سقيتلاني دوور کهفت و دمينته د مالقه و دهرناکهثيت، چونکو وي نهدفيا ژن و زاروکين خوه ل سهر خاترا ئهفيني يا سقيتلاني بهپليت. ئوو کا چهوا ههژينا ههواري چافي خوه ل پهيوهندي يا ميړي خوه يا دگهل سيلافي نغاند، ب ههمان شيوه خيزانا ئازاد ژي، خوه تي ناگههينيت و ئي چيروکي ب ئاهنگا يازده سالي يا ههژيني يا وان ب دومهیک دئينيت: "ههموو ئقين ب داوي هاتن، دهما کورئ مهزن، پرتا کيکي يا ئيکي کرييه دناف تلين خودا و سوز دا کهس بهري دایکا وي، تام نهکته کيکا يازده ساليا داوهتا وي... بي۱۲۴".

لي بهري ئه ژ ئي پههگرافي تهفان بين، فهه تابهکي ل سهر پهيوهندي يا وي و ئيشاني راوهستين. ئيشان باين ئهليکسي بوو، دهمني ژ ئهليکسي هاتيه بهردان، ههز ژ خهزووري خوه کر. ئهفه ژي ئيکه ژ بابهتين هرامکري و نهپهسهند ژ لايي جفاکيهه. دبیت کهسهک بيژيت، ههکو ژنهک دهيته بهردان، ئيدي نامينيت مههرهه. لي ئفيسهري ب ئامازهيهکا کورت ئيشارهت دايه ئي

چه ندی کو هیشتا ل که مپی چافی خه زووری ل سهر بوو، لی ده می کور هاتیبه
 د مهیدانیدا، وی بو ده مکه کی خوه دوورکر و پاشی لی زفریقه. ئەفه بابە ته کی
 دی بی زناکرنا دگەل مه حرمانه، کو نفیسه ری ب ویره کی خوه لیدایی و کریبه
 بابە ته کی ئازراندی بی نه چشاکي. نفیسه ر دشیاء، ئیشانی نه که ته خه زووری
 سقیتلانی، لی ئەف هه قبه ندیبه ب مه رهم چیکریبه، کو ئاماژه ب بابە ته کی
 حه رامکری بی چشاکي بدەت. ئوو د پرائیا رۆمائین خوه دا، نفیسه ر بابە تین
 چشاکي (ب شیوهی که بهرچاڤ) دناڤ بۆیه راندا بکار دئینیت. د قی رۆمائیدا
 ژی، ئاماژه ب هندەک رهفتارین چشاکي ئورۆپایی ددهت. بۆ نمونه ده می
 سقیتلانا دکه فته د زیندانیدا، هه ر زیندانییه کا ژن دقیا پشتی ده رکه فتنی دگەل وی
 کار بکهت. ئانکو مه رهم ئەوه بیژیت کو زیندان زه مینه یه کا خو شکریه ژبو
 چیکرنا تاوانبارین پاشه رۆژی. د زیندانیقه خه لک فیری هندەک رهفتارین دی و
 هندەک تاوانباری بین دبیت. دلە قته یه کا دیدا، ده می ژ خوارنی ته فاش دبن:
 "گلیشی خوه کۆم کرن، هاقیتنه دناڤ وی ته نه کا گلیشی نه وا ب رهخ وانقه دا... بپ ۴۸".
 ئەفه ژی نیشانا وی چه ندیبه کو پاراستنا ژینگه می و که لتۆری پاقژی ب
 په روه رده یا مرۆفیقه گریدایه. ئەو هه ردوو ئەفیندارین ب دزیکیه ل قولچه کا
 دارستانی و ئەو کچا د کوپیتکا خه مگینی و بیزاری یا خوه دا، ژبیر نه کر کو
 گلیشی خوه پاقژی ته دته نه کا گلیشیدا. ژ لایه کی دیشه ژی، دقیا بیژیت کو
 پرۆسه یا په روه رده کرنی نه ب شیرهت و گۆتانه، فه ره حکومهت و ده سته لاتدار
 ریخۆشکه ر بن ژبو ئەه ناجمدا نا رهفتارا باش. ده می شه ههرداری ته نه که کا گلیشی
 ل نیژیکی هه موو جهین رووشتنی دادنیت، به ری خه لکی دده ته پیگیری کرنی.
 ئەزی پشتراستم، ئەگه ر ته نه کا گلیشی گه له ک یا ژی دوور با، یان نه با، ئەو ژی
 (وه کو مه) دا گلیشی خوه ل جهی خوه هیلن و دا چن.

دوو رۆمان و یهک نافه رۆک

ئهگهر مروف ب شپوهیهکی سهرقه سهرقه ژى، فان ههردوو رۆمانان بخوبیت، هه زوو دى تى ئینته دهر کو یهک نافه رۆکن و نفیسهرى تنى نائین په هله وانان و جهین بۆیه ران گوهارتینه. ده می هه نفیسهره ک پلانا رۆمانا خوه دادریژیت، دى بابه تى سهره کی و په یامان و بۆیه ران دارپژیت و پاشى دى دناف کۆمه کا روودانین سنسله بی و پیکفه گریدایدا دارپژیت، کو چپزه کا ویزه یی و مفایه کی ئه پستمى ژى بهیته دیتن. ئهگهر ئه م ل که رهسته یین سهره کی یین فان ههردوو رۆمانان بنیرین، دى بینین هه مان که رهسته نه کرینه د دوو قالباندا. ژبلى جهی ژى هاتنا ههردوو کاراکته رین می و هنده ک گوهورینین بچووک د داوی یا رۆمانیدا، هه موو که رهسته و بۆیه ر و هه تا ته کنیکین فه گیرانى ژى وه که هشن. ئهگهر ئه م به راوورده کا نه گه له ک هوور (فالیکی- سهرقه سهرقه) د وه که هفى یا ههردوو رۆماناندا بکه ین، دى بینین کو:

- کاراکته را می د ههردوو رۆماناندا جوان و ژیهاتی و مشت ئومیدن. هیشتا دبن ژبی هه زده سالییدا تۆشى ترۆمایین ته عدا بی یا سیکسى دبن. د رۆمانا سیلافا، ب ریکا میرى وى ی پیر و د سقیتلانایدا ب ریکا که سه کی نه نیاس و د ئاییره کی مژداردا تۆشى ئیغتصابی دبن.
- ههردوو کاراکته رین می، وهلاتین خوه دهیلن و ل ئه لمانیا دبنه په نابهر. هه رچه نده سیلافا ب میرته دهیت، لى سقیتلانا ل ئه لمانیا هه ژرینیى دکهت. لى هه مان کریار و په یامن، تنى جوداهى یا عورف و عده تین ههردوو جفاکانه.

- هەردوو کاراکتەرێن مێ، هەشرووشی پەهلەوانەکی کوردی پەنابەر دبن، کو خودان خێزانن و بەختەوهرن. هەردوو سوحبەتخۆش و مەرد و کەسێن سەرکەفتینە دناف جفاکی پەنابەردا (ئانکو خودان کارن).
- هەردوو ب دیتنا ئیکێ عاشق بووینە و ئەو عەشقه مایه دبیردانکیدا، هەتاکو دەرفەت بو هەلکەفتی. هەرچەندە یەک نقیسەرە و ل کەنیا سیلاقی عاشق دبیت، کو چ جارن ئەفیندارییه کادوولایه نی نەبووه. یی دی ژێ، ب دیتنا سقیتلای عاشق دبیت و دکەتە دلێ خوه کول دەف بنقیت. هەردوو خەوان و خەواقی ب بەردلکین خوه ئە دبینن.
- جێ ژفان و دیدارێن هەردوو عاشقین نیر، جهین ژ دەرفە ی باژیرینه و د پڕانیا جاراندان ل دارستانییه.
- هەردوو کاراکتەرێن مێ، ب میرن و دناف ژبانە کاهەژینی یا نەخۆشدا د ژین. هەردوووان خەمین هەلگری و ترۆمایین دەروونی هەنە. ب هیجەتا هاریکاری و ئارامکرنی دکەنە نیچیرین ئەفینییه کاشۆپی.
- شیوازی دانوستاندن و قایلکرن هەردوو ژنێن ب میر، ب هەمان تەکنیکین قایلکرنی هاتینە ئەگیران، کو مشتی پەیفین شرین و ئەفینی و مەدحە کرنینە (نەو هەموو تشتان ژبیر بکە، ئەز تیرا تە و ژن و بچووکی خوه هەمە... بپ ۱۰- سقیتلانا). مۆژ وەسا هزر دکەت کو د(پەرەگرافی نورنبرگ ۲۰۰۹/ چلله... بپ ۱۶- سقیتلانا)دا، هەمان نقیسن و دەربریین دەستپیکێ بین هەوار و سیلاقینە.
- هەردوو ژ ئەگرێ ئەفینی یا دکەل هەردوو پەهلەوانین کورد فییری ئەفینی دبن: (تە ئەز فییری ئەفینی کرم... بپ ۱۲- سقیتلانا) کو دبیتە تایتلی لاهەکی سیلاف و میرین وئ. ئوو هەردوو ژن (گونهها خوه یا

خیانه تکرنا ههژینی، ب پیدقیوونا سیکی و هندهک دلدانهوه یین مرۆقیه تی بههانه دکهن: (ههژ پیدقی بووم. نهژ ئی مرۆقم، من ئی ههست و قیان ههنه، وهک ته!... بپ ۱۰۰- سقیتلانا).

- میړین ههردوو کاراکتهرین می، کهسانین بی وژدان و درنده و هۆفن، یان ب کیمی ل دویف چهز و هیقی یین ژنین خوه نینن. ههردوو ژ میړین خوه نهرازینه و تۆشی سهتمینن دهروونی بووینه. ههردوو پههلهوانین کورد وهکو رزگارکه هاتینه پیش و بو بووینه پهناکهه.

- ههردوو پههلهوانین کورد، ژلای سیکیسه دبرسینه و (دنیا یی گوری بنین خوه دکهن... بپ ۱۱۲- سقیتلانا)، ئوو گری یا زربههری یین سیکی ل دهف خوه، ئیسقات دکهنه سهر ههردوو کاراکتهرین می. ئەفجا ب عهشیهکا لاهکی سهردههیری دگهل ههست و سۆز و راستگویی یا وان دکهن.

- میړین ههردوو کاراکتهرین می، ژ لای سیکیسه نهشانن: یهک قوندههه و ئهوی دی پیدقیله (پیره و چهز ژ زارۆکان دکهن). ههردوو میړین دووینه. ئوو ژبلی میړین خوه، تنی دگهل پههلهوانان نهستیته.

- د سهربۆرا ههردوو ژناندا، کیشهیین توندین نهقهبولکری دناف خیزانین واندا ههنه، یا ئیکی دناف مالهکیدا د ژیا وهکو جوبی بوو (خهسوویا وی گهوا دی بووکین خوه دکهن). یا دووی ژی چهز ژ خهزووری خوه دکهن.

- پشتی ههردوو ژن دبنه عاشقین ههردوو پههلهوانان، ژی داخواز دکهن کوب ههژرا خیزانهکی پیک بینن. لی ههردوو قهبول ناکهن خیزانین خوه تیک بدن. ئانکو ههردوو پیگیرن ب عورف و عهدهتین جفاکی خوه. ئەفجا ژ نشکهکیفه خوه بهرزه دکهن و ژی دوور دکهن.

- هردوو ژن په شیمان دبن کو ئەف داخوازه ژ دلدارین خوه کرین، چونکو بهری هینگی د خوښییه کا ئەبهدی دا بوون و پستی چوونا وان، تۆشی شهله ژانی یا ژیانئ دبن. ئانکو هردوو قورتالکهر د دەمی پندفیدا ژ مهیدانا شهړی د رهفن و دهستین خوه ب سهړئ خوه شه دنن.
- هردوو کاراکتهرین ئەفیندارین ژن، ب ته سلیمبونه کا خه مگین خوه دوور دکهن و خیزانین هردوو په هله وانان ب ئی ئەفینداری یا ژ دهرفه ی چوارچوؤفی خیزانئ د حه سیین، چافئ خوه ل ئی کریارا نه جفاکی دنقینن و پاریزگاریئ ل سهر ئیکگرتنا خیزانین خوه دکهن.
- هردوو ژن، تۆشی بارگرانییه کا مهزن دبن، سیلاف دبته قه حبه و میړئ وئ گه وادیئ بو دکته، سئیتلانا ژی ب تنئ دمیتته ل بهر بارئ ژیانئ، دگهل کورئ خوه و زارۆکه کئ نه شه رعیئ د زکیدا.
- دەمی هردوو ژن ل دلدارین خوه دگه ریین، دکه فنه بهرانبه ری ژنن وان، سیلاف ب ریکا ته له فونئ پرسیار دکته و ژنا هه واری بهر سئئ ددهت. سئیتلانا دهیتته مالا ئازادی و ژنا وی ده رگه هی لئ شه دکته. لئ ژنن ههردوو یان نابیزئ و خوه تیناگه هینن.
- ل دو ماهیئ... ژنا هه واری خوه تیور دکته و دهستپیکه کا نوویا مشت خه ریئی و ئەفینی دگهل میړئ خوه دهست پئ دکته. ژنا ئازادی ژئ، د که شه کئ خیزانیئ به خسته وهردا ئاهه نگا پازده سالی یا دهواتا خوه دگیریت.
- ئوو ئەگه ر ئەم ب هووری خوه بهرده یینه دناف ته کنیکین شه گیرانئ و دانوستاندنن عه شقاویدا، دئ هه مان ده برین و هزر و تیگه هان تیدا بینین. هه رچه نده، خوه شه جوین و دووباره بوونا بویه ران د گه له ک رۆمانین نفیسه ریدا

دهیته دیتن، لئ وهکھهفی یا فان ههردوو رۆمانان، هند نیزیکی ئیکه دگههته ئاستی ههقهقیی. ئه و ب خوه ههقهقی دنأبهرا دوو نفیسهرین جودادا و دبیت دوو سهردهمین جودادا بهیته کرن، لئ جوداهی یا دنأبهرا فان ههردوو رۆماناندا، تنئ سئ سالن. ل دوماهی یا رۆمانا سیلاف و میرین وئ، هاتییه نفیسین کول (نورنپیگ ۲۲/۱۰/۲۰۰۷) ب داوی هاتییه، لئ سقیتلانا ل (نورنپیگ ۱۳/۷/۲۰۱۰) ب داوی هاتییه. ههچهنده سالا چاپوونئ ل سهه ههردوو رۆمانان نههاتییه نفیسین، لئ ل گورهی نامهیهکا نفیسهری (بو من)، وهسا دیاره کو ههردوو رۆمان ل سالا ۲۰۱۰ئ، ژ دوو دهزگههین جوداجودا هاتییه چاپکرن. ئه ز وهسا هزر دکهم کو پشتی نفیسهری (سیلاف و میرین وئ) نفیسی، دبیت یئ دوودل بیت د بهلاکرا ویدا، چونکو حزوورا نفیسهری دنأ پرائیا بویهراندا یا ئاشکرایه، لهوا قیایه ههمان، چیرۆکی ل سهه کاراکتهرهکا ئورۆبی یان رۆسی ئیسقاتکهت. ئوو پشتی ژئ تهفابوویی، وهسا دیت کو میناکئ رۆمانهکا دی ب خوؤه گرتیه. ئه فجا هندهک گوهورینین سق تیدا کرینه، وهکو پیره میرئ ههقالی سقیتلانیئ بوویه خه زوورئ وئ، ل شوینا زۆرداری یا بنه مالی و عورفین جفاکی یین ته په سه رکرا ژئ، ب کریارا ئیغتصابکرنئ گوهارتینه. ئوو ل شوینا په هله وانئ رۆماننیش کو دئ چیرۆکا سیلافئ که ته رۆمانهک، په هله وانهکئ کارنه دیار (لئ یچییوویی) ئیخستیه د ریکا سقیتلانییدا. ل شوینا دلدهر ژکرنا سیلافئ وهکو ئارامبوونهکا دهروونی د باوهشا په هله وانئ نفیسهردا، سقیتلانا برسی ب ههمان شیوه ب تیربوونئ و هاریکاری یا په هله وانئ ئارام دبیت. ل شوینا میرئ گهواد و قوندههی سیلافئ، سقیتلانیئ میرهکئ قهلس و دافدۆز ههیه کو ژپهخه مهت ب دهستقه ئینانا خانی و زارۆکی، فیلبازی و درهوان لئ دکهت (ههلبهت چونکو قوندههی ل ئورۆیا نه

۷

ئەئىنى ل سەردەمى ئەنفالین رەش

د ھەردوو رۆمانىن "مەمۆكەو بەردا" و "ئەئىن و ئەنفال" دا

۱. ئەفین و ئەنفال

د رۆمانا "ئەفین و ئەنفال"دا*، ھەروەھە کو ژ نائى خوھ ديار، ھەفبەرکونا ئەفینی و ئەنفالییە. ئەگەر ئەم ئەفینی ب ژيانئەھ گریدەین و ئەنفال ژى میناکى مرنى بیت، دى کەفینە ھەمبەرى دووانیەکا ھەفلدژ؛ (ژیان/ مرن). دووانى یین ھەفلدژ وەکو فەلسەفە، تیگەھەکە کو ھەر جەمسەرەکی ھەفلدژی، راما نا ھەبو نا خوھ (یان گرنکی یا خوھ) ژ ھەبوون و گرنکی یا جەمسەرى دى یى ھەفلدژ وەردگریت. ئەگەر ئەف ژیانە ل ھەمبەرى مرنى نەبایە، یان ئاشکراتر بیژین ئەگەر ئەف ئەفینی یە دناف کیلبین مرنیدا نەزا با، ھینگى ئەف گرنکی یا مە ئیشارەتدایى نەدبوو. ئوو ھەمى دووانى یین ھەفلدژ ب فی میناکى گرنگ دبن؛ ئەگەر شەف نەبا تیرۆژکین روژى سەرنجا مروشان رانەدکیشا، ئەگەر شەر (خرابى) نەبا فەیلەسوفان خوھ ب بابەتین خیرئەھ مژوول نەدکر و ئەگەر تنگژین نەبا جوانى یا گرنژبنى، چاقین مروقى مشتى ھىقى نەدکرن. ئەف رۆمانە ژ رەوشەکا جفاکى یا مشتى کوشتن و ویرانکرن دەست پى دکەت و ب ئاوايەکی سنسەبى کو ژ بیست بەرەگرافان (لەقتەیین سینەمايى) پىک دەیت، بەر ب کوپیتکیفە دچیت و پاشى ب شیوازەکی بەرەبەرەیی بەرەف دوماھییەکا خوشفە دچیت کو سەرھەلدانا باژیرى دەوکییە. ھیقیتى قى رۆمانا ل بەر

*حسن ابراهيم (۲۰۱۰). ئەفین ئەنفال. رۆمان. ژ وەشانین ئیکەتى یا نقیسەرىن کورد، لقى دەۆک، زنجیرە (۲۱۵). چ، چاپخانا ھاوار- دەۆک.

دەستى خواندەقائىن ھيژا، چيرۆكا دوو گەنجىن سىنلەيە، ب نائىن ئازاد و ژيان. دناف گەرمە گەرم و ھۆقاتى يا كرىارا ئەنقالىن رەشىن بادىناندا، بلبەكسى ئەفئىندار داددەتە سەر بياڧى دىتن و قادا ترس و لەرز و بىزارى يا وان، دكەتە نىرگزەكا باركرى ب عەشقەكا بىگەرد و دژوار، كو ئۆمىدەكا دوجان د چاڧىن واندا شىن بىيت. ب ڧى چەندى ژى، ژيانەكا مشت ئۆمىد و خەونىن ھەلاويستى ژ مالبجويكى مرنى دزىت. ئەم د كارىن بىژىن ئەف چيرۆكە سەفرا مرنىيە بەر ب ژيانىشە و ھەليانا تاناتۆسە دناف گەشاتى يا ئىرۆسىدا* . ئەف ھەردوو گەنجە (ئازاد و ژيان) د لەقتەيەكا وەسڧكرنا كرىارا ئەنقالىدا ھەڧدئىاسن (دەسپىك)، دكۆمەكا بۆيەرپىن خۆش و نەخۆشىن سىنسلەيىدا دبۆرن (پەبىسكى يا روودانى- ئارىشە)، ل داويىن ژى دگەھنە سەردەمى سەرھەلدانى (دوماھىك) كو دوماھىيەكا خۆشە وەكو دوماھى يا ھەمى چىكايەتىن گەلپرى.

ئەم د كارىن بىژىن كو دوو چيرۆكىن سەرەكى د ڧى رۆمانىدا ھەنە؛ چيرۆكا كرىارا ئەنقالى كو ڧەگىرانەكا دوكمىتتارىيە ژبۆ نىشاناندا ھۆقاتى يا رژىما سەددامى. ھەرەكو نڧىسەر ب خوە دپىشگۆتتا ڧى رۆمانىدا دپىژىت: "ئەڧە دى ھەولەك بت.. بەرپەرەكى ژ دەڧتەرا ئەنقالىن رەش نڧىسەم. ھەرچەندە چوكەس و چو ڧەلەم نەشىن ھۆقاتى و دپناتىيا ئەنقالان تۆمار بكن.. بپا۶". ئەف شىپوازى

* راما تاناتوس ب يونانى ئانكو مرن. خوداوەندەكى ب شاپەرە و دەربىرىن ژ مرنى دكەت (خوداوەندى مرنىيە). ئىرۆس ل دەف يونانىيان، ئانكو خوداوەندى حەز و ئەڧىنى و سىكىسى. ل دەف ئەڧلاتۆنى ئەو ھىزا مەزنىە كو ناخى مړۆڧى بەر ب خىرئشە دپەت، ئانكو ناڧگىنەكە دناڧەرە زانىن و نەزانىندا. لى ل دەف سىگموند فرۆيد، ئىرۆس و تاناتۆس دوو غەربزە بىن مړۆڧىنە: ئىرۆس غەربزەيا ژيانىيە و تاناتۆس غەربزەيا مرنىيە كو ژ وان ھەموو كەرب و كىن و وىرانكرن و كوشتنا د ناخى مړۆڧىدا ھەي پىك دەيت، ب نەمازەيى د سەردەمى شەپاندا.

دوکۆمۆمیتتکرئی، د پرائییا رۆمانیښ خوهدا بکار دئینیت و ب هندهک دهربرینین
 وپژهی بی واته دار بار دکهت. یا دووی ژی، چیرۆکهک ئهئینداریی یه دنابقهرا
 دوو کهسین ههرزه کارین ب بهر تاوانا ئهئفالی کهفتین. ئهگه ر ئه م شان ههر دوو
 چیرۆکان ژ ههئجوداکهین، دئ بنه دوو چیرۆکین ههچکوهی بی یین ساده؛ یا
 ئیکئی دئ بیته ریپورتاژهکا گیاندار دهربارهی کریارا ئهئفالی و یا دووی ژی دئ
 بیته فهگیرانا سه ریپهاتی یا دوو ئهئینداران. لی پیکفه گریدان و تیکرهسی یا
 شان ههر دوو چیرۆکان، کۆمهکا رهه ندین جوانی یا وپژهی و هزری ب خوئه
 دکریت. هه رچه نده ئه ف جۆری ههئبه رکرنا دووانی یین هه فڈ و ئهئینداری یا
 د سه رده می جهنگ و ویرانکریندا، مشتی وپژه یا جیهانییه (ب نه مازه بی دده قین
 وپژهی یین پشتی جهنگا جیهانی یا دوویدا). لی نفیسه ری ئی رۆمانی، بۆیه ری
 ئهئینی یا دناف رهوشهکا مشتی مرن و ویرانکرندا، ب کیله هییهکا کوردی و
 تیگه ههکی خواستی پیشکیش کرییه. کیله هی کوردیه چونکو کۆمهکا تیگه ه و
 به هایین جفاکی کوردی دناف دهر برینا ههئوکاندا دهینه دیتن. ئوو تیگه ه
 خواستییه، چونکو کهکا ههرزه کارا کوردا گوندی کرییه په هله وانا سه رهکی یا
 رۆمانی و هه موو بۆیه رین سنسله بی ب ئماژه و هزر و پلانین وی دهینه
 ئاراسته کرن. ئه فا داوی ژی تشته کی نوویه د رۆمانا دهئهریدا، چونکو ههردهم
 کچ یان ژنا کورد ب سته ملیکری و شه رمکری و نه زان و کیم ئه قل هاتییه
 وه سفکرن (چ وهک کهتوار بیت، یان ژی ئماژه بیت ژبو گوهورینا تیگه هی
 چهوتی هه بی، دهربارهی ژنی). که سا می د جفاکا کوردیدا (ب شیویه کی
 گشتی)، ههردهم دویشه لانکا زهلامی بوویه و بریارا چاره نفیسی وی ژی (کو
 شووکرنه) د دهستی زهلامیدا بوویه. سه ره رای هه می کار و خه بات و هاریکاری
 یین وی یین به رده وام د ریفه برنا مالی (یان د کارئ کشتو کالییدا). هه ر ل بن

سیبەرا زەلامی بوویە. ھەر ژ قوناغا بەری پیگەھشتنی، کچ دەیتە فیئەرن کو دناڤ مالدا بیت و ناییت وەکو کوران ب ئازادی دەرکەڤیت، چونکو ناموس و شەرەفا ھەمی بنەمالییە. ئەڤ رەوشا جیندەری یا جفاکی کوردستانی، وە ل کچی یان کەسا مئ کرییە کو ھەردەم یا شەرمکری بیت و سەربۆرین وئ یین جفاکی کیمتر بن. خو دەمی کریارا ئەڤینی ژئ دناڤەرا کچ و کورەکیدا دەیتە کرن: د پرائیا جاراندا، ڤەرە کور دەسپیشخەر بیت. ئوو ئەگەر ئەڤ ھەڤبەندییە خویا بوو، ئوبالا وئ دکەڤیتە د ستوویی کەسا میدا و دەیتە کوشتن. ئانکو ھەردەم ڤەرە کچ خوە ژ ھەڤبەندی یین نە رەوا (ل گورە ی ہزر و تیگەھین جفاکی) پاریزیت، چونکو کور بی ئازادە و بابەتی شەرەفی ل نک وی لەکەدار ناییت. لی د ھەمی حالەتاندا، تنی سومەت و شەرەفا کچی لەکەدار دیت. ھندەک جاران ژئ، زەلام ئی رەوشی ژبو تەپەسەرکرن و پاشقەبرن و کەیسبازی یا دگەل کچی بکار دەینن (ئیسئغلالکرن نەرەوا)؛ وەکو ژبچویکاتی ددەنە شوی، یان کچ مولکی پسمامی خوویە (ئەو پسمام چ بیت و یی چەوا بیت و ژیی وی چەند بیت)، یان دکەنە پیگۆھورک ژبو نیرەکی بنەمالی، یان ژئ دکەنە بەدەلا خوینی کو وەکو ھەر شتومەکەکی دی ژبو پینکھاتین دناڤەرا بنەمالین ھەڤکدا بکار دەینن. رۆمانئیس ب باشی و تەڤاشی د ئی رەوشی دگەن و ھەردەم ھەول ددەن کو ئان تیگەھین جیندەری یین شاش، ب ریکا ئافراندنا بۆیەر و دەڤین و پۆیەبی رەت بکەن یان ژئ بەر ب رەواتی یا دۆزا ژئئقە بگۆھورن.

ئقیسەری ئی رۆمانا ئەم ل سەر دئاخفین، یی ھەولدا ی کو کچەکا سنیلە بکەتە پەھلەوانا سەرەکی یا رۆمانی و بیئتە لەولەبی ئازارندن و دەسپیشخەری و ھاژۆتتا ھەمی بۆیەرین رۆمانی. ئەڤ کارەکتەرا مئ، ھەمی خەون و پلانین

رزگار بوونی ژبو هه‌فالی خوه یی نیر دادنیت و بهر ب پیشفه دبه‌ت. ئوو ههر ژ ده‌سپیکئی ئیشاره‌تی دده‌ته خوانده‌فانی کو دی سهرده‌ریی دگهل په‌هله‌وانه‌کا می‌که‌ت: "ژبه‌ر پرچا وی یا دریز و چاقین وی یین شین، و پیستی وی یی سپی وه‌کا کچه‌کا چارده سالی خویا دکر.. بیپ۱۳". هه‌لبه‌ت ئەف میناکه دناف گهرمه‌گهرما ترسی و کوشتنی و ویران‌کریندا، دبیت کارفه‌دانه‌کا سروشتی بیت ژبو خوه رزگار کرنی، کو هنده‌ک ره‌فتار و روخسارین که‌سین می‌بکه‌ت، هه‌تاکو ژ وی ده‌رائی ته‌نگ رزگار ببیت. لی ئەوا د فی رۆمانیدا، نه‌تنی بریاره‌کا به‌روه‌ختا که‌نجه‌کینی، به‌لکو ره‌وشه‌کا سه‌پاندیه و کچه‌کا سنیله هه‌فساری ئی ره‌وشا سه‌پاندی ل دویف پلان و حه‌ز و خه‌وئین خوه یین ئەفیندار بیشفه د هه‌ژۆت. د له‌فته‌یا ئەفینی یا ئیکیدا، کچ ده‌سپیشخه‌ره: "چاقین وی، که‌تن چاقین وی یین شین. ترس ژبیر کر، ده‌نگ و گریا ژن و زارویا، نه‌هاته‌گوهان.. بیپ۹". ئانکو ئەوا ژیان ژ ناف کینلین مرنی ئینایه‌ده‌ری، ئەوا هه‌ستین وی یین مرؤفایه‌تی هاتینه‌ئارانن، ئەوا ل سهر خوه و هیشتا تۆشی هه‌لنگفتنا ده‌روونی نه‌بووی، کچه‌کا سنیله بوو. نه‌کوره‌کی گه‌نج بوو کو زه‌لامینی یا وی ل سهر فه‌رز دکه‌ت یی خوه راگر بیت (هه‌لبه‌ت ل گوره‌ی تیگه‌هی رۆژه‌لاتی ژبو زه‌لامینی). ب فان هه‌ردوو له‌فته‌ یین ده‌سپیکئی، چیرۆکا ئازاد و ژیان‌ده‌ست پی دکه‌ت. ژیان کراسه‌کی خوه دکه‌ته به‌ر ئازادی و ئازاد مینا کچه‌کی دبسته ئیک ژ خیزانا ژیان. ئەفه‌ ژی ئامازه‌یه‌کا دی یا نه‌راسته‌وخۆیه ژبو به‌رچا‌فکرنا رۆلی ژنی، هه‌رچه‌نده‌ بۆیه‌ره‌کی سروشتی دووباره‌کریه د پرائیسا شه‌رپن کوژه‌ک و مالویراندا، لی ژ لایی ده‌روونیشفه، ره‌ه‌نده‌کی دی یی په‌یاما فه‌شارتی یا نفیسه‌رییه.

د هه می دانانگه هیڼ ئی چیرۆکا مشتت ترس و دهردهسه ریډا، ئازاد وه کو
 کچه کی ب ناقی ئەقین دگهل ژیانیه و ههردهم ب رهخ ئیکفه دنفن. د لهقته یا
 بریاردانا ئیکیدا ژبو ئەنجامدانا کریارا سیکسی (بووک و زاقایینی- ژ دهستدانا
 پهردا کچینی)، ههر "ژیان" دهستپیشخه بوو. ئوو د لهقته یا بریاردانا دوویدا
 کو ب هاریکاری و ههماهنگی یا شوفیره کی ژ ناف کهمپ د رهفن، ههر ژیان
 دهستپیشخه بوو. تنی د لهقته یا بریاردانا سییدا کو پشکداریکرنا د
 سه رهلدانیدایه، ئازاد خودانی بریاریه و ژیان نه شیا به وی لیکه کهت. لی ئەف
 لهقته یا داوی ژی ههر بهرهم و دهرئه نجامی پیناژویا هه لویتین په هله وانا
 سه رهکیه و وه کو ئوردانه کا بهلز د رهوشا ته سلیمبوی یی یا "ئازاد" دا هاتییه
 کرن، دهرپرینه کا که توارکیه ژبو هه لویتین ژن و میران د سه رده می شه پاندا.
 ئەگه ر ئەم ب هووری ل رهفتار و هه لویتین هه ردوو په هله وانا بنیرین، دی
 بینین کو ههردهم ئازاد بی ترسیایی و لاواز و دوودل و مشت ئالوزیه. ئوو
 ئەف ترسه نه تنی ژ مرئییه، به لکو ژ شه رما خویا بوونا و بیه ژی. ژیان
 دل کله کی وی ددهت و مینا که سه کا مشت سه ربۆر و باوه ری ب خوه هه یی
 دبیزتی؛ "هه کهر تو ژبه ر ته نشتا من نه چی، تو ئاشکرا نابی.. بی؟". ئەف باوه ری یا
 ژیان ب خوه هه یی، هیزه کا نه پهن ددهتی کو د کاریت ژیان به رده وام کهت و
 پلاننه کی ژبو داها تووی خوه دانیت؛ "ئه فه باشتترین دهمه بو ئەقینی، ئەم نهو ژ
 هه می دهم پتر پیندقی ئەقینی نه، ب ئەقینی ئەم دی تولا باب و برایی خوه فه کن..
 بی؟ ۹۱-۹۲". ههر ئی باوه ری وه ل ژیان کر کو بریارا بووک و زاقایینی بلهت و
 ل ده می دایکا وی نه ل مال، هه ردوو دین چادر یقه دبنه بووک و زاقا. ژیان د
 کومتی خو شی و ئارامییدا بوو، لی ئازاد د کومتی ترسیان و هه ست ب
 گونه هکر نیدا بوو؛ "ئه فه مه چ کر؟!.. تو بوویه زاقا و ئەز بوومه بووک... وه سا ب

ساناهى نينه، نهفا مه كرى، گونههكا گهلهك مهزن بوو، شهرمه زارى بوو، تاوان بوو... بپ۸۷". ئەف لهفته يين سينكىسى و مشت ژ ههستين خوش و ئالوز و دوودلىي، ل بن ئاخى پهره گرافى (بژيم بو ته مه. بمرم بو ئاخى.. بپ۸۳) هاتينه نه نجامدان. ئەف ههفوكه ژ وى گوتنا كوردى هاتيه وهرگرتن، ئەوا ديپژيت: "يان بو ته مه يان بو ئاخى"، كو ئامازه يه كا جه فه نكي يه ژ بو داكوكيرنا ل سهر ژيانى، لى نههر ژيانه كا ههبيت، بهكو ته نها ئەو ژيانا ژ دلماز و دگهل ته دا بيت. ژ لايه كى ديقه ژى، ئامازه يه كا نه په نا مه ژي نه هوشه كو تو و ئاخ ههفوكيف و ههفواتانه. ل وى سهرده مى وهلات تارومار بووى، مينا به لگه كى پايي زي زهر ژ داره كا كه سك وهريايى و ژ سينگى ئاخا حه بانديشه فه بووين، په نا بو سينگه كى دى دبهت كو هه مان بيه نا ئاخى ژى بهيت. ئانكو ئازاد بو ژيانى ديته ئاخ و وهلات، يان ژيان ديته وهلاتى "ئازادى". نه خوياكرنا كا كى ديپژه كى "بژيم بو ته مه و بمرم بو ئاخى" ئامازه يه كو ههر دوو ههفته واو كهرن و ب ههفرا دى خه ونه كا ئازاد يئاميز پهيدا كه ن.

لاوازي و دوودلى يا ئازادى ل هه مبه ر باوه رى و چافنه ترسى يا ژيانى دگه هته كومتى؛ "ئەز گه لهك يى دترسم، ترسا فان كراس و دهر سوكا بهس نه بوو، ترسا فى بينامووسىي ژى كه ته سهر.. بپ۸۸". ئەف هه لويسىتى نيگه تيشى ئازاد كو ب بهر ده وامى بيزارى يا خو ه نيشادده ت، هه ولدانه كه كو هنده ك ژ بيزارىي دناف ناخى ژيانيدا ژى بچينيت. لى ژيان وه كو شاره زا يه ك د تيگه ه و ره فتارين جفا كى كورديدا، په نايى دبه ته بهر زه لامينيى (ئو زه لامينيى يا ههرده م زه لام پى دخورن و خو ه پى ژ ژنان جودا دكه ن)، داكو كه ربقه بوونه كا چاقه ري كرى ب داده ته سهر بياخى ديتنا ئازادى و وه كو زه لام، هه ست ب بهر پرسيارى يا خو ه

بکەت. ب شیوه‌یه‌کێ نه قالا ژ ئیستهایین؛ "ژیانی زانی یی پەشیمانه، نهو کاری
 کری نه ژدل کر، ده‌ست دا کراسی خوه و هاقیته بهر ئازاد.. ها، بکه بهرخوه، هه‌تا
 مرنێ بلا دبه‌ر ته بیت.. بپه‌٨٩". قی هه‌قو‌کا مینا تانه لیدانی، ئازاد ژ به‌نجکرنا
 بیزاریی هشیار کر و هه‌ست ب به‌رپرسیاری یا خوه کر؛ "ئازاد هه‌ست ب
 به‌رپرسیاری کر، هه‌ست ب گرانییا باری ژیانی کر... نه ترسه، پشتی قی کاری
 چه‌په‌ل، نه‌ز ته ناهیلهم.. بپه‌٨٩". هه‌لبه‌ت نفیسه‌ر ژ زه‌لامه و سه‌ره‌رای
 پیشه‌نگی یا وی د جفاکیدا، ب هه‌مان تیگه‌ه و به‌یاین جفاکی هاتیه فرسکرنا
 و گه‌شه‌کرنا. ب هه‌زا من، پشتی قی لاوازی و هه‌لو‌یستین به‌رده‌وامین
 نیگه‌تیف ل ده‌ف ئازادی و باری گرانێ ل سه‌ر ملین وی، ب هه‌مان قورسایین
 که‌فتیه سه‌ر ملین نفیسه‌ری ژ. له‌وا د هه‌ولدانه‌کا به‌رده‌وامدا به‌هانه‌یان ژ بو
 سفاکرنا باری په‌هله‌وانی خوه دبینه‌ته‌فه. جارنا هه‌زرین وی به‌ر ب تو‌لفه‌کرنا
 ده‌ت، جار هه‌ستکرنا ب گونه‌هی ل ده‌ف دئازرینیت کو کاره‌کی سیکیسی دگه‌ل
 کچا وی مالا نه‌و رزگارگری یی کری، جار ژ بابه‌تی فه‌راتیی و فه‌رتریی
 پیشچاف ده‌ت، کو نه‌رکه‌کی ژ نه‌فینی مه‌زنتر ل هیشی یه و پیویست ناکه‌ت
 خوه ب چ کارین دی یین چه‌په‌ل‌فه‌ مژوول که‌ت (نه‌مازه نه‌گه‌ر نه‌م بزاین کو
 کریارا سیکیسی د تیگه‌هی جفاکیدا، کاره‌کی ئازه‌لییه و نه‌وا مرو‌فی ژ قی کاری
 جودا ده‌ت، هه‌بوونا هه‌ز و نه‌رک و کارین مه‌زنتره‌!). لی وه‌سا دیاره نفیسه‌ر
 ژ یی بوویه پابه‌ندی هه‌ز و تیگه‌هین جفاکی و ژبیر کریه کو که‌سایه‌تی یا
 جفاکی یا هه‌سه‌نگ ژ تیرکرنا هه‌رسی غه‌ریزه یین سه‌ره‌کی پیک ده‌یت:
 غه‌ریزه یا پایه‌داری و غه‌ریزه یا بایولوژی (ترس و برس) و غه‌ریزه یا
 سیکیسی. له‌وا ب نه‌چاری و ژبو بارسفاکرنا په‌هله‌وانی، فان به‌هانه یین
 جفاکی بو دبینه‌ته‌فه:

- دَقِيتْ نُهز تَوَلا بَابِ خَوه فَهَكَم، دَقِيتْ نُهز تَوَلا كَوْنَدِيْ خَوه فَهَكَم. دَقِيتْ نُهز تَوَلا... گَهَلَك تَوَلْ هَهَنه، دَقِيتْ نُهز خَوه بِيَا رِيْزَم ژِبَه ر خَا تَرَا فَهَكْرِنَا وَا ن هَهَمِي تَوَلا ن.. بِيَا 60.

- نُهو كَارِي مَه كَرِي، نُهْو نَه دَهَم و نَه جِهِي وِي بُوو، نِيْشَه كَا خَه لَكِي دِبَه رَزَه نَه، بَاب و بَرَا يِيْن مَه يَا ن شَه هِيْدِن، يَا ن دَگَر تِيْنَه، وَه لَاتِي مَه سَوْتِن، نُهَم دَه يِنَه فَهَكْرِن، مَا نُه فَه دَه مِي نُه فَيِنِي يَه!؟.. بِيَا 91.

- مَن بِيْبَه خَتِي ل فَي مَالِي كَر، نُهو مَالَا نُهز ژ مَرِي رَزْگَار كَرِيْم، مَن نَانِي خَوه حَهْرَام كَر.. بِيَا 92.

- مَرَادَا مَن، نُهَف دَوْرَمَنَه نَه مِيْنِيْت، نُهَم نَازَاد بِيْن.. بِيَا 98.

هَهْر چَه نَه فَان بَه هَانَه بِيْن جَشَا كِي، بَارَه كِي گَرَان ل سَهْر مَلِيْن پَه هَلَه وَا نِي و نَقِيْسَه رِي هَهْر دَوَا ن دَا نَا و نَقِيْسَه رِي ل دَه سِيْ كِي هَه سَت ب نَارَا مِيْه كَا دَه رَوَوْنِي كَر. لَه وَا ثِيَا ثِي نَارَا مِيْ بَدَه تَه خَوَا نَدَه فَانَان ژِي، چَوْن كُو خَوَا نَدَه فَان ژِي دَگَه ل پَه هَلَه وَا نِي و نَقِيْسَه رِي هَه سَت ب بِيْزَارِي و لَا وَا زِي يَا "نَازَاد" دَكَن. نُوو چَوْن كُو نَازَاد تِيْ كَه ژ قَوْر تَا ل بُو وِي بِيْن كَرِيَارَا نَه نَفَالِي، هَه مِي خَوَا نَدَه فَان ل هِيْشِيَا كَارْهَدَا نَه كَا دِي يَا هَزَرِي يَا ن تَوَلْفَه كَر نِيْنَه. نُوو بِيْگُو مَانَه كُو پَرَا نِيَا خَوَا نَدَه فَانِيْن كَوْر دِي دَگَه ل رَه وَا شَا نَازَادِي هَه فَسُوْز بِن. دَووْر كَرْنَا وِي ژ حَه زِيْن سِيْ كَسِي و نَامَاژَه بِيْن بَهْر دَه وَا مِيْن خَه مَا تَوَلْفَه كَر نِي و هَه بُوْنَا بَابَه تَه كِي مَه زَنْتَر ژ نُه فَيِنِي، هَه وِلْدَا نَه كَه ژ نَقِيْسَه رِي كُو بَه رِي خَوَا نَدَه فَانِي ل سَهْر كَرِيَارَا نُه فَيِنِي ب تَسِي نَه هِيْلِيْت و بَهْر ب كَرِيَارَا نُه نَفَالِيْشَه نَارَا سَتَه كَه ت. نُه فَه ژِي مَهْرَه مَه كَا نَا شَكْرَا يَا نَقِيْسَه رِي يَه. لِي نُه گَهْر نُهَم ب هُووْرِي ل فَان لَه قَتَه يَا ن بَنِيْرِيْن، دِي بِيْنِيْن كُو نَقِيْسَه ر ب خَوه ژِي دَگَه ل نَازَادِي دَكَه قَتَه دَنَا ف كُوْمَه كَا تِيْگَه ه و هَه لَوِيْ سَتِيْن مَرْهَوِي بِيْن نَالُوْزْدَا و وَه كُو زَه لَامَه كِي كَوْر د. دَقِيتْ تِيْگَه هِيْن خَوه بِيْن دَه بَارَه ي

ڦڻ چيروڪي، ب ٽاواي ٽيسقاتڪرني پافيتنه سهر پهلههوانسي. ل داويي ڙي،
 دڦيت خواندهڦاني ڙي وهسا قاييلڪهت ڪو ههلوپستي ٽازاد ههلوپستهڪي ميرانيه
 و دووره ڙ حهڙين سيڪسي بين چهپهل، ٽوو ٽهف حهزه يان ڪريارا سيڪسي ب
 نهچاري ل سهر هاتييه سهپانندن. ڙ لايهڪي ديشه، ٽهف بههانهڪرئين چڪاڪي و
 جيتدهري ڪو ٽازادي بهر ب ٽهرڪهڪي مهزنتر و ٽومپدهڪا نهپهنقه دبهت،
 ههللدانهڪه ڙبو چيڪرنا ٽارمانجهڪا ههڙي د ناخي ڪاراڪتھري و نشيسهري
 ههردوواندا. ههردهمي مروڦي ٽارمانجهڪا دانايي يا قهبولڪري دچاڦين جفاڪيدا
 ههبيت، دئ بيڙاري و بيٽومپدي يا وي يا ههبي، ڪپ بيت و دئ شيت
 دوامندي ب ڪريارا ڙياني دهت. لي ب شيويهڪي نهراستهوخو، حهڙين
 ٽاريبي بين "ٽازاد" ل ههمبري ڙياني، د پرائيا لهقته بين پيٽاڙيا بويهاندا
 ٽاشڪرانه. ٽانڪو ٽازاد ڙي ب دلخوشي ههمي حهز و ههلدانين ڙياني ب جه
 دئينيت. تني جوداهي يا ٽان ههردوو جهمسهران ٽهوه ڪو ڙيان چافنهترس و
 ويړهڪه، لي ٽازاد هيشتا ڙ بن ٽاڪاما ههلنگفتنا دهرووني دهرنهڪهفتيه و ب
 لاوازي و بيٽاوهري دهپته نيشاندان. ٽهگهر ٽهف مينايڪين ڙبگوتي بين خورتي
 يا ڙياني و لاوازي يا ٽازاد، پهيامهڪا مههمدار بيت ڙبو بهرچاڪرنا روئي
 ڪاريگهري ڪچا ڪورد د ڦي رومانيدا، هينگي ٽهم د ڪارين بيڙين ڪو تا
 راددهپهڪي ڙور، نشيسهري سهركهفتن د ڦي ٽاراستهيدا ب دهستقه ٽينايه. د
 مهزنترين داکهفتندا "ڙيان" ههست ب بهرپرسياربي ڙ ڙيانا ٽازاد دڪت؛ "ٽهز
 ههست دڪم نهو دئ سهريازهڪ هيت و ته وهڪ ههمي زهلامان بت، ل پيش چاڦين من ته
 دته بهر بلوڪ و ڪهڦران.. ٢٤٤". ههلبهت ٽهف مينايڪي ب ترس، روڙانه ل پيش
 چاڦين وي بوو. لي نه دشيا ههمان مينايڪ دگهل دلداري خواه بينيته پيش چاڦين
 خواه. چونڪو وي ل دهف وي، حهز و ڦيانهڪا تايهت ههبوو. ٽهڦه ڙي وي

تېگه‌هی دسه‌لمینیت کو د هه‌می شهر و به‌رخوداناندا، مرؤف به‌رگریی ژ خوه و به‌رژه‌وه‌ندی یین خوه یین گری‌دایی کۆمی دکه‌ت. ئوول وی ده‌می گه‌ف دکه‌فته سهر حه‌ز و به‌رژه‌وه‌ندی و خه‌ونین تایبه‌تین مرؤفی، هینگی دی هه‌تا دو‌ماهیك چپکا خوینی خه‌باتی کت و ب دلخۆشی دی خوه گوری دۆزی کت. ل وی چاخ‌ی ژی، دی به‌هانه یین به‌ره‌سه‌ست و لوژیکی ژبو‌فی هه‌لو‌یستی هیئنه نیشان‌دان.

ژبو پاراستنا ژبانا وی، ژبان مینا هه‌ز مه‌نده‌کا وه‌لاتپاریژ شیره‌تان ئاراسته‌ی ئازاد دکه‌ت؛ "دقیقت ئەم بژین، یین مرین ئەو چوون، نازقن، دقت ئەم جهی وان بگرین.. بپ٩٤". ب فی چه‌ندی، ئەم د کارین بیژین کو هه‌لو‌یستی په‌هله‌وانا سه‌ره‌کی یا رۆمانی، هه‌لو‌یسته‌کی به‌ره‌ۆزه و ژ که‌ساتیبه‌کا ده‌روون ساخ‌لهم و هه‌شه‌نگ ده‌ردکه‌فیت. لی هه‌لو‌یستی ئازاد، هه‌لو‌یسته‌کی رارا و ئالۆزه، ژ ده‌روونه‌کی پیتشیل‌بووی و که‌ساتیبه‌کا نه‌هه‌شه‌نگ ده‌ردکه‌فیت. هه‌رده‌م دوودل و په‌شیمان و ترسیایی یه، ب ئاخفتن دژی هه‌قه‌ندی یا ئەفینیی یه و ب کریار ژی دارده‌ستی حه‌زین خوه یین گوه‌نیلویه. دبیت خوانده‌فانه‌ک وه‌سا هه‌ز بکه‌ت کو نه‌دووره مه‌ره‌ما نفیسه‌ری ئەوه بیژیت: ژن ژبلی سیکیسی و ئامانی هه‌لگرتنا تۆفی زه‌لامی، هه‌زی د چ تشتین دبدا ناکه‌ن. لی زه‌لامه هه‌رده‌م باری ئازادی و به‌رخودانی و ب جه‌ئینانا ئۆمیدان ئەنجام دده‌ت. ئەفجا ئالۆزی و شه‌رمه‌زاری یا ئازادی ژبه‌ر وی چه‌ندیبه‌کو ژبه‌ر مرؤول‌بوونا ب خۆشی یا ژبانیه، د ترسیا دۆزا خوه یا سه‌ره‌کی ژبیر بکه‌ت یان گیرۆکه‌ت، یان ژی ژ کاروانی گه‌هشتنا ئۆمیدی فه‌مینیت. هه‌رچه‌نده ئەز وه‌سا نابینم، لی ئەو ژی دیننه‌که و رۆمان گه‌له‌ک دیتان ب خۆفه‌ دگریت. نه‌ بوونا باوه‌ریی ب شیاین

خوه، كو بگههته خهونا خوه يا پچرپچر، ئازاد بهر ب وئ چهنديقه بر كو باوهري ب چ كهسان و چ تشتان نه مينيت. ل گورهى زانستى دهروونى؛ ههر كهسهكى باوهري ب خوه نه بيت، باوهري ب خهلكى زى نا بيت. ئازاد د ئى رهوشا ناله بار و نههه قسه نگدا و ژبو قهره بوو كرنا ئى پهستا دهروونى، ب ئاوايه كى خوه ويستى يان خوه نه ويستى بهر ب حهزىن گوهنيليقه دچيت. ئوو چونكو باوهري ب ئى ئالائى بهر گريكرنا مهژى زى نينه، وهسا هزر دكهت كو ئەف هه قبه ندى يا ئەف نيينى ئوباله كه و ئەو ئوباله د ستوويە ژيانيدا يه:

- تتى من دقيا بزانه كا ئەو چ مار بوو رانئ من دگه زاندا؟! ... ئەز چقيلم يان ماري دناف رانين ته دا! ما دهمن وى يه تو هوسا هار بووى؟!.. بپا۱.

- ئەز ناترسم. من باوهري ب خوه هه يه. و ب ته زى هه يه.... سوپاس، لئ من باوهري ب ته نينه. ئەز دناف پيستن خوه دا جه ليام. ئەز دناف كراسى ته دا مرم.. بپا۳.

- كورئ چ؟! ئەفه هه مى دوو رۆژه مه ئەو گوى به لافا كرى! چ زوو كور پهيدا بوو؟... چ؟! گوى! ئەفينا مه ل نك ته گوى به لافكرنه؟... ئەفينا پاقر بوو ته پيس كر.. بپا۹.

ئەف ميناكين ل سهلال، هندهك دانوستاندنين بهرده وامن دنابهره ئازاد و ژيانيدا، ئەو ئازادئ دوودل و په شيمان، ئوو ئەو ژيانا مشتى ژيان و هيشى و خهونين پاشه رۆژه كا گهش. ب ئى چهندي زى، ئەم دگه هينه وى ئەنجامى كو ئقيسهري هه و لدايه رۆلكى بهرچاف و كاريگه ر بهده ته كچا كورد. دبيت يتشيبنيه كا جفاكى بيت كو ئەگه ر دهرفهت و بياقه كى ئازاديين بو كچا كورد هه بيت، د كاريت بيته سه ركيش و رى نيشاندهر.

پاشەرۆژی د چاقین واندا گەش دبن. ب ئی چەندی، چیرۆک یان سەرھاتی یا "ژیانا ئازادی" یان "ژیانا ژیان" بۆ خواندەئانین ئی رۆمانی ئەدگبیریت. ئەف شیوازی ھەئیاسینا سنسلەیی، ب ئاواپەکی راپۆرتکی نەھاتیە دەربراندن، بەلکو دناف بۆیەراند تیکھەلبوویە داکو خواندەئانی ھشیار بکاریت ب سەرھەل بیت: "ئەری تە ئافی من کرە ئەقین؟ یا ئافی تە چپە؟.. ئافی من ژیانە.. و ئافی تە یی دروست چپە؟.. ئافی من ئازادە.. ئازاد و ئەقین ھەردوو گەلەک دھۆشن. ژیان ئی گەلەک خۆش ئافە.. بپپە ۲۹". ب ئی ل ھەشگۆھورینا ئافان، ئازاد و ژیان ھەف دنیاسن و دبنە ھەئال و دۆست. لی ئقیسەر ب گومانە کو خواندەئان دی ئاورەکا ھشیارانە دەتە ئی ھەلبژارتنی، لەوا پەنا بریە بەر دەربیرین راستەوخۆیی یین ریپۆرتاژکی: "ژیان. ژیان، دژی مرنی... ئازاد. ئازاد، دژی بن دەستی یە.. بپپە ۲۹-۳۰". یا فەر بوو ئقیسەر ئی ب سەرھەلبوونی بۆ خواندەئانی بەھیلت، لی داکوکی یا وی ل سەر خویاکرنی و شرۆفەکرنا مەرەمپن خوە، خۆشی یا ب سەرھەلبوونی ل دەف خواندەئانی کیمتر لی دکەت و پتر بەر ب ئەگبیرانا بۆیەرانیە دچیت، کو شیوازی سەرھاتی یان حیکایەتەکا کوردی یا سەرنجراکیش ھەرگبیرت. نەدووورە ژی، ژبەر ھندی بیت کو خواندەئانی ب بۆیەرانیە گریدەت و مینا ماموستایەکی خواندنگەھی، پەپام و مەرەما خوە یا سەرەکی بۆ قوتابیان (خواندەئانان) شرۆفە کەت. ئەگەر ئەف شیوازی تەلقینی و ئازاندنا دلینی بۆ چیرۆکین بەری سالیئ ھەفتیبیان (ژ سەدەیی بۆری) یا رەوا و باو بیت، رۆمانا ئی سەردەمی، سەرەدەریئ دگەل ھزر و دلینی و رەفتار و ژینگەھا دەردۆر و ناخی کاراکتەران دکەت. نەدووورە ئی ژ کیم سەرپۆری یا ئقیسەری بیت، کو سەرەرای بەرھەمپن وی یین بەردەست، نەشیایە خوە ژ دووبارەکرنا خوە رزگارکەت!؟

د روژا دوویدا کو "هەر زیلین لهشکهری که له خا دبن. هەر میهشان زیده دبن. جه تهنگ دبت. خوارن کیم دبت.. بپا ۳۹". ئەف میناکێ دلسۆژ و مشتێ ترس، هەمی هیقی و ئۆمید، خەونین خۆش سەربر دکرن و بیزارێ و بیدادی دکره سەرمیرا هەمی هزر و رفتاران. تنێ ئەفینی یا ئازاد و ژیانێ، سەبر و هەدار بوو کو ژیانێ یێ بدۆمین: "ژیانێ خوه کره قۆرمک دکۆشا ئازاد دا. ل بهر تهشتا وێ خوه درینژ کر. گه لهک سهبر وێ دهات. بیهنا وێ فرهه دبوو... ئازاد دهستی وێ گرت. کیشا بهر تهشتا خوه. هیزارا وێ ل سەر سەری راگر. ماچەک ل ئەنیا وێ دا. خەم و نهخۆشییێ دنیایی ژبیرا وێ برن.. بپا ۳۹". ل وی دەمی چ چهک و دەستهلانا بهرخوهانی نه ماین، ب ئەفینی بهرخوهان ژبو مانا خوه دکرن. ل روژا سیی ژێ دەمی فرمان بو هاتی: "کارێ خوه بکن، دێ ههوه بئه جههکی باش، هوون دێ ژبانا خوه یا مایی، ل وی جهی دهرباز کن.. بپا ۴۸". چریسکهکا ئۆمیدی د چافین واندا گەش بوو، روناهیهکا بارکری ب ژیانێ دادا سەر شهستانا مرنا وان. شی دهرهتا بهرتهنگ، چافین وان مشت هیقی کرن و هزرا پلانین خوه زرگار کرنی یان تۆلفه کرنی، جهی بیئۆمیدی و بیزاری گرت: "ههکهر ته بشیت تولا شان بیگۆنهان فهکی، بیهنا خوه فرههکه. روژا تۆلفه کرنی نیریکه. دهستی خوه دانا سەر سینگی خوه یێ چارده بهاری و گووتی، ژبهر خاترا من. بیهنا خوه فرهه بکه.. بپا ۴۹". ئوو ب ئی چهندی، ئازاد دبیته وهلاتی ژیانێ و بیهنا وێ ئاخێ ژێ دهیت، ئەوا ل پشت خوه هیلایی. ههروهسا ژیان ژێ دبیته ئارامترین په ناگهها ئازاد. ئانکو ب ئی ئەفینی یا دناف که ربوکیئیدا چیبووی، جوانترین وهلات و ئارامترین په ناگهه د چافین ههردوو عاشقین ئەنفالوویدا هاتنه ئافاکن و پیشاژویا ژیانێ یێ بهردهوام بوو. ههروهسا ههلبزارتنا نافی "هیقی" بو کچا خوه یا نهخری، پشتی هاتینه دهوکی و ب فرمی بووینه ژنومی، ئاماژهیهکا دی یا گه شینییه،

په يامه كا ناراسته كريبه ژبو نيزيكيوونا هيښي يا گه هشتنا نارمانجې. نه و ب خوه،
 بهرگراف ب نافي هيښيهك ژ كووراتي يا تاريي دانايه و ب ناشكرابي ئي
 هزرا خوه خوبا دكته: "نهغه هيښيهك هات، نهو روژ ژي دي ئيت، نهوا نه م ل
 هيښي.. بپ۱۳۳". ل داويي ژي، ل روژا شهيدبوونا نازاد، ژيانې كورهك دبيت و
 نافي وي دكته "كوردو" ناكو دقيت بيژيت كو ژيان و خبات و بهرخوه دان
 بهرده وامه. نهگر سهردهمي بوړي، سهردهمي نازاديخوازيي بيت، نهغه دي
 سهردهمي كوردوي هيت كو سهرخوه بوون و خوه سهرې يا كوردانه. ب ئي
 چندي ژي، په ياما نقيسه ري ب ناوايه كي سنسله بي دهپته خوياكرن: دهستيپكه كا
 مشتي كوشتن و تالانكرن و كه ربوكين، بهر ب راجاندنا پرؤسه يه كا
 بهرخوه دانيشه دچيت كو ب ريكا نه ئينيي دهپته ده براندن و نه ف نه ئينه
 هيښيه كا چاهه ريكري د هردوو دلاندا ئاڅا دكته. هه تا دگه هته كومتي
 هيقيداريي و پاشي بهر بهره كيرفي بويه ران بهر ب دوماهيه كا خوښه دچن،
 كو سهره لدان و نازادي و سهردهمي كوردويه.

نامازه يه كا دي يا ب شيوزي "هه فذري بين هه فته ريب" د داوي يا رو مانيدا
 هه يه، نهو ژي مرنا نازاد و بوونا كوردويه. د هه مان روژا مرنا نازاديدا كوردو
 ژ دايك دبيت. نه ف خسته روو يا ل بهر انبهر ئيك ژبو (مرن و ژيانې- بووني)
 يان (چوون و هانتې)، نامازه يه كا ساكار و ناشكرايه ژبو بهرده وامي يا خبات و
 بهرخوه داني. ههروه سا ئيشاره ته كه كو ب مرنا "نازاد" دوماهي يا خوښا چيروكي
 نه هپته ژ ده ستدان.

ئامازە يېن كەتواری یا جفاكئ كوردی

هەر وەكو مە گۆتئ، بابەتئ ئەفئینی یا د سەردەمئ كارەسات و مەرگەساتاندا ب درېژاھی یا دیرۆكئ هەبوویە و رەنگفەدانا خوە د گەلەك رۆمانئین جیھانیدا هەبە. لئ دەمئ نفیسەرەكئ كورد ب كئلهھی و ناڤەرۆكەكا كوردی ئئ كریاری ئەنجامدەت، كۆمەكارەهەند و تئگەهئین جفاكا كوردی تئیدا بەرچاڤ دبن و دبیتە بەرھەمەكئ كوردی و سەردەریەكاراستەوخۆ دگەل ھزر و دلینی و رەفتارا كەسئ كورد دكەت. ھەلبەت ھەر رۆمانەكار كوردی كۆمەكار بابەت و تئگەهئین جفاكئ ب خۆڤە دگريت و دبیتە خۆدئكا جفاكئ كوردی. ئوو د ئئ رۆمانئیدا ژئ، كۆمەكار ساخلەت و تئگەهئین تاییەتمەند ب جفاكئ كوردیڤە ھەنە و ب ئاواپەكئ زەق و راستەوخۆ دەربړئینئ ژئ دكەت. ئەڤ بابەتئین ئەم دئ ئامازئ دەبئ، د پړانئیا جفاكئین مړۆڤایەتئیدا ھەنە. چونكو كەساتئ یا مړۆڤان، دەھمئ جھ و سەردەماندا، تا راددەبەكئ زۆر وەكھەڤە. لئ ژئنگەھا دەردۆرە توندتر یان سڤكتر لئ دكەت. ھندەك ژ وان رەفتار و تئگەهئین ھەڤەند ب كلتۆرئ جفاكئ كوردیڤە كو نفیسەر ژبۆ رەتكرنئ یان ئازراندنئ یان خویاكرنئ دەردبړت، ئەفئین ل خوارئینە:

۱. دوکیۆمئنتكرنا ھۆڤاتئ یا رژئمئ د سەردەمئ ئەنڤالاندا:

بابەتئ دوکیۆمئنتكرنا كریارا ئەنڤالئ وەكو بۆیەرەكئ دیرۆكئ، نە كارەكئ نوویە و پړانئیا نفیسەر و رۆمانئفئسئین كورد و ئەوئین دۆستئین كوردان ژئ (ب شئوہ یئین جوداجودا)، خوە ل ئئ بابەتئ كرىنە خودان و گەلەك دەقئین ھەژئ و جوان ژئ ھاتئینە ئاڤراندن. لئ دەمئ ئەم سەردەریئ دگەل دەڤەكئ وئژەبئی

دکهین، مه‌رم پښ ټه و نینه کو دئ با به ته کئ دیرۆکی پښکیش کهین، به لکو وهکو پښینه په کییه ژبو چوونا دناف با به تئ مزاریدا و که رهسته په کئ دهوله مه‌نده ژبو ټاڅارنا ده‌قی. لی نفیسه‌ری ب ئاوا په کئ نه‌فالا ژ دلینیی، به‌ری مه‌دایه دیرۆکی و ده‌قی خوه ژبیر کریه؛ "هیڅیدارم، من شیا بتا، هنده‌ک ره‌شاتی پښمه‌سه‌ر رووی ره‌ش ټه‌نفالچییان.. بپا". ئی هه‌ئو کئ ټاکامه‌کا نیگه‌تیش کریه سه‌ر جوانی یا ده‌قی. ژبلی ټیکدانا جوانی یا وږه‌بی، چ زیده‌هی نه‌هاڅیتیه سه‌ر. ئو ټه‌گه‌ر نه نفیسا با، دا گه‌له‌ک باشتر بیت. وه‌سا دیاره نفیسه‌ر ژ بن ټاکاما بویه‌رین رومانا خوه ده‌رنه‌که‌فتیه و با به تئ پشکداری یا کوردان د هه‌لبژارتنن عیراقتدا خوینگه‌رمیه‌ک دایئ، کو ئی داکۆکی بکه‌ت. نه دووره ټه‌ف کریاره ژ ټه‌نجامئ ساقاتی یا هونه‌ری رومانئ بیت (ل ده‌فرا مه). چونکو گه‌له‌ک نفیسه‌رین دی ژئ، هه‌مان بزائئ د به‌ره‌مئ خوه‌دا دکه‌ن، کو خوانده‌فانی به‌ر ب سه‌مه‌ته‌کا تابه‌تفه ټراسته بکه‌ن و د پرائییا جاراندا، سه‌مه‌ته‌کا سیاسی یان دلینیه. ب هزرا من، ټه‌ف فه‌جوین و راسته‌وه‌خۆکرنا په‌یامئ ل سه‌ر حسییا به‌های هونه‌ری یئ ده‌قی وږه‌بیه، چونکو په‌یامئ نفیسه‌ری دناف بویه‌راندا خویا دبن و خوانده‌فان خۆشی و مفایئ ب سه‌ره‌له‌بوئئ ژئ وه‌ردگریت. هه‌رچه‌وا بیت، با به تئ دوکیۆمیتتکرئ د رومانیدا، ب ریکا وه‌سفرنا بویه‌ری یان روودانئ ده‌یتته ره‌سمکرئ. نفیسه‌ری ب شیوه‌په‌کئ بله‌ز و راپۆرتکی، بویه‌ری ټه‌نفالی ب ئی شیوازی ره‌سمکریه؛

- سه‌ربازان وه‌ک خه‌رزئ کولی، خوه به‌رددانه دنهال و ناف ټراشاندا. هه‌ر که‌سئ بلقت. هه‌ر گیانه‌وه‌ری خوه ټاشکرا بکت. ب سه‌دان بومب و شیلکین کلاشینکۆفا ل سه‌ر سه‌ری دبارین.. بپا. ۷.

- یین ټیر، ب ساخی بن ټاخکرئ. یین مئ کریتکرئ و کرئه (سه‌بایا).. بپا. ۹.

- سهريازين هار، سواريوويين ترؤمبيلان دانه بهر پؤستال و قوتاخين چهكين
خوه و هافيتنه خورئ. ههوارين ژن و زارؤيان، تژى دونيايى بوون، وهك
پهزى سپى، ههر هندهك داكلنه د هؤلهكا مهزن يا چينكوويى.. بپا۹.

ئهگهر ئه وهكو رؤمانهكا ريپورتاژكى يان دوكيومينتارى ل قى دهقى بئيرين، دئ
بينين كو نفيسهر شيايه قى روودانا رهش و دلتهزين بكهته بابته قى چيروكهكا
سهرنچراكيشا مشت دلينى و روندك باراندن، كو ههر كهسى بخوينيت، بشيت
تهسهورا وئ كارهساتى بكهت. وهسا دياره زى كو مهرهما سهرهكى يا نفيسهري،
ههر ئهقه بوويه. ل پيشگوتنا رؤمانى، ب ئاشكرايى قى مههمى خويا دكهت:
"ئهقه دئ تنى ههولهك بت. دا نهقيين من و نازاد و ژيانى بزائن، كا چ هاتيه سهري
باب و كالين وان.. بپا۶".

۲. ههلويسنى ئايينى:

د ههمى قهيران و كارساتاندا، نهمازه ئهويين دبنه ئهگهري بيجارهيى و بئ
دهستلاتى و تهسليمبونى، مرؤف پهنا دبهته بهر هزرين غهيبى يين ئايينى و
خوه ب هيزهكا نهپهئقه گرئددهت. ههلبهت ئهف ئهگهريه يان چوونا بهر ب
ئايينيه، ههولدانهكه ژبو راگرتن و ههشهنگرنا كهساتيى و ريگرتنهكه ل
ههلوهشيانا خوهيى مرؤفى. ههردهمى مرؤف توشى رهوشهكاناله بار و
بيجارهكه رببته، ئيكسهري دئ بيژيت (مه زى خودييهكه ههيه). هههچنده هيزا
خودئ هيزهكا غهيبى يا نهديار و نهبردهسته، لئ ههبوونا قى هيزى د ناخى
مرؤفيدا، دببته سهدهمى هيشيداريى و خوهراگريى. ئهف رهوشا پشتبهستنا ب
هيزا ئايينيه (وهكو ئالافهك ژ ئالافين بهرگري يا مهزى)، د ههموو ئاييناندا
ههيه. لئ چونكو ئايينى ئيسلامى خوه ل دين و دونيايى (گيانى و ماددهى)

دکته خودان، لهوا نقيسه ر پتر به حسی هه لویستین ئایینی یین موسلمانان دکته. نقيسه ر د بویه ره کئی ب تویفکل و په یامداردا، هه لویستی ئولدار و مزگهفتان خویا دکته و ب شاره زایی یا شاعره کی و هونه رمه ندی یا سینه ماکاره کی، بهرئ کامیری دایه خوتبا ئه یینی؛ "ل وئ روژا ئه یینی، مزگهفتین دهوکی تزی نقيزکهر بوو بوون... هه لایین دهوکی بیره وه ریین (ئهبو هوره پیره) و میرانیین (خالدئ کورئ وه لیدی) بۆ هه ژاریین دهوکی هزارباره دکرن.. بپا ۱۸". ئەف میناکئ نه فاللا ژ ئیستی هزایی، ئامازه یه که ژبو مه زناهی یا کاره ساتئ، چونکو نقيسه ر ب خوه ژئ دزانیته کو ئه وئ خوتبا ئه یینی دخوینیت، گیانه کئی مشتی ژیا نه و نه دووره د چرکه یه کیدا بیته جهندهک. ئوو نه تنئ مه لایین مزگهفتی دئ گیانی ژ دهستدهت، نه دووره هه موو خیزان و نیاسین وی، باجا هه لویستی وی بی ل دژی حکومه تا سته مکار بدن. ئەفجا ئه و هه لویستی ئیگه تیئف و شه رمه زار، ب کیمی دبیته ئه گهرئ پاراستنا گیانی کۆمه کا که سین دی (کو ئه و ب خوه ژئ کوردن و نه دووره د ئایینه پدا بینه که ساتین مفادار و به ره مدار). کا چه وا د ده می قهیرانین ئابوری و کاره ساتین سروشتیدا، هه می خه لک په نا دبه نه بهر دهسته لاتداران (دهسته لاتا ماددی و دونیایی)، کو د هه وارا وان بهین، ههروه سا ژ لایی دهروونی و گیانی شه ژئ (د ده می کاره ساتین مرؤفچیکه ردا)، خه لک په نا دبه نه بهر دهسته لاتداران (دهسته لاتا گیانی و جفاکی) کو پالپشت و پشته فان بن. ئەف کاره ساتا مرؤفچیکه ر (شه رئ نه هیلانا نفشه کی بوو، شه رئ قرکرئ بوو.. بپا ۴۵). شه رئ پاراستنا ناموسئ بوو، ئەو ناموسا ئایین خوه لی دکته ته خودان و ب هه می شیائین خوه به ره فانیی ژئ دکته. ئازراندنا پرسا ناموسئ ریکه کا دی یا هاوار کرئیه کو خوینگه رمیی بده ته که ساتین ئولدار و باوه ردار. د هه مان ده مدا ژئ، شیوازه کئی دی یئ وه سفکرنا هؤقاتی یا دوژمنیه،

کو نه تنی جهستهیی مروّشی ل بهر گهفی بوو، به لکو گیان و شهرف و ساخله تین مینه فی زی، د که فتنه بهر گهف و هیرشان:

- زهلامان خوه ناشکرا دکرن، دا زوو چاقین وان بنقینن. دا نه و چاق ژنا خوه،

کچا خوه، دایکا خوه، خویشکا خوه کریتکری نه بینن.. بیپا۱۲.

- ترسا وان یا مهزن زدهستدانا نامووسی بوو، کریتکرا کچ و ژین وان بوو،

نامووس بارهکی گرانه.. بیپا۳۳.

د فان هردوو لهفته بین بلهزدا، نقیسه ری فیایه درندهیی و هوفاتی یا دوژمنی وهسفکته، د هه مان ده مدا زی، فیایه ناماژهیه کا مه رمدار ب هه لویستی نایینی و ئولداران بدت، کو ئاخفتن (وه عز) و هه لویستین وان نه وه که هفن. ده می دیژن دینی مه وه کو نامووسا مه یه، یا فهره نامووسا مه زی وه کو دینی مه بیت. نه و ده می نامووس دبن گه فیدا، یا فهر بوو نایین زی دبن گه فیدا بیت (ب کیمی، ل گورهی دیتن و بوچوونین ئولداران). زیده باری ئی چه ندی، چ جارن ملله تی کورد سه را نایینی خوه نه هاتییه ته په سه رکن و ژناقبرن، هه رده م سه را نه ته وه و وه لاتینی بوویه قوربانیی ته ماحکاران. نه فه زی گریکین مه رما فه شارتی یا نقیسه ری خویا دکته، کو په یامه کی ئاراسته ی هه می ئولدار و باوه رداران بکته: کوردینی و ژییاتی یا نه ته وه یی ل پیش نایینی دکه فیت.

۳. پالپشتی یا جفاکی (جفاکی کولله کتیف):

په ره گرافه ک ب ناقی "هه وارا مه رده می رین هه ولیری" د رومانیدا هاتییه ته رخانکرن، کو هاریکاری و پالپشتی یا خه لکی هه ولیری بهرچا ف دکته. نه ف په ره گرافه ژبو دوکیومینتکرا هه لویستی مروّانه یی خه لکی هه ولیرییه. ژبلی نه مانه تا دیروکی، فان جوړه په سندانین دوکیومینتاری، مفایه کی دی زی

هه‌یه، کو هاندانه‌که ژبو خورتکرنا ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی ل ده‌ف رقیشتین بهین. هاریکاری و هه‌فسۆزی یا (ته‌عاتوفا) نه‌ته‌وه‌یی، ئیکه ژ ساخله‌تین جفاکی یین کورده‌واریی. د وی ره‌وشا ناله‌باردا، دایکا ژیانئ پالپستی یا خوه بو‌ئازاد (ئه‌فینئ) دهر‌دپری: "نه‌ترسه، توژی کچا منی. چ بیته سه‌ری مه، نه‌و دی ئیته سه‌ری ته، مان و ژیان پیگه.. بپا ۲۱". ئوول ههر جهه‌کی کورد لی بن، هه‌مان هه‌فسۆزی و ته‌عاتوف هه‌بوویه، چونکو ملله‌تین بنده‌ست و ته‌په‌سه‌رکری پتر پیگه‌گریدا‌یینه و د خو‌شی و نه‌خو‌شیا‌ندا، پالپستی یا هه‌ف دکهن. لی دا‌کو‌کیکرنا نفیسه‌ری ل سه‌ر مه‌رده‌میرین هه‌ولیرئ، سوپاسیه‌کا نه‌راسته‌وخۆیه ب ریکا دو‌کیۆمیتکرئی، کو ئه‌م قه‌ردارین خه‌لکی هه‌ولیرینه و ژبیر نه‌کرنا قه‌نجی ساخله‌ته‌کی دی یی جفاکی کوردی یه: "ده‌نگه‌دانا نه‌نفا‌لین ره‌ش و ئینانا فان میشانان بو‌ده‌شتا جیژنیکان، خه‌و ژ چافین هه‌ولیرییان دزی... وی شه‌فی که‌س نه‌نقست.. هه‌می وه‌ک شلخا میشین هنگفینی جفیان.. ههر تشتی هه‌بت، ههر خوارنا هه‌بت.. ژ پارپی نانی. هه‌تا دهر‌زیکئ کۆم کرن. گه‌له‌کان، ههر وی شه‌فی گیانین خوه کرنه‌دنا‌ف وان هاریکاریاندا و دانانه سه‌ر ملین خوه، نه‌و کوتانین سه‌ربازان ل دۆرین وان دروست کرین، کوم کرن و هنده‌ک هاریکاری گه‌هاندنه وان.. بپا ۶۳". ئەف هاریکاری یا ب کۆم و شیوازی ته‌عاتوفا گه‌له‌نپه‌ری، کو دبیت ب ریکا نه‌هۆشی یا کۆمی هاتبیته ئاران‌دن، نیشانا ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی و هه‌ستکرنا ب به‌رپرسیارییه. ئەفه زی ب ئاوایه‌کی نه‌راسته‌وخۆ، ریکه‌کا دی یا کوردینی و به‌رخۆدانیه.

ژبلی فان هه‌رسی خالین ل سه‌لال، کۆمه‌کا ئامازه و تیگه‌هین دی یین کورده‌واریی تیدا هه‌نه؛ مینا شه‌رمکرنا ئازاد ژ کراسی ژیانئ. ئەو ب خوه جلك ژبو ستاره‌کرینه، لی جوداهی یا جینده‌ری د پرائیا جفاکاندا، جلكین ژن و زه‌لامان ژ هه‌فجودا کرینه. ئوو د جفاکی کوردیدا، ده‌می زه‌لامه‌ك جلكین ژنی

بکەتە بەرخو، شەرمەزاریە. لێ ھەکەر ژنەك جلكين زەلامی بکەتە بەرخو، نیشانا زیرەکی و پەسندانا ژنییە. ئەفە ژى ئیشارەتەکە کو ھەردەم زەلام د سەر ژنى رایە. لەوا نەدووورە نیقەکا بیزاری یا ئازاد ژ کراسی ژنى بیت. د ئیکەمین دەرفەتا ژبەرخو کرنا وی کراسی، ب ھەستەکا سەرکەفتی دبیژتە ژیانى؛ "ئەز و کراسی تە ژیک خلاس، ئەو دئ کراسی تە ژى ژبەر تە کم، دئ تە ھیلەمە رووس... بیپ ۱۱۷". ھەروەسا بابەتێ تۆلفە کرنی ژى، کو رەفتارەکا جفاکی عەشیرەتگەری یی کوردەوارییە، د ھەمی پەرەگرافین رۆمانیدا دگەل ئازاد ژیاپە و مشە جاران، ژیانى ژى بابەتێ تۆلفە کرنی دکرە بەھانە یەك ژبو مانا ئازاد ب رەخ و یقە:

– رۆژا تۆلفە کرنی نیزیکە.. بیپ ۴۹.

– دقیت ئەز تۆلا بابی خوێ قەکم، دقیت ئەز تۆلا گوندی خوێ قەکم. دقیت ئەز

تۆلا... گەلەك تۆن ھەنە.. بیپ ۶۰.

ل دوماھی یا رۆمانی، ژیان ل سەر تەرمی ئازاد فی تیگەھی تۆلفە کرنی دکەتە دگوھی کورئ ویدا و ب ھەستەکا شەرفانەکا ب سەربۆر دبیژتی؛ "مزگینیا من ل تە، ئەفە کورئ تە یە، دئ تۆلا تە قەکت، وەك تە تۆلا بابی خوێ قەکری.. بیپ ۱۶". ھەرچەندە د ھەفرکی یین دگەل دوژمانندا، تۆلفە کرن شیوازی پلانین دوژماندا شەریبە ژبو ب دەستقەئینانا سەرکەفتنی. لئ د قی رۆمانیدا بابەت بزاقا ئازاد یخوازی و رزگار یخوازی یە، ئەگەر دژمنی ئەو کارەساتا مەرۆفچیکەر نەکربا ژى، خەبات و بزاقا شورەشگیری دا ھەر ھەبیت. ئەف کارەساتا چیبوی ئەنجامی بزاقییە، بزاق دۆزەکا رەوا یا مللەتەکییە و چ ھەقەندی ب تۆلفە کرنی نینە. لئ بابەتێ تۆلفە کرنی وەکو ئەلەمیتتەکی ئارام کرنا دەروونی یا ھیقی بەخش ھاتیبە بکار ئینان. قەھرمانی رۆمانی، ژیان خوێ پی بەردەوام کریبە. تۆلفەلدان ھەموو کەربوکی و حەز و پالێتەران کۆم دکەت و بەر ب

ئاراستەيەكا ئېك سەمتىشە دەھاژۆت. ئىسەرى ژى، ئىيايە كو ئازاد و پاشى كوردۆى بەر ب سەمتى دۆماندنا خەبات و بەرخودانىقە بەت. ب گشتى، ئىسەرى يى شىيى ھەردوو پەيامىن خوە يىن سەرهكى (دوكيومىنتكرنا كرىارا ئەنفالىن رەش و بەرخۆدانا مللەتى كورد ژبۆب دەستشە ئىنانا ئازادىن) خوياكەت. ئوو چىرۆكا ئەفیندارى يا (ژيانى و ئازاد)، تام و خۆشىيەكا وئىرەيى بەردايە سەر دەقى.

۲. مەمۆكەو بەردا

ئەف رۆمانە ژى، ل سەر كرىارىن ئەنفالا رەش ھاتىيە ئىسەرىن. لى سەردەرىي دگەل ژيانا خەلكى ناڧ باژىران دكەت د سەردەمى ئەنفالىدا. ئىسەرى دوو رەوشىن پىكشەگرىدايى دكەتە ھىقىتى رۆمانا خوە: رەوشا خەلكى سقىل، بەحس دكەت كا چەوا ب دزىكىشە گوھدارى يا دەنگوباسىن پىشمەرگەى دكرن، چەوا ديوانىن تازى و دەھواتان دبوونە جىنىن سىياسى، كو ھەوالىن شۆرەشى ل ھەف بگوھۆرن. ئوو چەوا رۆژانە تەرمى كورىن خوە يىن سىدارەدايى ۋەردگرتن و ب دزىشە بەھى بۆ ددانا، چونكو رژىمى نەدھىلا بەھى بۆ رىكخستى يىن نھىتى و كوردپەرەران بەھىتە دانان. رەوشا دى، ۋەسفا زىندانى و ئەشكەنجەدانا گەنجان دكەت، كا چەوا دبن ئەشكەنجەدانىقە دانپىدانى ب ھندەك تاوانىن نەكرى دكەن. د ھەمان دەمدا ژى، بەرخوەدانا گەنجان و باۋەرى يا وان يا موكم ب دۆزى، پەسن دكەت. ب ھەمان شىۋازى رۆمانا ئەفین و ئەنفال، ژ ژيانەكا تەنا و سادە دەست پى دكەت، مەمۆ و شىركۆ دوو ھەشال ل باژىركەكى كوردستانى د ژيان و ب كرىارىن ئەنفالا رەش ئاكامدار و خەمگىن دبن (دەستپىك). پاشى ھەردوو دەھىنە گرتن و دكۆمەكا

کریارین ئەشکەنجەدان و نەخۆشیاندا دېۆرن (بۆیەرین پەیسکی- گری یا رۆمانی). ل دوماهی هەردوو دەینە شەهید کرن، لی دبیته سەرھەلدان و پەرلەمانی کوردستانی دەیتە دامەزراندن (دوماهی یا خۆش). د قی رۆمانیدا، ھندەک ئاماژەیین کەتواری یا رەخنەیی تیدا ھەنە کو دبیت جفاک بەر ب نەدادپەروری و ژبیرکنا شەهیدین خۆفە بجیت. لی ھەر زوو ئۆمیدەکی دکەتە دەستی خواندەفانیدا (دی رۆژەک ئیت و بەی زەحمەتا مالا ھەوہ ئیتە دان، مروفا نە ب جفاک مروفە، مروفا ب ئاقل و زانینی مروفە... دی رۆژەک ئیت و بەرھەمی خوینا وی دیار بیت... بپا، ۱۲)، کو خۆشی یا دوماهی ژ دەست نەدەت. پەھلەوانین ھەردوو رۆمانان ل دوماهی شەهید دبن و د رۆژا شەهیدبوونیدا، ھەر ئیکی کورەک دبیت، یی ئیکی دبیتە کوردۆ، یی دی دبیتە وەلات. ھەردوو ناڤین رقیشتی بەیت، ھەفبەندن ب پیشینی یا ئقیسەرێقە کو دی سەردەمەکی کوردینی (کوردۆ) و وەلاتینی (وەلات) ب سەر کوردستانیدا ھیت و خەونا خەباتکار و شەھیدان دی ھیتە دی. ئوو دایکین ھەردوو کوران ھاریکار و پشتنەفانین دۆماندا خەباتیتە کو ئاماژەپەکە ژ بۆ رۆلی گرنگی کاراکتەرا می د جفاکیدا. د رۆمانا "مەمۆ کەو بەردا"دا*، مەمۆ بویاغچیپە و ئەفسەرەکی رژیمی بوستالا خوە ل دەف بویاغ دکەت، ئەو رکەھا کەوی خوە دەستدا دبیت (کو ل دەف باپیری وی بوو ل گوندی). ب دیتنا وی رکەھی دزانیت کو باپیری وی نەمایە و دبیت گوند زی نەما بیت، چونکو باپیری وی گۆت بووی کو دی رکەھا وی ب گیانی خوە پارزیت. مەمۆ ب دزیکیشە، رکەھی فەدکەت و کەوی

* حسن ابراهیم (۲۰۰۸). مەمۆ کەو بەردا، کورتە رۆمان. ج ۱، چاپخانە ی شەھید نازاد ھەورامی- کەرکووک.

وی دفریت. مه‌مۆ ژبه‌ر به‌ردانا که‌وی ده‌یته‌ گرتن، لێ تاوانا ریک‌خستنی نه‌یئی و هاریکاری یا پێشمه‌رگه‌ی پێشه‌ دنن و دئێخنه‌ د بن ئە‌شکه‌نجه‌دان و زیندانی شه‌. ل بن ئە‌شکه‌نجه‌دانی، نافئێ هه‌فالی خوه‌ شیرکۆی دئینیت، کو تنئێ دگه‌ل وی یئ چوووه‌ گوندی ژبۆ دینتا باپیری و که‌وی خوه‌. چونکو ژیی وی یئ بچووک بوو، ره‌وانه‌ی دادگه‌هئ نه‌کرن. هه‌ر د زیندانی شه‌ دکوژن و ده‌نه‌ گورستانی شه‌ دشیرن. شیرکۆ ل شه‌فا زافایینی یا خوه‌ ده‌یته‌ گرتن و دکه‌فته‌ دبن ئە‌شکه‌نجه‌دانی شه‌ و هه‌ر تاوانه‌کا ره‌شه‌کین رژیمی ئیای یئ دانه‌ ئیمزا کرن. ب ئی چه‌ندی ژێ شیرکو ده‌یته‌ هوکمکرن و پاشی ده‌یته‌ ل سێداره‌دان. هه‌ژرینا شیرکۆی زارۆکه‌ک دبیت و نافئێ وی دکه‌ته‌ وه‌لات. وه‌کو هه‌موو چیرۆکین دوماهی خووش، وه‌لاتئێ کورئ شیرکۆی سه‌ره‌لدانی و پاشی دامه‌زراندنا به‌ره‌مانئێ کوردستانی دبینیت و دایک و باپیری وی پشکداریی د سه‌ره‌لدان و ده‌نگدانئیدا دکهن. لئ هه‌روه‌کو هه‌زرمه‌نده‌کئ سیاسی دبیریت، وه‌لات ب خوینا وه‌لاتپارێزان ده‌یته‌ رزگارکرن و هه‌نده‌کین دی به‌ره‌مه‌ی خه‌بات و به‌رخوه‌دانا وی دخۆن.

جفاکئ باژیران د سه‌رده‌می ئە‌نفالیدا

هه‌ر ژ ده‌ستپێکا شوهره‌شا گولانی و هه‌تا روژانین سه‌ره‌لدانا سالا ۱۹۹۱ئ، ملله‌تئێ کوردئێ باژیرنشین، ل بن زولم سته‌ما ده‌سته‌لاتدارین رژیمه‌کا هۆف و دپنده‌دا د ژیان. لئ سه‌ره‌رای ترساندن و گرتن و پلانیین دو‌مدریژین رژیمی ژبۆ هه‌له‌وشاندنا که‌سایه‌تی و زمانئێ کوردی، که‌نجین کورد د خه‌باته‌کا به‌رده‌وامدا بوون (ژبۆ رزگاری یا که‌لئ کورد). ریک‌خستنی نه‌یئی یئ هه‌موو پارتین شوهره‌شگیر، پرائیا گوند و باژیرک و باژیرین کوردستانی شه‌گرتبوون.

شان ریکخستین نهیسی، مهزنتترین و کاریگه‌ترین میناکین خه‌بات و به‌رخوه‌دانی ژبو دیروکا ملله‌تی کورد تو‌مارکرن. چ مال نه‌بوون، گه‌نجه‌کی وان په‌یوه‌ندی ب ریکخستین نه‌یئیفه نه‌بیت، خو جاش و خو‌فرۆش زی، د‌دلی کووردا پشته‌فائین بزاقا رزگاربخوازی بوون، چه‌ک و ده‌رمان بو پیشمه‌رگی دهنارتن یان ب کیمی، چاقی‌خوه ل ریکخستی یین نه‌یسی دنقاند کو به‌رده‌وامی بدنه‌خه‌باتا خوه. ده‌می عیراق که‌فتیه دناف شه‌ره‌کی دو‌مدریژی دگه‌ل ئیرانیدا، ده‌رفه‌ته‌کا زی‌رین بو ریکخستی یین نه‌یسی فه‌بوو کو بیانی چالاکی یین خوه به‌رفه‌تر لی بکه‌ن.

ل سه‌ر ئاستی جفاکی، هه‌موو چالاکی یین جفاکی یین مینا به‌هی و شاهی و سه‌ره‌دانان د بوونه کو‌مبووین سیاسی و ده‌نگوباسین پیشمه‌رگی ل هه‌ف دگوهارتن. هه‌ر ده‌رفه‌ته‌کا دوو که‌س پیکه‌ه کو‌م کران، سو‌حبه‌ت دا چینه سه‌ر سیاسی تی و ده‌نگوباسین ئیژگی کوردستانی. ده‌می ئه‌فیندار دگه‌هشتنه ئیک، سو‌حبه‌تین ئازادی یا کوردستانی پتر بوون ژ سو‌حبه‌تین عه‌شق و ئه‌فینی یا وان: "مروفا بی وه‌لات یی بی به‌ایه، چز تام و خوه‌شیی ژ ژیا‌نا خوه نابینیت.. هزارین وه‌کی من، گوری روژه‌کا ئازادا فی وه‌لاتی بن... بی‌پا". ل به‌رانبه‌ری فی خوینگه‌رمی یا گه‌نجان، رژیمی سیخورین خوه ل هه‌موو جهان به‌لافکر بوون، تیلین خوه دریزکر بوونه دناف پرانییا خواندنگه‌هاندا و ترس و فه‌چغاندنه‌کا کوژه‌ک ئیخست بوو دناف هه‌موو وه‌لاتیاندا. گه‌له‌ک جاران دا پرسیار ژ زاروکان که‌ن کا دایابی و ان ل مال چ دیپژن و به‌حسی چ دکه‌ن. هه‌ر که‌سه‌کی گومانه‌کا بچووک ژ ل سه‌ر هه‌با، دا ب شیوه‌یه‌کی هو‌فانه گرن و ده‌می دبرنه دئه‌منیشه، ئیدی یا ب زه‌حمه‌ت بوو کو رو‌ناهی بیسه‌شه: "هه‌ر که‌سی شان دوژمنا گرت،

بهردانا وی نینه... بیپا ۲۸". لئ سهره رای ئی ترسا بهر به لاف و هۆقاتی یا بی وینه، گهنج ل سهر خه باتی د بهرده وام بوون. ئه گهر گهنجه ک نه ریکخستی نهیتی با زی، دلئ وی دگهل که سین ریکخستی و شوره شی بوو. ده می که سه ک شهید دبوو، یان ب سیداره دانی دهاته حوکم کرن، حکومه تی ب هیجه تا خیانه تکاری یا دهوله تی نه دهیلا تازی بۆ بدانن، لئ خه لکی ب دزیکه تازی دادنا. ب ئی چه ندئ زی، خه لکی ب نهیتی هه موو چالاکی یین خوه یین شوره شگیریی نه نجامدان. ههروه سا مالین پرائیبا خه لکی بیوونه دهزگه یین راگه هاندنه کا مه رمدار ژبو به لاکرنا ده نگوباسین کریارا ئه نفالی و هژمارا گرتییان و ههر بابته کئ دی یی هه فبه ند ب سیاسه تا حکومه تی شه:

- دبیژن گوندین ل پشت چپای هه موو یین سۆتین، و ههر که سی که تیه ده ستین وان، یین کوشتین! ئه ری راسته مالی وان هه می ژوردا بره خواری. مالی دنیا یین چو نینه، گیان، نامووس، وه لات.. هه ش، هه شه ده نگئ خوه بلند نه که. ئه ری باوه ری نه مایه، مرو ف نه شیت لنک بچوو کین خوه ئی باخشت... بیپا ۳۱.
- گوند هه می کافل کرن، کان یین زه لال داگرتن و ژه هر کرن.. نیر سهر ئی کرن، می کر نه (سه بایا) دگهل خوه برن... ئه ری ئه نفاله، سه ری وان، مالی وان، کچین وان بۆ مه جه لالن.. گو هین جیهانی تژی قیره، چاقین وان تژی کنیشه، هه ست ب چو ناکن، دخه وه کا گراندا دبه رزه نه!... بیپا ۴۰.

ههر که سه کئ ئاخفتنه کا بچوو ک ئی د ده ره قئ زۆلمئ و زۆرداران کر با. یان مه دحین دکتاتۆری نه کر بان، یان ئی ئاشکرا ببا کو پشکداری یا د به هیا که سه کئ ل سیداره دای کری، یان هاریکاریه کا بۆ پیشکیشکری، ئه و ئی دگرتن و به رزه دکرن. ده می مه لای بۆ خیرا خوه و وه کو ئه ره که کئ ئایینی نفیژا مر یا ل سهر هه ستیکین مه مۆی کری، حکومه تی به رزه کر بوو: "ژ وی رۆژی هه تا نه فرۆ،

ئەو مەلایى ئىپتىزا مریا ل سەر ھەستىكىن مەمۆ کرین، ھىشتا یى بەرزەپە و نەھاتىپە مالا
 خوە... ۸۸. ئەف ھۆقاتى یا حکومەتى ل ھەمبەرى خەلکى سقیل (دسەردەمى
 ئەنفالىدا)، دەھجاركى پتر لى ھات، ل ھەر جھەكى دوو کەسەک لىک خرثە
 بیان، جھى گومانى بوون و دەھاتنە دەستەسەرکرن. ئەف کریارە ژبو ترساندن و
 تەپەسەرکرن ھەستىن خەلکى ل ھەمبەر کارەساتا ئەنفالى و ئەنفالیان، دەھاتنە
 کرن. ژ لایەكى دىشە ژى، حکومەت دترسیا خەلک کاردانەو ھەیکە نەچاھەرئیکرى
 ل دژى دامودەزگەھین وئ ئەنجام بەت، لەوا ھەموو خەلک ئىخستە دترسەکا
 دژواردا و مەفرەزەپین پولیس و ئىنزابان ل ھەموو کولان و جاددە و بازاران
 دگەرپان، مینا وان ئىچیرئانین خوە ل بەر ئىچیرئى ئەدنویسن. مشە جاران ژى،
 خەلکى بىگونەھ دگرتن و زیندان دکرن، تنى ژبو ترساندنا خەلکى دى یى
 دەردۆر. د رەوشین ھۆسادا، بىپەختى و درەوکرن و زولما پولیسان ژبەر ھندەک
 بابەتین کەسۆكى ژى، مشتى بازار و گەرەکان بىوون. ئەگەر کەسەكى ئەمنى
 نەفیا با کریا خوە بەت، یان دەینى دکاندارەكى ل سەر با، خەلک نەدویریا
 داخووا دەینى خوە بکەت، چونکو ئىکسەر دا ب ھاریکاری یا پىشمەرگەى یان
 ریکخستى یین نەپتى ھیتە تاوانبار کرن. ئەگەر چ تاوان نەبان، دا بىژنە
 خەلکى تە خەبەرین گۆتینە سەرۆكى، یان تە وینەبى سەرۆكى ل دکانا خوە نە
 ھەلاویستىپە. ل خواندنگەھان ژى، دەمى نافتى سەرۆكى روو رەش دەھات و
 قوتابىپەک د دالغەكى دابا و دەست نەقوتابان، دا راکىشنە ئەمنى، کو دوو
 مەرەمىن سەرەكى ب ئى راکىشان و دەستەسەرکرن قوتابیان ھەبوون: یا ئىكى
 ترساندن و ئەچغاندنا قوتابى یین دى و ماموستایان بوو. یا دووی ژى،
 ھەولدانەک بوو کو قوتابى یین گرتى بکەنە لایەنگرین خوە و راپۆرتان ل
 سەر ھەفالىن خوە و ماموستایین خوە بنفیسن. گەلەک قوتابى کەفتنە د ئى

خه فکیدا و گه له کین دی ب ریکښه چوون و نه زفرین (ئه وین قه بول نه کړین راپورتان بو بنفیسن). وه کو کاردانه ویا ئی زولم و سته ما بی توخیب، رژدی و مجدی یا گه نجین کورد ژى پتر لى هات و هژمارا ریکښستی یین نهیى و ئه وین پشته فانی یا ریکښستی یین نهیى دکر، ده جاکى پتر لى هاتن. دایکا مه مویى جوانه مهرگ (ل ههر جهی ژ مروښه کى پتر لى بت، وهک ئیزگه هه کى شوره شی یه، خوارن و ښه خوارنا وئ ل کولانایه، هه مې چافى خوه ددنى، هه مې گه له ک حه ز ژى دکن... بپا ۸۶).

ئوا به رده وامى و خوینگه رمى ددا ئى به رخواه دانی، هه لویستی جشاکى بوو. جشاک ب چافه کى پر ریزگرتن و کوبارى ل به رخواه دانا گه نجان و زیندانی یین سیاسى دنیرى، دایکوبابین شه هیدان ژى، جهی ریزگرتن و شه نازى بی کړنى بوون. پرانییا خه لکى (ب هه موو ته خین جشاکښه)، سه رده رى یا په هله وانین رزگارکهر دگه ل زیندانی یین سیاسى دکر. گه له ک جاران، ده مې حکومتى که سه ک دگرت و بهر ب نه دیاریښه دبر، که سوکارین وى ب تللیښه ب رى دکر. هه روه سا ب تللیښه پیشوازی ل تهرمین خوه دکر (نه گهر تهرم ته سلیم کربان!). ئه ښه ژى شیوازه کى دی یى به رخواه دانی بوو، ژ لایه کیښه هاندانا گه نجان بوو کو به رده وامی ب خه باتى بدن. ژ لایه کى دیښه ژى، ئالوزکرنا حکومتى بوو کو دى ههر به رده وام بین و ژ وه ناترسین: "هه وار و تللیین دایکا مه موی، ناگرى دلى وان دژوار کړ... ئى جارى هه مې ژ که ښوژانکى ترسى دهرکه تن، ئى جارى دهنگى هه وار و بهییا وان گه هشته گوین هه مې ره شه کین میرى... بپا ۱۱۶".

کونجا زیندانی جھی میرانه

ب قی سلوگانی، ب سهدان گهنجین نووگههایی ب سهرین بلند و باوریهه کا موکم بهرف کونجین زیندانا رهش دهاتنه هاژوتن. لی ههر کهسی نهچوویتته دناف زیندانی رژی میدا، زنایت کا چ ل وی جههنه من دقهومیت و چهوا پهلهوانین هیقیدار و وهلاتپاریز دبن ئەشکه نجهدانه کا توندا جهستهیی و دهروونیهه، بهر ب ههلوهشیان و مرئیقه دچن. د فان جوړه زیندانا، رهشکهین رژی منی نیشا گرتیان ددهن (لی ناکوژن)، هه تاکو مرادا خوه ژی حاصل نه کن. بو وان نهگرنکه ئەو دانپیدانین دهینه ئیمزاکرن راست بن یان درهه، چونکو ئارمانجا وان یا سهره کی تاوانبارکرن و ژناقبرنا کهسی کورده، ههلوهشاندا که سایه تی یا زیندانیانیه کو هه فالین وان ژی پی بههلوهشیین، ترساندن و پاشقه برنا جفاکییه. که کی بلند محمه د رومان (سوئنگه ه) دا*، ب دریزی بهحسی شیواژین ئەشکه نجهدانی و قوناعین زیندانی دکهت، هه تاکو دگه هته قوناعا حوکمکرنی و زیندانا دو مدریژ. هه موو رهفتار و ئاکامین ئەشکه نجهدانا د زیندانیقه ب دریزی وهسف دکهت.

بوهرین قی رومانی ب گرنا مه موی دهست پی دکهت، کو سنیله یه کی خوتندکاره و پشتی ده واما خواندنگه هی کاری بو یاغچیاتی دکهت. سه ده می سهره کی گرنا وی، فه کرنا رکه ها که وه کی بوو، کو ئەفسه ره کی ئەفالجی ئەو رکه هه بو خوه ئینا بوو باژیری. لی ده می ب پشت شفشیین رهش دکه قییت،

* بلند محمه د (۲۰۰۵). سوئنگه ه، رومان. ژوه شاین ئیکه تی یا نفیسه رین کورد، سنسلیا ژماره (۱۵). ج ۱، چاپخانا هاوار- دهوک.

زه بانى يين جهه نهمى دخوازن دانپيدانى ب دژاتى يا حكومه تى ب كهت و هه قالين خوه يين ريكخستنا نهيتى بو ئاشكرا ب كهت. دبن نه شكه نجه دانئيه نائى هه قالى خوه شيركوى دده ته وان كو هه ردوو ب هه فرا دچنه گوندى ژبو ديتنا كه وى. پشتى ژى بى هيشى دبن و دگه ننه وى باوه رى كو فى سنيله ي چ په يوه ندى ب باهه تين سياسيه نينه، نه ويزن ده ريخن: "دقيت نه فه ژ فى بنداقن ده رنه كه قت.. / ما دئ ژنوى ده ركه قت؟.. / راسته ژى وى بى بچوو كه، نا ئيته دادگه هكرن! دادگه هكرنا وى دئ ل قيرى كن.. / هه كهر پرسيار كرن، نه م چو ژى نزانين.. بپا ۳۸-۳۹".

ب فى چه ندئ ژى، مه موى بى دادگه هكرن دكوژن و ب دزيكيه فه دشيرن. پاشى ب ميناكه كى هوقانه و بى ريزگر تال هه ر عورف و عه ده ته كى جفاكى، شيركوى د شه فا زافا يينى يا ويدا دگرن و بهر ب جيهانه كا تاريخه دهن: "قتى په يكه رى رهش ژوان رازى بت، بلا دنيا و خودئ هه ر ژى رازى نه بت... بپا ۴۰". مه رهم ب په يكه رى رهش ميناكى دكتاتوريه، كو هه موو دوور بيان و گوره بان و سه رين ريكان داگير كربوون. د شه فا گر تنا شيركوى دا، نقيسه ر ب ميناكه كى هونه ريى جوان، له فته يين ده هواتى و كريان نه شكه نجه دانى و شه رى تيكه هل دكه ت. خوانده فانى دكه ته دناف خه ياله كا سينه مايدا، كو له حزه ب له حزه دگه ل ده هوات و نه شكه نجه دانا شيركوى بيت. هه روه كو ديتر ته وه رگرى، كو نه شكه نجه دان ژى مينا ده هواتا ويه. كا چه وا ده هوات ده ستپيكا ژيانه كا نوويه و مرؤف بى ژ قوناغه كى دچيته دناف قوناغه كا ديدا، هه روه سا نه شكه نجه دان ژى ده ستپيكا قوناغه كا نوويه ژبو شاراندا گيانى بهر خوه دانى و نازادى يا وه لاتى: "ل قيره ئيمزا بكه. / چو نقيسين نينه نه ز ل بن ئيمزا بكم؟! / ئيمزا بكه، نقيسين خه ما مه يه. / تليلين ده واتيا ل گه ل ده ست قوتانا هه قال و برادره نه سمان كون كر. برازاقا ملئ وى گرت، ده قى خوه بره بن گوهى. / تو دزانى سزايى ته سيداره يه؟ /

نه ترسه، نه ژنا ته يه.. راستيې بيژه ته چهند كارين دوژمنايه تي دژي شورشي و
حکومه تي کرينه...؟/ برا زاقاي دهرگه ه فه کر.. سهقاتا دهرگه هي زيندانا وي هاته گرتن،
نه و برا زاقاي نينايه وي زينداني ل دور ته نشتي وي هاته چه پا... بپا ۲۰-۲۱."

ب هه ما شيويه هونري، مينا که کي جه فه نگی ژبو چاندنا هيشي دناف
ره ساتي يا شه فيدا دنييت: "ل وي جهي لي بوويه فه رخ، ل وي جهي شوين دمين ماکا
وي لي ديار.. ل سهر بهرکي مهن راوه ستيا و بهري خوه دا گوندي.. گوند ي کافله،
بيننا ژياني ژي ناهيت... جاره کا دي ب نکلي خوه هيلين دبن جه لانا دروست کرن،
جاره کا دي بوهار چهراندن... بپا ۴۲". که و جه فه نگی کوردستانيه، دبيت چونکو
که وي کوردستاني جودايه ژ که وين دي، دبيت زي ژبه ر هندلي بيت کو که و
دژمني سهرئ نفسي خويه. د پراييا شورس و سهره لدانين کورديدا، ههردم
ب دستين کوردان هاتينه ژناڅبرن، ههردم ره فه کا کوردان خوه ژ ريزي فه دهر
دکته و خه نجرين ژيشتفه ل بزاقا رزگار يخوازي ددهن. ههر چه و ا بيت، که و
جه فه نگی کوردينييه و کورد ب چافه کي مشت ريزگرتن سهره دهر يي دگه ل
که وي دکهن. ههردمي نافي که وي بهيت، ب بزاقا کوردستانيه گريدايه. ژبو
چاندنا ئي هيشي يا خه و نا هه موو زيندانيان، شاپه رين خه يالي فه دکته و بهر
ب موعجيزه يه کا جادوييه دچيت: "نه و گورستانا ژباژيري مه زتر، ل پيش چاقا
ببوو قولکانا مروشان، هه مي ژگورين خوه هاتنه دهرئ، دراينچاي بوون، هه مي ببوون
پيشه رگه، وه ک تپه کا له شکه ري، فه ستا بلناهي يا چي اي کرن.. نه و کچين بينه ختي
لي هاتينه کرن و کریت هاتينه فه شارتن، فه ستا نه سمانا کرن و چوونه ديوانا
يه زنداني... بپا ۴۷". نه ئه ئوميله واري يا جه فه نگی و مينا خه و نه کا ههر رۆژ،
هه دار و دلدا نه و يه کا دهر و نويه ژبو خه راگري يا زيندانيان، پشتي هه مي
خوشي و هيشي بين ژياني ل بهر چاڅين وان هاتينه په شکرن. ههر چه نده پراييا

زیندانیان مرنئ ل سەر خویاکرنا ههڤالان دچیتترین. لئ ره شه کین رژیمی به لا
 خوه ژبته ناکه و داخوازی یا مرنئ بۆ جه نائین، هه تاکو وی دانپیدانی
 دکهن یا وان دقیت. گه له ک جارن، ده می ل هه مبهری دادوهری ژی رادوهستین،
 ئەگەر راستی بۆ گۆت و ئاخفتین خوه یین ئیمزاکری گوهارتن، دادوهر (ل
 شوینا بریاردانا دادپهروهرا نه) وان فه دگه رینته فه زیندانی و ئەشکه نجه دانی،
 هه تاکو به لگه یین تاوانباری یین خوه ئیمزا دکهن: "ژیئ ته چه نده؟.. هه ژده بوو
 نهۆ چ نه مایه دی بیته نۆزده... هه که ته چه نه کریه؟ بۆ تو دانپیدانی دکی؟... / له شی
 خوه یی سپی و نازک نیشا دا و گۆت: هه که رفئ ل ته ژی بکن، تو دی هزار جارن
 دانپیدانی کی... بیپه ٦٩". ئوو پشتی حوکمدانی دهینه فه گوهاستن بۆ زیندانه کا
 دی یا فهرمی و د میننه ل هیفیا سیداره دانی. رهوشا زیندانی یین پشتی
 حوکمدانی ل گه له ک جهان و ژ لاین گه له ک رۆمانئیسانه هاتییه وه سفکرن.
 ژیا نه کا مشتی کابیسکی ب ترسه، خه م و خه رییی و بیهئیشیوون خوه دادده ته
 سه ر بیاتی ژبانا وان. ئانکو ئاکامین ترۆمایین دهروونی و سه ربارکین
 ئەشکه نجه دانی د ده می چا هه پیکرنیدا لئ دیار دبن. به ری حوکم کرنئ ئەف
 نیشانه لئ دیار نه دبوون، چونکو کار فه دانا کریارا ئەشکه نجه دانی، قه بخواستنا
 خوهر اگری ب بوو. ئەفجا ژ بهر به رده وامی و هه مه جۆری یا شتواژین ئەشکه نجی،
 چ بیائین هزر کرنئ و ده رکه فتننا نیشان نه بوون. چه ند زیندانییه کی بهر ب
 سیداره دانئیه دهن، زیندانی یین دی د میننه ل هیفیا دۆرا خوه، ئەف چا هه پیکرنا
 مرنئ ژی ئەشکه نجه دانه کا دهروونییه، مه رهم پی هه لوه شاندا که سایه تی و
 ئومیدییه ل ده ف زیندانیان. زیندانییه ک ب ترانه فه دبیرته ههڤالان: "هه می تشت
 ل قی وه لاتی ب گه ر و دۆرن، هه تا سیداره ژی... / نه ری، هه که ر ب گه ر و دۆر نه بت،
 کی دی شیت قان هه می مروشان بن ئاخ بکت... بیپه ٤٩". ل قیره ژی، ئامازه یه که ب

رهوشا جفاكى كو هموو پيداويستى بين ژيانى ب سرايېته. ئەگەر ئەف گەر و
 دۆر ب دەستكەفتنا پيداويستى بين ژيانى، رېيەكا مژوولكرنا خەلكى بيت كو
 تنى هزرى د ژيانا خوهدا بكەن و چ كرىارېن دى بين ل دزى حكومهتى نەكەن.
 لى گەر و دۆرىن كوشتنى، شەرەكى دەروونىيە دگەل هەدار و هيقى بين
 زيندانىيان دكەن: "ئەفە كارى وانە، هەر چەند شەفەكا دىن، وەك پەزفروشان،
 هندەكا ژى دگرن و بۆ سەربىرىنى دېن... بپ ۶۷". زيندانى مروفن (نە روبروتىن بى
 گيانن)، ئەو دىئىشن و هەست ب خۆشى دكەن و هيقى بين پاشەرۆزى هەنە.
 ئەگەر ب خوينگەرمىيەكا زەبىرى خوه تەرخان كر بيت ژبو ئازادى يا وەلاتى، د
 دەمىن چافەرىكرنا مرنىدا، تۆشى بېھىقى و هەلوەشىانى دېن. نئىسەر ب
 بىلايەنى سەردەرى دگەل بېھىقىوون و ترسا زيندانى بين ل هىشا سىدارەدانى
 دكەت:

- تو هېشتا يى ساخي؟ /.. كى دىئىت، ئەزى ساخم... بپ ۵.
- شىركۆ، بى هېشە نەبە.. ئەف مروفە هەمى وەكو تەنە، تو دىنى؟ هەمى بين
 ب هيقى يا دژىن... بپ ۵۶.
- چو هيقى نەماينە بۆ ژيانى.. /.. هيقى..؟ توفى هىقىيا ل بىابانا شىن نابت...
 بپ ۷۲.

ئەف دلدانەويا زيندانى دگەل هەف دكەن و چىرۆكىن خوه ل هەف دگوهورن،
 شىوازەكى پالپشتى يا دەروونىيە، كو مروفى بېھىقى پى دژىت و بۆ دژىت.
 هەروەسا نئىسەرى ئامازە ب بابەتەكى دى يى خوينگەرمكرنى و هاندانا ژبو
 دۆماندانا خوەرارى كرىيە، ئەو ژى تۆلشەكرنە. هەرچەندە تۆلشەكرن مروفى
 مرى ساخ ناكەت، لى هىقىيەكى ددەتە ئەو يىن ساخ ژبو ژدەست نەدانا باوهرى يا
 ب دادپەرورەرى. ئەوى زولم و سستەمى دكەت، فەرە بگەهتە سزايى خوه. د

هه موو جفاکين مرؤفايه تييدا، ئەو که سەي بشييت تۆلا خوه ژ زالمه کي فه کهت (دادگه ه بکهت)، بي دوودلي دئ فه کهت. لي ئەگه مرؤف نه شيا. هينگي دئ هيلته ب هيثيا سزايي خودايي و بارودؤخانسه، کو پلانه کا غه ييي و گيرؤکرييه. ده مي زيندانييه کي نوو دهيت و چيرؤکا خوه فه دگيريت، ديبيريت کو شوره شي بريار دا بوو تۆلا شيرکۆي فه کهن. ئەف ئاوردانا شوره شي ل زينداني يين دؤزا خوه، خوینگه رمي و هيثيه کي دده ته زيندانييان کو خه باتا وان يا مفادار و بهرچاڤه:

- بريار هاته دان تۆلا شيرکۆ بيته فه کرن.

- تۆلا من؟!

- ئەري تۆلا ته، مه وه سا هزر دکر توي شه هيد کري.

- من هزر دکر ئە زين هاتييه ژبيرکرن!

- کهس ژ هه قالين مه نه هاتييه ژبيرکرن... بپ ۵۷.

هه له بهت، شيرکۆ زي دزانيت کو تۆله کرنا وي نه ژنا وي بو دزفرينيت و نه ژ سيداري دهيتته پاراستن، لي هه سته کا ب په هله وانبي دده ته مرؤفي کول سه ر خه باتا خوه بي بهر ده وام بيت. ئوو په يامه کا ئاراسته کرييه ژبو که سين ده رفهي زينداني، کو چاڤلي کرنا وان بکهن و هه ر که سه کي بکه ئيت، فه ره که سه کي دي جهي وي بگريت هه تاکو ئالاي ئازادي دناف جفاکي هه مييدا دهيتته بلند کرن.

بهره‌م و فەرێژ

هەر کاره‌کێ مەرۆف بکهت کاره‌دان یان فەرێژ و بهره‌مه‌ک بو هه‌یه. فەرێژا زیندانی، فیربونا خه‌باتیه و بهره‌می خه‌باتی ژێ ئازادیه. ب شه‌هیدکرنا مه‌مۆی دایکا وی دبیته بانگخوازا ئازادیی و ترس جهی خوه د گیانی ویدا نابینیت. ب گرتن و زیندانکرنا شیرکۆیی هیشتا زافا. هه‌ژینا وی دبیته په‌روه‌ده‌گارا شوهره‌شگێڕین پاشه‌روژی. گه‌له‌ک جارن کاره‌دانا زولم و سته‌می دبیته ده‌رگه‌هه‌ک کو مەرۆف ب چاهه‌کێ دی یی گه‌شبینتر سه‌حه‌که ته‌ دنیایی. دگه‌رمه‌گه‌رمه پێشازو یا بوهراندا، نفیسه‌ر ژێ تۆشی هه‌یه‌جان و خوینگه‌رمی یا دۆماندا خه‌باتی دبیت. کا چه‌وا شه‌هیانا شیرکۆی و گرتنا وی کر نه‌ سینونیمین هه‌ف، ب هه‌مان شیواژین هونه‌ری مرنا شیرکۆی و بوونا زارۆکی وی ژێ، کر نه‌ دوو سینونیمین ئالوگور. نفیسه‌ر ب نه‌فه‌سا سیناریستین سینهمایی، کریراین زارۆبوونی و سیداره‌دانی دکه‌ته هیثینی فیلمه‌کێ سینهمایی ل سه‌ر مرن و ژیانێ یان ژیان و مرنی. شیرکۆ د مریت و به‌ر ب ژيانا نه‌میریته دچیت، کورئ وی د ژیت و به‌ر ب مرنا پێه‌گریدانیته ده‌یت. قه‌تاندا هه‌قالبچویکی، وی ژ پێه‌گریدانه‌کێ رزگار دکه‌ت و دکه‌فته دناف قادا ژيانه‌کا دی یا مشتێ مرندا: "دو روپۆتا ملین وی گرتن، ده‌نگی سن چاره‌کین دی ل ره‌خین وی وی ده‌ات.. دو پیره‌ژنا ده‌ستین وی گرتن، سن چاره‌کین دی ب ره‌خ فه‌ روونشتن.. ل وی بلنداهی راوه‌ستاند.. ل سه‌ر وی ته‌ختی ل وی ژورا خه‌ستی درێژکرن... بپاا". ئو ب هه‌مان شیواژ، ژانین ژنی و ته‌نگبوونا وه‌ریسی ل سه‌ر حه‌فکا شیرکۆی هه‌شبه‌ری هه‌ف دکه‌ت. گه‌ه‌شتنا ته‌رمی شیرکۆی و زارۆکی نووبووی، ئامازه‌یه‌کا به‌رده‌وامی یا شوهره‌شییه، کو هه‌ر گه‌نجه‌کێ دبیته جانگوری وه‌لاتی.

کەسە ک ژ دایک دبیته ژبو کو بیته جانگۆزیی وەلاتی. ئیشارەتە کە جەقەنگیە ژبو درێژی یا خەبات و بزاقین مللەتی کورد ژپێخەمەت ب دەستقەئینانا نازادین، ئوو دارا نازادین ب خوینی دەیتە ئاقدان. هەر خوینە کە بەیتە ریژتن، خوینە کە دی یا نوو بووی دفریبت ژبو ریژتنی، هەتا کو چاقین مللەتان ب هەلاتنا رۆژە کە نوو گەش دبیته. ژ لایەکی دیقە ژ، ئەف هەقەر کرنا مرن و ژیان، قەگەریانە بەر ب دووانی بین هەقەژقە کو هەر ئیک گرنگی و هەبوونا خوێ د هەقەژقە خوێ دەیت. گرنگی یا ژیان و هەبوونی ژ مرنی دەیت، گرنگی یا مرنی ژ دناف ژیانیدا دەیتە دیتن.

بەرەمی قی خەبات و گۆریکرنی ب سێ لەقەتە بین مینا ئینسیرتان وەسەف دکەت. د لەقەتە یا ئیکیدا کوری شیرکۆی ژ کولانی دەیت و مزگینی یا سەرەلدانی ددەتە دایکە خوێ: "بابی شیرکۆ، قەستا سەر بانی کر، ئاگری ب بارەگایی رەشەکین میری قە... ژۆردا هاتە خوار، قەستا وی کەشتا دیواری کر، هەندەک گلیش قەدا، برنۆیە کە دار شویشە ئینا دەر و تژی بەرویکین خوێ فیشەک کرن، خوێ هاقیتە ناف پیلین مروشان، ئەوین هار و سەرخۆش بووین... بپا ۱۲۱". ئینانە دەرا برنۆی نیشانە کە جەقەنگیە ژبو پیکقەگریدانا هەردوو شۆرەشین ئیلۆن و گولانی. ئانکو گەلە ک ژ پێشمەرگە بین شۆرەشا ئیلۆنی دەمی قەگەریانە ناف مال و مولکەتین خوێ، چەکی خوێ تەسلیمی حکومەتی نە کر بوو، ل هیقیا رۆژە کە وەکو ئەفرۆ بوون کو پشکدارین دگەل رقیشتی نووی شۆرەشی بکەن. لەقەتە یا دووی، هەلبژارتنا پەرلەمانی کوردستانی بوو، کو بو جارا ئیکییە د دیروکا عیراقا نوودا، مللەتی کورد نوونەرین خوێ بین یاسایی د هەلبژیرن ژبو دانانا دەستەلاتە کە یاسایی و سیستەمکری:

- دادئ تە خوہ نامادە کریه؟

- ژبو چ خوہ نامادە کم کورئ من؟!

- ما تو نزانئ ئەفرو دەنگ دانە، ئەم دئ پەرلەمانئ کوردستانئ هەلبژیرین...
بپ ۱۲۲.

هەلبژارتنا پەرلەمانئ نیشانا دەستەلاتەکا خوہسەر و ئازادە (خۆ ئەگەر نە دناف کیانەکی پەسەندکریئ نێفدەولەتیدا بیت ژئ). دەمئ دەستەلات و برپاریئ چارەسازین مللەتەکی ددەستئ مللەتئ ب خوہدا بن. ئەفە ئازادی و خوہسەرییە، ئەوا شیرکۆی و هەفالیئ خوہ خوین بو رێژتئ. د لەقتەیا سییدا ژئ، نفیسەر ژ نەهۆشی یا کۆمئ یا بارکری ب خەبات و بەرخوەدان و ئازادیئ، فەدگەریتە دناف کەتواری یا جفاکیدا و رەوشا کورئ شەهیدەکی ریکا رزگاریخواریئ بەرچاڤ دکەت. جارئ ژبەر نەبوونا چ سەمیانین کارکەر، کورئ شیرکۆی بوياغچییە: "ب هەردوو دەستین خوہ یین قریژئ و خوینەلۆ، ئەوین ژبەر بوياغ کرنا پیتاڤا، رەنگئ نازکیا خوہ ژ دەست داین، دانە دەرگەهئ حەوشئ و هلدا ژور... بپ ۱۲۲".

پاشئ ژبەر دەستکورتئ یا وی و دایکا وی، جلکین کەڤین پسمامئ خوہ دکەتە بەر خوہ: "دادئ ئەز یئ مەزن بوویم، هیشتا کەڤن کورمانئ خوہ دکمە بەر خوہ! ما کەس پرسیارا مە ناکت؟ ما بابئ من خوہ گۆری چ کریه؟... بپ ۱۲۲". ئانکو نفیسەر ب ئامازەیکە فەشارتئ یا نە ئالا ژ رەخنەگرتنا ل دەستەلاتا چێوویئ، ئیشارەتئ ددەتە هەشکیشا ئەوین قوربانیی ددەن و ئەوین دەستکەفتان خرڤە دکەن: "بابئ تە خوہ گۆری وەلاتئ کر و مامئ تە خوہ... بپ ۱۲۴". هەرچەندە د پرائیسا شۆرەش و سەرەلدانین جیهانیدا، کۆمەکا خەلکئ هەژار خوہ گۆری ب دەستەئینانا

ئازادىيى دكەن و دەمىي دگەھنە ئارمانجى، ھىندەكەين دى خوه داددەنە سەر دەستكەفتان. ئوو دەمىي وەسفا بەردانا كەوان دكەت، كو مىناكەكى جەقەنگىيى ئازادى يا كوردستانىيە، چاقكى كامىرا خوه دئىختە سەر رەوشا داىكا مەمۆي: "ھەوۋە دىت؟ ھەوۋە زانى؟ كەوۋىن گرتى ھەمى بەردان! كەنيا وئ سست بوو، دىمى وئ پىتتى بوو، خوه ھافىتتە سەر چوكىن خوه و كزگريووك تىزى گەورى يا وئ بوو.. ئەو ژنوى يى كەوا بەر ددن، ئەو ژنوو پى ھەسيان. مەمۆ بەرى چەند سالان كەو بەردا بوون، مەمۆ بەرى وان كەو بەردا بوون... بپ۱۲۶".

ھەتا بەرى سەرھەلدانى داىكا مەمۆ دگۆت: مە ھۆ كرەھە، يان ئەم دى ھۆ كەين، لى تۆكە يا دىيژىت (ئەو)، ئانكو (ئەو) نە (ئەم) يىن. ئەم، ئەو يىن مە زەھمەت دىتى و قوربانى داين، نە وەكو وان (ئەو) انىن، يىن تۆكە خۇشىي ب قوربانىدانىن مە دېن.

جەقەنگى يا ناقىن ھەلبىزاتى

د ئى رۆمانىدا ژى (وەكو رۆمانا ئەقبن و ئەنفال)، نئىسەرى گرنىگىيەكا تايىت و مەرەمدار ب ناقان داىە. ناقى مەمۆ بىرا مروفى ل مەمۆيىن عاشق و ئەقبندارى زىنا خويشكا مىرى دئىنيت، ئوو ژبو گەھشتا يارا مەرەم بەقلاتىن دگەل مىرى بۆتان دكەت. ھەرەسا مەم و زىن ل دەف شاعر و وپژەقانىن سالىن ھەشتىيان ژ سەدەيى بۆرى، ب جەقەنگىيىن كوردستانى و عاشقى كوردستانى دەھانتە نىاسىن. زىن وەلاتە و مەمۆ عاشقەكى تەنگەزارە. ژبو گەھشتا وەلاتى، مەمۆ دكەفتە دزىندانا مىرىدا و ھەتا مرنى بەرنادەت. ئەوا مىر ل سەر مەمۆي ئازراندى و گەھاندىيە وئ رەوشا ژىگۆتى، چالاكى و درەو يىن

به کرۆکی بوون. ئەفجا ئەم د کارین بیژین کو مەمۆ وەلاتییەکی ئەفیندار و ئازادیحوازه، زین وەلاته و به کرۆک ژێ دەستەک و هاریکارین رژیمیته. هەفالی وی شیرکوه، ئانکو شیرۆ چیا. نافئی سەرکردهکی موسلمانن ئەژاد کورده. ژ بنەمالا ئە یووبیانە و سەرلهشکەرۆ عیماده ددینن زهنگینی بوو بۆ سەر دهوله تا فاتمییان ل میسرۆ. لئ دیت مەرهما نفیسهری پتر ب راما ناغیه گریدای بیت، کو شیرۆ چیا به. شیرۆ چیا ههردەم ئازاده و مرنئ ل سەر کهفتنا دناف خهفکیدا دچیتیرینیت. لهوما گیانی خوه گوری ئازادی یا خوه و وەلاتی خوه دکهت.

نافئی کورۆ شیرکۆی وەلاته، داکو پیکهه گریدانه کا ئالوگور دناقههرا وەلاتی کورۆ خوه و وەلاتی خوهدا دروست بکهت. ئانکو دهمی بهرهفانی ژ وەلاتی خوه دکهت، ئەو بی بهرهفانی ژ کورۆ خوه و خیزانا خوه دکهت (بهروفاژی یا وئ ژ راسته). دهمی وەلات پرسیارا دایکا خوه دکهت کا بابئ وی خوه گۆری چ کریه، دبهرسقیدا لئ شه دگه رینیت: "بابئ ته خوه گۆری وەلاتهکی بن دهست کریه، و نهۆ دو وەلات هه نه، تو و کوردستان... بی ۱۲۲". هه بوونا دوو وەلاتان، ئامازه کا جه شهنگیه ژبو وەلاتی د خهواندا هاتییه ئاشارن (وەلاتی گریمانکی) و ئەو وەلاتی د کهتواریدا دهیته دیتن. وەلاتی کهتواری، وەلاتی هه لپه رست و بهرژه وەندخووانه. وەلاتی گریمانکی، وەلاتهکی ئیدیالی و مشتئ دادپهروه ریه. لئ ئەگه ر ئەم ب کووری هزرا خوه د بابه تی خوه گۆریکرنیدا بکهین، خوه گۆریکرن باوهریه و نه هه شه بنده ب چ پاداشتین ماددیه، به لکو به خشنده یه کا گیانییه ژبو پاشه روژه کا گهش و ئازاد دهیته کرن: "دقیته هه ردهم سه ری ته یی بلند بیت، تو کورۆ شه هید شیرکۆی.. بابئ ته نه ل هیقیا چو به رامبه ر

بوو، تنی وی ئومیدا وهلاته کی هه بوو... بپا ۱۲". چ کهس بهران بهری بهایه کی ماددی
خوه ناکه ته قوربان. ئه گهر تشته ک نه بیت کو ژ گیانی مرۆفی بهاتر بیت، ئوو
تنی کوری مرۆفی و وهلاتی وی ژ گیانی وی بهاتره. بی ئیکی مان و پاشه رۆژه
و بی دووی بها و پایه داری یا خوهییتی یا مرۆفیه.

ل داویی ژ، ئه ف رۆمانا مشتی ههستین وهلاتینی و مرۆفایه تی و میناکین
جوانین هونه ری، کو ب بهردانا که وه کی دهست پی دکهت و ب ئازاد کرنا
هه موو که وان ب دو ماهی دهیت. ئه شکه نجه دانا گه نجه کی خوینگه رم، دبسته
سینۆنیمه شفا زافایینی یا وی و که نی و گریا جفاکی ب گه هشتتا تهرمی
په هله وانی و بوونا زارۆکی وی تیکه له هه ف دبن.

*

۸

فەگىرانىن رىپورتاژكى

د ھەردوو رۆمانىن (سىڭۆشەيا تاوانى) و (كوچۇ)دا

۱. سېڭوشه يا تاوانى:

هندهك رهخهئان ولسا ددهنه خوياكرن كو بكارئينانا شروفهكارى يا وهسفى دنفيسينا رومانيدا، پتر ژبو ئاراستهين پورهوده و رهوشه نيركرنى دهيتته بكارئينان، كو بويهركى دياركرى دى هيتته وهرگرتن و نفيسهر دى ل دويىف وهسفرننا هوورهوركين وى بابتهيقه بيت كو بابتهكى دىروكى يان جفاكى، يان زى هزر و دلينى بدته وهرگرى. پهياما سههركى يا فى جورى دهربراندنى، ناگهداركرنا خواندهئانابه ب ههبوونا بويهركى دياركرى. ههروهسا پروسهيهكا دوكميئتارى يا وى بويهريه ژبو دىروكى. هندهك جارن زى، وهرگرنا ههلوپستهكى دياركريبه ل سههه بابته يان بويهركى دياركرى. نهوا فى جورى فهگيرانى ژ راپورتين روظنامهئانى و دوكميئتارى جوذا دكهت، باركرنا بويهرايه ب هندهك دهربرينى ويژهيه يين جوانكارى. ل شوينا نفيسهر راپورتهكا دوكميئتكارى بنفيسيت، يان ريپورتاژهكا روظنامهئانى ل سههه بابتهكى دياركرى چيكت، دى ب هندهك دهربرينى ويژهيه يين باركرى ب هندهك جهفهنگان و ئامازهين كهلتورى و رهخهيا كهتوارى، ئاهايهكى نيمچه هونهرى زى چيكت. نهه دىپيئى نيمچه هونهرى، چونكو تيكهلهيهكه ژ فهگيرانا هندهك بويهرين رويت و دهربرينى ويژهيه. نهه دوره زى ههولدانهك بيت كو پترتيرين خهلك بخوينيت و سهههدهريه دگهل خوهيه بويهرى بكهت وهكو ماددهيهكى دىروكى باركرى ب ئاشوپ و ههست و دلينى يا نفيسهريشه. نهه ب خوه، پرائى يا گهئين نووهاتى، پتر سهههدهريه دگهل رومان و چيروكان دكهن ژ راپورتين دوكميئتارى و نفيسينى زانستى و دىروكى. نههجا باركرنا

رۆمانەكی ب بابەتەكی دیرۆکی یان زانستی، دئی بیته ئاویزهكی به لافكرن و گه هاندنا وی زانشا مه ره م یی بگه هیت.

نقیسه ر رۆمانا "سیگۆشه یا تاوانی"دا*، به حسی سی بویه ریڤن دلته زینیڤ جفاکین مرۆفایه تیڤ دکه ت، کو وژدانا هه موو مرۆفایه تیڤ پی داخبار بوویه . جو هییه ک و ئه رمه نییه ک و کورده ک دتریتیڤدا، هه ر ئیک هزرا خوه د کاره سات و ده رده سه ری یین ملله تی خوه دا دکه ت. هه ر ئیک کتیڤا ژیان و ژیارا نفشی خوه دخوینیت، کو ده برینی ژ سی تاوانین جیهانی دکه ن. ئانکو سی چیرۆکن و یه ک بابته . ئوو ده می یه ک بابته د سی چیرۆک و سی سه رده میڤن جو دادا ده یته فه گیران، بیگومان دئی پری دووباره کرنین هه ستا مرۆفایه تیڤ بن. بابته جینوسایده، قپرنا نفشه کی مرۆفانه د سی سه رده میڤن جو دا دا و ب ده ستی سی رژیمیڤن شمولى و دکتاتوری، کو هه مان ساخله تیڤن سه رده ده ریکرنا دگه ل مرۆفان هه نه . ل ده ستیڤکی، نقیسه ر ب ئاوایه کی و پژه یی سه رده ده ریڤ دگه ل خه ونین هشیاریڤ دکه ت: "هه موو په یا بوون. ئه وی شه ری هیته لهر و سه ددام و ته لعه ت پاشای دکه ت... بیڤ". بکارئینانا ئالافی خه ونرۆژکان، فیله کا ده روونییه مرۆف ب نه هۆشی ئه نجامده ت، ژبو تۆلقه کرنی و ئه نجامدانا وان کریاریڤن کو د هۆشیاری یا که توارکیدا نه شیای بکه ت. ئه ف فیلا ده روونی، هه ولدانه کا ژبو هه فسه نگکرنا په ست و قه یرائین ده روونی. ده می نه شیڤت، ده برینی ژحه ز و هه لچوونین خوه یین دلینیڤ بکه ت (ل هه مبه ری بابته کی نه خوازراو)، دئی په نا به ته به ر خه ونرۆژکان (یان خه ونین هشیاریڤ) کو چه ز و غرۆرا خوه پی

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۴). سیگۆشه یا تاوانی، رۆمان. ژ وه شانین ریشه به ری یا چاپ و وه شانا دهۆکی. ج ۱، چاپخانا پارێزگه ها دهۆکی- دهۆک.

تیرکەت. ئانکو وه کو په هله وانه کي دونکيشوټيبه، نه وي سیرفانتیسی ب جوانیبه کا وپزهیی و جه فه نگی دهر برین ژئ کری. ههر چهوا بیت، نه ف ناوردانا نفیسه ری ل سهر فی بابه تی خه وین هشیاری، ده سټیکه کا وپزه بیه ژبو هنده ک بویه رین که تواری بین رویت. ب هزرا من، نه فه بیه نفیسه ر پالدای کو ناقی رۆمانی بدانته سهر ریپورتازه کا دوکیومیئتاری. نهو ب خوه، ریپورتاژین رۆژنامه فانی بین دوکیومیئتاری ژئ، هونه ره که هه موو که سه ک نه شیټ ب وی جوانی یا رۆمان نفیسه کی پشکیش بکه ت. هه مان کریارا دوکیومیئتکرنی، د رۆمانا "نه فین و نه نفال" دا کریبه، لی جیاوازی یا "نه فین و نه نفال" دگه ل فی به ره می، بی ئیکي ب شیوازه کي هونه ری پوخت دهر بریه کو میناکي رۆمانه کا هونه ری ب خوټه بگریټ (سهره رای وان هه موو بابه تی رپورتاژکی بین تیدا هه ی). د فی شیوازی دوویدا (سیگۆشه یا تاوانی)، ب میناکي ریپورتازه کا رۆژنامه فانی دهر بریه (سهره رای وان وینه بین وپزهیی بین تیدا هه ی).

نفیسه ر ب بابه تی کوشتارا نه رمه نان ده ست بی دکه ت و دئینته سهر ده پی شانو یا بویه ران: "فه رمان هاتبوو دان، که سی ب گوللا نه کوژن، گیانی وان بهایی وان گوللا نایییت... بیه". لی چونکو سه ره ده ری دگه ل بابه ته کي دوکیومیئتاری دکه ت، لهوا ب ستایل ماموستایه کی بیرا خوانده فنانان ل دوو کوشتارین نه رمه نان دئینیت: کوشتارا ئیکي (ل سالا ۱۸۹۴ی)، ل سه ره ده می سولتان عه بدله مید روودا بوو. نهو کوشتارا مه زن (ل سالا ۱۹۱۵ی)، ل سه ره ده می جه نگا جیهانی یا ئیکي روودا بوو. د شان هه ردوو کوشتاراندا، کوکه کا ژن و زاړوک و پیره میز و گه نجین خوینگه رمین نه رمه نان ده یته قړکرن. د میناکه کي وپزه بیی خه ونوکیدا، پیژنا که مال پاشای ده یته سهر ده پی شانو بی و فه رمانی

ددهت: "فهرمان.. ب زووترين دهم گوند باژيرين چول بكي، مائى وان تالان بكي، نابت كهس ژى قورتال بيت... بپا۲۴". ئينانا پيژنا كه مال پاشاى (هرچهنده برپاردهرى قى كوشتارى ته لعت پاشا بو)، نامازيه كه مه جازيه ژبو برده وامى يا كوشتار و ته په سهر كرنا مرؤشان، دبيت ژى شاشيه كه ديرؤكى بيت و نفيسه ب بيتاگه هى كه فتبته تيدا. چونكو د سهرده مى كوشتاريدا، مسته فا كه مال پاشا سهركرده كى له شكه ريبى ب نافوده نگ بو، ب تاييه تى د شه رپى "ددره نيل" دا. هينگى هيشتا نائى خوه نه كر بوو ئه تاتورك. مشه جاران، دهمى سته م و هوقاتى يا سهركرده كى ديبته به نيشتى ده قى هه موو جفاكى، مرؤف وه سا هزر دكه ت، كو ئه و سهركرده ل هه موو سهرده مان هه ر هه بوويه و هه ر سته مكار و زالم بوويه. نفيسه رى ئه ندامه كى جفاكيه و نه دووره ب ده مان جاران نائى كه مال پاشاى دناف چيرؤك و سهرهاتى بين كورداندا بهيست بيت. ئه ف بابه ته چ مه جاز بيت يان شاشى بيت، نه گه له ك گرنگه ل هه مبه رى ته ركيزا وى ل سهر دادگه هكرنا بكوژى ته لعت پاشاى. مفايه كى مه زن ژ فه گيرانا ديرؤكى يا دادگه هكرنا وى بكوژى ديبته، كو ب نائى سلؤمؤن تابليريان ئه رمه نى دده ته نياسين. ئه ف تؤلفه كرنه، نامازيه كه ژبو هندى كو فره هه ر تاوانباره ك بگه هته سزايى خوه. ب گه هشتنا سزايى، خودائين تؤللى ئارام دبن، هه روه سا خوانده شان ژى (ئه وى كىليك ب كىليكى دگه ل بؤيه ران ژي اين)، پى ئارام دبن و هه ست ب سهركه فتنا ره وايه تيبى دكهن، كو په يامه كه ژ په يامين رؤمانى.

تاوانا دووى يا د دهره قى مرؤفايه تيدا هاتيه كرن، سؤهنتا جوھيان بوو، ئه وا هيتلهرى كرى و ب نائى پرؤسه يا هولؤكؤست هاتيه نياسين. من نه قيت هه مان دهربرينين بؤيه رى ئيكى دووباره بكم، چونكو د هه موو كريانين

بنبرکرن و قپرکرنیدا، هه مان دهردهسهری و کارهساتین مروڤایه تیڤی روو ددهن. لی جوداهی یا قی کریرای ل گهل کوشتارا ئهرمه نان ئه وه کو ئه ف کریراره ژ لایئ وه لاته کئ روژئاڤایی (نه روژهه لاتئ) فه هاتیبه ئه نجامدان، ژ لایه کئ دیشه ژئ، مللهت و حکومت ههردوو د کریرایدا پشکدار بوون. ل دهستپیکئ مللهتی ب سهر مال و مولکه تی جوھیاندا گرت و پاشی حکومتی دهست ب پرۆسه یا جینوسایدئ کر. ئه و شهقا مللهتی هیرش کریمه سهر مال و سامانی جوھیان، ب شهقا شووشه ی هاته نیاسین: "ئه ف شهقه ب شهقا شووشه ی هاته نا ف کرن، ژبه ر دقئ شهقی دا شووشین دکان و جهین کاری جوھیان هه موو شکاندن... ئه ف شهقه، بو دهستپیکا دژایه تیڤی به رانبه ری جوھیان ل سهر ئاستئ حکومت و مللهتی... بیپ ۲۶". د حاله تی کوشتارا ئهرمه نان دا، ته لعهت پاشا برپارا کوشتاری ددهت و بو هه موو سه ربازگه هین له شکری خوه دهنیريت (هه رچه نده چ برپارین ب قئ گرنگی و هه ستداری بی ئه نوهر پاشای نه دهاتنه دان، لی برپارا کوشتاری ب ناڤی ته لعهت پاشای چوویمه). هه رچه وا بیت و کئ برپارا ئیکلاکهر دا بیت، مللهتی دهردورئ جهواری یا ئهرمه نان دبنه دوو پشک، هنده ک ب سهر مال و مولکین واندا دگرن (مینا ئه و عه شیره تین هاریکاری یا له شکری دگرن)، جوینه کئ دی ژئ ب دزیکشه هاریکاری یا ئهرمه نان دگرن ژبو قه شارتن و ره قاندنا وان. لی د حاله تی جوھیاندا، مللهتی دهستپیکر و پاشی هیژین له شکری هولوکۆست ئه نجامدا: "گرتی ل سه ربازگه هین تاییهت کۆم کرن، پتر ژ ۴۷ سه ربازگه ه ژبو قئ شالووی دروست کرن. تنئ ۱۷ ژ قان سه ربازگه هان ل ئه لمانیا بوون... بیپ ۲۷". خالا هه قشک د ههردوو کریراندا، ئایینی دهسته لاتدار ل دژئ ئایینه کئ دی یی جودا راوهستان و هه ولدان کو بنبر بکن. لی د قئ خالییدا ژئ جوداهیه ک هیه، ئایینی دهسته لاتداری دهوله تا ئوسمانلی پشکه کا گرنگه ژ دهسته لاتئ و

دهستولات ب ناڤئ ٿاينى ھاتيبه دانان و ھموو ڪريارين ڪارگيري و سياسي و ٿاڀوري و جفاڪي، د چوارچوڻي تيگههين ٿاينيدا دهينه نه نجامدان. لي د حاله تي نه لمانبادا، دين و دهولت ژ ھهڻجودانه. نانکو ٿاين سهردهريي دگهل پشڪا گياني يا مروڻين تاک دکهت و دهولت سهردهريي دگهل پشڪا مادي و ژيارا ھموو خه لڪي دکهت.

نقيسر ٿامازهيه ڪا بلهز ب دلرهي يا خه لڪي ل ھمبهر جوھيان ددهت و وي دلرھشيي ژبو ھه بوونا مال و سامان و پهراخي يا جوھيان دزفرييت: "ھه رچهنده ميژوويا دلرھشيي بهرانبهري جوھيان يا ڪهڻه. ل سهردهمي قهيسهران و بهري وان ڙي ھه بوو... ژبهر جوهي ل ھه موو دھمان و ل ھه موو جهان، خودان مال و شيان بوون. ھه رتشتي ب بها يي وان بوو. ڦي چهندي جوهي ل ھه موو جيھاني ڪرته خودان دوڙمن... بيٺي ۲۷". د ڦي خاليدا، يا فھر بوو نقيسر ل ديروڪا جوھيان زفريا و ٿامازه ب ڪرکين وان يين دهسپيڪا ٿيسلامه تيي ڪر، ڪا چهوا باوهردارين ٿيسلامي ب سهر مال و مولڪه تي واندا دگرت و ھه ر ٿيره ڪي بهرڪه پي وي رهش بووي، دکوشتن. ٿوو ٿه ڦه بوو سه دهمي وي چهندي ڪو ل ھه موو وهلاتين دونياي بهر به لاف بين و چ وهلاتين ديارڪري نه بن. لي وهسا دياره نقيسهری نه ٿيايه خوه ل ڦي بابه تي بڪه ته خودان، ژبهر دوو ٿه گهران: يا ٿيڪي وي ٿيايه ڪريارا هولوڪوستي بهرچاڻڪهت و دگهل ھه ردوو ڪريارين ڪوشتارا ٿه رمنان و ٿه نفالا ڪوردان ھه ٿه رڪهت. يا دووي ڙي. ٿه ڦ رومانه ژبو جفاڪه ڪي ٿيسلاميي ڪورد ھاتيبه ٿاراسته ڪرن، ٿوو پرائيا ٿيسلامييان خوه ب دڙمنين جوھيان ددانن و جينوسايدن دهسپيڪا ٿيسلاميي ب سهرڪه فتننا ناڻي خودي و پيغه مبهري وي د ھه ڙميڙن. ٿه ڦجا نه ٿيايه خوه تالوقه تي شه رده ڦه ڪي بڪهت، ڪو مھرما وي يا

سەرەکی نە ئەو شەرەپە. ئەگەر ئەم ئی پشکى وەکو رىپورتاژە کال سەر ئایىنى جوھىيان دابىن، دى كىم و نە کاملان ھىتە پىشچاف، چونکو وەکو سەرەدەرى يا دگەل بابەتئى (کوچۆ)، خوہ نە داھىلايە دناف کووراتى يا بابەتيدا. دىت مەرەم پى ئەو بىت کو رىپورتاژە کا تايەت ل سەر سەرەدەمەكى دياركرى پى ئایىنى جوھىيان پىشكىش بکەت، کو ئەو زى سەرەدەمى ھولۆکۆستىيە. يان زى ئىايە سەرەدەرى دگەل سى کارەساتىن مروفچىکەرپن چەرخى بىستى بکەت، نە مازە ئەف ھەرسى کارەساتە د راگەھاندىن ھەموو دنيايدىا ھەنە و دەنگشەدەن.

تاوانا سى كرىرا ئەنفالين رەشە، کو رزىما سەددامى و حكومەتا عىراقى ل دزى خەلكى سقىلى كوردستانى ئەنجامدايە. ب كىميا بارانكرنا ھەلەپچە دەست پى دكەت و ب درىزى بەحسى رەوشا خەلكى سقىل و كاسبكارين د بن باندۆرا تۆپ و ناپالمىن دژمنىشە دكەت. د مىناكەكى وپژەپىنى جواندا دبىزىت: "چىايىن بلند نەشيان روژى گىرو بكن. دەنگى تۆپان و ھىرپنا فرۆكان، نەشيان جوتيار و كاسبكاران د مالاندا ھىلن... بپا". ئەف دەبرىنە ئەگەرەكا جەفەنگىيە بەر ب وى ھزرا ھەردەم بزاقا رزگاربخوازى يا كوردان دووبارە دكر كو تنى چىا ھەفالىن كوردان. لى ل بەر كىميا بارانكرنى و ژەھرا رەش، چىا زى نەشيان ھەفالىن خوہ بيارين. دىساب ئەگىرانەكا وپژەپىنى خوہگورىكرنا عومەرى خاوەر دو كىۆمىنت دكەت، كو نھۆ بوويە جەفەنگى مونتۆمىنت و بىرەوەرى پىن كىميا بارانكرنا ھەلەپچە. د ئى دو كىۆمىنتكرنىدا، دوو ئامازەپىن جەفەنگى بەرچاف دبن: يا ئىكى ناڤى كرىرائى ئەنفالە، كو سورەتەكا قۆرئانا پىروژە و رزىمى ئىايە ب ھىزا قۆرئانى و ئایىنى ئى كرىارا ھۆفانە بەھانە بکەت. لى ئەگەر ئەف سورەتە ژبۆ قركرنا كافران و نەباوەردارىن ئىكانەپى يا

خودئ بیت، ئەفا د ئى كرىرىدا بووى و دبیت، ل دژى هندەك كەسانىن خودئ نىاس و موسلمانن. نائى بابى عومەرە و نائى كورى محەمەدە، ھەردوو زى نەنائىن كوردىنە و ژ خوشتقى و پىگىرى يا ب ئاىنى پىرۆز، ژ دىرۆكا ئىسلامى ھاتىنە ھەرگرتن. ئەف راستىيە، ئامازەيەكە بو بكارئىنانا ئاىنى ئىسلامى ل دژى پەياما ئىسلامى (كو دادپەرورەرى و پىكئە ژيانە، ھەرورەكو دەھىتە گۆتن!)، لى پاراستنا بەرژەوھەندان و تۆلشەكرن و سەقامگىركرنا دەستەلاتەكا دىيائى يا رژىما عىراقى د وى سەردەمىدا، چ ھەشەندى ب قورئانى و پەياما ئىسايى يا ئىسلامىقە نىنە. ئەف كرىارە ل دژى كوردان نەھاتە كرن، چونكو دوورە دىن بووینە، يان چووینە سەر ئاىنەكئ دى. ژبەر ھندى بوو كو داخووا مافىن خوە بىن نەتەوئىيى دكرن. ئامازەيا دووى ژى ئەوە كو ئەف كرىارە ب چەكىن رۆژئافاى ھاتىيە ئەنجامدان: "ھەشت فرۆكئىن مىراجىن فرەنسى، سىبەرا خوە ل باژىرى ھەلەپچە كرن... بىپە ۴۲". ئانكو ھىزىن بىانى بىن نە موسلمان ژى د ئى كرىرىدا ھاتنە پشكداركرن، ئەفجا ژبلى ھۆقاتى يا رژىمى، ئىشارەتەكا بىيھايى يا ئاىنى و خىانەتا سەرۆكئ وئ رژىمىيە كو ب ھارىكارى يا ھىزەكا نە موسلمان، مللەتەكئ موسلمان دئىختە د رەوشەكا گەفلىكرنى و قركنىدا. پشتى كىمىا بارانكرنا ھەلەپچە، ب شىوازئ وەسفىكرنەكا شرۆفەكارى بەحسى ھوورھووركىن ھىرشا لەشكەرى عىراقى دكەت: "شەرى عىراق و ئىرانى ب داوى ھات. بەرى لەشكەرى عىراقى ب ھەموو گرانيا خوەفە، كەتە كوردستانى... ملین تانك و تۆپ و مۆشەكئىن گران، ل دەشتا گەرميان دانە ئىك... بىپە ۴۵". ھەرورەسا ئامازە ب ئوپەراسىونىن ل دژى دەفەرین شارەزور و ھەورامان و قەرەداغ و گەرميان و دووبرئ دكەت، كو ژمارەيا ئەنفالان پى دوكىومىنت بکەت، ھەتاكو دگەھتە ئەنفال ھەشتى كو گەرا دەفەرا بەھدىنانە: "ئەنفال ھەشتى، ئەنفال داوى، ئەنفال

قېركىن، ئەنفالا بەھدىنان... بىپا ۴۶". ب ئان ھەر ھەشت ئوپەراسىيۆنن لەشكەرى عىراقى (ب نائى ئەنفالان)، مللەتى كورد تۆشى گرتن و دەردەسەرى و ئەشكەنجەدانى دىيت، ژن و زارۆك و زەلام ژ ھەف دەينە جوداكرن، زەلامان دكوژن و دگوپىن ب كۆمەلدا دەينە ھەشارتن، ژن و زارۆكان ژى دفرۆشن. ئەز نا چمە سەر شىپوازي سەرەدەرىكرنا ھۆقاتى يا رژىمى دگەل خەلكى سقىل، چونكو د ھەردوو رۆماتىن "ئەفین و ئەنفال" و "كوچۆدا، ب درىژى بەھسى ھۆقاتى يا لەشكەرى عەرەبى ب نائى ئايىنى پىرۆزى ئىسلامى دكەت. ل قىرە، وەكھەشپىيەكا ب روخسار و نائەروكفە دناقبەرا كرىبارا ئەنفالان و كوشتارا ئەرمەناندا ھەيە، جوداھى يا بنەگەھىن ئەو ھە كو مللەتى كورد موسلمانە و ب دەستى موسلمانان ھاتىيە قېركن، لى مللەتى ئەرمەنان نەموسلمان بوو و ب دەستى موسلمانان ھاتە قېركن. دىيت ئەفە بىت سەدەمى وى چەندى كو پشتى جەنگا جىھانى يا ئىكى، مللەتى ئەرمەن ب دەولەتا خو ھە شاد دىيت و مللەتى كورد ھىشتا بى ل بن گەفین قېركن و ژناقبرنى. پرائىيا وەلاتىن رۆژئاقايى پشتەفانى يا دامەزراندنا دەولەتەن ئەرمەنى و ئىسرائىليان كرن. لى دكەيسى نەتەوا كورد دا، ب ئايىنى ئىسلامى ھەتە گرىدان و ل سەر چوار وەلاتىن ئىسلامىدا ھاتنە دابەشكرن. دىيت سەدەم ژبۆ نەرىكخستن و ساويلكەيى يا كوردان ب خو ھە بىزىت، كو ھەردەمى بزاھەكا رىزگارخووازا نەتەوھىيە ب ھىز دكەفیت، كۆمەكا كوردان ل دژ رادوھستىن و دىنە داردەستىن دەستەلاتىن ئىسلامى يىن نەكورد (چەتە و قورۆجى). ئەف ھەستا خو ھە ب كىمدىتىن (ئانكو چىتراندنا دەستەلاتەكا ئىسلامى يا نەكورد ل سەر دەستەلاتەكا ئىسلامى يا كورد)، نقىسەر پالدايە كو بىيژىت: "ھندى كورد ھەنە ئەنفال ھەبوونە و ھندى كورد ھەبن، ئەنفال دى ھەبن... بىپا ۴۶". ئەف رەشپىنيە ژ داخەكا كوورا ناخى

نقیسه‌ری ده‌رکه‌فتیبه و کۆمه‌کا نیرین و تیدیتنن جفاکی و سیاسی و ئابوری و جیوپوله‌تیکی ب خۆفه دگریت. ئوو ده‌ربیرنه‌کا راسته‌قینه یا ره‌وشا کوردانه ل سه‌رده‌می ئازادی و پیکه‌ژیانی: "ل ئیرانی، فه‌توا ب کوشتنا کوردان هاته دان. ل تورکیا، کوشتنا کوردان ب پاره‌یه. ل سوریا، کورد د مرینه، نه‌ئه‌زمان و نه ناسنامه‌یه... بی‌٥٣".

ب شیوه‌یه‌کی گشتی، ئەف رۆمانه سه‌رده‌ریی دگه‌ل سێ باب‌ه‌تان دکه‌ت کو هه‌مان ناه‌رۆک هه‌یه (هولۆکۆست، کوشتارا ئەرمه‌نان، ئوو ئەنفالا ره‌ش ل کوردستانێ). له‌وا دی بینین کو کۆمه‌کا فه‌جیین و دووباره‌کرنێ و هه‌شۆکرنه‌ نه‌ویژه‌یی تیدا ده‌یته‌ دیتن. ئەف چه‌نده‌یه ئەم پال‌داین کو نائی ریپۆرتازه‌کا دوکیۆمیتتکاری بدائینه سه‌ر ئی رۆمانی. دبیت مه‌ره‌ما سه‌ره‌کی یا نقیسه‌ری ژێ هه‌ر ئەو بیت، ب نه‌مازیی کو خه‌لکی ئی سه‌رده‌می پتر هه‌ز ژ نقیسه‌یین راسته‌وخۆ دکهن، ئەوین ب ئاشکرای ده‌یته‌ ده‌براندن و مرۆف ب ساناهی تی دگه‌هیت. ئوو ماده‌م په‌یاما سه‌ره‌کی یا رۆمانی دوکیۆمیتتکرنا پشکه‌کا دیرۆکا مشت ده‌رده‌سه‌ری یا کوردان بیت و هه‌شه‌رکرنا ئی ده‌رده‌سه‌ریی دگه‌ل کریارین هولۆکۆست و کوشتارا ئەرمه‌نان بیت (کو ل هه‌موو جیهانی دبه‌ربه‌لاثن). له‌وا دبیت نقیسه‌ری ب زانیبوون ئەف ئه‌رکی رۆژنامه‌فانیی ب ستوویی خوه‌فه گرت بیت کو خزمه‌ته‌کی پشکیشی ملله‌تی خوه‌ یی هه‌زار و بنده‌ست بکه‌ت. ئەشه‌جا د ئی کریارا دوکیۆمیتتکرنیدا، ژبیر نه‌کریه‌ کو ئاماژه‌ ب کوردستانا ئازاد بده‌ت و خه‌ونی ب ئازادکرنا پارچین دیقه‌ ژێ بینیت: "هه‌وه‌ کوردا ژێ پارچه‌کا وه‌لاتی خوه‌ رزگار کر... وه‌لاتی مه‌ نه‌ تنی ئه‌و پارچا ئازاده‌! کورد نه‌تنی ئه‌ون یین ل کوردستانا باشۆر!... بی‌٥٥". دبیت ژێ، ئەفه هاندانه‌ک بیت کو کوردین هه‌ر سێ

پارچین دی ژی ههولین خوه ئازادکرنی بدهن. لی ئەف ئازادی یال باشوور ژی، هیشتا پشکهکه ژ هه مان وهلاتی کربارین ئەنفالی ئەنجامدین، هیشتا نهکهفتیه سهر ستوونین خوهسه ری و پیدفی ب هاریکاری یا جفاکی نیفدهوله تی ههیه هه تاکو بشیت بیسته دهولهت: "ئهم کورد، نهتنی ژ دهولهتی بیبارن، ئەم ژیشکهتی ژی دینبارن... ههتا ئەفرۆترین نینن، هیشتا مه کیشا ئاف و کارهبی یا هه... بپ۶۰"، لی ئەوی ئەرمه ن دبه رسقیدا لی فه دگیریت: "ههوه پارچهکا رزگارگری یا هه، ههول بدن ژدهست نه دن.. پپارین... بپ۶۰". ئانکو چ مللهت ب بریارین دهرهیی نابنه دهولهت، فه ره ملله تی چه ز و شیائین ب دهسته ئینانی و پاراستنا دهسته کفتان هه بیت، داکو جفاکی نیفدهوله تی ژی یی هاریکار بیت. ب هزرا من، داوی په یاما رۆمانی ئەوه کو بیژته ملله تی کورد، مه ب خهبات و بهرخوه دانی پارچهکا وهلاتی ئازاد کر، لی فه ره ئەم پاریزگارین ل سهر بکهین و ههولین پیشکهفتی بدهین، دا وهکو ئەزمۆنین چووی یا ژی کورت نه بیت.

۲. کوچۆ:

ئەف رۆمانه (مینا سیگۆشه یا تاوانی)، هه ولدانه که ژبو دوکیۆمیتکرنا تاوانه کا دی یا هۆفانه و نه مروفایه تی، کو ژ لای هه شکهباوه ری ن ئاینی ئیسلامیه ل دژی ئیزدی یین ئیزیدخانی، هاتیه ئەنجامدان. جوداهی یا فی رۆمانی ئەوه کو هه فکی یا دناقههرا دوو ئایناندا بهرچاف دکهت. ئاینه کی زالدسته و ب هیزه. دقت ب کوشتن و ترساندن و رهفاندنا زارۆکان و کریتکرنا نامووسی، خه لکی نه چار کهت ئاینی بابواییرین خوه بهیلن و باوه ری ب ئاینه کی دی بینن. ئاینه کی دی یی بههیز و بیدهسته لاته، ب هه موو هیز و شیانان بهرەئانی

ژ ئايینی بابكالکین خوه دکهت و نه قیت بجیته دناڤ ئایینی گه فلیکهردا. ئەف بۆیهره مه فه دگهرینته فه سهردهمی فتوحاتین ئیسلامه تی، کو باوهرداری یا ئایینی ب هیزا شمشیرین دهف بخوین دهاته به لافکرن و خه لک دکیشانه دناڤ ئیسلامه تییدا. په یاما ههره ناڤدارا وی سهردهمی بۆ خه لکی نه موسلمان (ئه سلم ته سلم بوو، ئانکو موسلمان بیه دا ساخ بمینی). ئەفجا خه لکی هه چکوه یی بیهیز و کاسبکار (فه وج ب فه وج!) دهاتنه دناڤ ئایینی ئیسلامیدا، کو ژیان و زارۆک و ژنن خوه ژئ پپاریزن. هه لبهت ئەف گۆتاره نه جهی شوڤه کرنا هۆکار و سه ربارکین فی جورئ به لافکرنا ئایینییه. لی مادهم پرائییا وه لاتین موسلمان بووی (ههر ژ وه لاتین دهردۆرا گزیرته یا عهره بی بگره و تا دگه هیته هندستان و چین)، ب هیزا شیری و گه فلیکرنی و تالانکرنی به لاقبوویه، فه ره ئاماژه کا بله ز بله یه نه گهرین ته سلیمبون و نه ته سلیمبونئ. جارئ ل دهسپیکئ، ههر وه لاته کئ ژ دلماز فیای بیته موسلمان، چ شهر و گه ف دگه ل نه هاتینه کرن. هه موو ئەوین به ره قانییه کا توند کرین و پاشی بووینه موسلمان، شیواژئ ته سلیمبونئ ب خوڤه دگرت (نه باوهرداری). ئوو د هه موو شهر و پیکداناندا هنده ک ته سلیم دبن و هنده کین خوه فه دهر دکهن، هه تا دهینه کوشتن یان پیکهاتنه کا هه قبه ره وه ندا ئالوگور دناڤه را هه ردوو لایه نین هه قراکدا دهینه کرن. دبیت ئەفه بیت سه دهمی وی چه ندئ، کو د وه لاته کی (یان دناڤ ملله ته کیدا) کۆمه کا ئایین هه مه جور هه بن. رۆمانا (کوچۆ)* ... به حسی کریاره کا ژ فی شیوه یی دم ب سه ره قه چووی دکهت، کو ریکخراوه کا هه شکباوه را ئیسلامی (ب ناڤی دهوله تا ئیسلامی ل عیراق و شامی- داعش) هپرشئ دکه ته

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۹). کوچۆ. رۆمان. ج. ۱. چاپخانا رۆژهه لات- هه ولیز.

ئىزىدىخان ئىزدىيان و ب ھەمان كرىارا بەرى ھزار و چوار سەد سالان سەرەدەرىن دگەل دكەت. تالانكرنا مال و مولكەتى، رەفاندنا زارۆكان، سەبىكرنا ژنان و فرۆشتنا وان ل بازارىن نەخاسەتى، نەچاركرنا زەلامان كو مرنى يان تەسلىمبونى ھەلبىزىن. ھەلبەت ئەفە نە بەحسى بۆيەرەكى دىرۆكىي سەردەمى دەستىكا ئىسلامىيە، بەلكو بەحسى تارىستانا ھىزەكا چەرخى بىست و ئىكى يە ل كوردستانى چىبووى و بوويە ھىقىتى ئى رۆمانا ل بەر دەست. ئەف ھىزا ب تارىستانى و ئالاىەكى رەش پەيدا بووى، يا گەفین قركرن و جىنوسايدكرنى ل ئايىنەكى نەموسلمانى ئاشتىخواز دكەت. ئايىنى ئىزدىياتى (ئىزىدىخان)، ئايىنەكى تەنا و دائىخستىيە (كو كەسى وەرناگرن ژبلى ئەوین داياب ھەردوو ئىزدى)، پرائىيا باوەردارىن ئى ئايىنى، ب مىر و فەقىر و شىخ و قىبلەگەھا نوورانىشە (لالەش)، ل كوردستانا ئازاد دژىن. ژ لايى نەتەوھىقە، كوردن و ب كوردىن رەسەن دەپنە نىاسىن. زمانى ژيانا وان يا ماددى و گىانى كوردىيە، ب كوردى دئاخشن و ھەموو ئقىژ و دوعا و ئاىردەپىن خوە يىن ئايىنى ژى، ب كوردى ئەنجامدەن (بەروفاژى كوردىن موسلمان كو ئقىژ و ئاىردە يىن ئايىنى ب عەرەبى ئەنجام دەن). لەوا پرائىيا بۆچوونىن دىرۆكى و ئەركىولۆژى، بەر ب ھندىقە دچن كو دبىت، ئىزدىياتى ئايىنى رەسەنى كوردان بىت. لى د سەردەمىن جوداجودا، ھەر كۆمەك (ژبەر ھەر ئەگەرەكى ھەبىت)، بەر ب ئايىن جوداجوداقە چوويىنە. ب ئى چەندى، نەتەوا كورد ژ كۆمەكا ئايىنان پىك دەپت، كو ھەموو ب ھەقرا و بى ئارىشە، پىكقە دژىن و د خۆشى و نەخۆشىياندا ھارىكارى يا ھەف دكەن. ل ساللا ۲۰۱۴ئى، ھىزىن تارىن ب ئالاىن خوە يىن رەشقە بەر ب وارگەھى ئىزدى يىن جلك سىپشە دەپن. ئانكو

ههڤرکيه کا دژوار دناقبهرا رهشاتي و سپياتييدا روو ددهت، کو ميناکی ههڤرکی يا دناقبهرا خيړی و شهري، باشی و خرابييدا ددهت.

ل دهستيپکا فهگيرانا في کارهساتي، نفيسه ر نامازه ب في ههڤرکی يا ديړين ددهت: "ههڤرکيا رهنگي رهش و رهنگي سپي، گه هشتبوو پلهيا رهنگي سوړ... بپا۴".

نانکو خوين ژ في ههڤرکی يا دناقبهرا خوداوه ندين خيړی و شهريدا هاته ريژتن. هه کوشتاره کا ل دژي ئايني ئيزديان هاتيه نه نجامدان، ب نافي فرمان هاتينه ل قه لهمدان. فرمان د زماني کورديدا، نانکو قوتپرکرن و نه هيلانا کهسه کي ساخ. د ديروکا خوه دا، ئيزدي بهر ناثافي گه له ک فرمانين هه مه جوړ بووينه، هه موو زي ب نافي به لافکرنا ئايني ئيسلامي هاتينه کرن (خو ئه گه ر ژبو مه رهمه کا سياسي يان ياسايي بيت زي). ئه ف فرمانا بابه تي في رو مانا ل بهر دهستي خوانده ثاني هيژا، فرمانا (۷۴) يه ل دژي في ئايني ناستيخواز و ته نا هاتيه کرن. دبيت دهستبهردانا ژ ئايني، مه زنترين و ب زحمه تترين بريارا مروفي بيت، لهوا هيړشکه ر ب توندي سه رده ريب دکن، ئه ويډن دبن گه فيقه زي، ب توندي بهر ه ثاني ژ ئايني خوه دکن. لهوا هه رده م ب فرمان دهينه ل قه لهمدان، وه کو فرمانا فه لا، فرمانا ئه رمه نان و فرمانين ئيزديان. د هه موو فرماناندا، ئه ويډن ته سليم دبن و دبنه موسلمان، ژ کوشتي رزگار دبن، لي ئه ويډن بهر خوه دائي دکن و دهست ژ ئايني خوه بهر نه دن، ژيان و مال و مولکته و ناموسا وان زي دکه فته دبن گه فيقه: "تو ئيخسيري دوله تا ئيسلامي، که چا ته بو مه يه، ژنا ته بو مه يه، مالي ته بو مه يه... هه ر تشتي دکمه قوربان بو شيشم و تاووسي مه له ک... بپا۳۸". زيده باري وه سفرنا هو فاتي يا دژمني فر نه ته وه و يه ک ئاين، نفيسه ري چاڤکي کاميره يا خوه ب خهستي ئيخستيه

سەر كۆمهكا باهه تېن هه فه نده ب ئى كر يار ئېقه: وه كو فه گېرانا ديرۆكى يا وان فه رمانېن ب سه رى ئيزيدخانې هاتېن، پاراستنا ئايىنى ئيزديتايى د دژوار ترين رهوشېن ناله باردا، بهر خوه دان و خوه گۆر يكرنا گه نچېن ئيزدى ژپېنخه مهت ژيان و ئايىن و ناموسا خوه. ل داويى ژى، قى باهه تى ئايىنى ب نه ته وا كوردفه گريدهت، كو شهرفان و پېشمه رگه بېن ژ هه موو ئايىن و مه سه بان دگه ل جه نگاوه رېن شه ننگاليان تيكه هل دېن و پېكفه بهر هفانې ژ ئيزيدخانې دكه ن.

* هۆقاتى يا داعش: ب درېژى و فه جوينه كا بو چه ندين جاران دووباره كرى، هۆقاتى يا دژمنى و كوشتنا هه فه لاتى بېن هه چكوهه بى و سه بېكرنا ژنان و رهفاندا زارۆكان وه سف دكه ت. هه ر قورتالبوويه كى چيائى شنگالى چيرۆكه كا مشت ژ خوينى و كوشتنى و ژده ستدانا خووشك و داىك و كچان دگه ل خوه گه هانديه چيائى، كو ل ويړى ژى بهرئاتافى ترسه كا بهر ده وام و برسه كا دژوار دېن. دوو باهه تېن ئايىنى بېن هه فه نده ب قى تراجيداييئه، هه ژى ل سه ر راوه ستانېنه: يه ك هه لويستى عه ره بېن ده ردؤرا گوندى كوچؤ، كو چه ندين ساله پېكفه د ژين و دبېت هه فه شكى يا بازرگانى ژى دنا فه را واندا هه بېت. لى ده مى هه فال و هه فسوويىن وان بهرئاتافى گه فى بووين، ل شوينا پاراستنا وان، تالانكرن و بوونه هه فه شكىن هېزا تاريى: "عه ره بېن ده فه رى سؤز دابوون مه كو مه پيارېزن.. پاشى نه وان بهرى داعشان ب سه ر مه دا گرت... بپا 61، عه ره بان بهرى داعشان هېرش كره سه ر گوندين ئيزدييان... بپا 67". ئانكو ده مى باهه ت ده پته سه ر ئايىنى ئيسلامى، هه موو عه ره بېن ديندار و نه ديندار پيئه ده پته گرېدان، چونكو عه ره ب ب ريكا ئايىنى دگه هنه ئيك و بهرژه وندى يا نه ته وا عه ره بى ب ئايىنى ئيسلاميه گريدايه. ژ لايه كى ديه ژى، عه شيره تېن

عەرەبان ب غەزۆكرنى و تالانكرنى و دزىي ب ناڤوده نكن (يان ساخله ته كنى كه لئۆرىي وانه وه كو د. على وهردى دبېژىت)، ئەڤجا دەمى هەر دەرڤه ته ك بۆ هەلكه ڤىت، دى ڤه گەرنه ڤه سەر ره سانه تى يا خوه يا بهرى. هەر دهمى ئىسلامه وى ژى دگه هه نه دهسته لاتى، هه مان كرىارىن بهرى هزار و چوارسه د سالان دكه نه ياسا و رىياز بۆ خورتكرنا دهسته لاتا ئىسلامى. بابە تى دووى ژى، نه ته وىن نه عەرەبن، كو هنده ك ژى ب دلمازى دهىنه دناڤ بزاقىن ته كڤىرى و ڤه ژاندا ئىسلاما سه له ڤىدا، ل وى هزرىنه كو دى دهوله تا سه رانسهرى يا خىلافه تا ئىسلامى پى دانن. ئەڤ تېهزرىنا شمولى يا هنده ك دىندا ران، گه ڤه كه ل سه ر هه موو نه ته وه و ئاىنىن دى پىن ل ده ڤه را رۆڤه ه لاتا ناڤه راست د ژىن. د هنده ك ئامازه پىن به زدا، خويا دبىت كو كه سائىن تورك و ئىرانى و ئەڤغانى و چىچانى و سه وودى و گه له ك موسلمانىن دى ژى، دناڤ ڤى هىزا تارىيدا هه نه. ئەڤه وى رامانى دده ت، كو ئەڤ هىزه بزافه كا ئاىنى يا ڤه نه ته وه يه و ژبۆ مه رمه كا دوورتر ژ هنده ك ده سته كڤتىن به روه ختىن ئاىنى كار دكه ن. نه دووره بان دۆرا پلان و سىاسه تا ستراتىژى يا هنده ك دهوله تىن دهر دۆر ژى پىڤه بىت:

- خووشكا مه زن بۆ ئەمىره كى تورك.. پۆرا كه ژى يا سىزده سائى راكىشان و بۆ به را ئەمىره كى چىچانى... بپ ۲۲.
- چەند رىهدرىژىن ب جلىن ئەڤگانى، به رى چەكىن خوه پىن ناماده دانه سىنگىن... بپ ۴۶.
- داىكا سه رى وى پى تژى خه م و كوڤان گرىل بوو به ر پىن خووشكىن من پىن بۆ ئەمىره كى سه وودى كرنه دىارى... بپ ۵۰.

* دوکیۆمئینکرنا فه‌رمانان: نفیسهری هه‌وله‌کا مجد دایه کو هه‌ر ۷۴ فه‌رمانین ب سه‌ری ئیزیدخانئ هاتین، بکه‌ته به‌لگه‌یه‌ین دیرۆکی و بو رفیشیتین به‌یت و هه‌موو دنیای خویا که‌ت. لئ وه‌سا دیاره‌ کو پ‌رانییا فه‌رمانان نه‌هاتینه‌ تۆمارکرن و ب شیویه‌کی زاره‌کی ستران و چیرۆک و داستانی گه‌لیری هاتینه‌ فه‌گوه‌استن. ئه‌وین هاتینه‌ تۆمارکرن ئی، نه‌دوووه‌ دژمنین ئیزیدخانئ نفیسی بن، دبیت ئی وه‌کو ئاماژه‌ ژ بویه‌ره‌کی دی یی دیرۆکی هاتبنه‌ وه‌رگرتن. ب ئی چه‌ندی ئی، زانین و فه‌گیڕانا فان فه‌رمانان وه‌کو ئه‌رکه‌کی ئایینی ده‌ینه‌ نیاسین. فه‌گیر میرۆ، زارۆکی قورتالبووی د شکه‌فته‌کیفه‌ کۆم دکه‌ت کو فه‌رمانین ئیزدیان بو فه‌گیریت، دا کاره‌سات و ده‌رده‌سه‌ری یین ئایینی خوه‌ ژبیر نه‌که‌ن: "زارۆیان کۆم بکن دا ئیزدیاتی ددل و مه‌ژی یین وان دا فه‌شیرن... بپ‌۱۷". دوو مه‌ره‌مین سه‌ره‌کی ب فه‌گیڕانا فان کاره‌ساتان هه‌یه: یا ئیکی ژبو خورتکرنا گیانی خوه‌راگری و هاندانا خوبنگه‌رمی یا به‌ره‌فانی. یا دووی ئی، پاراستنا ره‌سانه‌تی یا ئایینی و نیاسینا دژمنین ئایینی، کو هه‌رده‌م موسلمانین ده‌سته‌لاتدار و هه‌شکباوه‌ر بوینه‌. خو ئه‌گه‌ر ژبو مه‌ره‌مه‌کا سیاسی ئی هاتبنه‌ ئه‌نجامدان، ب نافی ئایینی هاتینه‌ کرن. ئه‌فجا هه‌موو کریارین ق‌کرن و ژناڤرنئ ب نافی ئایینه‌، فه‌ره‌ ئه‌م ئی ئایینی خوه‌ بنیاسین. ده‌می نفیسه‌ر خوه‌ ب ناف سنسلا فه‌رماناندا به‌رده‌ت، ده‌ته‌ خویاکرن کو (تاوانا هه‌ری پیشی ل سالا ۱۷) یا کۆچی ل سه‌رده‌می عومه‌ری کوری خه‌تاب بوو... بپ‌۲۹) بوویه‌. پاشی ئیسه‌ره‌تی ب کۆمه‌کا فه‌رمانان ده‌ت، لئ چونکو ئه‌فه‌ نه‌ به‌لگه‌یه‌کا دیرۆکیه‌ و ب ئاوی رۆمانی هاتیه‌ نفیسین (هه‌رچه‌نده‌ ساخله‌تین ریورتازه‌کا به‌لگه‌ئامیز تیدا د دیارن)، له‌وا سنسله‌یا فه‌رمانان ب ئاشکرای ناهینه‌ دیتن.

- فرمانا شه‌شان... ئەفە فەرمانا ئیککی یە یا تۆمارکری... ئەف فەرمانە ل سەر دەستی سولتانئ ئوسمانی سلیمان خان قانوونی ل سالا (۱۵۷۰) دەست پئ کر... بی‌پ ۳۰.
 - فەرمانا حەفتان.. گۆتتە فئ فەرمانئ، فەرمانا علی پاشا جانبۆلاد ل سالا (۱۶۰۷) فەرمان ل سەر چپایی شنگالی هاتە دان... بی‌پ ۳۱.
 - میر ئەردەلان خان ئەحمەد خان یئ سەفەوی ل سالا (۱۶۲۶) دەست ب فەرمانا درندە کر... ل سالا (۱۶۳۰) ب سەرکردایەتی یا قارجی خان فەرمانا نەهان ب لەشکرەکی مەزن ب سەر ئیزدیادا هات... بی‌پ ۳۴-۳۵.
 - دژوارترین فەرمانا ئوسمانیان ب سەرکردایەتیا ئەحمەد پاشا والیی دیارەکر بوو. پتر ژ دەه هزار زەلامین ئیزدیا هاتتە جانگۆریکرن و ب هزارەها هاتتە گرتن... بی‌پ ۳۶.
 - فئ جاری فەرمانا سەفەویان ب سەرکیشیا ئەلنەقشاری نادر شاھئ سەفەوی ل سەر دەمی گەماس پاشای ل سەر دەفەرا شتخان دەست پئ کر... بی‌پ ۵۴.
 - فەرمانا چلان... ب سەرکیشیا والیی بەغدا سلیمان ئەلسەغیر بوو... بی‌پ ۷۰.
- دەمی گازندە ژ فەقیر میرزۆی دەپتە کرن کو ئەثرو ئە دەمی ئان چیرۆکانە، مە نان و ئاف پیدئینە: "بلا هەو ئەف ئەرک و خەمەتە درۆژین تەناهیئ دا کریان. ئیزدیاتی نە تنئ فەرمانن... بی‌پ ۵۶". لی فەقیر میرزۆ یئ مجدە ل سەر ئەرکی خوە یئ ئایینی و وەلاتپارێزی، نەچار دبیت کو پەياما خوە رۆهنتر لی بکەت و بو بدەتە خویاکرن، کو سەرەرای ئان هەموو فەرمانین ب سەری ئیزدییان هاتین، هەر شیان ئایینی خوە و وەلاتئ خوە بیاریزن و ژناف نەچن. د ئان فەگیرانین دلتهزین دا (فەقیر میرزۆی ب هاریکاری یا فەقیر موراڊ)، ئامازە ب میرانی و بەرخوەدانا گەنجین ئیزدی دکر کو هەردەم د بەرهەف بوون، خوە بکەنە قوربان ژبیخەمەت ئایینی خوە. ئەف کریارە د خوەیی خوەدا، بیگۆلا ئازراندا گیانی

بەرخووەدانى و خوەگۆریکرتییە ژپێنخەمەت ئایین و وەلاتى. ئەف پیکۆلە کارفەدانەکا ئوتۆماتیکى یا نەتۆمارکرنا فەرمانانە د چ ژیدەرین باوەریپیکرى یین دیرۆکیدا، لەوا پسپۆرین ئیزدیاتی، هەردەم گرنگییەکا تایبەت ددەنە تۆمارکرنا بۆیەران. نفیسەر ژى ب خەستى داکۆکیى ل سەر فى بابەتى دکەت و بەرى کامیرا قەلەمى خوە ددا هەر قورتالبوووبەکى دگەهشتە سەرى چىای، داکو فەقیر میرزۆ پرسىار ژى بکەت کا ژ کىژ گوندىیە و چ ب سەرى گوندىیان هاتییە و چەوا خەلک هاتنە کوشتن، چەوا رزگار بوو و زارۆک کىقە برن... هتد. مەرەم ژ فان پرسىارین درىژ و دووبارەکرى (د رەوشەکا ترس و برس و برىندارى و گەفیدا)، تۆمار کرنا بۆیەرانە ب تىرۆتەسەلى یا خوەفە: "کا بۆمن راستى بیژە.. راستى یا چ؟ راستىیا روودانان، ژ روژا ئیکى هەتا تو گەهشتىیە سەرى چىای، هەمووین بیژە، چوین ژبیر نەکە... بپ۱۲۲". دەمى کەسەکى ژبەر ئازار و برىنن خوە بەرسف نەدابا، دا بیژتە ئەفە خلمەتەکا ئایینیە و فەگىرانا بۆیەران دەرژەووندا ئاینى مەدایە (نە ژبۆ دەمبۆراندیىە). ئانکو ئەف فەگىرانا دوکیۆمىنتارى هەم ژبۆ دیرۆکییە و هەم ژبۆ خزمەتکرنا ئایینیە.

* پاراستنا ئایینی: چونکو پراىیا قەول و سەبەق و ئاییردەیین ئایینی یین ئیزدییان ب ریکا ژبەرکرنى و فەگىرانا زارەکییە، مەزنترىن ترس و گەفال سەر ئایینی، ژبیر کرنا قەول و سەبەقین وان یین ئایینیە. لەوا دەمى فەقیر میرزۆ دگەهتە سەرى چىایى شنگالى، ئیکەمین کارى دکەت کۆمکرنا زارۆکانە د شکەفتەکیقە، کو دیرۆک و ساخلەتین ئایینی ئیزدییان بۆ فەگىرىت. سەرەرای وى ترس و برسال هنداى مەرگى هەموویان، لى وى دگۆت: "ئیکا ژ سەدى بمىنىت ساخ، وى بەهەشینی ئیزدیاتی... بپ۱۷". ل هەمبەرى فى بزاشا فەقیر

میرزوی، هندک ئۆلداران (وهكو دینفائین همموو ئایینان) ددا خویا کرن کو:
 "هەر تشتی دهیتته سهری مه، نهو ژ کیم ئیمانا مهیه... بیپه ۲۱". ئەف ههڤۆکه د
 سهردهمین قهیراناویدا، د همموو ئاییناندا ههڤشکه و ههر ئایینهک کارهساتان
 ژبو خفسا خودی دزفرینیت. ب دیتنا من، ئەفه بههانه کرنا نه بوونا بهرسقییه و
 ههلسهنگاندنهکا نه دروستا بویه رانه. پرانییا ئۆلدارین همموو ئایینان وهسا بو
 مریدین خوه ددهنه خویاکرن، کو خودی ل پشتا وانه و ههر کهسهکی خودی ل
 پشتی بیت، چ جارن شکهستنا وی نینه. ههر کهسهی دگهل مه بیت بههشتیه و
 ئەوین نه دگهل مه، سهرداچوویی و جههنه مینه؛ (ئیزدینه جل سپینه بههشتینه...
 بیپه ۱۰۳). ئەفجا د دهمی کارهساتاندا کو گهلهک پیدفی خودی دبن و خودی د
 ههوارا چ کهسین کهفتی ناچیت. باشتیرین و ب ساناهیتیرین بهرسف ئەوه کو
 ئوبالا ئی خه مساریی بیخنه د ستوویی مریداندا. کارقه دانا دووی یا ئی رهوشی
 دوعانه و هاندانا دوعا کرئیه کو خودی و تاووسی مهلهک د ههواری بهین.
 دوعاین (یا شیشم.. یا شیخ ئادی... بیپه ۱)، یان (یا شیشم تول مه قهکی ده رگههی
 رهحهتهتی.. ته ئەم ئیناینه سهر قی خلهتهتی.. رۆناهییهکی بیخه بهر مه و سوونهتی...
 بیپه ۵۵)، ل سهر دهقی همموو قورتالبوویی و جهنگاوه ران بوو. ههروهسا قهولسی
 ژبو رهحماندنا جانگۆرییان دهیتته گۆتن، ئاییرهکی دی یی بهردهوامی یا ژیانی
 و سوونهتا ئایینییه کو همموو مروف فاینه و تنی خودی مهزن باقیی ئەقدهمه:
 "بن ئادهمو هزار سالی تهمام کهی.. میراتیی ل شهرقی تا ب شام کهی.. دوماهیکی ههر
 دی ژکاسا مرئی تام کهی... بیپه ۱"، یان "نهو ل ری.. ئەم ل پی... بیپه ۱۵". خالهکا
 دی یا چاندنا ئایینی دناف مهژی زارۆکاندا، ژبه رکنا قهول و سه بهقین ئایینییه،
 نقیسه ری ئاماژه ب هندک قهولان کرییه کو بینه تهمامکه رین ژبه رکنا فرمانان

ژبو پاراستن و هه لگرتنا روخسار و گه وهه ری ئایینی . گه وهه ری ئایینی قهول و سه به قن . روخساری وی ژی فهرمان و ئاییرده و بهر خوه دانه .

- سلطان ئیزی ب خوه پاشایه .. هزار ئیک ناف ل خوه دانایه .. نافئ مه زن هه ر خودایه ... بی ۱۷ .

- شهرفه دینی مه هاتی ژ بانئ .. خه تا حه ربئ ل ناف خۆ دانئ .. چو غافلا پی نه زانی ... بی ۲۰ .

- یا سواری روژ هه لات و روژ ئاقایئ .. تو مه بدیه خاترا دوتئ و دایئ .. تو مه خلاس که ی ژقی قه دایئ و به لایئ ... بی ۴۹ .

- هه که خودئ کر ئیز دینه .. سه رناقئ سولتان ئیزینه .. ئەم ب ئۆل و ئرکانئین خوه درازینه ... بی ۵۰ .

هه رچه نده ئەف نمونه ، هاندانه کا هزری و گیانی دده ته خه لکئ لیتقه ومایی کو خوه راگرن و بهرده وامیی ب ئۆلی خوه بهن . لی هه ر نه شین مه ژی بین گه نج و سنپله یان ژ پرسیارین بی بهرسف رزگار بکهن . د ده می کاره ساتاندا ، هه موو مروژ هزین خوه د بابه تی ئاییندا دکهن و پرسیار دکهن ، ئەگه ر ئایینی مه راسته و خودئ پاراستنا وی ب ستوویئ مه فه گرتیه ، پا بۆچی د هه وارا مه ناهیت؟ ئەری ما ئایین ئارمانجه یان ری که که ژبو خوشکرنا ژیانئ؟ ئەگه ر ئارمانج بیت ، بۆچی ئارمانجا مه ئەف ئایینه یه نه ئیکئ دییه ، یان نه تشته کئ دییه ، ئەگه ر ری که کا ری که ستنا ژیانیه ، پا بۆچی مه دئ یخته د ئان کاره ساتاندا . کچه کا سنپله پرسیارئ ژ دایکا خوه دکهت : "چما ئەم و موسلمان نکارن بهه ف بزه وجن .. ژبه رچ هه ر ئیک ژ مه ژ ئۆله کییه .. چما هه موو مروژان ئیک ئۆل نینه ؟ .. / هه شه بی ئۆلیا نه که ، ماین خوه دکاری خودئ دا نه که .. / گوندین مه ئیکن ، زمانئ مه ئیکه ، ئەم ئیک ملله تن ، وهک برا بهه قرا دژین ، چما ئۆل دناقهه را مه دا دبته دیوار ..

بیا؟" ۱۰. ئەفە دەستپىكا پرسیارین فەلسەفینە ل دەف پرائیبا زارۆکان. لى ھەردەم بى بەرسقن، لەوا ھېسانترین كاردانەوھیا فان پرسیاران پاشقەبرنا زارۆكانە (وھكو وانەھەكا ھەتاھەتايى)، كو نابیت مرؤف مایى خودە د كاری خودیدا بکەت.

* بەرخوھدانا گەنجین ئیزدیيان: د ھەموو شكەستناندا، پرائیبا خەلكى سەردەری دگەل ئەنجامان دكەن و پرسیار دكەن كا بۆچى بەرخوھدان نەھاتە كرن. ئەو ب خوە لایەنى سەركەفتى و یین شكەستى ژى، سەردەری دگەل ئەنجامان دكەن. مشە جاران مە گوھ لى دبیٹ كو د فلان شەرى دیرۆكیدا فلان لایەن ب سەركەت، لى كەسەك ھزرا خودە د قوربانى یین وى سەركەفتیندا ناكەت. ھەر كەسەكى ل دوورى شەرى بیت، نزانیت كا چ دقەومیت و چەوا دقەومیت، لەوا ھەردەم ب گازندەفە دى بیژن بۆچى ھەوھە خودە نەراگرت، بۆچى ھەوھە بەرەفانى نەكر؟.... ھتەد. د فى شەرى مانونەمانیدا، گەنجین ئیزدى یین شەرفان و نەشەركەر، بەرگریه كا مەزن ژ ئایین و نامووسا خودە دكرن، لى شەرى ژ ھیزا وان مەزنتەر بوو. كۆمەكا پیرەمیر و پیرەژنان كوشتن ل سەر دەستبەردانا ژ ئایینی خودە دچیترانەد. كچین جوان و نووگھایی، پشتى دەھاتنە كریتكرن ب دەستى دژمنى، خۆكوشتن ل سەر تەسلیمبونى دچیترانەد. د حالەتین ب فى شپۆھیدا، خۆكوشتن ژى میرانییەكە وەك بەرگریی و سەركەفتنى، ب سەركەفتن دەیتە ل قەلەمدان، چونكو خودە ب دەست دژمنیقە بەرنادەن. لى ئەویین نەشەركەر و مایى خودە د شەرى دكەن. ھەردەم ب گازندەفە ل شەرفانان دینر كۆ خەمسارى یا كرى و ئەركى خودە نەگەھاندییە سەرى. فەقیر میرزۆی ئۆلدار (نە شەركەر)، ھەمان پرسیار ژ ھەموو قورتالبوویان دكر، وە چ كرى؟ بۆچى

ھەوہ شەرپ نەدکر؟ کا مرۆڤین وە یین دی؟.... ھتە. دبیەت مەرەما وی زانینا
 ھەموو بۆیەرەن بیەت کو ژبو دویندەھا بەیەت تۆمار بکەت، لی د ھەمان دەمدا
 ژى، باوەرییەکا مۆکم ب شیائین ئیزدییان ھەبوو کو دی دین و ناموسا خوہ
 پاریزن و وەکو جارین پیشین، دی ژ ئی فەرمانی ژى رزگار بن. ئەئجبا وەکو
 ئۆلدارەکی، ھەم زارۆکین پاشەرۆژی د پاراستن و ھەم دوغایین خیری و
 ئەرکانین ئایینی ژى بۆ دگۆتن، لی شەرپ ب دوغایان ناھیتە کرن: "ب دوغا و
 قەوول و بەیتان ئۆل و ناموسا ئیزدییان ناھیتە پاراستن... بپا ۱۱". قورتالبوویەک
 وی ژ خەونا میرائی و بەرخوہدانی دکیشتەدەر، دەمی دبیژتی: "ھەکەر مە چەکی
 دژی تانکان ھەبان، ئەم نەدرەقیانە سەرئ چیاين شنگالی مام میرزۆ... بپا ۱۲".
 ھەردەمی ئۆلدار دگەھنە روشا بیئۆمیدی ژ ھیزا غەیی، دی بەر ب کەتواری
 و کریارانقە زفرن. ئەئجبا فەقیر میرزۆ، فەقیر موراو و ھەموو کەسین ساخین
 سەرئ چیايی، دەست ب دەرمانکرنا برینداران دکەن و بۆ زارۆکان ل نانی و
 ئاشی دگەریین، کو ئەقە ژى شیوازەکی بەرگری و بەرخوہدانییە. د ھەمان دەمدا
 ژى، ھاندانا گەنجین نەشەرکەر دکرن کو خوہ فیری شەری بکەن و پشکداری
 د شەرپی بەرەفانیکریندا بکەن: "ئھا ھوسا چەکی بگرن، چاقئ خوہ بیخنە ستیرکا وی،
 نفاقئ خوہدی بینن... ترس دوژمنی دینى مەییە، نابت ئەم بترسن... بپا ۱۰".
 جەنگاوەرین ل دۆر قوبا شەرفەدینی ب ھەموو ھیز و شیائین خوہ بەرەفانی ژ
 پیروزی یا جەھی دکرن. د ھەمان دەمدا ژى باوەری یا ئایینی خوہ ژى (باوەری،
 پاقژی، خوہزایی، قیان، ناشتی... بپا ۲۶) د پاراست. د گەر مەگەرما شەری و
 کارەساتا کوشتنا پیرومیر و زارۆک و سەبیکرنا ژانندا، دەمی تەرم ژ لای دژمنی
 دکەفتن، جەنگاوەرەن ب ھەمان شیوازی داعشان تۆلا خوہ ژى نەقەدکرن. ھەر

لايه نهك پوره ده يسي ئايين و جشاكى خويه: "شيواندن و ياريكرن ب كه له خيئ
دوژمنى زنده گافيه ب پيروزى و بها يئن ئۆلئ مه... بپ ۱۰۶".

ئى سنج و قههرمانى يا شهرفائين ئولدار، ئولدار زى بهر ب بهرؤكين
شهرفيه برن: "شهرفهدين پياريزن... كؤمين گه نجان خوه هاقيتنه بهر ديوارين قوبا
شهرفهدين، جهنگاوران خوه بهردانه بنئ لاتان، دا ب گيائين خوه، رئ ل بهر هيرشا
دوژمنى بگرن... بپ ۱۱۴". ب ئى بهرخوه دانئ، په هله وانبيه كا دى يا ژ تهرزى
شكاندا له شكهري عاصم پاشا و عومر فەريق وهبى پاشاى، ل ده وروبەريئ
چيائى شنگالى تۆمار كرن. لئ شهر ب چهكى دهيتته كرن (كو گه لك جاران
هاتيه دووبار بوون)، ئەئجا هندی خوين بهيتته ريژتن و بهرگري هەبيت، دئ
هەر شكين، هينگى دئ دين و دنيائى هەردووان ژ دەستلەن. ئەئجا فەرە هزر د
هاريكارى يا لايه نهكى سييدا بهيتته كرن، لايه نهك د ههوارا وان بهيت و بسته
پشته فان بؤ فان خوگوريكه ران. نفيسەر د موفاره قه به كا جواندا، فەرمانا خەتارى
و يا كوچؤ، ههئبەرى هەف دكەت. كا چهوا له شكهري ميرئ كووره خەتارى
دوورپيچكر و پاشى خەلكئ وئ كوشتن. هەمان كريات دووباره دبیت، لئ
ئەئجاره ل كوچؤ و ژ لايئ له شكهري داعشانقه: "گه لهك جاران باپيرئ من دگۆت،
له شكهري ميرئ كۆره خەتارى دۆرپيچكر... چه كدارين داعشان و عەرەبين گوندين
دهوروبه ران، گوندى كوچؤ دۆرپيچكر... له شكهري ميرئ كۆره گوندى هەموو كۆمكرن...
ئەميرەكى داعشان ب دەنگەكى بلند گۆت... بپ ۱۰۹-۱۱۰". ئەئجا هەروەكو دەنگبێژەك
ب كووراتى يا دەنگى خوه قيردكەته فەرمانا ميرئ كووره و دبیت: (ههوارئ
بگه هينه پسناغايئ ئاكرئ و مير سمايلئ ميرئ بادينان... بپ ۱۱۲) كو د ههوارا مه
بهين و مه ژ ئى قه تلوعامئ رزگار بكن. دەنگەكى ئۆميدەوار و مشت باوهرى

ب ههڻه ته وه و برايین خواه یین ئاخى، ژ ناخى فهقير ميرزوى دهر دكه ڦيټ:
 "نهرى مام، كا چهوا پسناغايى ناكړى و مير سمالى ميرى بادينان ل تانا خه تارى
 هاتن، نه ڦيپن وان دى ل تانا شنگالى هين... بپ ۱۱۲". هيشتا جه نگاوه رين ئيزدييان
 ژ گوڦه ندا خواه راگريى سار نه بووين، شهرقان گه هشتنه سه رى چيلى و دست
 ب فيركرنا گه نجين نوو شهرقان كر. دهمى گه نجين ئيزدييان فيرى بكار ئينانا
 وان چه كين دهسكه فت بووين، ئيكه مين پاشفه برنا دژمنى ب دهسقه ئينا و
 گيانى خواه راگريى و ئوميدا سه ركه فتنى خورتتر لى هات. پاشى ژنشكه كيشه:
 "كومين پيشمه رگه يان ب سه ر چيلى كه تن، گه هشتنه برين شهرقانان، ل بهر ديوارى
 مه زارى شيخ شهرفه دين دگهل جه نگاوه رين شنگالى نهرک و نارمانچ ليكشه كرن... بپ ۱۴۰".
 ئه ف له قته يا دو ماهيى ئامازه يه كا نه ته وه ييه كو لايه نين هه ڦرک و هه ڦكويڦ
 دبزاڦا رزگار بخوازي يا كورد ستانيدا، ل هه مبه رى دژمنه كى درنده هه ڦدگرن و ب
 هه ڦرا شه رى مان و نه مانى دكه ن. ئه ڦه ژى په يامه كا ئاراسته كريبه كو هه رده م
 بهر ژه وه ندا نه ته وه يى ژ هه موو بهر ژه وه ندين دى بلن دتر و هه ژي تيره .

※

اپیرست

- ۵ * پیسگۆتن
- ۱۵ * دوودلی و پهشیمانی د هەردوو رۆمانین "دۆزهخەکا سپی" و "شەفین سار" دا
- ۸۹ * بیرھانتین ترۆمای و پەراویزکرنە شۆرەشگێران د رۆمانا "شەفین پراگ" دا
- ۱۳۱ * سروشتی مرۆفی د رۆمانا "بەرچاڤکا جادۆیی" دا
- ۱۶۹ * ئایینگوھارتن و ئازادی یا کەسۆکی
د رۆمانا "نە ژبەر خاترا چاڤین عیسانی بوو" دا
- ۲۱۳ * جیاوازی یا نۆرمین جفاکی و گری یا ناموسۆ د رۆمانا "خەجا بەرلینی" دا
- ۲۴۳ * سیکس و ئەفینی د هەردوو رۆمانین "سیلاف و میرین وئ" و "سڤیتلانا" دا
- ۲۸۳ * ئەفینی ل سەردەمێ ئەنفالین رەش
د هەردوو رۆمانین "مەمۆ کەو بەردا" و "ئەفین و ئەنفال" دا
- ۳۲۷ * ڤهگیرانا ریبۆرتاژکی د هەردوو رۆمانین "سیگۆشەیا تاوانی" و "کوچۆ" دا
- ۳۵۰ * پیسست

